

MOSTOVI

2002/XXXVI

STROKOVNO GLASILO ZNANSTVENIH
IN TEHNIŠKIH PREVAJALCEV SLOVENIJE

Izdajatelj glasila

Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS)
Petkovškovo nabrežje 57
SI-1000 Ljubljana
SLOVENIJA

Uradne ure: od 8.00 do 14.00

Tajništvo

☎ +386 (0)1 2317 862

Računovodstvo

☎ +386 (0)1 4339 243

Transakcijski račun: 02014-0019718997

Fax: +386 (0)1 2320 131

http: //www.drustvo-ztps.si

E-naslov: drustvo-ztps@drustvo-ztps.si

Društveni forum: DZTPS-info@yahoogroups.com

wap: http://tagtag.com/dztps

MOSTOVI

Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije je slovensko stanovsko združenje okoli 600 prevajalcev znanstvenih in strokovnih besedil. Člani DZTPS so v društvu registrirani glede na *jezike*, v katere in iz katerih prevajajo, ter glede na *področja*, ki jih prevajajo. Prevajajo bodisi samostojno ali v različnih podjetjih, ustanovah in prevajalskih agencijah.

DZTPS izdaja strokovno glasilo *Mostovi* in informativni *Bilten* ter skrbi za strokovno izobraževanje svojih članov z organizacijo *seminarjev* in *predavanj*.

Društvena pisarna prevzema naročila za prevode in jih posreduje svojim članom ter opravlja obračunske storitve za opravljene prevode.

DZTPS se povezuje in vzdržuje stike s sorodnimi združenji in prevajalskimi ustanovami doma in na tujem. Je redni član Mednarodnega združenja prevajalcev (FIT).

90030 2748

Mostovi, letnik XXXVI, št. 1, str. 1-120

Uredništvo

Mojca M. Hočevar (*glavna urednica*)

Darko Levstek

Alan McConnell-Duff

Anton Omerza

Ines Perkavac

Lidija Šega

Miran Željko

Lektorica za slovenski jezik

Nada Colnar

Lektor za angleški jezik

Alan McConnell-Duff

Fotografija na naslovnici

Nedžad Žujo

Računalniško-grafično oblikovanje in prelom

Rasto Furlan

Izdalo in založilo

Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS)

Za društvo

Maja Merčun

Natisnila

Tiskarna Simčič

Ljubljana, 2003

Naklada

750 izvodov

© Mostovi

ISSN 03527-7808

Cena številke

- za nečlane 1600 SIT

- za člane en izvod brezplačen

Cena starejših števil

900 SIT

Izhaja enkrat letno. Avtorske članke honoriram. Rokopisov ne vračamo.

Izražena mnenja so stališča avtorjev.

O AVTORJIH – ABOUT THE AUTHORS

Dušan Gabrovšek je študiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je diplomiral iz francoskega in angleškega jezika. Podiplomski študij, magistrski in doktorski, je opravil na Filozofski fakulteti v Zagrebu pri mentorju dr. Željku Bujasu. Je profesor na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani. Edini "pravi" vzornik: Dwight L. Bolinger (ZDA). Raziskovalna področja: leksika, slovaropisje/slovaroslovje, uporabno/kontrastivno jezikoslovje.

E: dgabrovsek@email.si

David Limon ima magisterij iz jezikoslovja in na Oddelku za prevajanje in tolmačenje Filozofske fakultete v Ljubljani poučuje prevajanje, tvorenje besedil ter idiomatiko in stilistiko. Redno prevaja in vodi seminarje iz prevajanja v Ljubljani in Zagrebu.

E: limon@siol.net

Paul McGuinness je pri nas uveljavljen kot lektor strokovnih, znanstvenih ter splošnih besedil, napisanih v angleškem jeziku. Po rodu je Anglež, pred prihodom v Slovenijo pa je živel v Britaniji, Ameriki in Turčiji. Zaposlen je na Inštitutu Jožefa Stefana.

E: paul.mcguinness@ijs.si

Nada Zajc je diplomirala iz italijanskega in angleškega jezika s književnostjo ter opravila izpit za sodnega tolmača. Skoraj dvajsetletne prevajalske izkušnje je predstavila v magistrskem delu. Aktivna je tudi v mednarodnem sodelovanju Občine Piran.

E: nada-e.zajc@piran.si

Mia Kiefer je diplomirala iz angleščine in nemščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani ter se med študijem veliko izpopolnjevala v tujini. Je sodna tolmačka za nemški jezik in dela kot prevajalka za nemški jezik v Službi za prevajanje in lektoriranje v Generalnem sekretariatu Vlade Republike Slovenije.

E: Mia.Kiefer@gov.si

Simon Lenarčič je sestavljalec ugank ter priložnostni sodelavec leksikonov in enciklopedij.

Anton Omerza je ekonomist, ki že več kot 15 let deluje v prevajalstvu; najprej je bil urednik in poslovni tajnik DZTPS, zadnja leta pa deluje kot podjetniški svetovalec, založnik in predvsem organizator dopolnilnega izobraževanja prevajalcev.

E: ost.omerza@siol.net

Janko Moder prevaja za založbe in gledališča iz 25 jezikov. Njegovi prevodi obsegajo vse zvrsti, od poezije prek dramatike do proze in publicistike, tudi mladinsko in strokovno literaturo.

Stanko Klinar že dolga leta poučuje na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V slovenskem prostoru je znan kot izvrsten prevajalec in avtor številnih koristnih in poučnih publikacij s področja slovensko-angleške protistavne analize in prevodoslovja, širša javnost pa ga pozna tudi kot pisca z ljubeznivo prežetih del o slovenskih gorah.

E: stanko.klinar@email.si

Martina Ožbot je docentka za italijanski jezik na Oddelku za romaske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani, kjer vodi tudi Lingvistični krožek. Doktorirala je iz vprašanja besedilne koherence in prevajalskih strategij, objavlja jezikovnoteoretske članke o prevajalskih vprašanjih ter recenzije leposlovnih prevodov, zlasti iz klasične in sodobne literature.

E: martina.ozbot@guest.arnes.si

Katja Benevol Gabrijelčič je samostojna prevajalka za italijanščino in angleščino ter lektorica in jezikovna svetovalka za slovenščino v računalniških besedilih. Prijazno skrbi za povezanost prevajalcev na internetnem forumu: forum_prevajalcev@gabrijelcic.org.

E: kitty@17slon.com

Mojca M. Hočevar je predavateljica angleščine na Fakulteti za pomorstvo in promet v Portorožu. Magistrirala je iz dvojezičnega slovaropisja, ureja slovarje in jezikovne priročnike ter prevaja iz angleščine.

E: mojca-m.hocivar@guest.arnes.si

VSEBINA – CONTENTS

STROKOVNI ČLANKI – PROFESSIONAL ARTICLES

Dušan Gabrovšek	Lexical Foes One More Time: A Global View	Globalni pogled na leksikalne sovražnike	7–34
David Limon	Dealing with Word Combinations	Besedne zveze in njihova obravnava	35–44
David Limon	Word Order in Slovene and English	Besedni vrstni red v slovenščini in angleščini	45–52
Paul McGuinness	Technical English	Tehniška angleščina	53–58
Nada Zajc	Problemi pri prevajanju upravne terminologije v italijanščino	Problems When Translating Administrative Terminology into Italian	59–66

GLOSARJI – GLOSSARIES

Mia Kiefer	Glosar švicarske nemščine: prvi del	Schweizerdeutsch Glossary: First Part	67–70
------------	--	--	-------

PREDSTAVITVE – PROFILES

Anton Omerza	Predstavi se vam Kasilda Bedenk	Introducing Kasilda Bedenk	71–74
--------------	--	----------------------------	-------

**PREVAJANJE IN PREVAJALCI –
TRANSLATIONS AND TRANSLATORS**

Anton Omerza, prevedel in povzel	Prevajanje v Sloveniji – Nevenka Ljeskovac: Traduction en Slovénie	Translating in Slovenia – <i>Nevenka Ljeskovac:</i> Traduction en Slovénie: l'enjeu européen	75–77
-------------------------------------	---	---	-------

INFORMACIJE – INFORMATION

	Novi člani DZTPS	New DZTPS Members	78
Anton Omerza	Alan Duff – McJanez 60 let	Alan Duff – McJanez Celebrating His 60th Anniversary	79
Mojca M. Hočevar	Več kot sto seminarjev OST	More Than a Hundred of OST Seminars	80
Janko Moder	Dr. Vladimir Škerlak 1909–2002	Dr. Vladimir Škerlak 1909–2002	81–82

**STROKOVNA LITERATURA –
PROFESSIONAL LITERATURE**

Simon Lenarčič	Čeri v slovenskem pravopisnem morju	Dangerous Cliffs in the Slovenian Spelling Sea	83–104
Stanko Klinar	Ena knjiga, dva slovarja – <i>Daša Komac</i>: Splošni angleško-slovenski in slovensko-angleški moderni slovar	One book, Two Dictionaries – <i>Daša Komac</i> : English-Slovenian and Slovenian-English Modern Dictionary	105–110
Martina Ožbot	<i>Sergij Šlenc</i>: Veliki italijansko-slovenski slovar	<i>Sergij Šlenc</i> : A Comprehensive Italian-Slovenian Dictionary	111–114
Katja Benevol Gabrijelčič	Pasadenin Leksikon računalništva in informatike	The Dictionary of Computing and Information Technology by Pasadena Publishing	115–116
Mojca M. Hočevar	Novi slovar tujk med velikimi	A New Dictionary of Foreign Words among the Comprehensive Ones	117–119
Mojca M. Hočevar	Navodila za avtorje prispevkov	Guidelines for the Authors	120

Dušan Gabrovšek

Lexical Foes One More Time: a Global View

Povzetek

Globalni pogled na leksikalne sovražnike

Prispevek (napisan na povabilo) je osnovan predvsem na avtorjevem delu iz obdobja 1990–95. Sorazmerno izčrpno se ukvarja z različnimi možnostmi razumevanja, interpretiranja in analiziranja medjezikovnega pojma lažnih prijateljev na leksikalni ravni, pri čemer skuša osvetliti zlasti nekatere v strokovni literaturi redko omenjene širše vidike te tematike (npr. slabše razumevanje pomena leksikalnih enot v J1, J2 kot vzrok za leksikalne napake v J1, lažni prijatelji z »dvojno težavo«, dekodiranje/enkodiranje, težave z besednimi družinami, lastna imena), povzema pa tudi nekatere leksikografske ugotovitve o specifikih slovarske obravnave tega pojava. Navedenke oziroma bibliografske enote predstavljajo izbor zlasti novejših tujih del s tega področja.

Abstract

Lexical foes one more time: a global view

The article (invited contribution) is based primarily on the author's work done in the period 1990–95. It provides a fairly detailed discussion of the various possibilities in interpreting and analyzing the interlingual concept of false friends on the lexical level, focusing on certain rarely discussed wider aspects of the topic (e.g. vague awareness of the meaning of L1 item, L2 item causing lexical error in L1, double-difficulty-type false friendship, decoding vs. encoding, word-family-related problems, proper names). It also summarizes some lexicographical observations relating to dictionary treatment of the topic. The references represent a selection of pertinent recent writings on the subject published for the most part outside Slovenia.

Introduction

Words that look the same, you know. A familiar topic? Sure, we all know – *sensible, sympathetic, genial, actual, eventual* and the lot. But there's a lot more to it than a handful of notorious pairs, and this is exactly what I have set out to show here. This essay focuses on the well-known interlingual lexical topic usually referred to as *false friends* (also known as *false pairs, deceptive cognates, false cognates, faux amis*, or – somewhat less commonly – as *agents doubles* or even *interlingual homographs* [Hartmann and James 1998: 75]), not

to mention the decidedly more exotic *deceptive demons* and *cunning cognates* (Nicholls 1994). According to Vinay and Darbelnet (1995: 68) the term *faux amis* is a variant on *mots-sosies* ('double words'), apparently first used by H. Veslot and J. Banchet in their work *Les traquenards de la version anglaise* (1922). It occurs for the first time in the pioneering work *Les faux amis ou les trahisons du vocabulaire anglais* (1928) by M. Koessler and J. Derocquigny (5th edn., 1961), a classic in the field.

False friends are usually defined in the standard English-language reference sources (notably Asher ed. 1994: 5121, Bussmann 1996, Chalker and Weiner 1994, Crystal 1999, Matthews 1997, Trask 1997) as such pairs of lexical items in two languages as resemble each other in form (i.e. they "look [nearly] the same" or "look similar"), or less commonly in sound, or indeed both, but express wholly or partly dissimilar meanings: They are SEMANTICALLY DIVERGENT and are *false* in the sense that they may be easily taken by mistake as interlingual pairs having the same meaning (Matthews 1997: 126). Perhaps the best short definition is "one of two or more words or phrases from different languages, which are similar in form but not in meaning" (Hartmann and James 1998: 56); a good longer one is "false cognates [are] items in one language that, through their morphological structure, would seem to correspond in meaning to words in another language, but which in fact have partially or totally different meanings" (Taylor 1998: 320). The concept is fairly well-known, and is entered and defined in quite a few general monolingual English dictionaries of both native-speaker and EFL orientations, such as the *New Oxford* (Pearsall ed. 1998) and the *Encarta*® (Soukhanov and Rooney eds. 1999) on the native-speaker side and the *Longman* (Summers ed. 1995) and *Cambridge* (Procter ed. 1995) on the EFL side.¹ The last of these, for instance, defines the concept as follows: "A false friend is a word in a foreign language which looks or sounds similar to a word in your own language but does not have exactly the same meaning" (Procter ed. 1995: 502). An excellent definition of the phenomenon can be found in S. Pit Corder's classic on applied linguistics: "The incorrect choice of a word in the second language because of its physical resem-

blance to a word in the mother tongue" (Corder 1973: 289). Corder also implies that this is particularly common where two languages have a number of such corresponding items, and where these are also so similar in both meaning and grammatical function that they are synonymous in most contexts. Some definitions are loose and relatively vague, such as "a word or phrase whose relationship to another is based on mistaken facts or irrelevant information, especially in two different languages, e.g. *actually* (meaning 'in reality') is not the same as the French *actuellement* (meaning 'now, at present')" (Ruse and Hopton 1992: 116).

Most definitions stress the deceptive formal similarity and different meaning; thus e.g. Carl James (1998: 15) notes that false-friend errors tend to occur when a mother-tongue word and a target-language word are identical or similar in form but different in meaning, adding that instances of such relationships between parts of the word-stocks of cognate languages can be collected as learner aids, one example being Helliwell (1989), designed to help German learners of English.²

What lies at the heart of false friendship has been described by a translation theorist as "an erroneous matching triggered by some perceived but *spurious similarity* between an element of the source text and some presumed equivalent in the target language" (Malone 1988: 26). That is, false friends go a long way toward illustrating the fact that "contrary to the naive speaker's expectations, the identity of shape and sound does not necessarily imply the identity of meaning and use" (Ivir 1988: 95). This interlingual lexical problem is considered the most obvious type of **lexical interference** (cf. e.g. Newmark 1991: 23, 35, 79, 81-84; Smith and Klein-Braley 1985: 52-61; Swan

¹ However, the item is not to be found in any of the major American college dictionaries, i.e. those produced by the four leaders (Merriam-Webster, Random House, Webster's New World, and Houghton Mifflin). But if you check a search engine, say Google, you will be amazed by the number of hits generated by *false friends* - or *faux amis* for that matter. Surfing the Net in search of false-friend-related sites and checking what they contain might thus well become a translator's pastime.

² James (1998: 145-49) also classifies this type of lexical error as a formal one, specifically one of **formal misselection** where "the misselection is motivated by the formal resemblance between the TL [= target-language] word and an MT [= mother-tongue] word (an interlingual missequation)" (p. 147).

and Smith eds. 2001, *passim*), which is why quite a few translators and teachers alike have compiled their own empirically determined lists of falsely equated pairs, even though there are few thorough studies of the phenomenon currently available (a notable exception being Lázár 1998). This empirical work, however unsystematic, reflects the authors' awareness that lexical interference is more dangerous than grammatical interference because it can distort the meaning of a sentence (Newmark 1991: 83), and more specifically, that translators have to guard against the literal translation of false friends which thrust unnecessary new senses into old words, such as e.g. *control* in the sense of 'check' or 'verify,' and impose unnecessary new collocations on their own language (Newmark 1991: 35). "This type of mistake is humiliating (and usually not repeated because never forgotten) since words have been taken at their face value, with the idea that they exist in the foreign language with the same meaning as in the language of habitual use" (Newmark 1991: 79). Nicholls (1994) believes that false friends represent "language interference at its most perfidious." This is true not only of the general language, but of specialized terms as well; it is so deceptively simple and logical, for example, to assume that SI kapital and EN capital are a universally valid semantically equivalent pair, yet the financial sense of the Slovene item often calls for equity as its EN equivalent. Indeed, in false friends partial semantic overlap seems to be, generally speaking, the toughest nut to crack (Partington 1998: 52), because partial overlap is psycholinguistically so easy to regard as being full, that e.g. SI fatalen or fantazija and EN fatal or fantasy are – must be – fully equivalent. Yet on closer examination, a number of such pairs turn out to be surprisingly complex or difficult, witness e.g. SI diploma, ekskluziven, harmonija, and repertoar vs. EN diploma, exclusive, harmony, and repertory, or indeed emancipacija vs. EN emancipation, the actual English equivalent being in most cases women's movement, reflecting the commonest sense of the Slovene noun. Some pairs may

contain an unexpected problem, while some others may be, to the consternation of many language users, semantically miles apart, say SI kavalirsko vs. EN cavalierly (which means 'disrespectfully' or 'offhand'). In many cases, the difficulty involved varies with the amount of context-dependence in determining the sense of a given item or translating it into another language.

There is broad agreement, then, that false-friend-related confusions arise from a mistaken assumption that perceived surface similarity equals semantic identity. Thomas (1995: 46) observes that the confusion might arise

- because of a chance similarity in SPELLING
- because the ORIGINAL MEANING, in one or other language, has CHANGED over the years
- or because the original word was borrowed from one language and, from the start, USED DIFFERENTLY in the other.

The situation seems to be particularly difficult when the two items are very close to each other "on the surface," but not in terms of meaning, as e.g. in SI šef 'boss' vs. EN *chef*, 'a skilled cook, esp. in a hotel or restaurant' [SI *kuharski mojster*]. The difficulty may be even greater due to the influence of another similar "false" EN noun, viz. *chief*. Somewhat less obviously, errors may also arise when the L1 word is not very well known to most users, such as SI *rabat*, 'discount', which most Slovenian speakers would vaguely associate with EN *rebate*, 'tax return' without any hesitation, particularly because both belong to the field of finance. A similar situation exists, for many Slovenians at any rate, in the case of the SI adjective *virtualen* and its seeming English equivalent *virtual*, where the situation is further complicated by the adverbial pair *virtualno* vs. EN *virtually*. On the other hand, SI *dosje* is better known to most Slovenians, though it resembles a problem just referred to, in that it can be equated with two English nouns, *file* or *dossier*. A closely related problem can be observed in pairs that are likely to be almost automatically – but erroneously – taken as perfect equivalents of each other, such as SI *makadam(ski)* vs. EN *macadam*, which on closer in-

spection often turn out to be surprisingly complex, witness the "additional" EN "equivalents" *non-asphalt*, *tarmac*, *dirt (road)*. Likewise, SI *alimenti* must be considered versus not only *alimony* but also AmE *palimony*, AmE *child support*, and BrE (*child*) *maintenance*. In yet another related problem area, a relatively well-known SI item has two equivalents in EN that differ subtly in meaning and usage, such as SI *politika* vs. EN *politics* and *policy*, or SI *električen* vs. EN *electric* and *electrical*. Dodds (1998: 59), too, highlights this type of

problem, calling it the intralingual lexical error that manifests itself when students mistakenly opt for an inappropriate term when non-equivalent cognate pairs exist for just one L1 term.³

False-friend-related lexical research is typically carried out in synchronic contrastive terms, focusing on contemporary language problems, even though diachronic aspects of the phenomenon occasionally come up for discussion too (e.g. O'Neill and Casanovas Catalá 1997: 103-8).

Recognition Criteria and Properties of False Friends

Again, what is basic to the very concept of false friendship is the existence of typically paired items in two or more different languages that exhibit both FORMAL CONGRUENCE and SEMANTIC NON-EQUIVALENCE (Kirkness 1997: 5). This means simply that such items are similar in form but different in meaning. The problems surrounding the concept of equivalence need not be dealt with here (cf. Kenny 1998). It is invariably the **physical resemblance** between the items of two languages that leads to "analogical overgeneralization" (Corder 1973: 290).

Some authors – but certainly not all of them (cf. e.g. Crystal 1997: 427 and Malone 1988: 21) – argue that such pairs of lexical items must also have the **same origin** (e.g. McArthur ed. 1992: 400), that is, that they must be identical in ETYMOLOGY (Vinay and Darbelnet 1995: 68). This, as Corder (1973: 290) points out, is irrelevant to the explanation of the phenomenon; furthermore, there may be cognates (= words in two or more languages that derive from the same parent word) which do not give rise to errors, simply because they do not physically resemble each

other sufficiently. Yet this type of error is common where the languages involved are cognate (James 1998: 147). Indeed, it has been observed that false friends are particularly treacherous in two closely related languages such as Dutch and German, the reason being that since there are in them so many "faithful friends" (= items that are identical in form and content), the learner often fails to take into account the – likewise very frequent – hidden differences (Arntz 1998: 68). To determine whether a pair of items have the **same origin**, of course, one will at least occasionally need to consult a reliable dictionary, preferably an etymological one, such as the user-friendly Barnhart (ed. 1988) for English and Snoj (1997) for Slovenian.

Furthermore, some authors also maintain that there is yet another salient feature of false friends, namely that they are, phonetically speaking, **foreign-sounding** to most native speakers. This feature reflects the native speaker's psycholinguistic awareness of (a degree of) "foreignness" – sometimes associated with semantic difficulty – of some of the loanwords in his/her mother tongue (= L1), coming chief-

³ Dodds regards this as an intralingual error because it has to do with the system of the L2 alone. It is not to be interpreted as a basically "monolingual affair," as there must logically exist a (partially) false interlingual "lexical equation," say SI *politika* vs. EN *politics* or *policy*. There is actually a parallel situation in Italian and English that Dodds draws on.

ly from the classical languages, or of loanwords in L1 (in this essay, Slovenian [= SI]) taken from a foreign language (= L2) (in this essay, chiefly English [= EN]).

Note, however, that the concept of foreignness may be fuzzy: Take e. g. SI *karfijola*, in EN *cauliflower*. Does the Slovene item count as a false-friend-like L1 item? What about *porcija*? Come to think of it, even formal similarity is problematic! In fact, the two frequently adduced criteria for false friendship, namely that the interlingual pairs in question must be FORMALLY SIMILAR and FOREIGN-SOUNDING, do not really stand up to objective scholarly analysis (when are two lexical items [no longer] so similar in form as to qualify for false pairs? When is a loanword still/no longer felt as a foreign item?), which militates against the very idea of a well-reasoned scholarly treatment of the subject. For example, how is one to find out whether the SI noun *basen* (EN *fable*) is foreign enough to be admitted into the class of false friends? Indeed, this must be the reason for the typically breezy, impressionistic (not *impressionist!*), light-hearted, and humorous treatment usually given to the topic: The damn pairs – false friends, no doubt! To make matters worse, we don't really know, to begin with, exactly when an L1 item qualifies as a (potential) false friend. Neither can we really say, with any scholarly precision, whether and when it is too specialized to merit the general user's attention. For example, are SI *tekstura*, *terca*, *terminal*, *titula*, *tonalen*, *traktat*, *tribunal*, *trust*, *turbulenca* – to mention but a few *t*-examples – too specialized to get a place among our candidates? Exactly how much should we know or tell the user about the pair under discussion? By contrast, in theory, things can be pretty neat, plus you typically have the luxury of citing only those examples that support your point.

However that may be, it is beyond doubt that this is a very real and persistent interlingual lexical problem, well known to translators and L2 learners (Veisbergs 1996), not to mention (seasoned) foreign language teach-

ers. In a nutshell, whenever we find a cognate form in an L2, we are usually delighted, because it makes the language seem familiar and offers us a break – we already know the new vocabulary item! Unfortunately, such forms can have different, or partly different, meanings (Hatch and Brown 1995: 128).

Yet other authors introduce a PRAGMATIC criterion, stressing that false friends look similar but are used differently (Smith and Klein-Braley 1985: 52). Lázár (1998: 78–79) identifies as many as fourteen relevant points found in various definitions of false friends, three of them covered only in the French-language sources but not in the English ones examined (viz. directionality, whether false friends are restricted to the lexicon, and partial vs. total overlap [i. e. semantically broader/narrower items in one language] between the senses of false friends).

Finally, quite a few lexicographers and pedagogically-minded (applied) linguists and foreign-language teachers would suggest that FREQUENCY OF ERROR be another important criterion in deciding whether or not two formally similar lexical items in two languages count as false friends and are hence to be treated as such.

In any case, the meanings of false pairs are today (partly) different because they underwent **different semantic developments** in their respective languages. Note that cognates may retain the same meaning across a number of related languages, as in EN *book*, Danish *bog*, and German *Buch* (Swan 1997: 159); this makes them GOOD, TRUE or FAITHFUL FRIENDS (Helliwell 1989: 3, Newmark 1988: 72) that are often used to facilitate foreign-language vocabulary teaching.⁴ In general, there are more faithful friends than false friends, “and we must not hesitate to use them, since any other translation is usually wrong” (Newmark, *ibid.*). In the realm of language teaching, enemies seem to have got the better of friends: While “a cottage industry has grown up in FL teaching based on false friends and how to avoid them,” it is a fact that “too often overlooked in FL learning circles are the bene-

fits bestowed by trusty friends, as Ringbom (1987) has shown" (James 1998: 147). Interestingly, both "false" and "good" interlingual aspects of lexical items can occasionally be found in the same cognate forms; for instance, SI noun *orkester* and its EN counterpart *orchestra* are **good friends**, whereas the related EN verb *to orchestrate* can only partly be regarded as such, given that the meaning 'to organize, esp. secretly' exists only on the EN side, thus contributing to possible errors on the part of Slovene users of English who will typically be aware of the "musical" sense only, regardless of the word class in question.

The Cambridge International (Procter ed. 1995: 502) points out that the English language has many words which are false friends for speakers of other languages, there being two main reasons for this:

– English words often have the same origins as similar words in other languages, but sometimes different meanings of the words have developed in the different languages. This is especially true for other European languages. For instance, EN *sensible* looks very much like French and Spanish *sensible* or like German, Danish, Norwegian, and Swedish *sensibel*, but in fact does not mean the same: these words all mean the same as EN *sensitive*.

– English words have been borrowed by other languages, and sometimes these have been given new or different meanings. For instance, EN *super* has been borrowed by Japanese, Korean, and Thai, but the word in these languages is used as a noun meaning 'supermarket' (Japanese, Korean) or 'lead fuel' (Thai).

As a genre, then, the dictionary of false friends can be regarded as a subcategory of the dictionary of foreign terms, which is itself not very far from the earliest general monolingual dictionaries of English: Made in the 17th century, those were chiefly lists of

"Anglicized foreignisms" glossed in the everyday language of the day (McArthur 1998: 22). The etymology criterion of false friends seems indispensable if we are to exclude from consideration instances of INCIDENTAL HOMONYMY (e. g. EN *sin* vs. SI *sin*, 'son'); the latter can be divided (Hartmann and James 1998: 56) into INTERLINGUAL HOMOGRAPHS (e. g. EN gift 'present' vs. German Gift 'poison') and INTERLINGUAL HOMOPHONES (e. g. EN *man* 'male' vs. Persian /mčn/ 'I'). Nevertheless, some authors do not wish to automatically exclude from consideration instances of incidental homonymy; thus the definition of false friends given in a state-of-the-art volume on vocabulary studies (Schmitt and McCarthy eds. 1997: 327) runs like this: "False friends include words which look like cognates, but are actually unrelated (*pan* [Spanish – bread] and *pan* [English – cooking pot]), and words which may share a common origin but which have developed different meanings in different languages (*actual* [English – real or factual] and *actuel* [French – current or present])." One must be aware, however, that instances of incidental homonymy usually do not represent an appreciable interlingual difficulty, whether in translating or in foreign-language learning, and can be quite trivial, simply because the two items are semantically and perhaps even cognitively too far apart to represent a real lexical danger, as it were, at least for most intermediate and post-intermediate learners. In any case, such a definition simply reflects the great importance of the similarity in form between pairs of lexical items in a given language pair. True, some of them might confuse foreign-language learners; this, after all, is why "they are often collected in special dictionaries of false friends" (Hartmann and James 1998: 56). What is amazing, generally speaking, is the great variety of semantic relationships that

⁴ The two categories, false friends and faithful friends are often treated as the only two types of this particular interlingual topic. However, Arntz (1998: 69) reports on a pragmatic systematic method developed in his course for advanced language students, which distinguishes between *faithful friends*, *false friends*, and *distant acquaintances*. In the last of these, the meaning is (near-)identical in the two languages, and there is a certain formal similarity as well, and yet the content connections can only be reconstructed with difficulty. He notes that even good friends and distant acquaintances can cause the learner problems.

obtain between pairs of lexical items of a given language pair exhibiting superficial or su-

perficial-only similarity: formal, orthographic, and/or phonetic.

Scope of False Friendship – and Related Lexical Topics & Types

While there may well be broad agreement over the concept of false friendship, actual interpretations vary a lot. In some authors, the idea is limited to interlingual pairs of lexical items showing partial or zero semantic overlap (e.g. SI *monden, parola* vs. EN *mundane, parole*). Yet for others, false friendship is very broad, standing for virtually any perceived interlingual lexical difficulty based on only partially true, false, or assumed identity of two lexemes in two languages based on superficial similarity – mostly in form, but often combined with pronunciation and/or spelling. Indeed, sometimes the very existence of a foreign-sounding/learned lexical unit in an L1, or even of any conceivable interlingual lexical problem, will be enough as long as the corresponding L2 item is not semantically quite identical or, alternatively, does not even exist to begin with. Thus the phenomenon can be recognized simply on the basis of a specific interlingual problem related to an L2 difficulty, say L2 words that are fairly well known by learners in one (or some) of their meanings, but which have at least one more sense, not so well known, such as EN *to advise* meaning not only 'to suggest' but also 'to inform' (Wróblewski 1997: 213). While many authors recognize false friendship only in the lexicon (Lázár 1998: 81), others find it between lexical items on the level of grammar (see below, (4), p. 15), and on various other levels of language description such as collocation, spelling, and even pronunciation. Some researchers (e.g. James 1998: 102) note that whereas most false-friend listings are limited to lexical items, there are false friends on other language levels too, "most pervasively in grammar," according to James (*ibid.*), so that for example the English *that*-clause misleads many French or Spanish learners to produce errors like *I want *that you*

pay the bill. Listing of these could also be effective aids to error avoidance. Note that grammatical points may be surprisingly complex; the EN noun *medium* has the plural form *media* or *mediums*, depending on the meaning (SI has *mediji* for both), but additionally there is within English something of a usage problem involved here having to do with grammar, viz. using *media* – incorrectly, according to some people – as a singular noun (cf. e.g. Kahn ed. 1985: 348).

Not to be forgotten, false friendship can be based on frequency; consider, for instance, SI *angina, arhiv* and *aperitiv* vs. the decidedly less frequent EN *angina* (cf. *sore throat*), *archives* (cf. *records, files*) and *aperitif*; SI *ateljé* vs. the much less common EN *atelier* (cf. *studio*); or cf. also the paired items SI *ekstrakt, esenca* vs. EN *extract, essence*, where the SI *esenca* is decidedly less frequent than EN *essence*. To take an example where frequency applies to a single sense of a polysemous item, SI *demonstrirati* is much less common in the sense of 'to show' than its English counterpart, *to demonstrate*. Next, the SI noun *polivinil* is a word of everyday occurrence, whereas EN *polyvinyl* is not even entered in the 80,000-entry *Longman* (Summers ed. 1995), the actual everyday equivalent being *plastic*. The same might be said of SI noun *asfalt* vs. EN *asphalt*, where the usual EN translation is *tarmac*, but there is additionally also the word-formation-related issue of translating the related verb and the participle, *asfaltirati* and *asfaltiran*. Similarly, EN *pyromaniac* may be both more technical and formal, and hence less frequent, than its SI counterpart, *piroman*. Frequency may thus be a logical consequence – a reflection – of register-related factors.

Along similar lines, Moulin and Hayward (1984) point out that while false friends repre-

sent only one kind of interlingual lexical problem, it is complex enough, in that it may involve not only semantics but orthography, lexical morphology, syntax, phraseology and pragmatics as well as entire culture; indeed, one could easily argue that false friendship can be found even at the level of pronunciation (cf. the likely Slovenes' pronunciations – in speaking English, of course – of, say, *Galapagos*, *Orion*, *Tibet*, *heretic*, *acclimatize*, *catheter*, *peroxide* and *streptomycin*). Yet it seems that semantics-related false pairs stand for PROTOTYPICAL FALSE FRIENDSHIP, with several other types being recognizable too, particularly in terms of “permissible grammatical context” or collocation (Swan 1997: 159). Even within semantics, linguists recognize different kinds of false friendship, the assumption that the semantic differences between deceptive cognates are of the same general kind as those observed between the so-called translation equivalents: denotative, connotative, stylistic and collocational (Van Roey 1990: 116, 118–25). For example, there is a subtle interplay of style and denotation in SI *finta*, which is informal and general, used in sports as well as with reference to clever moves in general, whereas its EN counterpart, *feint*, is stylistically neutral and largely restricted to boxing and fencing. Some cases are difficult to classify: In English, for instance, you can find the largely synonymous – but stylistically different – *lie detector* and *polygraph*, the latter being more technical, even though the collocation *to take a polygraph* is quite common in fairly non-technical contexts. In Slovene, on the other hand, there is only *detektor laži*; *poligraf* does exist, but, according to the *SSKJ*, the leading Slovenian monolingual dictionary, with a totally different meaning. Is this a false-friend situation to begin with?

The phenomenon is evidently difficult to delimit precisely, witness Nash's (1993) *Illustrated Dictionary of Spanish/English False Friends* (now also available in a thematically organized edition, Nash 1997 with only lists of items), where the entries (common lexical errors made by adult Spanish-speaking EFL learners) are divided into traditional deceptive cog-

nates, morphological mix-ups, orthographic oddities, phonetic confusions, and accidental creations. A mixed bag if ever there was one!

There is, then, plenty of room for typological study of the phenomenon (cf. Ivir 1968, Hayward and Moulin 1984, Antunović 1996, O'Neill and Casanovas Catalá 1997, and Lázár 1998), depending on how broad or narrow the interpretation of false friendship one adopts (cf. Gabrovšek 1996: 27–29). For instance, Van Hoof (1989: 110–11) recognizes semantic, stylistic, and phraseological false friends. Granger and Swallow (1988: 108) present another classification: The FORMAL SIMILARITY of false friends consists of a whole array of differences at a variety of levels; basically, there are semantic differences (sometimes denotational, but sometimes also connotative, collocational, or stylistic), and differences of a syntactic nature. On the CONCEPTUAL LEVEL, a distinction is made between **totally deceptive** cognates (i. e. no meanings in common: these are historically related words in two languages that used to be synonymous but which now have totally divergent meanings) and partially deceptive cognates (i. e. at least one shared meaning: specifically, a single word in L1 corresponds to two or even more words in L2, only one of the latter corresponding in form and meaning with the L1 word). For example, SI noun *radar* has the predictable EN equivalent *radar*, but when it refers to the dreaded device used by the police for measuring speed on the roads, it becomes EN *speed-trap*. This distinction has been drawn by Granger (1996), who reports on a study that made use of the International Corpus of Learner English to test, *inter alia*, a hypothesis about learners' use of L1:L2 cognates, namely whether lexical false-friend errors are persistent errors. This was indeed found to be the case, since one-third of all lexical errors were the result of partially deceptive cognateness. The conclusion was that we need dictionaries that cater specifically to learners with a particular L1, dictionaries that will draw their attention to the pitfalls of false friends.

In any case, in the “lexical sense,” *false friends* are instances of “words you think you know”

(Laufer 1997a: 25, 25–27), along with the other major types of lexical difficulty, notably

- cases of DECEPTIVE TRANSPARENCY (e.g. *shortcomings* taken to mean 'short visits'),

- words with a DECEPTIVE MORPHOLOGICAL STRUCTURE (e.g. *discourse* taken to mean 'with-out direction'),

- IDIOMS (e.g. *a shot in the dark* translated literally, word by word),

- words with MULTIPLE MEANINGS (e.g. *abstract* interpreted as 'not concrete' instead of 'summary'), and

- SYNFORMS, that is, pairs or groups of words that are similar in form or in morphological makeup especially - but not necessarily - in a foreign language (e.g. EN *cute/acute, available/valuable, reduce/deduce/induce*). Laufer (1997b: 147–48) identifies ten categories of synforms in English on the basis of "specific synformic similarities." In her experiment, over 500 foreign learners of English were tested on all the possible synformic confusions; the results show that the most problematic synforms were those which differed according to suffixes (e.g. *industrial/industrious, comprehensive/comprehensible*; let me just add here the danger of extending a word-formation pattern to cases where it no longer obtains: SI *peticija* is *petition*, but SI *investicija* is not **investment*), and those identical in consonants but different in vowels (e.g. *conceal/cancel, adopt/adapt, proceed/precede*). Such false pairs should perhaps be analyzed for their difficulty specifically in foreign-language production (= encoding).

The phenomenon of false friends is necessarily associated with interlingual situations, particularly in translation, bilingual lexicography, and/or foreign-language learning and teaching, which is mirrored in many definitions of the concept (e.g. Crystal 1997: 349). Even a straightforward resource book of dictionary activities (Wright 1998), with only one chapter devoted to the use of bilingual dictionaries, found it necessary to enter and define it in its brief "Glossary of key terms" (pp. 163–65): Words which look similar in different languages, but which have different mean-

ings, for example, *actual/aktuell* in German, *embarrassed/embarazada* in Spanish (p. 164). McArthur (ed. 1992: 400) gives the term a pedagogical slant: It is "a term in language teaching for a word that has the same origin and general appearance as a word in another language, so that learners mistakenly assume that both have the same meanings and uses: English *deceive* to trick, French *décevoir* to disappoint." Teaching false friends certainly makes sense; according to James (1998: 102), "learners seem to be able to avoid these errors once they have been warned." Lexicographers too "must always be wary of 'false friends'" (Benson 1990: 52), a phenomenon where subtleties can be considerable: American *yogurt* is not the same as Yugoslav *jogurt*, the latter variety being more liquid, and is drunk like milk, so that in an English-SerboCroatian dictionary English *yogurt* was glossed by a completely different SerboCroatian term, viz. *kiselo mleko*. False friends will thus be found to be the focus of attention of translators and even translation theorists (e.g. Newmark 1991, passim, Koller 1979 [cf. Munday 2001: 46–47], and Malone 1982) as well as lexicographers (e.g. Nelson 1981, Wright 1981). Translators and foreign language teachers are well aware of the dangers of false friends in specific languages, say the Italian (vs. English) *costipato, eventualmente, grandioso, terrificante, tremendo, consistente, coerente, importante, rilevante, eccentrico*, all briefly discussed in a humorous piece on the unexpected pitfalls of learning foreign languages (Kedzierski 2000).

A related term, **internationalisms**, has been defined as words which are used in several languages, are mostly of either Greek or Latin origin or have been taken from major modern languages (especially English, German and French), and whose phonological, morphological and semantic similarity only rarely amounts to full identity due to their different borrowing histories and their different developments in the borrowing languages. In our Eurocentric tradition, Ivir (1988: 93–94) observes, a word qualifies as an internationalism if it exists in a few major European languages, from which it may then find its way into other, European and non-European,

languages. Examples of such internationalisms include EN *brigadier*, *hazard*, *actual* and their seeming equivalents in other languages, such as Croatian *brigadir*, French *hasard*, and German *aktuell*. In many cases, the senses of internationalisms (say, *avditorij* vs. *auditorium*) are fuzzy, blurred at the margins (Ivir 1996); accordingly, their treatment in bilingual dictionaries is simplified and sketchy. There is yet another related term, **Europeanism**, defined as a word, or at least word form, common to two or more European languages (Kirkness 1984: 109; cf. Hartmann and James 1998: 53, 76); their forms may vary from one language to another – especially in spoken usage – but the words remain easily recognizable. If a Europeanism is ultimately derived from Græcolatin or Neolatin, it is a (*Neo*-)Classicism.

This non-common-core vocabulary is important in offering unique opportunities, e.g. for facilitating international communication in the sciences, for teaching LSP to foreign students, for international standardization of terminologies. But there are also pitfalls, the major INTRALINGUAL problem being the language bar between academics and non-academics, experts and laymen, the latter often having at most only a passive command of “hard words,” the most obvious INTERLINGUAL problem being “one too well-known to foreign language teachers or translators and even to lexicologists to require more than passing mention, that of deceptive cognates or ‘faux amis’” (ibid.). Internationalisms/Europeanisms can be given special labels in dictionaries, the best-known example in general lexicography being *ISV*, standing for ‘international scientific vocabulary,’ used for etymological purposes in the famous American *Webster’s Third New International Dictionary* (Gove ed. 1961).

Sørensen’s (1990) **pseudo-English** words in Danish, such as *butterfly*, *speaker*, *struggler* (the correct EN equivalents being *bow-tie*, *announcer*, *social climber*, respectively), refer to items which, while being English in form, do not mean in English what they mean in Danish. They could be counted simply among members of all the other Danish/English false friends with no (as contrasted with either full or partial) semantic overlap.

Next, there are the rather intriguing **dictionary words** in English, that is, the learned words listed only in (some of the) large dictionaries (Gabrovšek 1997) that often turn out NOT to be

usable equivalents of their “actually existing” Slovenian foreign-sounding relatives, e.g. SI *fakultativen*, *kulturološki*, *garnitura*, *graver*, or *žaluzija* vs. their dubious EN equivalents (*facultative*, *culturological*, *garniture*, *graver*, *jalousie*) given in the larger dictionaries of English (cf. EN *optional*, *culture-bound*, *set*, *engraver*, *shutter* or *blind*).

If we examine the treatment of the phenomenon of false friends in the language reference sources, we will likely be satisfied with the informative 25-line entry in Shuttleworth and Cowie (1997: 57–58). Drawing on the work of Mario Wandruszka (specifically Wandruszka 1978), it provides all the essential information: False friends are items in two – in many cases closely related – languages which have the same or very similar form but different meanings; the phenomenon is caused by historical chance, as cognate words may have developed differently in closely related languages; some false friends have totally different meanings (EN *assist* ‘help’ vs. French *assister*, ‘to be present’), but the greatest danger of **interference** – a more modern synonym being **crosslinguistic influence** (Swan 1997) – arises where the difference is more subtle, and, as Taylor (1998: 25) puts it in translating EN *gentle* into Italian, “therefore much more insidious” (EN *grin* and the more restricted German *grinsen*); some false friends are different only connotatively (EN *let us* and the more elevated German equivalent *lasst uns*). Finally, if a target-language false friend is used frequently enough in the source-language text it can eventually become a “true friend” by taking on the source-language meaning in addition to its own. I, for one, believe that this process can occasionally also operate the other way round – the source-language meaning spreading to the target-language equivalent, with the original target-language meaning being either preserved or discarded at some point, witness the EN adjective *sympathetic* that seems to be taking on the “European” (French, German, etc.) meaning, ‘likeable, nice’. Similarly, a decade or so ago it seemed safe to say that SI *epizoda* was to be translated by EN *installment* rather than *episode*, while nowadays *episode* seems to be just as – or even more – current. Such facts may be easier to find in (parallel) corpora; Partington (1998: 48ff.) argues that a study of a large number of uses in context of

"look-alike" items in two languages, made possible by a concordancer, can provide more information about the textual environments in which pairs of items constitute translation equivalents than is available through traditional means such as mono- and bilingual dictionaries, thesauruses, etc.

Kirkness (1997: 5) observes that it is because the Eurolatin divergences between vernacu-

lars are many and significant that forms congruent with those in another language, say English, are not equivalent in meaning (as e. g. in German/French *aktuell/actuel*, *genial/génial*, *sensibel/sensible*, *sympatisch/sympathique* not being equivalent in meaning to EN *actual*, *genial*, *sensible*, and *sympathetic*).

False Friends and the Dictionary

The superficial – and spurious – similarity characterizing false friends has been a (surprisingly) frequent source of learner and even translator errors (Baker 1992: 25–26), which lends support to the idea of a special dictionary of false pairs. Indeed, it is precisely because false pairs may confuse foreign-language learners that they are often collected in special dictionaries of false friends (Hartmann and James 1998: 56). As James (1998: 101) observes, a false-friend dictionary is relevant to learners of a specific L2 who speak a particular mother tongue: So there can be no universal dictionary of false friends. It would doubtless help the user avoid making embarrassing mistakes (e. g. SI *gimnazija* vs. EN *gymnasium*, a hardy perennial if ever there was one, or the tantalizing but incorrect equation SI *kvaliteten* = *EN *qualitative*), even if it were to present a somewhat simplified picture of interlingual lexical correspondences. Such a dictionary can be quite comprehensive, as its macrostructure (= entry list) might include a number of paired items with relatively slight and even trivial but often unexpected and hence (potentially) bothersome differences involved, ranging from the simple SI *ciklama* vs. EN *cyclamen*, all the way to EN *professional* (n. and adj.) and not only its obvious SI equivalents, *profesionalec* and *profesionalen*, because in many cases SI will use *strokovnjak* and *poklicen* (cf. e. g. *language professionals* – *strokovnjaki* za jezik or *jezikovni strokovnjaki*). To take another subtle example, the Slovenian use of the noun *kolega* is rather peculiar when compared to its seemingly perfect English equivalent, *colleague*, in that it refers to someone you work with, and in an academic context either to a fellow teacher of yours or to any college student;

the English item can only have the first of the three senses. Similarly, SI *defekt* and EN *defect* will be found to differ from each other semantically in several respects, though this pair is decidedly more complex: On another level of contrasting the two, only the English item can be either a noun or a verb – but this just could be the reason for regarding it as being semantically broader than the corresponding Slovene item. Also, the polysemy of the English noun and verb *credit* (as many as thirteen senses in the EFL *Longman*) and *check/cheque* contrasts with the "financial"-only senses of the corresponding SI nouns *kredit* and *ček*; thus in translating into English, Slovenian translators will characteristically underrate the semantic range of *credit* and *check/cheque*. Likewise, in equating the adjective *lingvistični* and EN *linguistic*, many will fail to realize that the latter can mean not only 'pertaining to linguistics,' but also 'pertaining to language' (SI *jezikoven*), though *language* used attributively is also available, to be sure. Interestingly, a number of such pairs would not even be considered by most Slovenian-speaking EFL users to be cases of false friendship at all if taken only "at face value." More obviously, users would expect to find similar equivalents of members of a word family, but might be in for a surprise, as e. g. in *ministrant* = *altar boy* (also, more generally, *acolyte*) but *ministrirati* = *to serve*.

There are basically two different traditions in compiling such a dictionary, the encyclopedic and the linguistic. In the "encyclopedic" type of false-friend dictionary the entries can easily turn into veritable essays on a given subject, offering little in the way of lexical false friends but more on the history, civilization, geography, so-

ciology, special features, customs etc. of a given nation and/or country. Such a work consists of discursive and wide-ranging (mini-)essays discussing not only (partly) false lexical correspondences and related problems of interlingual equivalence but a host of historical, cultural, civilizational, sociological, philosophical, scientific, geographical, etymological etc. matters, frequently offering insights into the complex web of the history, culture and society as embodied and expressed in the L2 in question, often with little relevance to interlingual linguistic-translational issues (cf. e. g. Thody and Evans 1985). Not infrequently, the entries in such works are listed and discussed in topical chapters. Bridgham (1996), divided into ten broad subject areas, provides cultural context and notes distinctions between German, Austrian, and Swiss German, as well as between British and American English. Such works are less dictionaries to consult for particular entries than works for browsing in.

On the other hand, the **linguistic (or translation-oriented) false-friend dictionary** will instead typically focus on encoding-type translation problems, i. e. on contextualized L1 items and their equivalents in L2, often in parallel columns and in several sections to account for L1/L2 asymmetries or areas of overlap, with copious (foot)notes providing additional linguistic-translational information (idioms, collocations, compounds, rare/specialized senses, context-dependence, and so forth), as in the admirable 800-page Van Roey et al. (1991), reviewed by Evans (1997).

Which of the two is to be preferred, and by whom? Translators and language students typically show their utilitarian attitude: Few would seem to be interested in colorful etymological descriptions of the cognates and in discursive essay-like explanations and notes. What they want to know, in most cases, is the correct equivalent in the L2. This might give us grounds to suggest as the optimum “base information” line the L1 item followed only by the correct L2 item (say SI *parola* = EN *slogan*), or perhaps one stressing also what should be avoided (say SI *parola* – EN not *parole* but *slogan*), though I remember reading somewhere that the very appearance in print of an incorrect item – even if preceded by an asterisk, exclamation point, or some other warning signal –

might have a negative effect on the learner. Moreover, such treatment can only be used in case of simple pairs.

Naturally enough, most existing dictionaries of false friends concentrate on TWO languages and are mostly designed for speakers of one of them; the lexical pitfalls of a world language will often be exemplified and explained for the benefit of the native speakers (characteristically translators) of less widely spoken languages. Those few false-friend dictionaries that do contain (many) more languages (e. g. Hill 1982) present a very superficial and simplified lexical picture, as it were. However, the comprehensive, erudite but also readable Spalatin (1990) deals with five languages, Croatian being the language of the headwords as well as of the entry-articles. The work is rooted in the lexical-linguistic tradition, while also offering a lot of etymology.

In any case, a false-pair relationship not infrequently turns out to be complex and multifaceted rather than being merely a simple either-or, yes-or-no affair, what with partial semantic overlap, divergent polysemy, differences in terms of (near-)synonymy, dissimilar connotation, style, collocation, grammatical features, frequency, unexpected cultural implications, etc., all present in varying quantities. This is why the very notion of false friendship has to be relativized to some extent; for example, the SI participial adjective *deformiran* has the predictable (ain't it easy!) EN equivalent *deformed* which, however, while being semantically O.K., is rather infrequent and semantically narrower (of something) having the wrong shape, especially because it has grown or developed wrongly'; cf. Summers ed. 1995: 360), since as it is often replaced by the commoner *distorted*. The category of false friends that is often regarded as being especially “treacherous” is the one where an item “shares the meanings of its English homonym but has additional meanings all its own” (Nicholls 1994).

To compile a false-friend dictionary, one needs far more than one's own notes, personal interest, and (linguistic/teaching etc.) experiences; rather, the knowledge available from various sources – individuals, the best existing works, in the first place false-friend studies and dictionaries of for-

eign terms and of fields such as business, economy and politics – must be pooled, re-edited, and assessed primarily against the background of users' needs and expectations. Such a false-friend dictionary for a given language pair might:

(1) Be based on a BROAD INTERPRETATION of false friendship, thus including also false-friend-related matters of pronunciation, grammar, word formation, pragmatics, and even spelling, provided the problem in question has been identified empirically. The entries may all be given in a single main-body listing, the alternative being main body plus back-matter appendices (say, for spelling false friends).

(2) Follow the LEXICAL-LINGUISTIC orientation, that is, with focus on translation equivalents in L2, with relatively little encyclopedic material – etymology included – added wherever it seems useful. Culture in general is too broad a topic to be treated in depth or systematically in such a false-friend dictionary.

(3) Be geared primarily to ENCODING needs, i.e. translating from L1 into L2. That is why the work will incorporate translated examples of typical language use showing context and collocation, and employ extensively labels and notes. The length of the entry-articles will vary, ranging from an item and its equivalent to complex essay-like treatments of polysemous, connotation-rich and phraseologically rich entries. Occasionally,

false-friend information provided might serve decoding needs, even though here the context will often help one avoid committing an error.

(4) Have a HEADWORD LIST where the relevant unmarked L1 lexical items must be included almost automatically. Rare, dialectal, archaic items as well as many scientific and technical terms are to be included if they can be found in general texts. Included will be both common L1 false-pair items (e.g. *blamaža*, *gliser*, *ordinacija*), and the more learned ones that could be only vaguely understood or even not understood at all by many L1 speakers but that can be found in general texts (e.g. *andragog*, *dispanzer*, *mistika*, *tehnika*, *monopolen*), the latter – combined with their English false friend – being in most cases decidedly more difficult than the former.⁵

(5) Have the HEADWORD LINE consisting of the L1 (= Slovenian) lexical item immediately followed by its correct L2 (= English) translation equivalent(s), with usage labels, brief meaning-discriminating phrases, etc., added in parentheses (unless the entry is too complex), the reason being that this is what most users will be looking for. A viable alternative is to have each L1 item followed by both its false L2 equivalent (preceded by some warning sign) and its correct L2 equivalent(s). Other available options are generally less useful in terms of access and user needs.

⁵ The number of entries might be anywhere between a few hundred and a few thousand. There is an intriguing point rarely discussed in the literature, viz. whether such a dictionary should contain a selection of good friends as well, properly marked as such, to reassure the user that a given pair is in a good-friend relationship.

A fairly comprehensive Slovenian-English dictionary of false friends should probably (could? might?) contain the following a-entries (the asterisked items being some of the less obvious entry candidates): abonent, abonma, abortus, aboten, absolvent(ski), *absolvirati, ad acta, adaptacija, adaptirati, administrirati, administrativen, *adresa(r), advent, advokat, aerodrom, afekt, afera, afirmacija, afirmirati se, *agenda, agitacija, agitirati, agregat(en), agrotehnika, *agrumi, akademija, akademik, akademski, akcija, akcijski, akontacija, akord (two senses), akreditiv, akt, akter, aktiv, *aktivist, aktualen, aktualizirati, akustika, *akvarij, akviziter, alarm(irati), aleja, alimentacija, *alkalijski & alkalen (= alkaline; [collocation-dependent]), alkotest, alt, amandma, ambient, amorfen, amortizer, *amortizirati, analitik, analiza, *anamneza (= case history), ananas, andragog(ija), *anekdota (-dotski, -dotičen), anesteziist, angina, *angažiran, *angažirati, *angažma, animator, anketa, *anke-tiranje, ansambel, antika, *antikvaren, antikvariat, *antikviteta (= antique), aparat, aparten, apartma, apatičen, apel(irati), aperitiv, apoen, apoteka(r), aranžer, aranžirati, aranžma (two senses), arbiter, arest(ant), argument(irati), arhiv(irati), arkada, *armada (EN armada, usually 'a large group of warships'), armatura, armaturen, arondacija, artikel, arzenal, artist, asket, *asistenca, asortiman, atentat(or), atest, *atlet, atribut, avantura, avanzirati, aviatičar, avditor, avditorij, avizo, avtokozmetika, avtokamp, avtomat, avtoriteta, azil, ažuren, ažurirati.

The Varied and the Unexpected & “Compounded-Difficulty” False Friends

L1 Can Be Difficult Too!

The difficulty involved is often compounded by the fact that few researchers seem to have brought up, namely that in a significant number of cases native speakers are only vaguely or only partly aware of what the L1 item really means, doubtless a result of the L1 item in question being in most cases a rather learned, (semi-)technical, (quasi-)foreign one; this is why, for instance, SI *mandaten* ((of a fine)‘payable on the spot’) can be vaguely and erroneously taken to mean EN *mandatory* (‘obligatory, compulsory’); the same may be true of the pair SI *mistika* – EN *mystique*. This happens even in cases of relatively simple L1 items: Consider the SI adjective *kompakten*, for instance, vs. EN *compact*. Also, it is so very easy to assume that e. g. SI *format* and *atlet* just have to mean what they do in English, but in actual fact full equivalence is exceedingly rare, witness e. g. the seemingly perfect SI *festival* vs. EN *festival*, as in *a jazz festival*, but note e. g. Christmas being a *major festival*; likewise, SI *absolvirati* and EN *absolve* seem to belong together, but the translation is usually EN *to complete*. A similar point can be illustrated by SI *elipsa* and the twin EN “equivalents,” *ellipse* and *ellipsis*, and – to reverse the situation – by SI *funkcijski* and *funkcionalen* vs. EN *functional*. Somewhat different but still close to this type is the unexpectedly tricky pair of SI *karijera* vs. EN *career*. Often, one is simply unsure about the degree to which the paired items are translationally equivalent, as in SI *regija* vs. EN *region*, or EN *routinely* vs. SI *rutinski(-ko)*; likewise, while pairs such as *administracija* – *administration* and *birokracija* – *bureaucracy* look like perfect equivalents, they will often be found to differ in a number of – sometimes very subtle – ways. The reasons for the difficulties are varied; thus e. g. SI *aritmetika* is, in a sense, a good friend of EN *arithmetic*, the difficulty being that the English item can be either a noun or an adjective, and the two are also pronounced differently. Is this enough for us to regard them as false friends?

It is very hard to precisely determine the **line of difficulty**, i. e. one at which falseness becomes easier to deal with, or when it gets decidedly more difficult, and indeed when the learner can be expected to anticipate, say in decoding, that an L2 item is or is not in a false relationship with a similar L1 item. For example, consider SI *rahitis* and its EN counterpart, *ricketts*. Is this a spelling-type false pair? A compound one, because of the *s* which is not a plural marker here? A difficult one? A noteworthy one? One to be dismissed as a mere triviality?

Furthermore, even the translator may find out that his/her knowledge of his/her own mother tongue, so often taken for granted, is more deficient or patchy than s/he thought it would be. For instance, I have seen a newspaper ad for kitchen scales extolling their “sodobno *ergonomsko* obliko”; not very many Slovenes know the meaning of the adjective *ergonomski* (= ergonomic). Another important point often lost on researchers is that those L1 items which are labeled in the standard monolingual dictionaries as rare, obsolete, dialectal, technical, and perhaps even informal or slangy (say, SI *labradorit*, *lafeta*, [*koncentracijski*] *lager*, *lakrimarij*) do not count as real false friends, because they are too specialized to merit inclusion in a general-purpose dictionary on a par with common paired items that are of universal interest. And finally, there is the little-researched but very relevant problem of false friends involving words that are not entered in standard dictionaries but that can be found in print. For example a recent letter to the editor of the Ljubljana *Delo* (Saturday supplement section, p. 29) refers to highly poisonous gases that “zelo težko jih je detektirati v večjih koncentracijah” (Djurašević 2001), where the verb *detektirati* (= EN *to detect*) is used that is not listed in the *SSKJ*. This category might include some of the “unnecessary” English words recently taken over – uncritically, as some complain – into an L2, specifically Slovenian, a not uncommon pattern these days.

What Can Also Count as False Friends

Many authors would not hesitate to regard as a special type of false friends all those cases where a foreign-sounding L1 (= Slovenian) item has **no formally similar equivalent** in an L2 (= English), however foreign it might look or sound (e. g. SI *parter* vs. EN *orchestra* {AmE}, *stalls* {EnE}, SI *maketa* vs. EN *model*, SI *akrobacija* vs. EN *stunt*, SI *frak* vs. EN *tails* or *tailcoat*, SI *pavšalen* vs. EN *lump-rate* or *flat-rate*, SI *ministrant* vs. EN *altar boy*, SI *bonboniera* vs. EN *box of chocolates*, SI *karnisa* vs. EN *curtain rod*, SI *statist* vs. EN *extra*, SI *depilacija*, *depilirati* (*se*) vs. EN *hair-removal*, *to remove one's hair* [but cf. EN *depilatory*, n. and adj.]). Talking about such cases, Corder (1973: 290) notes that the process of generalization may even be extended to the invention of non-existing forms by analogy, as in *A majestic melody* (FR *majestueux* = EN *majestic*), produced by a French learner of English, or – to add an example of my own – EN **epruvette* (for *test-tube*) generated by a Slovene student (cf. SI *epruveta*) on the basis of false analogy with the good-friend pair EN *pipette* (SI *pipeta*). The invented item does not exist at all in a recognizably similar form in L2. This **dissimilar-equivalent** false-pair type includes a number of tricky cases such as SI *kabriolet* vs. EN *convertible*, (less commonly) *cabriolet*, or SI *tehnika* vs. EN *technology* (cf. the translation of the compound *bela tehnika*, viz. EN *white goods*). This category comprises **culture-bound items** such as SI *beneficiran staž* (EN *accelerated retirement pension plan/scheme*), including subtler cases such as *plebiscite*, where there is little difference in terms of denotation but a lot more in cultural/historical terms. Note that cultural specificity works in many, sometimes surprisingly subtle, ways: SI *avenija* and *bulvar* look like perfect equivalents of EN *avenue* and *boulevard*, but their cultural associations, if nothing else, are a lot different, much more remote and less clear.

In the area of **word formation**, one could easily regard as false pairs of the MORPHOLOGICAL TYPE those which display a DIFFERENT AFFIX in the two languages, including the no-affix vs. affix type (e. g. *anorganski* – *inorganic*, *avtogram* – *autograph*, *bankrot* – *bankruptcy*; *klor* – *chlorine*). Take word families, where matters may turn out

to be unexpectedly tricky; in Slovene, for instance, the word family *dezorganizirati*, *dezorganizacija*, and *dezorganiziran(ost)* seem to be equally current, even though the Grad-Leeming (1990) dictionary lists only the first two. Yet in English only the adjective *disorganized* seems to be really common. It is also the only item in the (potential) word family to be listed in the *Longman* (Summers ed. 1995). No wonder, then, that the English equivalent of *dezorganizacija* given in the Grad-Leeming dictionary, *disorganization*, does not sound like an everyday English word. Another relevant word family is *monopol*, *monopolen*, *monopolist*; the only corresponding word to have currency in English is the noun *monopoly*. In a number of cases, the existence of an "easy" L2 equivalent, as e. g. *štipendija* vs. *grant*, *scholarship*, often seems to be responsible for the naive learner's belief that derivatives are likely to be just as easy to translate, which need not be so: Here, both *štipenditor* and *štipendist* are not nearly as easy to translate, the latter being the more or less predictable *scholarship holder*, the former a much more awkward *one who grants a scholarship*. Note that in theory, English should be able to offer agent-noun forms even where there are none in Slovenian (cf. e. g. *eater*, *smoker* vs. *sleep-er*, *drinker*, *mind reader* in Slovene translation).

Some items belonging to the same word family may show varying degrees of interlingual difficulty depending on meaning, in the sense that the more specific meaning will be easier to translate: Thus e. g. the SI culture-bound phrase *beneficiran (delovni) staž* calls for an explanatory equivalent, *accelerated retirement pension plan/scheme*, while the corresponding base verb, *beneficirati*, is a tougher nut to crack.

Not to forget, there are also matters of **grammar** that – according to many linguists – count as false pairs, such as the distinction in number between e. g. SI *javne finance* (pl.) and EN *public finance* (sg.), or SI *pikado* (sg.) vs. EN *darts* (pl.), or different transitivity of e. g. SI *evakuirati* (T only) vs. EN *evacuate* (either T or I), or more generally matters of countability, e. g. SI *akna*, *akne* vs. EN *acne* (uncountable).

Next, the concept may include e. g. the **phonological** type, that is, items similar in the two languages whose pronunciation differs in ways that will often make the Slovenians pronounce such items incorrectly, virtually always in line

with their L1 pronunciation (pattern)/intonation/word stress, particularly the primary-stress syllable (e.g. *absolutist*, *Aladdin*, *amalgam*, *electrolysis*, *Gibraltar*, *Goliath*, *Iscaiot*, *Kazakhstan*, *Komodo dragon*). Consider, for instance, SI *linolEj* or *baklAva* [with primary stress on the capitalized boldface letters] vs. EN /lɪ'nəʊlɪəm/ or /'bækləvə/ or /'ba:k-/ or /-'vɑ:/. By the way, Wells's pronouncing dictionary, either edition (1990 or 2000), contains some items marked with an exclamation point as "a warning that the pronunciation is quite different from what the spelling might lead you to expect!" (Wells 2000: ix). Occasionally, falseness exists between Slovenian and one major variety of English only: *paprika*, for instance, is a "true friend" in relation to BrE, where it is pronounced /'pæprɪkə/, but a false one in AmE, where the standard pronunciation is /pə'pri:kə/ (Davies 1997: 30).

One might even argue for false friends on the level of **spelling**, as e.g. in SI *antilopa*, *fregata*, *garnizija*, *gekon*, *horizont*, *karneval*, *kofein*, *mahagonij*, *majaron*, *mungo*, *sfinga*, *skarabej*, *turkizen* vs. EN *antelope*, *frigate*, *garrison*, *gecko*, *horizon*, *carnival*, *cafféine*, *mahogany*, *marjoram*, *mongoose*, *sphinx*, *scarab*, *turquoise*. This type includes a few dozen proper-names, mostly geographical, such as SI *Arhangelsk*, *Benetke*, *Bruselj*, *Budimpešta*, *Dunaj*, *Ferski otoki*, *Firence*, *Kībenhavn*, *Kremelj*, *Krf*, *Livorno*, *Moskva*, *Neapelj*, *Rim*, *Solun*, *Šlezija*, *Toskana* and *Visla* vs. EN *Archangel*, *Venice*, *Brussels*, *Budapest*, *Vienna*, *Faroe Islands*, *Florence*, *Copenhagen*, *the Kremlin*, *Corfu*, *Leghorn*, *Moscow*, *Naples*, *Rome*, *Thessalonki* (or the English versions, *Salonica* or *Salonika*), *Silesia*, *Tuscany* and *Vistula*, and perhaps even some notable personal names such as *Aleksander Makedonski* vs. *Alexander of Macedon*. Of course, any instance of translated or "transonymised" (Newmark 1999: 192) foreign names, such as EN *Leghorn*, *Brunswick*, *Lyons* for the original forms *Livorno*, *Braunschweig*, *Lyon*, is a potential source of lexical difficulty in the area of spelling. A related problem concerns a handful of somewhat more complicated pairs such as SI *Jordan* (the river) and *Jordanija* (the country) vs. the single EN form *Jordan*, or SI *Gruzija* (the country) and *Georgia* (a state in the USA) vs. the single EN form *Georgia*. The trouble may simply reside in the fact that one is unaware of the form of a proper name in English, or indeed of what it indicates, witness items such as

Laplанд and *Cologne* (SI *Laponska* and *Köln*) that I remember seeing rendered incorrectly into Slovenian. Let us merely note here that in such cases decoding (L2:L1 translation) may be in fact more problematic than encoding (L1:L2 translation); usually it is the other way around. There are also a few proper names, again chiefly geographical, showing grammatical differences, such as SI *Balkan* (sg.) vs. EN *the Balkans* (pl.).

All of these views of false friendship indicate that there are several ways of looking at it, and that e.g. the translator's view is not necessarily shared by the language teacher or the lexicographer. Indeed, even members of the same profession sharing the same L1 background may find themselves in disagreement over cases of false friendship, the types, their status, importance, and relevance. One will do well to keep in mind that, depending on the lexicographer's interpretation of the concept, a dictionary of false friends could enter a very different set of paired lexical items, ranging from a relatively small number of no-semantic-overlap-type false friends (e.g. *lektorirati* - *to lecture) all the way to every conceivable "foreign-sounding" L1 form (e.g. *non-stop*, *depandansa*, *fonolaboratorij*, *keks*, *kondicija*, *konzerva*) that just might induce one to make an interlingual lexical error on the basis of assumed identity between that L1 item and its (assumed but sometimes even nonexistent in recognizably similar form) L2 equivalent, deriving from perceived superficial/formal similarity. In between, there are quite a few options. This all suggests that the notion of **cline**, or gradience or continuum, defined as "a one-dimensional scale expressing some characteristic which a relevant object may possess to any degree between zero and 100 per cent" (Trask 1997: 43), could be usefully as well as realistically applied to false friends too.

Overall, there are two extreme positions, but with quite some room for maneuvering in between: On one hand, as broad an interpretation of false friendship as is possible, almost equal to virtually ANY type of **interlingual lexical problem** associated with surface similarity – whether in form or in pronunciation or both – or simply with the concept of foreignness, or even mere (unexpected) semantic differentness, or indeed interlingual differentness of any conceivable kind, regardless of the degree of surface similarity, as e.g. in SI *šola* vs. EN *school*, where *law*

school and *medical school* are in fact *pravna fakulteta* and *medicinska fakulteta* (not *šola*); note that *school* is not used for university or higher education in the UK (Davies 1997: 95). Also, EN *to sport* may be understood by Slovenian users of English only in the sporting sense, so that e.g. *to sport a mustache/jacket*, or a dictionary sporting 100,000 entries might be looked at with consternation, the (false-friend?) lexical problem being an L2 lexical item that "restricts" a foreign-language user as to its expected meaning. Next, SI *delta Mekong* vs. EN *the Mekong Delta* differ only in the order, aside from capitalization, and yet this is enough for some people to regard them as false friends.

On the opposite – "narrow" – pole, there are those who regard as "genuine" false friends solely those semantics-based false pairs whose meanings or senses are entirely divergent, with no semantic common ground, as it were, as e.g. SI *lektorirati* (= EN *to revise, to edit*), *objektiv* (= EN *lens*), *parola* (= EN *slogan, motto, password*), *protekcija* (= EN *favoritism, preferential treatment, [informal] pull*), *regal* (= EN *wall unit*), *renta* (= EN *annuity*), *trajekt* (= EN *ferry*), *transparent* (= EN *placard, banner*) vs. EN *to lecture, objective, regal, rent, traject, transparent*. However, this interpretation is narrow indeed; an instance of such an interpretation of the concept can be found in McCarthy (1990: 50), where the term false friends refers to such cognate interlingual pairs that differ in their degree of coreness (= the extent to which they are central vocabulary elements). McCarthy's example is EN *go* that is more core than Swedish *gf*, the latter meaning usually 'to go on foot.'

However that may be, it seems safe to say that many language professionals are likely to opt for a broader "middle" way, accepting as false friends all those pairs which display an interlingual problem of MEANING of whatever kind, but always caused by actual or assumed surface similarity. I, for one, endorse this view.

More specifically, linguists and translators have come up with and discussed a variety of specific (types of) false-friend(-like/-related) problems; thus e.g. Gläser (1992: 289–90) concentrates on false friends in LSP (= language for specific purposes), identifying a special type existing among technical terms that involves a proper-name constituent; one of her examples that holds true for

English and Slovene too is SI *Boyle-Mariottov zakon* (in physics) vs. EN *Boyle law*.

Indeed, one might well be tempted to go into proper-name-related false friends in general language as well, such as SI *Sikstinska kapela* vs. EN *Sistine Chapel* (spelling), SI *Čeljabinsk* vs. EN *Chelyabinsk* or SI *Menjuhin* vs. EN *Menuhin* (pronunciation), or the decidedly more trivial – but potentially dangerous, even if only in a trivial way and on a relatively low foreign-language-proficiency level – ones, such as SI *Danska* vs. EN *Denmark*.

To take another example, Kedzierski (2000) brings up the subject of the "strange phenomenon whereby – cut off from Europe by the Channel one presumes – the English meaning of a Latin expression has evolved from the original and, as a consequence, from the Italian sense." Thus *ad hoc* in both Italian and English – and in Slovenian – refers to something done with a specific purpose in mind and without taking account of further considerations. But, where in Italian it means 'made-to-measure,' 'designed for the purpose,' and is thus very positive, in English it tends to have a negative connotation of 'improvised' or 'done in a slap-happy fashion.' Similarly, *quid pro quo* (Italian *qui pro quo*) in English signifies 'something given or received for something else,' while in Italian the meaning is 'something heard or understood for something else.' In Slovenian, the phrase – labeled as literary and rare in the SSKJ – means 'confusion (of thought).'

What is funny is that handling lexical falseness may be very easy, provided you are aware of it and know the specific answer (let us see e.g. what the EN equivalents might be of SI *rokada/rošada* or *reverz*); but on the other hand it may as difficult as anything if you are either blissfully unaware of the danger involved or simply too lazy to do what it takes to avoid making the (embarrassing) mistake. And embarrassing they can be, let me assure you, as when a Slovenian reporter was overheard recently (December 2001) on the Slovenian national TV asking her Belgian guest about a certain **crise* (SI *kriza*), an elementary error if ever there was one, elementary all the way, my dear Watson. In many cases, one simply comes upon a foreign-sounding L1 item, say *granulom* (EN *abscessed tooth, gumboil*), that cannot be found in any relevant dictionary, so that one is acutely aware of a dictionary's shortcomings while also knowing – or suspecting – that one must not automatically as-

sume that a similar item having a similar meaning exists in the L2 (EN **granulome*), and the reliable monolingual L2 dictionary will act as a reliable guide to meaning.

Another general observation that is mostly ignored in discussions of false friendship is that sometimes an L2 item may cause a lexical error in L1, provided native speakers of L1 are sufficiently exposed to it, e.g. when a correspondent living in a foreign country picks up such an item and transfers it wrongly into his L1. For example, a Slovenian TV correspondent in London was heard to say *britanski *analisti*, doubtless a case of the erroneous transfer patterned on the English noun *analysts*, the correct Slovenian equivalent being *analitiki*. Also, a friend of mine, a Slovenian who has been living in England since the late 1960s, once asked me on the phone whether I had sent for the **ambulanca* (what he actually meant was *rešilni avto* or [infrm.] *rešilec*, the Slovenian equivalent of *ambulance* which is nonexistent in Slovenian). The same type of problem may be semantic, the incorrect L1 item selected being a real word: A Slovene movie translator recently rendered the American *two specials* (a person was ordering a lunch in a restaurant) as *dve specialiteti* ('two specialties,' or "specialities," in BrE terms), for example; the translation should have been *dva menija* or *dve kosili*. Of course, such cases are not nearly as frequent as those where interference works in the direction from L1 to L2.

The Compounded Difficulty

A number of false pairs display more than one type of interlingual difficulty. Let us take the telling example of the SI noun *direkt* (rather evident-

ly *direct* in EN, according to many naive Slovenian users of English) as used e.g. in boxing, for instance in the phrase *levi direkt*, literally *left direct*, meaning 'a blow delivered with the unbent left arm.' Unfortunately, *direct* is not a noun in English – it can be either an adjective, a verb, or an adverb. Second, the user may be bewildered at the possible equivalents of the general term – *jab*, *blow*, *punch*. This line of thinking, too, will produce little in the way of an acceptable EN translation equivalent of the phrase: What we need to know is that EN here uses the NOUN *left*, 'a blow with the left hand,' but even here, *direct* cannot be used as an adjective, however logical it might seem to be; the correct equivalent is *straight left*. How are we to interpret and classify this case? The "compounded difficulty" or double-difficulty (in this case spelling and grammar [number]) can be also observed in SI noun *citre*, EN *zither*, for example. Another fitting example is SI *paleta* vs. EN *palette* (pronunciation/spelling and meaning; cf. *paleta možnosti* – *a range of possibilities*), SI *biftek* vs. EN (*beef*)*steak* being an interesting similar case (spelling and meaning; cf. SI *biftek* vs. *zrezek*). Furthermore, a kind of "double difficulty" can be found to exist on both sides, as it were: Consider *olje* – *oil*, a partial false friend for at least two reasons (SI *nafta* is EN *oil* as well, while EN *fuel oil* is SI *mazut*). Related problem areas include a false-friend-type difficulty combined with a collocational one⁶, as e.g. in *akrobacija* vs. EN *stunt* and *izvesti akrobacijo* vs. EN *to do a stunt*, and cases of a one-to-two false relationship, as in SI *šef* vs. EN *chief* and *chef*. Perhaps such cases of double-difficulty pairs could be regarded as exhibiting a greater-than-average learning difficulty. However, such a conclusion must be based on empirical evidence.

⁶ With the advent of corpus linguistics, collocational behavior in contrast has assumed greater importance than ever before; thus Partington (1998: 53–56), in comparing EN *correct* and Italian *corretto* on the basis of corpus evidence, notes that there is a considerable difference in the collocational behavior of the two words, *correct* collocating most frequently with *response*, *weight*, *procedures*, *interpretation*, and *corretto* especially with *procedura*, *interpretazione*, *comportamento*, and *prospettiva*. From this kind of evidence one can hypothesize that a good number of the occurrences of *correct* are unlikely to be rendered in translation by *corretto*. Corpus analysis, then, can be usefully employed in studying false friendship.

The Lexicographer's Angle – and Beyond

Lexicographically, the problem of the “fatal attraction of the cognate” can be addressed in two ways: You either incorporate an explicit contrastive lexical false-friend component into a **general bilingual dictionary**, which happens infrequently (but cf. Bujas 1983, and less so 1989, who provides a number of explicit “pedagogical” notes in some of his entries warning the Croatian user of a [potential] false-friend-type danger), or create a **specialized bi- or multilingual dictionary of false friends**. The latter, “the most specialized kind of alphabetically organized listing of errors” (James 1998: 101), is well known, particularly for French & English and German & English language pairs; the modern tradition dates back to the 1920s for the former pair and to the late 1940s for the latter (cf. Gorbahn-Orme and Hausmann 1991, with about seventy dictionaries of false friends and some forty other sources). The French/English tradition has been particularly strong (e.g. Cohen 1982, Dovey 1983, Rothwell 1993, Van Roey 1990: 111–25; Van Roey et al. 1991, Kirk-Greene 1981, and Thody and Evans 1985). As James (1998: 101) observes, the dictionary of false friends is relevant only to learners of a specific L2 who speak a particular mother tongue: in this sense, there can be no universal dictionary of false friends. German linguists in particular seem to have been attracted to the subject; for instance, the proceedings of a conference on new departures in contrastive linguistics (Mair and Markus eds. 1992) contain as many as four studies of false friends, all by German scholars, and a glance at their bibliographies will lend further support to the idea of German scholars being prominent in false-friend-type research work. In a more general vein too, false friendship has attracted a fair amount of scholarly attention; Spillner's (1991) comprehensive bibliography on error analysis includes over a hundred references to false friends, and James (1998), an analysis of errors in foreign-language learning and use, also includes several references to false friends.

In all fairness, one has to admit that in handling false friends, even the best general bilingual dictionaries can hardly at all be expected to do them full justice – they can be so complex plus

there is simply so much ELSE to enter too! Still, one is disappointed, perhaps only slightly, to find that, for instance, neither the leading Slovene-English dictionary (Grad and Leeming 1990) nor Bujas (1999) nor its chief Serbian/Croat-English competitor, Benson (1994), provides at the entry **garsonjera** the common English equivalent, viz. *studio* or *studio apartment* (AmE)/*studio flat* (BrE).

False-friend-related information may be given not only in a dictionary of false friends but in a variety of lexical works, whether monolingual or bilingual. Thus e.g. Berold (1987), a thematically organized vocabulary book (referred to in Hartmann 1995: 408), contains collocational information and warnings about false friends. The *Cambridge International Dictionary of English* (Procter ed. 1995), a monolingual English learners' dictionary, incorporates false-friend information (typically half-page lists) for sixteen languages, even though I, for one, am of two minds about the usefulness of this feature, if only because of its superficiality and the ensuing danger of oversimplifications. The English learners' dictionary may be a foreign learner's tool, and a good one at that, but as a genre it necessarily lacks the kind of language specificity that foreign learners of the language and translators into English as their L2 frequently need so desperately in creating foreign-language texts. To take only one example, the Slovenian learner of English needs explicit guidance on the translation of, say, *cenzura*; his English learners' dictionary may list and duly label and define *censure* without pointing out that what is really needed in many cases is actually *ensorship*, the practice or system of censoring something rather than ‘an act of expressing criticism.’ Indeed, the very concept of a homogeneous *foreign learner*, while perhaps making sense on a basic level of L1/L2 interface, indicates that what may be an advantage may at the same time turn out to be a drawback too – much of the difficulty such a learner will have in learning English is likely to depend on his/her L1 background, meaning that to talk about a “common difficulty ground” of users of English as a foreign language will often be but convenient fiction.

This skeletal glossary-type lexical-linguistic treatment of false friends can characteristically be found in the form of appendices or special lists of false pairs given either in general (e.g. in Procter ed. 1995, just referred to) or specialized (e.g. Levieux and Levieux 1980: 111-14, *passim*) language dictionaries, chiefly as a "bonus" feature.

Next, there is also a monolingual learners' dictionary of French that includes, *inter alia*, an appendix with French-based false-friend information for fourteen languages (Rey-Debove ed. 1999: 1109-49, the English section comprising pp. 1112-17).

A different problem that is also related to dictionaries has to do with data available from even the best English dictionaries presently available. For instance, in drafting the dictionary entry for SI *Skarpa*, a student of mine noticed that the information given for *scarp* in the leading four EFL dictionaries was far from being uniform: It is not even listed in the *COBUILD* (Sinclair ed. 1995) and in the *Cambridge* (Procter ed. 1995); the *Longman* (Summers ed. 1995) gives it the label *technical* and defines it as 'a line of natural cliffs,' whereas the *Hornby* (Crowther ed. 1995) enters it unlabeled and defines it as 'a very steep slope,' the latest edition (Wehmeier ed. 2000) adding the label *technical*. Well, there are cases when even the combined resources of the four leading English learners' dictionaries fail to provide the satisfactory answers; additional sources must be consulted, general and specialized. In a similar vein, consider SI *rabat* vs. EN *rebate*; in the *Hornby* (Crowther ed. 1995), it is defined as 'an amount by which a debt, tax, etc. can be reduced' (SI *olajšava*); confusingly enough, the latest *Hornby* (Wehmeier ed. 2000) lists two senses, viz. 'an amount of money that is paid back to you because you have paid too much' (SI *olajšava*) and 'an amount of money that is taken away from the cost of sth, before you pay for it' (SI *popust*). The *Longman* (Summers ed. 1995) says it is 'an amount of money that is paid back to you when you have paid too much tax, rent etc.' (SI *vračilo*). The *Cambridge* (Procter ed. 1995) concurs with *Longman*, and so does the *COBUILD* (Sinclair ed. 1995). Check the *Collins* (Treffry ed. 1998), a well-known, dependable and comprehensive native-speaker dictionary - it tells you that *rebate* is in fact the same as *discount* (SI *popust*).

One positively starts feeling that having so many dictionaries of English around may not be such an advantage after all!

The false-friend dictionary should reflect concern over several issues, notably WHO the dictionary is compiled and intended FOR, and for what PURPOSE; what SOURCES it is to be based upon; whether the overall APPROACH is to be lexical-linguistic or discursive-encyclopedic, and whether in the former case the false-friend dictionary is to be used especially in DECODING (= L2 → L1) or in ENCODING (= L1 → L2).

Decoding or Encoding?

If the approach/orientation is to be lexical-linguistic, is the false-friend dictionary to be used primarily in decoding (= reception function, i.e. L2 : L1 translation) or encoding (= production function, i.e. L1 : L2 translation)? This is important: Focusing on decoding means laying heavy stress on meaning, particularly the L2 equivalents, whereas emphasis on encoding will bring about a much more complex entry-article structure. The general answer, it seems, should be: Mostly for encoding, because in decoding an L2 context will help a lot; James (1998: 147), for instance, refers to "the facilitative effects" of deceptive cognates "in receptive language use, where context will neutralize any potential semantic misassociations" [his emphasis]. Other authors agree on this point, typically in the context of interference: Mackey (1965: 109-10) notes that if the learner is learning simply to understand the language, the greater the similarity between the first language and the second, the easier the latter will be to understand. In using the language, however, it is the similarity that may cause interference by the misuse of deceptive cognates, like *local* and *location* in French and English. Thus the direction in which awareness of and assistance with false friendship are likely to be crucial is mostly encoding, whereas in decoding, context will usually help us avoid making the dreaded mistake. For instance, the various senses of EN *to serve* ('servirati,' 'služiti,' 'ministrirati' etc.) will mostly be clear from various dictionaries and from the context, but on the other hand there is a real danger that a Slovene will be tempted to trans-

late the SI verb *ministrirati* by the vaguely familiar but incorrect **ministrate*, and the same could be true of *petrolej* (**petroleum*).

Nevertheless, Lázár (1998: 95) points out that the existing types of false-friend errors are diverse – of varying complexity, one might add – and that they may manifest themselves in encoding as well as decoding, adding that in decoding, false-friend-related difficulties “are more tempered by the context.” Thus the matter is not as straightforward as it might appear at first sight, a lack of consensus being obvious: According to Gorbahn-Orme and Hausmann (1991: 2884), false-friend dictionaries comparing more than two languages are not helpful to students because they do not help them in language production (implied focus thus being on encoding tasks). By contrast, Hayward and Moulin (1984: 190) point out that in false friends, confusion arises because an L2 word looks or sounds exactly or nearly like an L1 word (stress on decoding). Finally, Hartmann (1994: 259) observes that some cognates pose traps for the learner, which may lead to errors in reception or production (stress on both decoding and encoding). Whatever the verdict, it is a fact that difficulties with false friends can and do occur also in decoding: First, the context may not always be revealing. Second, formal similarity is a powerful source of lexical interference even in cases of the so-called **total false friends**, i. e. those where there is presently no semantic overlap at all between the two items, so that their meanings may be drastically different (e. g. SI *parola* ‘slogan’ vs. EN *parole* ‘permission to leave prison’; SI *fagot* ‘bassoon’ vs. EN *faggot*, especially in its AmE sense of ‘homosexual’). Note that partial overlap may well turn out to be even trickier, even in decoding: In coming upon EN *delicacy*, for instance, many Slovenes will hardly ever – whatever the context – associate it with ‘something good to eat that is expensive or rare,’ relating it rather to *delikatesa* (‘delicatessen’) or *delikaten* (‘delicate’); likewise, to a Slovenian, EN *athlete* will likely conjure up someone having to do with *athletics* (i. e. track and field) only. The same may be true of fairly specialized L1 words that are far more general in L2, witness e. g. *caucasian*, translated – in a movie – into SI by the

questionable *kavkazijec* or *kavkaški* rather than simply *belec*. Interference, incidentally, can work both ways, so that e. g. EN *sergeant* may well lead one to translate it by the old-fashioned SI noun *seržant*, though *narednik* is doubtless a lot more appropriate as a stylistically neutral equivalent. That this is not really surprising can be seen from word-association responses in foreign learners, especially it would seem elementary-level learners, which show that in them semantic factors are often overridden by extraneous phonological factors, such as the chance resemblance between an L1 form and another in L2 (Meara 1984: 229–34).

Let us examine a subtler point where a false-friend-type error was committed in decoding: It was probably due to the fact that EN *secret agent* has as its equivalent the predictable SI *tajni agent* that led to the analogous but unfortunately erroneous rendering of EN *free agent* by a Slovenian translator as SI **prost(i) agent*, the correct meaning being rather ‘a person whose actions are not constrained by others,’ especially ‘(in sports) an athlete eligible to play a pro sport who is free to sign a contract with any team.’ The phrase, that is, was wrongly taken “at face value,” that is, as a semantically compositional one, i. e. as a mere free combination, while in fact it is a nominal compound with opaque meaning and therefore listed and defined as such in most of the better dictionaries of English.

At any rate, overall, encoding *is* to be given more attention, which will characteristically result in a more complex (= varied) dictionary entry-article makeup, with a number of examples of typical language use, meaning discriminations of near-synonyms in L2, and liberal use of style labels, for example.

Kinds of Falseness in False Friends⁷

Whatever our interpretation of false friendship, there is bound to exist a fairly specific **cline of difficulty** for users of every single language pair, which should be reflected in the false-friend lexical statement, as it were. To begin with, each such statement typically contains three kinds of

⁷ This section in particular is based on Gabrovšek (1998: 169–73).

information (typically given in some conventionalized form):

$X_{(L1)}$ looks like but is not $Y_{(L2)}$ but rather $Z_{(L2)}$
{or $Z_{(L2)1}$, $Z_{(L2)2}$, $Z_{(L2)3}$...}

while the fourth bit of information may add the correct L1 equivalent(s) of $Y_{(L2)}$.

Note that the absolute minimum is to provide two kinds of information:

$X_{(L1)}$ is (= must be translated by) $Z_{(L2)}$ {or $Z_{(L2)1}$,
 $Z_{(L2)2}$, $Z_{(L2)3}$...}

Typical SI – EN examples illustrating the four types of false-friend information include:

SI *parola* n. – EN **parole* / *slogan* {*parole* = pogojni izpust}

SI *kanvas* – EN **canvas(s)* / *trampoline* {*canvas(s)* = platno; oljnata slika}

SI *faktografski* – EN **factographic* / *factual*, *fact-oriented* {*factographic* does not exist}

SI *monden* – EN **mundane* / *fashionable*, *plush*, *posh*, *ritzy*, *stylish* {*mundane* = dolgočasen, nezanimiv}

Note that in false friends semantic relationships are often far from being simple and straightforward; this is frequently due to diverging polysemy or simply to a different semantic development and hence only PARTIAL OVERLAP in meaning, or to dissimilar collocations (cf. e. g. SI *akcija*, *ček*, *misija* vs. EN *action*, *check*, *mission* [e. g. SI *reševalna akcija* vs. EN *rescue operation*], while EN *operation* vs. SI *operacija* represents a different problem, but basically again that of partial-only overlap). That is why e. g. Duff (2000: 178) labels *action* as a “semi-false friend.” Indeed, the term *semi-false cognate* is not uncommon with reference to words that can only sometimes be translated by the similar word in the other language. A different number of equivalents, too, may create subtle problems, as in SI *baza* vs. EN *basis* and the less relevant – but not irrelevant – *base*. The complexities (in essence the degree of semantic overlap plus contextual factors) involved are hard to capture in full.

A number of authors have suggested specific topics/areas where false-friend difficulties are known to exist or can be anticipated (e. g. Granger and Swallow 1988, Ivir 1968, Moulin and Hayward 1984), such as **diverging polysemy** (various more or less tricky types of partial semantic

overlap, also known as **split** [James 1998: 148–49]), more or less identical denotation but (wide-) different **connotation** and/or **style values**, and dissimilar **collocational ranges**. A list of representative false-friend-difficulty types for the Slovenian/English language pair might include the following:

(1) SI lexical items having a good-friend relationship with similar items in several European languages, especially in German, traditionally the most influential and widely understood foreign language in Slovenia, but a false-friend relationship with similar English items, such as SI *absolvirati*, *aktualen*, *eventualen*, *genialen*, *demantirati*, *konstatirati*, *motor*, *publika* and their English deceptive lookalikes *absolve*, *actual*, *eventual*, *genial*, **dement*, **constate*, *motor*, *public*. A look at the list of some 150 German false friends in the *Cambridge International* (Procter ed. 1995: 343) and at a somewhat similar list in Helliwell (1989: 183–91) reveals many items where the English–German false pair is at least partly paralleled by the English–Slovenian one (e. g. German *absolvieren*, *aktuell*, *Benzin*, *Kabine*, *Karte*, *Chef*, *Chips*, *isolieren*, *Konzept*, *Konjunktiv*, *Kuriosität*, *Delikatessen*, *energisch*, *eventuell*, *Fabrik*, *Fagott*, *famos*, *Formular*, *genial*, *graziös*, *imprägnieren*, *Instanz*, *Laborant*, *lack*, *Lokal*, *Mappe*, *Marmelade*, *Mimik*, *Mode*, *Necessaire*, *nobel*, *Notiz*, *ordinär*, *Police*, *Politik*, *Pudding*, *Ratio*, *Rezept*, *reklamieren*, *Reklamation*, *Salat*, *Schema*, *sensibel*, *Smoking*, *solid(e)*, *sympathisch*, and many others). Firstly, such pairs may be unexpectedly difficult to analyze exhaustively (e. g. *kontrola* vs. *control* [n.]), which are occasionally equivalent, but more often the EN correspondent will be *check*, *inspection*, *supervision*; cf. also the innocent-looking *bife* vs. *buffet*, where the English item turns out to be a lot more complex than the Slovenian one); secondly, false relationships are not necessarily fixed and static. For instance, as Parkes and Cornell (1992: Preface, p. vii) point out, noting that linguistic change leads to the emergence of new false cognates and the disappearance of old ones, that EN *sympathetic*, ‘feeling/showing sympathy’ and German *sympathisch*, ‘likeable, congenial’ are closer together now than a few decades ago, a view supported by the *Collins COBUILD* dictionary (Sinclair ed. 1995), which tells us (*sympathetic*, sense 3) that “you describe someone as **sympathetic** when

you like them and approve of the way that they behave," thus bringing it close to the meaning of its German (and French, Spanish, Dutch, Danish, Norwegian, Swedish, Russian as well as Slovenian) cognate, i.e. 'likeable, congenial.' Also, Partington (1998: 53) compares the English *sanc-tion* and the Italian *sanzione* and *sanzionare*, noting that the Italian verb "is undergoing a (very drastic) change in meaning"; such a discrepancy between a dictionary definition and corpus evidence may thus be attributable to semantic shift.

In a more general vein, as Newmark (1991: 83) observes, many of the former interlingually false senses have converged or are converging again (e.g. EN *control*, *actual*, *global*) due to the influence of international organizations as well as the media and other regulated language contacts.

(2) Phrase-related false friendship that does not exist on the level of single-word items:

SI *direkten* – EN *direct*, but *direkten vlak/cesta* – through train/road

SI *fiziološki* – EN *physiological*, but *fiziološka raztopina* – saline

SI *univerzalen* – EN *universal*, but *univerzalni ključ* – master key

SI *takten* – EN *tactful*, but *dvtakten motor* – two-stroke engine.

The problem may exist in the other "direction," i.e. starting with English:

EN *civil* – SI *civilen*, but *civil war* – *državljska vojna*.

The situation may become more complex or subtle, witness pairs such as

SI *signalen*, *raketa* – EN *signal*, *rocket*, but *signalna raketa* – *distress flare*

SI *propaganda* – EN *propaganda* (cf. also the collocational equivalence in *politična propaganda* – *political propaganda*), but *ekonomska propaganda* – *advertising, publicity*, (on TV) *commercials*.

Further complications may involve derived words; e.g. the adjective *positive* is often SI *pozitiven*, while certain collocations call for a different rendering (e.g. *pozitivna ocena* is EN *passing grade*); furthermore, the adverb *positively* is often NOT to be translated into SI by *pozitivno*, particularly when emphasis is involved, witness e.g. *she's positively beautiful*. Next, SI *test* and *pozitiv-*

en are straightforward, but *biti pozitiven na testu* (speaking of athletes) is *to test positive*. Finally, there are also cases of a collocation vs. non-collocation type of equivalence, as in SI *petrolejka* – EN *kerosene lamp*.

Finally, problems with certain word combinations such as SI *imunološki sistem* vs. EN *immune system* are indicative of some complexity too. While the false-friend feature is uncontroversial, the two combinations are probably compounds rather than collocations; second, the status of EN adjective *immunologic(al)*, listed in most major dictionaries of English, is unclear. In such cases, representative corpora of the language must be consulted (cf. also footnote 7).

(3) One item in L1, two or more – often related – items in L2:

SI *reklama* – EN **reclaim* / *ad*; *commercial* (near-synonyms)

SI *adaptirati* – EN *adapt* BUT ALSO *redo*, *redesign* (e.g. *a bathroom*) (additional L1 sense)

SI *deformacija* – EN *distortion*, *deformity*, *deformation* (several related L2 equivalents)

SI *pavza* – EN *break*, *intermission*, *interval*, *pause*, *recess* ({near-}synonyms)

SI *major* – EN *major*; **mayor* (two formally similar L2 items that have different meanings)

In such cases, brief meaning-discriminating phrases as well as contextualized examples and usage notes will be invaluable for encoding purposes.

(4) Grammatical dissimilarities, such as – different number: SI *pižama* (sg.) – EN *pyjamas* or {AmE} *pajamas* (always pl.)

SI *akna*, *akne* (sg., pl.) – EN *acne* (sg. only)

SI *taktika* (sg.) – EN *tactics* (usually pl. in the military sense)

– different verb complementation: SI *diskutirati* or *poročati* + Prep.O. – EN *to discuss* or *to report* + DO.

(5) Regional variation – especially national, mostly English English vs. American English – within EN, sometimes accompanied by style and grammar differences, as in

SI *atletika* – EN *athletics* [EnE]

track and field [AmE]

SI *tableta* – EN *pill*, {esp EnE also} *tablet*.

Of course, there are also more or less straightforward cases of falseness where AmE and BrE terms simply exist side by side in the same relation with a single Slovenian item, or its relevant sense, such as SI *peron* – AmE *track*, BrE *platform*.

Finally, an item may only exist in one variety only, as in BrE *electrics*, 'the parts of a machine that use electrical power'.

Note that the matter may be subtler: e. g. BrE (still?) makes a distinction between *programme* and *program* (the latter only used in the computer-related sense), while in AmE *program* is the only form whatever the meaning intended.

(6) Different use of affixes, with or without a change in meaning, e. g.

SI *avtomatiziran, dezinformacija* – EN *automated, misinformation*

SI *teoretik* – EN *theorist* also *theoretician* (the latter form is less frequent)

SI *politika* – EN *politics; policy*.

Note that this category as a rule excludes the spelling-type affix-related error, as e. g. in SI *dezinfekcija* vs. EN *disinfection*.

(7) "English-sounding" L1 items that have no formally similar equivalents in English:

SI *bankomat* – EN *cash machine; cashpoint, cash dispenser* {EnE}, *ATM* {AmE}

SI *kaskader* – EN *stuntman, stuntwoman*

SI *faktografski* – EN *factual*.

The false English equivalent may occasionally exist, but with a totally disparate meaning:

SI (*okenska*) *roleta* – EN **roulette / (window) shade* {AmE} *roller blind* {EnE}

These categories represent recurrent types of "lexical falseness" noticed by Slovenian users of English composing in – occasionally translating from – English. Individual cases can display a number of surprisingly complex relationships, including combinations of the above categories, and be relevant in encoding as well as decoding, such as e. g. SI noun *panika* vs. EN *panic* (good friends), but the adjective *paničen* is not normally rendered by EN *panicky* for both stylistic and collocational reasons (cf. e. g. *panično iskanje* – a *frantic search/a *panicky search*). Or consider SI *akord*, at this point only in the musical sense: A Slovenian encoding it often generates EN false

equivalent **ac(c)ord* (cf. *chord*), partly on the basis of the vague awareness of similar EN words *ac-cord, according*; this may in turn make one believe, this time in decoding, that EN *accord* has a musical sense corresponding to SI *akord!*

The Bewildered Learners

As to the use-user dictionary perspective, the little empirical work done so far indicates that as dictionary users, language learners seem to underestimate false friends as sources of interlingual difficulty (Bogaards 1998); on the other hand, learners look up infrequent words a lot more frequently though they – when not looked up – caused errors less frequently than false friends (ibid., p. 156). This is one of the reasons why it certainly makes a lot of sense to teach false friends in the foreign-language classroom and raise students' awareness of this timely topic.

Pedagogical material on false friends concentrates, for the most part, on two specific languages (cf. e. g. Arntz 1998, Bogaards 1998, Granger 1993, and Holmes and Guerra Ramos 1993); occasionally, however, the one-versus-many approach can be found, as in Thomas's all-English EFL vocabulary book (1995: 46–50), where the relevant exercise is based on the assumption that "speakers of other, mainly European, languages may come across certain English words and because they look similar to words in their own language wrongly assume that the meaning is the same" (p. 46). He goes on to list twenty-six word pairs, the first being the false friend, the second being the word it is often confused with, the exercise being for the learner to put each word in its correct place in the sentences that follow each pair. These "international" pairs are:

actual, 'real,' confused with *present*, 'current, existing now'. Note that *actual* in particular is "a notorious false friend for translators into English" (Duff 2000: 25);

ignore, 'deliberately take no notice of,' 'pay no attention to,' confused with *not know*;

formidable, 'causing fear,' 'difficult to achieve,' confused with *wonderful*;

camping, 'activity of holidaying in a tent,' confused with *camp-site*, 'place for setting up tents';

morale, 'spirits,' 'state of mind,' confused with *moral*, 'right, proper, virtuous';
frequent, 'go to often,' confused with *attend*, 'be present at';
adequate, 'enough,' confused with *suitable*, 'right for the purpose';
argument, 'disagreement' or 'supporting reason,' confused with *subject*, 'something talked or written about or studied';
eventually, 'finally,' confused with *possibly*, 'perhaps';
dancing, 'activity of dance,' confused with *dance-hall*;
experience, 'previous knowledge or work' or 'event,' confused with *experiment*;
fabricate, 'make up something false,' confused with *manufacture*;
chauffeur, 'uniformed car-driver employed to drive others,' confused with *driver*;
assist, 'help,' confused with *attend*, 'be present at';
pass, 'be successful in test, exam,' confused with *take*, 'attempt test, exam';

remark, 'make a comment,' confused with *notice*, 'happen to see';
souvenir, 'something bought as a reminder of a visit, occasion,' confused with *memory*, 'something remembered' or 'ability to remember';
stamp, 'postage stamp,' confused with *print*, 'picture made from engraved block';
reunion, 'gathering of friends, colleagues after separation,' confused with *meeting*;
sympathetic, 'showing understanding,' confused with *nice*, 'pleasant';
corps, 'special group of people,' confused with *corpse*, 'dead body';
voyage, 'journey by sea,' confused with *journey*, 'traveling from one place to another';
legend, 'very old story,' confused with *key*, 'symbols and their meanings on a map';
become, 'develop into,' confused with *obtain*, 'get possession of';
on the contrary introducing contradiction, confused with *on the other hand* introducing counter-argument; and
critic, 'reviewer,' confused with *review*, 'article written by critic.'

Conclusions

There are a number of possible interpretations of false friends and false friendship, but in most cases, the phenomenon refers to a specific interlingual vocabulary problem, viz. one where two items in two languages are similar in form and/or pronunciation but only partly or not at all in meaning and usage. At least for research purposes, then, the concept must be carefully defined. False friendship involves many lexical topics, ranging from simple ones to very difficult ones,

and it is an internationally recognized subject researched and discussed by translators, bilingual lexicographers, foreign language teachers, and applied linguists. To compile false friends in a generally useful reference work, one needs a lot more than one's own notes, personal interest, and (linguistic/teaching etc.) experiences. Such a work must also reflect a clear awareness of the needs of envisaged users.⁵

References

- Anderman, G. M., and Rogers, M. A., eds. 1998. *Word, Text, Translation: Liber Amicorum for Peter Newmark*. Clevedon, Avon: Multilingual Matters.
- Antunović, G. 1996. "Anglicizmi i prevodenje: bez konzultinga nema happy enda." *Suvremena lingvistika* [Zagreb] 22, no. 1-2 (no. 41-42): 1-9.
- Arntz, R. 1998. "Training Translators in a 'Third Language' - A New Approach." In Anderman and Rogers eds. 1998, 66-76.
- Asher, R. E., ed. 1994. *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. 10 vols. Oxford: Pergamon Press.
- Baker, M. 1992. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.
- Barnhart, R. K., ed. 1988. *The Barnhart Dictionary of Etymology*. Bronx, NY: H.W. Wilson. Reissued in 2000 as *Chambers Dictionary of Etymology*. Edinburgh: Chambers.
- Benson, M.W. 1990. "Culture-Specific Items in Bilingual Dictionaries of English." *Dictionaries* no. 12: 43-54.
- Benson, M.W. 1994. *Srpskohrvatsko-engleski rečnik/Serbo-croatian-English Dictionary*. 3rd edn. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

- Berold, K. 1987. *Words You Can Use*. Berlin: Cornelsen.
- Bogaards, P. 1998. "What Type of Words Do Language Learners Look Up?" In *Using Dictionaries: Studies of Dictionary Use by Language Learners and Translators*, ed. B.T.S. Atkins, 151-57. Lexicographica, Series Maior #88. Tübingen: Max Niemeyer.
- Bridgman, F. 1996. *A Friendly German-English Dictionary: A Guide to German Language, Culture & Society through Faux Amis, Literary Illustration and Other Diversions*. London: Libris.
- Bujas, Ž. 1983, 1989. *Hrvatsko ili srpsko-engleski enciklopedijski rječnik. Prvi svezak, A-LJ (1983). Drugi svezak, M-O (1989)*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Bujas, Ž. 1999. *Veliki hrvatsko-engleski rječnik/Croatian-English Dictionary*. Biblioteka Rječnici i leksikoni. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Bussmann, H. 1996. *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*. Trans. and ed. G. Trauth and K. Kazazi. London: Routledge.
- Chalker, S., and Weiner, E.S.C. 1994. *The Oxford Dictionary of English Grammar*. Oxford: Clarendon Press.
- Cohen, H. 1982. "Who Needs Enemies ...?" *Verbatim* 9, no. 1 (Summer): 4-5.
- Corder, S. P. 1973. *Introducing Applied Linguistics*. Penguin Modern Linguistics Texts. Harmondsworth, Middx: Penguin Education/Penguin Books.
- Crowther, J., ed. 1995. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. 5th edn. Oxford: Oxford University Press.
- Crystal, D. 1997. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. 2nd edn. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. 1999. *The Penguin Dictionary of Language*. 2nd edn. London: Penguin Books.
- Davies, C. 1997. *Divided by a Common Language: A British / American Dictionary PLUS*. 2nd printing, revised, 1998. Sarasota, FL: Mayflower Press.
- Džurašević, S. 2001. "Balkanski sindrom." [Letter to the editor] *Delo*, 20 January, 29-30.
- Dodds, J. M. 1998. "Friends, False Friend and Foes or Back to Basics in L1 to L2 Translation." In *Anderman and Rogers* eds. 1998, 56-65.
- Dolamore, C. E. J. 1984. "Faux Amis and Agents Doubles." *Modern Languages* 65, no. 2: 75-80.
- Dovey, H. 1983. "Playing a Doublet Game." *Verbatim* 9, no. 4 (Spring): 8-9.
- Duff, A. McC. 2000. *Into English: Writing and Translating into English as a Second Language - A Practical Guide to Recurrent Difficulties*. Ljubljana: DZS.
- Evans, H. 1997. Review of Van Roey et al. 1988. *International Journal of Lexicography* 10, no. 1 (March): 71-74.
- Gabrovšek, D. 1996. "Contrastive Lexicology and the Wretched L1:L2 Translator." In *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino*, ed. S. Klinar, 14-38. Radovljica, Slovenia: Didakta.
- Gabrovšek, D. 1997. "Dictionaries: The Bigger the Better?" *IATEFL Newsletter (Slovenian Branch)* 6, no. 6 (December): 12-14.
- Gabrovšek, D. 1998. "Dimensions of Falseness in False Friends: Implications for Bilingual Lexicography." In *Symposium on Lexicography VIII: Proceedings of the Eighth International Symposium on Lexicography, May 2-4, 1996, at the University of Copenhagen*, ed. A. Zettersten, V.H. Pedersen and J.E. Mogensen, 165-74. Lexicographica, Series Maior, Vol. 90. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Gläser, R. 1992. "False Friends in LSP Vocabulary - with Special Reference to Foreign Language Teaching." In *Mair and Markus* eds. 1992, Vol. 1, 281-92. *Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, Anglistische Reihe*, Vol. 4.
- Gorbahn-Orme, A., and Hausmann, F.J. 1991. "The Dictionary of False Friends." In *Wörterbücher/Dictionaries/Dictionnaires* (3 vols.), ed. F.J. Hausmann, O. Reichmann, H.E. Wiegand and L. Zgusta (1989-1991), 2882-88. *Handbooks of Linguistics and Communication Science*, Vol. 5.3. Berlin: Walter de Gruyter.
- Gove, P. B., ed. 1961. *Webster's Third New International Dictionary of the English Language. Unabridged*. Springfield, MA: G. & C. Merriam.
- Grad, A., and Leeming, H. 1990. *Slovensko-angleški slovar/Slovene-English Dictionary*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Granger, S. 1993. "Cognates: An Aid or a Barrier to Successful L2 Vocabulary Development?" *ITL: Review of Applied Linguistics* no. 99-100: 43-56.
- Granger, S. 1996. "Romance Words in English: From History to Pedagogy." In *Words: Proceedings of an International Symposium, Lund, 25-26 August 1995*, ed. J. Svartvik, 105-21. *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Konferenser 36*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Granger, S., and Swallow, H. 1988. "False Friends: A Kaleidoscope of Translation Difficulties." *Le langage et l'homme* 23, no. 2 (June): 108-20.
- Hartmann, R. R. K. 1994. Review of K.-D. Barnickel, *Falsche Freunde* (1992). *International Journal of Lexicography* 7, no. 3 (Autumn): 258-60.
- Hartmann, R. R. K. 1995. "Pedagogical Lexicography: Some Desiderata." In *Current Approaches to the Lexicon*, ed. R. Dirven and J. Vanparys, 405-11. *Duisburg Papers on Research in Language and Culture #24*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Hartmann, R. R. K., and James, G. 1998. *Dictionary of Lexicography*. London: Routledge.
- Hatch, E., and Brown, C. 1995. *Vocabulary, Semantics, and Language Education*. Cambridge Language Teaching Library. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hayward, T., and Moulin, A. 1984. "False Friends Invigorated." In *LEXeter '83 Proceedings*, ed. R. R. K. Hartmann, 190-98. Lexicographica, Series Maior, 1. Tübingen: Max Niemeyer.
- Helliwell, M. 1989. *Can I Become a Beefsteak?* Berlin: Cornelsen & Oxford University Press.
- Hill, R. J. 1982. *A Dictionary of False Friends*. London and Basingstoke, Hants: Macmillan Press.
- Holmes, J., and Guerra Ramos, R. 1993. "False Friends and Reckless Guessers: Observing Cognate Recognition Strategies." In *Second Language Reading and Vocabulary*, ed. T. Huckin, M. Haynes and J. Coady. Norwood, NJ: Ablex Publishing.
- Ivir, V. 1968. "Serbo-Croat-English False Pair Types." *Studia Romanica et Anglicae Zagradiensia* no. 25-26 (July-December): 149-59.

- Ivir, V. 1988. "Lexicological and Translational Treatment of Internationalisms." *Folia Linguistica* 22, no. 1-2: 93-102.
- Ivir, V. 1996. "Semantička neodredenost internacionalizama i njene posljedice za prevodenje." *Suvremena lingvistika* 22, no. 1-2 (no. 41-42): 245-54.
- James, C. 1998. *Errors in Language Learning and Use: Exploring Error Analysis*. Applied Linguistics and Language Study. Harlow, Essex: Addison Wesley Longman.
- Kahn, J. E., ed. 1985. *The Right Word at the Right Time*. London: Reader's Digest Association.
- Kedzierski, R. 2000. "Learning Languages - A Terrific Experience." *The Linguist* 39, no. 2: 47.
- Kenny, D. 1998. "Equivalence." In *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, ed. M. Baker, 77-80. London: Routledge.
- Kirk-Greene, C. W. E. 1981. *French False Friends*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Kirkness, A. 1984. "The Etymology of Europeanisms, Or: Lexicographers' Difficulties with *Lexicographer*." In *LEXeter '83 Proceedings*, ed. R.R.K. Hartmann, 109-16. Lexicographica, Series Maior 1. Tübingen: Max Niemeyer.
- Kirkness, A. 1997. "Eurolatin and English Today." *English Today* no. 49 (Vol. 13, No. 1) (January): 3-8.
- Koller, W. 1979. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg and Wiesbaden: Quelle und Meyer.
- Lauffer, B. 1997a. "The Lexical Plight in Second Language Reading." In *Second Language Vocabulary Acquisition*, ed. J. Coody and T. Huckin, 20-34. Cambridge Applied Linguistics Series. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lauffer, B. 1997b. "What's in a Word That Makes It Hard or Easy: Some Intralexical Factors That Affect the Learning of Words." In Schmitt and McCarthy eds. 1997, 140-55.
- Lázár, P. A. 1998. "Towards a Taxonomy of 'False Friends': Faux Amis for Hungarian Users of English." *The Even Yearbook* [ELTE SEAS Working Papers in Linguistics] 3: 69-118.
- Levieux, M., and Levieux, E. 1980. *Cassell's Colloquial French: A Handbook of Idiomatic Usage*. Rev. edn. London: Cassell.
- Mackey, W. F. 1965. *Language Teaching Analysis*. London: Longmans, Green.
- Mair, C., and Markus, M., eds. 1992. *New Departures in Contrastive Linguistics/Neue Ansätze in der Kontrastiven Linguistik: Proceedings of the Conference Held at the Leopold-Franzens-University of Innsbruck, Austria, 10-12 May 1991*. 2 vols. Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, Anglistische Reihe, Vols. 4-5. Innsbruck: Verlag des Instituts für Sprachwissenschaft.
- Malone, J. L. 1982. "False Friendship." *Babel* 28, no. 1: 21-25.
- Malone, J. L. 1988. *The Science of Linguistics in the Art of Translation*. SUNY Series in Linguistics. Albany, NY: State University of New York Press.
- Matthews, P. H. 1997. *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. Oxford Paperback Reference. Oxford: Oxford University Press.
- McArthur, T. 1998. "Guides to Tomorrow's English." *English Today* no. 55 (Vol. 14, No. 3) (July): 21-26.
- McArthur, T., ed. 1992. *The Oxford Companion to the English Language*. Oxford: Oxford University Press.
- McCarthy, M. J. 1990. *Vocabulary*. Language Teaching: A Scheme for Teacher Education. Oxford: Oxford University Press.
- Meara, P. M. 1984. "The Study of Lexis in Interlanguage." In *Interlanguage*, ed. A. Davies, C. Criper and A.P.R. Howatt, 225-35. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Munday, J. 2001. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London: Routledge.
- Nash, R. 1993. *Illustrated Dictionary of Spanish/English False Friends*. Improve Your English series, 1. San Juan, Puerto Rico: Paralexicon Publishing.
- Nash, R. 1997. *NTC's Dictionary of Spanish Cognates Thematically Organized*. Lincolnwood, IL: NTC Publishing Group/Contemporary Publishing.
- Newmark, P. 1988. *A Textbook of Translation*. Hemel Hempstead, Herts.: Prentice Hall International (UK).
- Newmark, P. 1991. *About Translation*. Multilingual Matters 74. Clevedon, Avon: Multilingual Matters.
- Newmark, P. 1999. "Translation Now - 3." *The Linguist* 38, no. 6: 190-92.
- Nelson, R. J. 1981. "The Problem of Meaning across the Boundary between Spanish and Meaning: An Expanding Role for the Bilingual Dictionary." *Dictionaries* no. 2-3 (1980-81): 52-56.
- Nicholls, D. 1994. "False Friends... Or Who Needs Enemies?" *Cambridge Language Reference News* no. 1: 2.
- O'Neill, M., and Casanovas Catalá, M. 1997. "False Friends: A Historical Perspective and Present Implications for Lexical Acquisition." *BELLS: Barcelona English Language and Literature Studies* 8: 103-15.
- Parkes, G., and Cornell, A. 1992. *NTC's Dictionary of German False Cognates*. Lincolnwood, IL: National Textbook Company.
- Partington, A. 1998. *Patterns and Meanings: Using Corpora for English Language Research and Teaching*. Studies in Corpus Linguistics, Vol. 2. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Pearsall, J., ed. 1998. *The New Oxford Dictionary of English*. Oxford: Clarendon Press.
- Procter, P., ed. 1995. *Cambridge International Dictionary of English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rey-Debove, J., ed. 1999. *Dictionnaire du français: Référence - Apprentissage*. Paris: Dictionnaires Le Robert and CLE International.
- Ringbom, H. 1987. *The Role of the First Language in Second Language Learning*. Clevedon, Avon: Multilingual Matters.
- Rothwell, W. 1993. "The Legacy of Anglo-French: Faux Amis in English and French." *Zeitschrift für Romanische Philologie* 109, no. 1-2.
- Ruse, C., and Hopton, M. 1992. *The Cassell Dictionary of Literary and Language Terms*. London: Cassell Publishers.
- Schmitt, N., and McCarthy, M. J., eds. 1997. *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge Language Teaching Library. Cambridge: Cambridge University Press.

- Shuttleworth, M., and Cowie, M. 1997. *Dictionary of Translation Studies*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Sinclair, J. M., ed. 1995. *Collins COBUILD English Dictionary*. London: HarperCollins Publishers.
- [SSKJ] Slovenska akademija znanosti in umetnosti, eds. 1970–1991 [1994]. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 5 vols. One-volume edn., 1994. Diskette version, 1997. CD-ROM version, 1998. Ljubljana: DZS.
- Smith, V., and Klein-Braley, C. 1985. In *Other Words: Arbeitsbuch Übersetzung*. Forum Sprache. Munich: Max Hueber.
- Snoj, M. 1997. *Slovenski etimološki slovar*. Zbirka Cicero. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Sorensen, K. 1990. "Translation as a Unifying Discipline." In *Translation: A Means to an End*, ed. S. Larsen, 57–68. [= *The Dolphin*, no. 18, Spring 1990] Aarhus: Aarhus University Press.
- Soukhanov, A. H., and Rooney, K., eds. 1999. *Encarta® World English Dictionary*. New York: St. Martin's Press.
- Spalatin, K. 1990. *Peterojezični rječnik europeizama: Kako se prevode hrvatske nepravne srodnice na engleski, francuski, njemački, talijanski i druge jezične poteškoće*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.
- Spillner, B. E. 1991. *Error Analysis: A Comprehensive Bibliography*. Library and Information Sources in Linguistics, Vol. 12. Amsterdam: John Benjamins.
- Summers, D., ed. 1995. *Longman Dictionary of Contemporary English*. 3rd edn. Harlow, Essex: Longman Group.
- Swan, M. 1997. "The Influence of the Mother Tongue on Second Language Vocabulary Acquisition and Use." In Schmitt and McCarthy eds. 1997, 156–80.
- Swan, M., and Smith, B., eds. 2001. *Learner English: A Teacher's Guide to Interference and Other Problems*. 2nd edn. Cambridge Handbooks for Language Teachers. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taylor, C. 1998. *Language to Language: A Practical and Theoretical Guide for Italian/English Translators*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thody, P., and Evans, H., with Rees, G. 1985. *Faux Amis & Key Words: A Dictionary-Guide to French Language, Culture and Society through Lookalikes and Confusables*. London: The Athlone Press.
- Thomas, B. J. 1995. *Advanced Vocabulary & Idiom*. New rev. edn. Harlow, Essex: Addison Wesley Longman.
- Trask, R. L. 1997. *A Student's Dictionary of Language and Linguistics*. London: Arnold.
- Treffry, D., ed. 1998. *Collins English Dictionary*. 4th edn. Glasgow: HarperCollins. [Dust cover subtitle: Millennium Edition]
- Van Hoof, H. 1989. *Traduire l'anglais: Théorie et pratique*. 2nd edn. Louvain-la-Neuve: Éditions Duculot.
- Van Roey, J. 1990. *French-English Contrastive Lexicology: An Introduction*. SPILL no. 14. Leuven and Louvain-la-Neuve, Belgium: Peeters and Publications Linguistiques de Louvain.
- Van Roey, J.; Granger, S.; and Swallow, H. 1991. *Dictionnaire des~Dictionary of Faux Amis français-anglais~English-French*. 2nd edn. Paris and Louvain-la-Neuve: Duculot.
- Veisberg, A. 1996. "False Friends Dictionaries: A Tool for Translators or Learners or Both." In *Euralex '96 Proceedings I-II. Papers Submitted to the Seventh EU-RALEX International Congress on Lexicography in Göteborg, Sweden*, ed. M. Gellerstam, J. Järborg, S.-G. Malmgren, K. Norén, L. Rogström, and C.R. Pappmehl, 627–34. Gothenburg: Gothenburg University, Department of Swedish.
- Vinay, J.-P., and Darbelnet, J. 1995. *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. Trans. and ed. J.C. Sager and M.-J. Hamel. Benjamins Translation Library, Vol. 11. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Wandruszka, M. 1978. "Die falschen Freunde des Übersetzers." In *Theory and Practice of Translation (Nobel Symposium 39, Stockholm, September 6–10, 1976)*, ed. L. Gråhs, G. Korlén and B. Malmberg, 213–34. Bern: Peter Lang.
- Wehmeier, S., ed. 2000. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. 6th edn. Oxford: Oxford University Press.
- Wells, J. C. 2000. *Longman Pronunciation Dictionary*. 2nd edn. Harlow, Essex: Pearson Education/Longman.
- Wright, D. 1981. "A Comprehensive English-Swedish Dictionary (CESD) – Some Points of Comparison with Other Dictionaries." *Moderna Språk* 75: 337–46.
- Wright, J. 1998. *Dictionaries*. Resource Books for Teachers. Oxford: Oxford University Press.
- Wróblewski, J. 1997. "False Friends Revisited." In *Translation and Meaning, Part 4*, ed. B. Lewandowska-Tomaszczyk and M. Thelen, 213–21. Maastricht: Hogeschool Maastricht, School of Translation and Interpreting.

David Limon

Dealing with Word Combinations

Povzetek

Besedne zveze in njihova obravnava

Članek obravnava težave, povezane s prevajanjem besednih zvez, kot na primer fraznih glagolov, kolokacij in idiomov, iz slovenščine v angleščino in obratno. Avtor tudi oceni vrednost prevajalskih orodij in predlaga primerne prevajalske strategije.

Abstract

Dealing with Word Combinations

The article addresses problems associated with the translation of word combinations such as phrasal verbs, collocations and idioms between Slovene and English. The author evaluates the use of various translation tools and recommends appropriate translation strategies.

Introduction

Corpus evidence has confirmed that language is strongly patterned with words occurring repeatedly in lexico-grammatical patterns. Many **multi-word expressions** or **word combinations** (*besedne zveze*) function as structural or se-

mantic units in English, and many of these show a strong degree of fixedness (*stalne besedne zveze*). Different multi-word expressions can be distinguished according to their **invariability** and **idiomaticity**, as we shall see below.

Multi-word verbs

One characteristic feature of English is the frequent use of multi-word lexical verbs. The most common can be characterised as **phrasal verbs** and **prepositional verbs**. Phrasal verbs contain an adverbial particle (e.g. out, in, up, down, on, off, etc.) which has an extended meaning beyond its usual core spatial or locative meaning. The difference can be illustrated by the following example:

look up [into the sky] = prepositional verb
look up [in a dictionary] = phrasal verb

In addition, we also find **phrasal-prepositional verbs** (V + adv particle + prep) such as 'get away with' and **multi-word verb constructions**, such as 'take a look at' (V + NP + prep), 'take into account' (V + prep phrase) and 'make do' (V + V).

The meaning of such multi-word lexical verbs is not always transparent, nor is it necessarily clear that they are functioning as single semantic units. Moreover, confusion can result from the fact that all the structural patterns we have mentioned above can also occur as **free combi-**

nations (*proste besedne zveze*) where each element has separate grammatical and semantic status. And it is hard to make the distinction between fixed and free: we are not dealing with an either/or situation here, but rather a cline from relatively free to relatively fixed. This means that such patterns can pose a problem when translating from English to Slovene, particularly as such units are often difficult to locate in or-

dinary dictionaries or simply do not merit a separate entry. When translating into English they probably represent an even greater problem: many translations are **marked** by their preference for single word verbs, where a similar English text would contain many multi-word verbs. The best approach to take in the circumstances is to treat such patterns in the same way as collocations or idioms, which we shall turn to now.

Collocations (*kolokacije*)

These are simply associations between lexical words so that the words co-occur more frequently than they would by chance; they are statistical associations rather than fixed expressions. The individual words in a collocation retain their own meaning. Words with similar meanings are often distinguished by their preferred collocations, for example:

small [amount, matter, part, print, quantity, sum, size, world]

little [air, baby, bit, boy, girl, kid, kiss, kitten, mistake, smack, thing, while]

Collocations are defined by the *BBI Combinational Dictionary of English* (BBI) as **recurrent semi-fixed word combinations**. They can be divided into **grammatical collocations**, which consist of a dominant word (noun, adjective/participle, verb) plus a preposition or grammatical construction (clause, infinitive), and **lexical collocations**, where there is no dominant word. Lexical collocations consist of nouns, adjectives, verbs and adverbs; they usually do not contain prepositions, infinitives or clauses. In a free lexical combination, the two elements do not repeatedly co-occur, they are not bound together in any way, whereas we recognise the elements of a collocation as somehow 'belonging together'. Thus we distinguish between 'condemn murder' as a free combination and 'commit murder' as a collocation.

In the BBI, grammatical collocations are listed under the **dominant word**. Here are examples of the different patterns represented:

N + prep:
apathy towards, interest in, excitement about, a policy on, respect for

N + to + infinitive:
they had the right to do it, he made an effort to do it,

N + that clause:
reach an agreement that, take an oath that
prep + N:

by chance, by accident, in advance, at the ready, on the alert, on somebody's advice, to somebody's advantage

adj + prep:
angry at, fond of, hungry for, tired of, deaf to [pleas]

pred adj + to + infinitive:
it was necessary for them to, it was designed to operate at

adj + that clause:
concerned that, afraid that, delighted that, surprised that

There are also a large number of **verb patterns** (too numerous to go into here, but including phrasal and multi-word verbs, as well as different patterns of complementation) which are listed under the **verb**.

As far as lexical collocations are concerned, the search procedure is complicated by the lack of a dominant word. The first step to take is to look under the **noun** if there is one; if there are two nouns, look under the **second noun**; if there is no noun, look under the **adjective**; and if there is no noun or adjective, look under the **verb**. Here are examples of the most common patterns:

V + N/proN (or prep phrase):
come to an agreement, make an impression, reach a verdict, set an exam, sit an exam, pose a question, issue a warning, impose a fine, give a quote (*predračun*), confirm a suspicion, accept re-

sponsibility, perform an operation, reverse a decision, withdraw an offer, ease tension, renege on a promise, squander a fortune, revoke a license

adj + N:

rough estimate, sweeping generalisation, best wishes, chronic alcoholic, pitched battle, reckless driving, crushing defeat, land reform, house arrest

N + V ('characteristic'):

bees buzz, alarms go off, blood flows, traffic circulates, blizzards rage, demonstrators march

'unit' of N:

swarm of bees, flock of birds, bunch of flowers, article of clothing, piece of advice/information, act of violence

adv + adj:

strictly accurate, intimately acquainted, hopelessly lost, sound asleep, deeply absorbed, terribly upset

Idioms (*idiomi/frazemi*)

These are relatively invariable expressions with a **meaning that cannot be predicted** from or is **"not entirely derivable** from the meanings of their parts" (Biber et al 1999, 1024). Idioms are unique to a language (although that does not mean we can not translate them) and are **institutionalised**, i.e. the string of words is recognised and accepted as a lexical item of the language (Moon 1998). Idioms are metaphorical to a greater or lesser degree, and thus range from reasonably transparent (i.e. we can 'guess' the meaning) to opaque (the meaning has to be explained). But however transparent they are, we have to learn their meaning as a whole.

Idiomatic expressions are not completely invariable; so, for instance, the verb in phrases such as 'kick the bucket' (die) or 'beat about the bush' (prevaricate) may vary for tense, number and aspect. However, they are relatively fixed with regard to **content** words: thus '*kick the pail', '*hit the bucket with your foot', '*beat about the shrub' are not idioms. Idiomatic phrases can represent many different kinds of structural units:

V + adv:

apologise humbly, affect profoundly, appreciate sincerely, argue heatedly, discuss calmly

Collocations show differing degrees of fixedness, from **unrestricted** where the lexical item is open to partnership with wide range of items (run a business /a car /a shop /a country /a risk), to **semi-restricted**, where the number of items is more determined (harbour a doubt /a grudge/an escaped convict), to **familiar** or **restricted** (vicious circle, innocent bystander, unrequited love, unmitigated disaster, rancid butter, rotten fish, amicable divorce, stark naked, pitch black); we might also add here **irreversible binomials** – pairs of nouns separated by 'and' whose order cannot be reversed (cash and carry, ups and downs, hit and miss, assault and battery). However, there are no clear divisions between these categories, again there is more of a cline.

N phrase:

a piece of cake, a slap in the face, the last straw, pecking order

V + N phrase:

miss the boat, face the music, bite the bullet, kick a habit, keep an eye on, smell a rat, throw the book at, waste one's breath, grasp the nettle

adj + N:

red tape, green fingers, blue film, white elephant, black market

prep phrase:

not on your life, at daggers drawn, at your fingertips, on the tip of one's tongue, in a nutshell, from the horse's mouth, behind s.one's back

wh-questions:

What in the world ...? How on earth ...? What's up?

According to the corpus-based *Longman Grammar of Spoken and Written English* (Biber et al 1999) idioms are probably far less frequent than we think. They are more common in fiction and fictional dialogue than in real life conversation or news or academic texts. Certain phrases, such as 'bear in mind' and 'take into account' do appear frequently in expository writing; and colloquial idioms, such as 'miss the train' and 'get on

the fast track' are used strikingly in news reports; but in most fields the number of idioms we might expect to encounter is limited. The same is true of other fixed expressions such as **proverbs** (*pregovori*), **similes** (*primere*) (as cool as a cucumber; like gold dust) **catch phrases** or **quotations**

(An eye for an eye; Curiouser and curiouser; We are not amused; Make my day), and **social formulae** (How do you do? Long time, no see! Cheers! Hip, hip, hooray! Ladies and gentlemen.)

Translating fixed expressions

When translating fixed expressions, we may find **one-to-one correspondence** at lexical, structural and semantic levels, e.g. black sheep – *črna ovca*; or **semantic correspondence** e.g. hot potato – *vroč kostanj*; e.g. *Kot ptiček na veji* – As free as a bird (recent article about an escaped prisoner) or settle for **descriptive correspondence**, e.g. white elephant – *prava zguba*. In translating from Slovene, the problem will largely be one of stylistic marking: if the translator is unfamiliar with appropriate fixed expressions then the translation is likely to be much less idiomatic than the original and thus be differently received by the reader (for instance, in tourist brochures and promotional texts idioms are routinely used, often in a self-conscious way, to create a hyperbolic effect). In translating from English, the translator may be faced with an extremely difficult problem, as in the following literary example:

'Pass the frying pan.'

'You've forgotten the magic word,' said Harry irritably.

The effect of this simple sentence on the rest of the family was incredible ...

'I meant "please"!' said Harry quickly. 'I didn't mean -'

(Harry Potter and the Chamber of Secrets, J. K. Rowling, p. 7)

"Prinesi mi ponev s slanino."

Harry je imel vsega dovolj.

"Bodi bolj vljuden, sicer te bom začaral v krastačo," se je razjezil.

Učinek tega stavka na Dursleyjeve je bil neverjeten ...

"Ne, ne, saj ga ne bi začaral," je hitro rekel Harry. "Takoj grem po slanino".

(*Harry Potter: Dvorana skrivnosti*, pp. 5-6)

The 'magic word' in question is simply 'please', as in the idiom 'What's the magic word?' used to teach children, and sometimes adults, to be polite. The Slovene expression *Kako se reče?* does not really help in this context, as it could not be misinterpreted in the same way. In the circumstances, the translator has decided to make the threat an overt one (in the original it is totally unintentional) which of course changes the whole nature of the exchange and is somewhat out of character for Harry. It also leads to an odd inconsistency, with him threatening to use magic on his cousin, then saying he would not.

A further literary example shows a proverb being translated as if it were non-idiomatic:

Koenig je zdrsnil bliže k meni. "Bi rad kaj spumpal iz mene, Bleichert? Bi tudi ti rad trosil grde reči o Fritzieu?"

"Ne, samo radoveden sem."

"Radovednost je pokončala mačko. Zapomni si to."

(*Črna dalija*, James Ellroy, DZS 2000, p. 130)

Readers unfamiliar with the English proverb 'Curiosity killed the cat' might well react with perplexity to this turn in the conversation and the meaning of the exchange will be rendered much less transparent. The translator would have been better advised using a Slovene expression such as *Ne vtikaj nosu v stvar, ki te ne briga* in place of the two short sentences.

Outside of literary translation and subtitling, such problems are probably relatively infrequent, so let us now return the far more common issue of how to deal with collocations.

Translating and using collocations

Before we can translate a collocation we have to be able to recognise it as such and establish its meaning; we then have to determine whether, in the context in question, it is translatable by a collocation, by a single word, or by a free combination. For example, it may be the case that a collocation in one language may be translated in many contexts by a single word in the other: *angleški jezik* – English, *rdeča barva* – red, *prioritetna naloga* – priority, *gorski svet* – mountains, *spraviti v red* – tidy, *skomigniti z rameni* – shrug. Similarly, when translating single words or combinations of words we have to establish whether or not the translation solution might involve a collocation (or idiomatic expression). So in particular contexts we may well find the following translations: *birokracija* – red tape, *odnesti* – make off with, *preložiti* – put off, *poslabšanje* – turn for the worse.

Using books and CD-ROMs

To see how these tools may be used, let us take as an example the Slovene collocation *hud udarec*, which we have found in an economic report. We might be confident about the noun 'blow' as an appropriate translation in the context, but what adjective should modify it? The *Slovensko-angleški slovar* on CD-ROM offers: "bad; evil; (*čas, doba*) hard; (*rana*) bad, (*občutljiva*) sore; (*jezen*) angry; *ZDA* sore, mad" – none of which seem appropriate. Let's take a look at the *BBI*. This offers the following modifying adjectives: "a body; crushing, hard, heavy, powerful, resounding, severe, staggering, telling; decisive; fatal, mortal; glancing, light ~". This might be enough to confirm an already held idea; on the other hand it might leave us feeling equally bemused, as it offers no illustrative contexts for this plethora of possibilities.

The *Cobuild English Collocations* on CD-ROM is more helpful. It offers 8,765 collocates for 'blow', with the 20 most frequent containing

Tools

There are a number of tools that can help us here. The most obvious are dictionaries, in particular specialist dictionaries of collocations and idioms (see *References* at the end of this article). Dictionaries on CD-ROM, such as the excellent *Oxford English Dictionary*, are more convenient for searching, but of course most are still unavailable in this format. The *Collins Cobuild English Collocations* on CD-ROM (1995 version) features 140,000 collocations and provides 2.6 million examples of actual use from The Bank of English corpus. There are also of course, corporuses available online that can be accessed for free, such as the *Collins Cobuild Concordance and Collocations Sampler* (demo facility, 55 million words of spoken and written text) and the *British National Corpus* (SARA page, 40 million words; for addresses and other links, see end of article).

the adjectives 'major' (166 examples), 'serious' (149), 'severe' (133), 'body' (110) and 'devastating' (108). Clicking on any of these will bring up 20 examples with an immediate context of around 12-15 words; a further click will display a wider context of about 40 words – more than enough to make the exact use and text type completely clear (the type of source is cited below the quotation). The main selection criterion should, of course, be similarity of context, but information concerning relative frequency can also be of value to the translator. When translating from English a text concerned with the economy, one may wonder how stylistically marked the collocation 'body blow' is: the fact that 'body' is the 4th most frequent adjective and overall 12th on the list of collocates of 'blow' suggests that the collocation is unlikely to be restricted to only one particular field (such as sport). Clicking on the first of the 20 examples gives us the following:

"... is growing into a fear that tourism, like many other sectors of the economy, is in for a heavy body blow. For more than a month now, the Federal Government has been in softening-up mode, preparing Australia ...

Source: Journalism (Australian)"

Online searches¹

A single word search via the Collins Cobuild collocation sampler (free demo facility) will offer the hundred "statistically most significant" collocates for the word in question, listed in order of significance. Searching via the concordancer will offer up to 40 lines of concordances; the search can be restricted to one or more of British text, American text or British transcribed speech and can be further refined using "query syntax". Thus word combinations with intervening words can be sought, as well as inflected forms (blows, blowing, blew etc.), word sets and parts of speech (noun, verb, adjective, adverb, article, past participle, *-ing* form, past tense). Searching the BNC using the SARA facility will provide you with a maximum of 50 randomly-generated sentences featuring the target word(s); again the search can be refined using special characters.

Such searches can be a useful way of checking whether a Slovene collocation can be translated directly into English. For instance, one may be tempted to translate *stara celina* by '[the] old continent' and yet searching for this via SARA brings only one hit: "I have brought you folks here from all over Scandinavia because some of you are fresh from the States and this little old continent is different from back home"; this would suggest that 'old continent' is not a collocation. Similarly, searching for 'seventh art' (as a translation for *sedma umetnost*) brings no solutions at all, while 'red thread' (for *rdeča nit*) brings 5 results, all of which are non-idiomatic and have no connection with the idea of a 'recurring theme'. Or perhaps you wish to check whether it is chickens that lay golden eggs in English, as they do in Slovene? A search

A look at other examples confirms that the collocation is a regular one in such a context and can thus be translated by a collocation that does not carry any connotations beyond the most obvious one.

quickly reveals that it is 'the goose that lays the golden egg'. You need to translate the collocation *brez večjih incidentov*: you search for 'without + 1incident*' (this allows for 1 intervening word and the plural of the noun) and find that 'without incident' is the usual collocation, but that the noun can be pre-modified by 'major' or 'serious' and that it is usually in the singular. If translating the collocation *po poročilih*, a search will confirm that the usual preposition is 'according to' and that the noun can be either singular (a/the report) or plural (reports). Similarly, searching for alternative translations for *po podatkih*, reveals only one occurrence of 'according to data', but a large number of results for 'according to figures'. A closer look at the 40 lines displayed shows that this pattern is most often followed by: the preposition 'from' plus the name of the source of the figures; a past participle plus 'by' (released by, compiled by, published by, prepared by); or by the preposition 'out' followed by a time adverbial, e.g. 'out yesterday'.

It is likely that the same collocations recur in similar texts and thus bi-lingual (mono-directional) glossaries of collocations and the syntactical patterns accompanying them can soon be built up. Within specialist areas, there are also on-line facilities that may help establish whether a collocation exists and how it is used. Thus the Eurodicautom site (see references) will allow you to look for words, phrases, a list of words, or a root; you can also specify the number of documents to display. Searching for the words 'entry ticket' that I encountered in a text relating to funding for EU projects and was unfamiliar with led to a text containing a sen-

¹ For a detailed discussion of the use of corpora as a translation tool the reader is referred to Nataša Hirci's article in *Mostovi* 2001.

tence that confirmed its use: "For the candidate countries, writing the formal letter of interest

and agreeing the entry ticket is just the beginning of a lengthy process."

In conclusion

When translating, we should be focusing on the frequently recurring lexico-grammatical patterns that characterise languages rather than individual lexical items on the one hand and 'grammar' on the other (for example, the appropriate use of prepositions is largely a matter of collocation). Translating from English, we need to pay particular attention to the recognition of lexical and grammatical collocations, as well as idioms and other fixed expressions, so that we can distinguish them from free combinations and select an appropriate translation strategy.

Translating into English, the texts we produce will be (unintentionally) stylistically marked if we fail to use the collocations that would naturally occur in the contexts in question. Monolingual dictionaries and CD-ROM resources can be of great assistance here, as can online corpora, although all have their limitations. Ultimately, it is probably up to each of us to create our own bilingual resources of the collocations that occur frequently in the types of texts we most often translate.

Exercises

Here are some exercises on the translation of collocations and idioms for practice and information.

1. *How would you translate the following collocations and idioms involving 'black'?*

[accident] black spot, black eye, black box [flight recorder], black economy, in the black, black and blue, in black and white, black out (v. & n.), black ice, black look, black mark, [on the] black market, black-tie [event]

2. *How would you translate the following collocations and idioms involving 'črn'?*

črna noč, črna tema, črne oči, črno pivo, črn od sonca, črna revščina, črna nehvaležnost, črni kontinent, črno zlato, črna lista (črn seznam), zadeti v črno, črna gradnja

3. *How would you translate the following collocations involving the noun 'red'?*

pravni red, vrstni red, dnevni red (na sestanku), privaditi se na dnevni red, dnevni red konference, sedežni red, vozni red, hišni red, spraviti laze/obleko v red

4. *How would you translate the following involving the verb 'sodelovati'?*

čeprav sta delala na istem področju, nista sodelovala ...

dobro in korektno sodelovati ...

vsi, ki so sodelovali pri knjigi ...

sodeloval je pri projektu ...

v komisijah sodeluje širok krog občanov ...

sodeluje v domačih in tujih revijah ...

sodelovati na natečaju ...

sodelovati na razstavi / sejmu ...

sodelovati na tečaju / konferenci ...

otroci pri pouku sodelujejo ...

aktivno sodelovati ...

5. *How would you translate the following newspaper headlines?*

Strelji v prazno

Neprofitna stanovanja še vedno kamen spotike ...

Ribičem se slabo piše ...

Dišijo jim boljši avti ...

Bosta Kad in Sod pljunila v lastno skledo? ...

Vročje kostonje podtaknili vladi ...

Koprski policisti so strli trd oreh ...

Z udarci po žepu nad prometno kulturo ...

Ustavno sodišče pod žensko roko ...

Nakup banke še vroča tema ...

Dvaindvajset milijard na mah ...
 Brez muje se magistre kuje ...
 Italijan je živel na veliki nogi ...
 Občutljivi fant vstal iz pepela ...
 Čeh je ostal v senci Zahoviča ...
 Vladni sokol še vedno brez kril ...

6. The two headlines below are from articles about all the new coffee shops in Britain. Which is easier to translate into Slovene and why?

The bitter truth about Britain's coffee craze
 Spilling the beans

Reference works

Collins Cobuild English Collocations on CD-ROM

Oxford English Dictionary on CD-ROM

The BBI Dictionary of English Word Combinations. Benson, M., Benson E. and Ilson, R. (1997) Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. Revised edition.

LTP Dictionary of Selected Collocations. Hill, J. and Lewis, M. (eds.) (1997) Language Teaching Publications.

Collins Cobuild Dictionary of Idioms (1995) Harper Collins.

Oxford Dictionary of Current Idiomatic English, Vol. 2: Phrase, Clause and Sentence Idioms. Cowie, A.P., Mackin, R. and MacCaig, I.R. (1985) Oxford: Oxford University Press.

Dictionary of English Language and Culture. (1992) Longman.

Dictionary of English Idioms. Gulland, D.M. and Hinds-Powell, D.G. (1986) Penguin Reference.

Idioms Organiser. Wright, J. (1999) Hove: LTP Language

Cambridge International Dictionary of English. Procter, P. (ed.) (1995) Cambridge: Cambridge University Press.

Cambridge International Dictionary of Idioms (1998) Cambridge: Cambridge University Press.

Dictionary of Phrase and Allusion. Rees, N. (1991) London: Bloomsbury

Phrases and Sayings. Rees, N. (1995) London: Bloomsbury

English Proverbs Explained. Ridont, R. and Witting, C. (1969) London: Pan Books

The Most Practical Reference to the Idiomatic Expressions of Contemporary English. Spears, R.A. and Kirkpatrick, B. (1993) USA: National Textbook Company.

Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language

Internet resources

Collins Cobuild Concordance and Collocations Sampler at <http://www.cobuild.collins.co.uk/form.html>

British National Corpus at <http://sara.nat-corp.ox.ac.uk/lookup.html>

Eurodicautom on EU-related language use at http://europa.eu.int/geninfo/query_en.htm

International Corpus of English on international variants² <http://www.hku.hk/english/research/ice/index.htm>

Wolverhampton Business English Corpus <http://www.elda.fr/cata/text/W0028.html>

Business Letter Corpus with an online KWIC concordancer <http://isweb9.infoseek.co.jp/school/ysomeya/>

For general information on corpora and many useful links go to David Leefs site at <http://devoted.to/corpora>

FIDA corpus of Slovene at <http://www.fida.net/>

² Thanks to Šarolta Godnič Vičič for drawing my attention to this and the following three sites.

Beseda corpus, Fran Ramovš Slovene Institute at ZRC SAZU

http://bos.zrc-sazu.si/main_si_12.html

Parallel Slovene-English Corpus of texts developed by 3rd Year students of the Department of Translation, FF, guided by Špela Vintar:

Presentation <http://www-ai.ijs.si/~spela/trans-index.html>

Search <http://nl2.ijs.si/corpus/index2-bi.html>

Key to exercises

Note that these are suggested translations only; other possibilities will depend on the context.

1. [accident] black spot – *črna točka*, black eye – *podpluto oko*, black box [flight recorder] – *črna skrinjica*, black economy – *črna ekonomija*, in the black – *v plusu* / *v pozitivnem stanju*, black and blue – *hudo pretepen*, in black and white – *črno na belem*, black out – *v. omedleti*, *črno se mi dela pred očmi* / *n. zmanjka elektrike*, black ice – *poledica* (although the English expression has the added sense of ‘invisible’), black look – *grdo gledati*, black mark – *črna pika*, [on the] black market – *na črno* / *črni trg*, black-tie [event] – *formalno obleka* / *večerna toaleta obvezna*

2. *črna noč* – dark night, *črna tema* – pitch black, *črne oči* – dark eyes, *črno pivo* – dark beer / stout, *črn od sonca* – suntanned, as brown as a berry, *črna revščina* – abject poverty, *črna nehvaležnost* – base/rank ingratitude, *črni kontinent* – Africa (‘the dark Continent’ rarely used), *črno zlato* – ‘black gold’ may be used for oil (infrequent) but not coal, *črna lista (črn seznam)* – list of suspects, *zadeti v črno* – hit the nail on the head, get it in one, *črna gradnja* – illegal building / without planning permission

3. *pravni red* – legal system / laws / legislation, *vrstni red* – order, *dnevni red (na sestanku)* – agenda, *privaditi se na dnevni red* – adapt to a new routine, *dnevni red konference* – conference programme (agenda), *sedežni red* – seating arrangement, *vozni red* – timetable, *hišni red* – house rules, *spraviti lase/obleko v red* – tidy your hair/clothes

4. *čprav sta delala na istem področju, nista sodelovala* – although they worked in the same field, they didn’t work together

dobro in korektno sodelovati – work together in an appropriate fashion

vsí, ki so sodelovali pri knjigi – all those who worked on the book

sodeloval je pri projektu – took part in the project

v komisijah sodeluje širok krog občanov – the commission is made up of a wide range of citizens

sodeluje v domačih in tujih revijah – contributes to / appears in local and international reviews

sodelovati na natečaju – submit an application / offer [OR take part in an invitation to tender]

sodelovati na razstavi / sejmu – appear / exhibit at an exhibition / fair

sodelovati na tečaju / konferenci – attend a course / conference

otroci pri pouku sodelujejo – the children contribute to / get involved in classes

aktivno sodelovati – play an active part in / actively contribute / actively participate

5. *Strelí v prazno* – A shot in the dark

Neprofitna stanovanja še vedno kamen spotike – Low cost/subsidised housing still a stumbling block

Ribičem se slabo piše – Things look bad for fishermen / Fishermen face difficult times

Dišijo jim boljši avti – A taste/fancy for classy cars

Bosta Kad in Sod pljunila v lastno skledo? – Will CAF and SCF shoot themselves in the foot / score an own goal? (The play on words is lost)

Vročé kostonje podtaknili vladi – Time bomb under the Government

Koprski policisti so strli trd oreh – Koper police crack it / difficult case

Z udarci po žepu nad prometno kulturo – Hitting motorists where it hurts / motorists' wallets

Ustavno sodišče pod žensko roko – Woman to head constitutional court

Nakup banke še vroča tema – Sale of bank still a burning issue

Dvaindvajset milijard na mah – 22 billion at a stroke / at one go

Brez muje se magistre kuje – An easy route to a master's degree (The allusion is lost)

Italijan je živel na veliki nogi – Italian's life of luxury / lived it up (Note that nationality is not usually referred in the English press unless relevant to the story)

Občutljivi fant vstal iz pepela – Vulnerable player makes a comeback

Čeh je ostal v senci Zahoviča – Čeh overshadowed by Zahovič

Vladni sokol še vedno brez kril – Government jet yet to take off (Note that 'hawk' would not have the same connotations)

6. The first headline involves a collocation that can easily be translated (*grenka resnica*), while the second depends on idiom, meaning 'to disclose a secret', as well as on the polysemic 'bean' (*fižol, kavino zrno*).

David Limon

Word order in Slovene and English

Povzetek

Besedni vrstni red v slovenščini in angleščini

Razlike v besednem redu v slovenskem in angleškem jeziku so v članku obravnavane z vidika predstavitve informacije. Članek vsebuje tudi predloge, kdaj je pri prevajanju iz slovenščine v angleščino najbolj potrebno spremeniti besedni red.

Abstract

Word order in Slovene and English

Differences in word order between Slovene and English are discussed from the point of view of presentation of information. The author offers guidelines as to when a change of word order is likely when translating from Slovene to English.

Introduction

There is much emphasis in discussions of the problems of translating from Slovene to English on vocabulary/terminology or smaller lexico-grammatical units. Similarly, the translation revision process usually focuses on surface features such as prepositions, articles and punctuation. However, one of the most com-

mon problems I come across in reviewing translations is to do not with which words are used, but the order in which they are used – most of the right words seem to be there, but the sentence still does not read or ‘sound’ like English. This is the issue I would like to look at more closely here.

The flow of information

Word order is far freer in Slovene than in English: »the Slovene inflectional system means there is little scope for ambiguity and the sequential order of words does not change their syntactic or semantic functions« (Herrity 2000, 333). Slovene word order varies according to communicative, expressive or stylistic factors; in English it matters not only from a syntactic point of view, but with regard to ease of processing by the reader. In particular, the information principle and the principle of end-weight (Biber et al 1999, Ch. 11) lead read-

ers to expect information to be distributed in a particular way; failing to adhere to these principles for no apparent contextual reason undermines both the cohesion and coherence of the text, causing problems for the reader.

Information in a text can be divided into **given** and **new**. The former is treated by the speaker/writer as recoverable from the preceding discourse or context of situation; the latter is what the speaker/writer chooses to present as worthy of attention or ‘newsworthy’ (see Halliday 1967 and Fries 1994). The

preferred distribution of information in the clause in English is for a gradual rise in information load as the clause progresses – this is the ‘information principle’. The unmarked pattern is always given-new. This makes the job of the listener/reader easier and also contributes to **cohesion** as the given information is »closest to that which it connects back to and the new information is very often taken up in the subsequent discourse« (Biber et al, op.cit. 897). Consider the following (invented) sequence:

The report I’m talking about is the one we discussed at the last meeting. We were supposed to respond to it within a few days.

Both of these sentences begin with information which the speaker feels can be understood from what has been said before and build up to the information the speaker regards as most ‘newsworthy’. This does not mean that the climax of information has to be at the end of the clause – information can be re-ordered or fragmented to serve the needs of discourse. However, deviating from the principle does mean that the resulting clause is stylistically marked (we shall see some examples below).

Word order

This term is partly a misnomer, as we are actually referring to the order of elements such as phrases and clauses rather than just words: i.e. subject, verb, objects, predicates and adverbials.¹ English word order may not exactly be fixed, there is variation, but »the placement of core elements in the clause is strictly regulated« (Biber et al, op.cit. 898; my underlining). Any variations that do occur are unusual or **marked** choices of word order.

With the exception of certain interrogative (e.g. involving ‘do’) and negative clauses (e.g. following ‘Never’), there is a preferred, un-

The information principle is supported by the general principle of **end focus**, which places the nuclear intonation or stress on the last lexical item in the clause – and thus on the new information:

The spokesperson announced that they were satisfied with the results of the new measures.

This is not undermined by ‘double focus’, in which an adverbial at the start of the sentence may also be emphasised:

At today’s press conference, the minister expressed his confidence that the conference would be a success.

Further support is provided by the principle of **end-weight**. In any clause, elements are frequently of different size, complexity or **weight**: by placing long and complex elements towards the end of the clause, we ease comprehension by the receiver, who does not have to retain complex information in short-term memory. Since ‘heavy’ elements tend to have a high information load, then the information principle and the principle of end-weight often reinforce each other.

marked order of clause elements: subject before verb, verb before its complements, and so on. Marked word order is where core clause elements are placed in an unusual position to achieve cohesion, emphasis or some other stylistic effect. The major clause patterns in English, determined largely by how many elements the verb combines with, are as follows²:

SV	Subject – verb phrase Answers the question ‘What does/did X do?’ Often has an optional adverb added.
----	---

¹ We shall continue to use the term ‘word order’ in the rest of this article, rather than ‘order of clause elements’, for reasons of familiarity.

² This analysis is based on that used in the Longman Grammar of English (Biber et al 1999). Note that in other grammars (such as Quirk et al) ‘predicate’ may be referred to as ‘complement’.

- e.g. We **waited** (patiently).
- SVA Subject – verb phrase – obligatory adverbial
Answers ‘When is/was X? Where is/was X?’ The adverbial may be left out.
e.g. He **was lying** on the floor.
- SVP_s Subject – verb phrase – subject predicate
Characterising pattern answers ‘What is/was X (like)? How did/has X change/changed?’
e.g. She **was a teacher** for ten years, now she’s a translator.
e.g. The restaurant **was closed** by the health inspector.
Identifying pattern answers ‘Which one is/was X?’
e.g. My only reliable source of work **is a local publisher**.
- SVO_d Subject – verb phrase – direct object
e.g. The demonstrators **burned** the American flag.
e.g. He **wrote** a book about climate change.
- SVO_p Subject – verb phrase – prepositional object
This pattern is rather difficult to distinguish from SVA! The prepositional object can be elicited with the question ‘Who? What?’
e.g. A newly appointed commission **will look into** ways of economic and industrial co-operation.
- SVO_iO_d Subject – verb phrase – indirect object – direct object
e.g. Ivan’s mum **brought** him a cup of coffee.
- SVO_dO_p Subject – verb phrase – direct object – prepositional object
e.g. Some analysts **blame** the situation **on** tough competition in the European market.
- SVO_dP_o Subject – verb phrase – direct object – object predicate
e.g. My mother **found** it cold here.
e.g. I **didn’t find** it funny.
- SVO_dA Subject – verb phrase – direct object – obligatory adverbial
e.g. She **placed** the baby on a blanket in the living room.
e.g. **Leave** the essay in my pigeon hole.

Of course, clauses are adapted to fit the requirements of communication. For example, in visual descriptions such as we find in tourist guides, the fronting of locational information reflects the way we use such guides and look at the world around us (the technical term for this is ‘iconicity’):

Below the castle, nestle the red-roofed houses of the old town.

Similarly, we may switch from the active to the passive voice to retain the same ‘theme’ in subject position, maintain cohesion and thus ease processing:

The Minister got out of the car. He was immediately surrounded by journalists.

These and other devices, such as the use of existential ‘There’ (e.g. There are are so many reasons why I can’t marry you.) and clefting (e.g. It’s the expense that worries me.) can be employed to make clauses fit the context, building a coherent text, giving emphasis where required and making the reader’s task easier. However, what concerns us here is specifically the construction of clauses as part of the process of translating from Slovene to English.

Translating from Slovene

Before putting anything down in English, we should analyse the Slovene sentence or clause (in the case of a complex sentence) and identi-

fy in particular the main verb and the subject, followed by any objects, predicates and adverbials – including those which give a temporal,

locational or other 'frame' to the sentence and may need to go in initial position. We should also bear in mind the given-new information pattern and the end-weight principle. Let us now look at some examples.

Sentences beginning with a preposition

Our first group of examples involve an initial prepositional phrase in Slovene that either functions as the prepositional object of the verb or indicates the frame of the action.³ In the first example, from an Adria Airways passenger information sheet, we find the pattern: prepositional object, direct object, time adverbial, verb, subject. In the suggested translation, the framing time adverbial goes at the front of the clause, followed by subject, verb and object; in this way, the most newsworthy information is placed at the end:

(1_S) *Z najpomembnejšimi varnostnimi napotki vas bo pred poletom seznanilo naše kabinsko osebje*

(1_E) Before take-off (A), the cabin crew (S) will acquaint (V) you (O_d) with important safety procedures (O_p)⁴

In the next example, which immediately follows the heading *Kajenje na letalu*, the use of the passive means that the object (which conveys given information in the context) is in subject position and the newsworthy information contained in the adverbial phrase again occurs at the end of the sentence:

(2_S) *Na rednih in čarterskih poletih Adrie Airways kajenje ni dovoljeno.*

(2_E) Smoking (O_d) is not permitted (V_{pass}) on any of Adria's scheduled or charter flights (A).

Example 3, from a formal letter, involves transposition (a prepositional phrase is translated by a noun phrase) as well as a shift to an

unmarked SVO pattern, with the heaviest item (the complex noun phrase with the head word 'memories') last:

(3_S) *V lepem spominu mi je ostal tudi vaš uradni obisk v Sloveniji konec januarja.*

(3_E) I (S) also have (V) very positive memories of your official visit to Slovenia at the end of January (O_d).

The next two examples, involving different prepositions, come from a law on the recognition of the qualifications of EU citizens. The first involves the pattern prepositional object, verb, subject, direct object, which becomes a more regular SVO pattern in English, with a gradually rising information load:

(4_S) *Zoper odločbo ministrstva ima kandidat pravico vložiti pritožbo na Vlado Republike Slovenije.*

(4_E) An applicant (S) shall have (V) a right to lodge an appeal (O_d) against the decision of the ministry (O_p) with the Government of the Republic of Slovenia (O_p).

The second involves a reflexive verb, signalling the need for the passive in English, which allows the sentence element of greatest 'weight' to occur at the end of the sentence:

(5_S) *Za vloge in upravna dejanja, opravljena po tem zakonu, se plačuje taksa po zakonu, ki ureja upravne takse.*

(5_E) A fee in line with the act governing administrative fees (O_d) shall be paid (V_{pass}) for applications and administrative tasks performed under the present act (O_p).

The next example also involves the passive and a shift of information from the beginning to the end of the clause:

(6_S) *Med vzletanjem in pristajanjem si morate pripeti varnostni pas*

³ Note that the 'frame' is usually locational: where a temporal frame is involved this may well be expressed by a sentence initial adverb in English.

⁴ Note that in all examples in this article, the translation suggested is not necessarily the published one.

- (6_F) Passengers (O_d) are requested (V_{pass}) to fasten (V) their seatbelts (S) during take-off and landing (A)

Note that the change from the direct form of address to third person (passengers) is due the preference in English for indirectness in situations when orders are being given. For similar reasons, the suggested translation is preferable to the published one involving the active voice and modal 'must' (Passengers must fasten their seatbelts).

In the final example of this type, from a company web site, the most newsworthy information is in clause-final position in both the original and the translation; however, the information from the initial prepositional phrase is moved to later in the clause to become part of the complex noun phrase:

- (7_S) Na Mercatorjevih prodajnih policah je okoli 77% izdelkov slovenskih proizvajalcev.
- (7_F) Around 77% of the products on Mercator's shelves (S) are (V) of Slovene origin (P_s).

So, the presence of a sentence- or clause-initial preposition in Slovene represents an important clue pointing to the need for a possible change of word order in translation. However, we can only be sure of this need by considering also the information and end-weight principles as well as the use of transformational devices such as the passive.

Sentences beginning with the object

Where the Slovene sentence begins with the object of the verb, the English sentence is likely to begin in the same way only if the passive is called for. In the first example, from a magazine text about Suha Krajina, we find the pattern direct object, subject, verb, adverbial. In the translation, a change of word order is essential:

- (8_S) Sedanjo značilno podobo je grad dobil sredi 16. stoletja.
- (8_F) The castle (S) acquired (V) its current characteristic appearance (O_d) in the mid-16th century (A)

By contrast, in example 9 (from the Adria text) the passive can be used, as the agent of the action is understood (the passenger) and so the translation can begin in the same way as the original:

- (9_S) Ročno prtljago namestite v za to namenjen predal nad sedežem.
- (9_F) Your hand luggage (O_d) should be placed (V_{pass}) in the overhead lockers intended for this purpose (A).

However, there are some local adjustments to word order due to another difference between the two languages: namely, the ability in Slovene to pre-modify a noun with a prepositional phrase (*za to namenjen*), which has to become a predicative phrase in English (intended for this purpose)⁵. We may think of this latter phrase as a relative clause with ellipsis of the relative pronoun; in other similar cases a full relative clause may be used: e.g. *Pred 10 leti umrla umetnik je ustvaril* - 'The artist, who died 10 years ago, was the creator of'. Returning to example 9, we might also note that the pattern 'N + prepositional phrase' in Slovene (*predal nad sedežem*) becomes the N-phrase 'the overhead lockers' in English.

In example 10, a reversal of word order is required in order to achieve a SVO pattern in English; there is no reason to use the passive here and the new information should come at the end of the English sentence:

- (10_S) Konkretne rezultate je dal program Računalniško opismenjevanje.
- (10_F) The computer literacy programme (S) has brought (V) tangible results (O_d).

Even when the object occurs in sentence initial position for reasons of emphasis, as in this example from a report on Aerodrom Ljubljana, the word order would usually be changed

⁵ It could be argued here that this phrase is unnecessary in information terms.

in English to place the emphasised information later in the clause:

- (11_S) Veliko zaupanje v našo družbo je pokazal trg vrednostnih papirjev
- (11_E) The securities markets (S) showed (V) their great faith (O_d) in our company (A)

In example 12, from a formal letter, the newsworthy information stands at the end of the sentence in both original and translation, but the order of the remaining elements is changed to achieve an SVO pattern:

- (12_S) Vaš nastop na okrogli mizi o prihodnosti Evropske unije sem spremljal z velikim zanimanjem.
- (12_E) I (S) listened to (V) your contribution (O_d) during the round table discussion on the future of the European Union (A) with particular interest (A).

Further examples are not required here, as the point is clear: a Slovene sentence beginning with the object of the main verb will require a shift in word order in English to put the object after the verb (and the subject before it) unless there is a positive reason to use the passive in that particular context.

Sentences beginning with a passive participle

Where a Slovene sentence begins with the past passive participle, the corresponding English sentence may place the passive form at the end of the sentence, as in the following paragraph from the 2000 NPAA report:

- (13_S) Priljubljenih je bilo 12 novih izobraževalnih programov tehniških in srednjih strokovnih šol ter štirje novi višješolski programi ter 10 novih izobraževalnih programov v dualnem sistemu poklicnega izobraževanja. Sprejeti so bili konkretni ukrepi za zniževanje osipa na področju srednjega šolstva.

- (13_{E1}) Twelve new educational programmes for secondary technical

schools, four new further education programmes, and ten new vocational training programmes within the apprenticeship (dual) scheme have been prepared. Specific measures to reduce dropout in secondary schools have been adopted.

However, this leads here to what is sometimes referred to as a 'dangling verb': the reader has to retain a lot of information in short-term memory before finding out what the verbal action is. It also has the effect of focusing on the passive verb, which may not convey the most newsworthy information in the sentence. It is preferable, especially in multi-clause sentences, to place the verb after the first noun phrase (object). In the first sentence below, this requires the addition of a coordinating conjunction (italicised):

- (13_{E2}) Twelve new educational programmes for secondary technical schools have been prepared, *as well as* four new further education programmes and ten new vocational training programmes within the apprenticeship (dual) scheme. Specific measures have been adopted to reduce dropout in secondary schools.

In the next example (from a news report) involving initial emphasis, the order of the elements in the first short clause still needs to change:

- (14_S) Prizadeti so vsi – trgovine, hoteli, turistične agencije.
- (14_E) All are affected – shops, hotels, and tourist agencies.

Note that the unmarked pattern 'Shops, hotels, and tourist agencies are all affected.' would fail to convey the required emphasis.

Sentences beginning with a verb

In the following short paragraph from the 2000 NPAA Report, there are three clauses be-

ginning with a verb where a change of word order is required and a similar clause (the initial one) which begins with a time adverbial:

(15_S) *Iz leta v leto se izjemno povečuje število mest na terciarni ravni, povečuje se število diplomantov. Nastajajo samostojne visoke šole, začela se je preobrazba podiplomskega študija.*

(15_E) The number of student places at tertiary level is increasing substantially each year; the number of graduates is also increasing. New independent higher education institutions are being established and the renewal of postgraduate studies has been launched.

Where a reflexive verb (e.g. *povečati se, začeti se*) begins a clause in Slovene, the English translation may either require the subject to be made specific and placed before the verb (e.g. in the first sentence), or may call for the use of the passive (e.g. in the final clause). The same may occur with clause-initial intransitive verbs, such as *nastajati*, translated here by the passive.

Sentences beginning with a reason clause

The presence of a reason clause at the start of a Slovene sentence, especially if the clause is relatively lengthy, may signal the need for a change in word order in English. This is both because of the information principle and the principle of end-weight – the reader should not be expected to carry too much information in short-term memory. In the following example (again from the NPAA report), the subordinate reason clause is longer than the main clause:

(16_S) *Zaradi večjega števila decentraliziranih akcij v okviru komunitarnih programov in vključitve EVS (Evropsko prostovoljno delo) v program Youth bo potrebno okrepiti kadrovske zasledbo obeh nacionalnih agencij;*

(16_E) New positions will be needed in both of the national agencies because of the increase in the number of decentralised actions within the second-generation programmes;

Sentences beginning with an adverb

A Slovene sentence may begin with an adverb of manner in order to draw attention to the quality (of performance) that the adverb indicates, as in this statement from the website of the company Zaslon:

(17_S) *Hitro, varno in cenovno učinkovito podpiramo katerokoli finančno storitev na katerikoli tržni poti.*

The pattern in Slovene could be represented as: adverbial, [subject] verb, object, prepositional phrase. To translate this into English, not only do we need to place the subject and verb at the start of the sentence, but to use adjectives rather than adverbs (although in the second suggested translation the adjectives help form an adverbial phrase):

(17_{E1}) We (S) provide (V) quick, secure and cost-efficient support (O_d) for any financial service (O_p) in any distribution channel (A).

(17_{E2}) We (S) support (V) in a quick, secure and cost-efficient manner (A) any financial service (O_d) in any distribution channel (A).

Sentences beginning with the subject predicate

Placing the subject predicate or complement in sentence initial position, and thus before the verb, for purposes of emphasis seems relatively common in Slovene. This frequently involves placing an adjective such as *pomemben* and *zanimiv*, perhaps modified by an intensifier such as *zelo*, at the start of the sentence. In the following example, taken from the 2000 NPAA report to Brussels, the predi-

cate is longer than the subject, which may lead us, because of the principle of end-weight, to change the word order:

(18_S) *Pomemben pokazatelj učinka uvedbe davka na dodano vrednost je tudi število zavezancev za DDV.*

(18_E) The number of those registered for VAT (S) is (V) another important indicator of the effect of the introduction of this tax (P_S).

Note that we could begin here with 'Another important indicator', but then it would be the number of those registered for VAT that would become the focus of the sentence.

The approach often taken in sentences of this type in English is to use the empty subject 'It', which means that there is no fundamental change in word order:

(19_S) *Zelo velikega pomena za naše podjetje je, da si naše stranke in poslovni partnerji o nas ustvarijo dobro mnenje.*

(19_E) It is of vital importance that our customers and business contacts form a favourable opinion of our company.

We will conclude with an interesting and stylistically marked example, taken from the 2000 NPAA report. The original sequence of elements has to be reversed in the translation so that the subject predicate is located after the verb:

(20_S) *Kvaliteten premik pri razvoju zgoraj naštetih procesov in politik pomeni vstop v vse tri programe EU na področju izobraževanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter mladine s 1. majem 1999.*

(20_E) Slovenia's participation in the three EU programmes in the field of education, training and youth, which began on 1 May 1999, has brought about a qualitative improvement in the development of these policies and their implementation.

It is, of course, Slovenia's participation in the EU programmes that has brought about (we might also say 'led to', 'resulted in', perhaps even 'meant') a qualitative improvement, not the other way round, and it is the latter information that should come at the end of the sentence in English.

Conclusion

The differences between word order in Slovene and English should be constantly borne in mind when translating between the two languages. Retaining Slovene word order in an English text will make the reader's task much more difficult (or may actually mislead) because it will lead to constant violations of both the information principle and the principle of end-weight. The need for a change in word or-

der may be signalled by a Slovene sentence or clause beginning with a preposition, the object of the main verb, a passive participle, a (reflexive) verb, an adverb, a reason clause or the subject predicate. And as a general rule, unless the passive is involved, one should always look long and hard at any sentence in an English translation in which the verb precedes the subject.

References

- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. and Finegan, E. (1999) *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Pearson Education.
- Fries, P.H. (1994) 'On Theme, Rheme and discourse goals'. In Coulthard, R. M. (ed.) *Advances in Written Text Analysis*. London: Routledge: 229–249.
- Halliday, M.A.K. (1967) 'Notes on transitivity and theme in English: Part 2'. *Journal of Linguistics* 3: 199–244.
- Herrity, P. (2000) *Slovene: A Comprehensive Grammar*. London and New York: Routledge.

Paul McGuinness

Technical English

Povzetek

Tehnična angleščina

V članku sem navedel nekaj smernic za pisanje tehničnih besedil, s katerimi bralcu omogočimo lažje razumevanje. Med obravnavanimi temami so: vezaji in pomišljaji, terminologija interneta, raba aktivnega in pasivnega glagolskega načina, kratice in številke ter še druge tehnike izražanja kot na primer raba konektorjev in paralelizmov. Ob primerih, vzetih iz resničnih besedil, sem pokazal, kako lahko s pravilno rabo besed in ločil izboljšamo jasnost in razumljivost našega pisanja.

Abstract

Technical English

In this article I have provided some guidelines for producing technical writing that addresses the needs of the reader. The areas covered include the following: hyphens and dashes; Internet-related terms; the use of the active and passive voices; abbreviations and numbers; and techniques like the use of transitions and parallelism. By using real examples I have shown how the right choice of words and punctuation can result in writing that is both clear and easy to understand.

Introduction

When we are writing a technical text the most important point we should keep in mind is that it is our responsibility as the writers to provide the information in a form that is easily understood by the intended readers; it is not the job of the people reading our texts to try and fathom what we meant. This requires simple and direct writing that avoids ambiguity and allows the information in the text to be absorbed as quickly and as accurately as possible. In this short article I have included sections on punctuation, style, numbers and the Internet in order to demonstrate how we can make the job easier for the reader.

Hyphens

The appropriate use of hyphens and dashes is one of the ways we can give our writing more

clarity and help remove any ambiguities. We need to insert a hyphen when two or more words are used as a single epithet. In technical writing this occurs very often in such phrases as:

'... manufactured using state-of-the-art technology ...'

'... the use of a solid-oxide fuel cell ...'

Although an absence of hyphens in the first of these examples would be unlikely to cause the reader any serious problems—the expression 'state of the art' is familiar to most people—in the second example, without the hyphen between 'solid' and 'oxide', the reader with no experience of fuel cells would be unsure as to whether it was the 'oxide' or the 'fuel cell' that was solid.

Other examples where leaving out the hyphen can leave the reader unsure as to the facts include:

'... a low frequency response ...'

Is it the frequency or the frequency response that is low?

'... *mobile phone operators* ...'.

Without the hyphen they are phone operators on the move.

'... *the high power cable connection* ...'.

Is this a cable connection designed to transmit a lot of power or the elevated connection of a power cable?

If the reader is in luck then the context will provide all the information required, and little or no hesitation or confusion will have been caused. However, it is very possible that a person reading such a technical text will not be very well acquainted with the subject and will be depending on every word and phrase to provide the information required.

Hyphens can also help us avoid ambiguities with words like 'recover':

'... *he decided to recover the chair*.'

Is the chair lost or does it just need its cover replacing? So as to leave the reader in no doubt we should write 'recover' if we mean the former and 're-cover' if we mean the latter. A couple more examples where the absence of a hyphen can sow a few seeds of doubt include:

represent re-present
resort re-sort

And what about electronic mail, is it: E-Mail, e-Mail, Email, email or e-mail? We could argue that the word is sufficiently well established now and so it no longer requires hyphenating, after all, it has been a long time since 'database' was 'data-base' or 'download' was 'down-load'. There are, however, reasons for keeping the hyphen: most importantly, it helps emphasise the stress on the first syllable. And although it is occasionally written as E-mail, which is analogous with A-bomb and G-string, the consensus seems to be with e-mail.

Internet-related terms

The growth of the Internet over the last 10-15 years has led to a lot of new words and terms. New dictionaries will usually provide

guidance with the older words like 'surfing' and 'Internet' but are unlikely to help with the torrent of new words that have appeared in the last couple of years. In such cases it is best to refer to a newspaper like *The Economist* or *The Guardian*, which take a consistent approach to such new words.

One difficulty we often encounter is to decide on questions relating to capitalisation. Of the four commonly used network words:

Ethernet, intranet, extranet, and Internet

only the first and the last of these always requires a capital letter. Another general point worth remembering is that the Internet is not the World Wide Web (always capitals but without a hyphen), the Internet is a world-wide network (with a hyphen) of computers. The WWW, sometimes referred to as the Web, is just the part associated with web pages, which are stored as files and are accessible with a web browser such as Netscape Navigator.

Web-based companies are called 'dotcoms' (not 'dot.coms' or 'Dot.Coms'), and they operate from web sites (not Web sites).

Dashes

Dashes come in two types: the en dash and the em dash. The en dash, which is usually Ctrl+Num- with Microsoft Word, connects continuing or inclusive numbers, for example, dates, times, or reference numbers.

May-June 1967

13 May 1965-9 June 1966

John 4: 3-6: 2

1963-2002

The en dash is also used in place of a hyphen in a compound adjective when one element of the adjective is an open compound.

New York-London flight

Post-Balkan War period

We should avoid writing 'from 1947-56' or 'between 1947-56', and instead write 'in 1947-56' or 'from 1947 to 1956'.

The em dash is a longer dash, which is usually Ctrl+Alt+Num- with Microsoft Word. The

principal use of the em dash is to insert a useful piece of information and make it stand out. Below are a couple of examples where this information is in the form of an illustrative list.

When NATO first offered to open its doors to new recruits from Eastern Europe—Poland, Hungary and the Czech Republic—Russia loudly threatened dire consequences, only to discover it had no veto over NATO decisions and had to back down.

By the end of the year, a further 18 countries, from both the developed and the developing world—ranging from Britain and Canada to Chile and South Africa—had followed suit.

Both of the above examples, and those that follow, are taken from the *The Economist* 1–7 September 2001.

The inserted information does not need to be in list form, but it must always add something to the sentence and help focus the readers' attention on the facts.

Macedonia also had an uneasy ethnic balance, and its own minority—a large one, 30% or so—happened to be ethnic-Albanian.

Altogether, some 47m people—one in six Americans—live in 18m homes in 230,000 communities and pay around \$35 billion in fees every year.

A third way we can use the em dash is to end the sentence with a flourish and give added emphasis to what has just preceded the dash.

This year's tax cut was originally a Democratic idea—and not a bad one at that.

Politicians, in turn, promise to turn a blind eye to people who squat or build illegally on state land or who dodge taxes – in exchange for their votes.

In the last of these examples the em dash is in the form used in most British publications. The meaning is the same on both sides of the Atlantic, however, the long dash (—) [em dash] popular in the US is replaced by the shorter en dash with a character space either side (–) [en dash].

Active versus Passive Voice

If we use the active voice we will almost always make our writing clearer and easier to understand. Technical writing contains far too much 'it is believed' and not enough 'we believe'. Quite why so much passive writing exists is not clear; technical-writing professionals in the US have been campaigning against it for at least 20 years, and judging by the number of active-language articles in journals such as *Nature*, *New Scientist* and *Scientific American* their success, at least at this level, is almost complete. Less prestigious publications and technical writing in general, however, still contain a lot of texts written in the passive voice. Having said this, there are some occasions when the passive voice is the better choice, but the active voice tends to provide more information with fewer words. Here is an example of how we can change a long and vague passive sentence into a shorter, clearer and more vigorous active sentence.

The heat treatment of the samples was carried out at 850 °C.

We heat treated the samples at 850 °C.

Not only does the second sentence save us four words, it also gives us more information—we now know who did the job.

An occasion when the active voice might not be appropriate is when we wish to stress the action rather than the subject.

The mistake was overlooked.
rather than

We overlooked the mistake.

This may be for reasons of modesty or perhaps we would prefer not to incriminate ourselves, but, in general, if it is possible to use the active voice, we should.

Transitions

A transition is mostly a single word or phrase that connects sentences or elements of sen-

tences to help the reader with the flow of the text and to aid understanding of the text on first reading. Remember, it is the writers' responsibility to make the text as clear and understandable as possible. The example below lacks some transition words.

The offer, submitted by Novak d.o.o. of Kranj, Slovenia, will probably be accepted by our company. Most of our institutional shareholders favour it, according to a survey. Many of the smaller investors favour the German bid. This bid is at a slightly higher price.

The problem is not that there is anything wrong with these four individual sentences, rather, it is difficult to absorb the information on first reading because the reader is not being led from one piece of information to the next. Now look at the same text below, with the added transitions (**boldface** type) and see how much easier the information is to absorb.

*The offer, submitted by Novak d.o.o. of Kranj, Slovenia, will probably be accepted by our company **because**, according to a survey, most of our institutional shareholders favour it. **Not surprisingly**, many of the smaller investors favour the German bid, which is at a slightly higher price.*

The increase in the number of words—from 44 to 46—is a price worth paying for the improved clarity.

Abbreviations

Abbreviations are an important form of shorthand that is vital in technical writing, but they only work if the reader understands them. Every abbreviation needs to be explained the first time it is used. The best way to do this is to write out the words followed by the abbreviation in parentheses.

The integrated computer-aided system (CAS) is not a novelty. One major manufacturer of electronic systems has used a CAS approach on all its products since 1968.

Abbreviations from the first letters of each major word are called acronyms and are always written in upper case letters.

VHF (very high frequency)

RS (Republic of Slovenia)

OEM (original equipment manufacturer)

Units of measure are written in lower case.

ppm (parts per million)

bps (bits per second)

Abbreviations that can be pronounced and are composed of bits of words rather than initials should be spelled out in upper and lower case.

Unprofor (United Nations Protection Force)

There is no need to use an abbreviation if something is referred to only once, and there is no need to continue to write out the words once the abbreviation has been used—or you defeat the purpose of using the abbreviation. When it comes to modifying an abbreviation for the plural or genitive case then you should treat it just like a word.

Euro-MPs' salaries

I have two IOUs for £5

Abbreviations sometimes need the definite article. Deciding on this is straightforward. All we have to ask ourselves is do we spell out the abbreviation or do we treat it like a word, if we spell it out then we need 'the'.

the BBC NATO

the EU FIFA

the DZTPS AIDS

We should be careful not to write: HIV virus, LCD display, AC current, RAM or ROM memory, PIN number, etc., because in all these cases the last letter of the abbreviation is the same as the word that follows it.

Numbers

The numbers zero through nine are usually written out in full.

nine tractors, one trial run, zero quality defects, five command centres

Numbers greater than nine can be written in numerical form.

26 graduate students, 17 washing machines, 99 supermarkets, 11 days

There are, however, some exceptions. If the sentence contains a mixture of numbers greater than and less than nine then it is best to use the numerical form for all the numbers in the sentence.

The system contains 15 pumps, 5 fans, 5 ducts, and 3 heat exchangers.

We should also always use the numerical form for the examples in the table below.

<i>Units of measure</i>	<i>9-second delay, 1 lb</i>
<i>Age</i>	<i>6 years old</i>
<i>Time</i>	<i>2 pm</i>
<i>Dates</i>	<i>7 October, 1992</i>
<i>Page number</i>	<i>page 3</i>
<i>Percentages</i>	<i>4 percent, 4 %</i>
<i>Money</i>	<i>\$3, ¥7, €9</i>
<i>Proportions</i>	<i>7:1, 7 to 1</i>

At the start of a sentence we should always spell out the number.

Thirteen samples were produced yesterday.

Twenty-five people attended the meeting.

Two thousand test subjects participated in the experiment.

This, however, could prove to be very awkward with a sentence like.

154,612 soldiers will go through the training program in the next 10 years.

In such cases it is better to re-write the sentence so that the number does not come at the beginning.

In the next 10 years, 154,612 soldiers will go through the training program.

An example of where we should break one of the above rules is in the case of two consecutive numbers. If we write:

'... 2 3-inch wrenches ...'

or

'... 11 60-ohm resistors ...'

then we run the risk of the reader misreading the information or at least having to go

back and double check. By spelling out the first of these numbers, as below:

'... two 3-inch wrenches ...'

or

'... eleven 60-ohm resistors ...'

the information becomes much easier to absorb and the risk of a costly error is much reduced.

Parallelism

Employing parallelism within our documents is one of the key ways of making our writing easier to read and to understand. Parallelism can take many forms, but in terms of technical writing it means that those parts of the text that function alike should be constructed alike. A good example of parallelism is the list.

Lists are simple arrays of items either embedded in the text or broken out of the text. Since the items in each array function alike, they should be constructed alike. In the following example we have a set of instructions for using a printer.

a) Not parallel – the sentences giving instructions are constructed differently:

The instructions are as follows.

(1) First, turn the power on.

(2) The next thing is that a sheet of paper is inserted.

(3) The margins and tabs should then be set, and the line spacing checked.

(4) Finally, you can begin printing.

b) Parallel – the sentences giving instructions are constructed alike:

The instructions are as follows.

(1) First, turn the power on.

(2) Next, insert a sheet of paper.

(3) Then, set the margins and tabs and check the line spacing.

(4) Finally, begin printing.

Since we have used the same pattern for each stage of the printing process, we have made it

much easier for the reader to follow the procedure. Applying the same technique to an entire user manual can save words, time and money.

Closely related to the problem of non-parallel construction is the all-too-common practice of using a variety of words to refer to one thing without letting the reader know. For example, if we take a simple sentence like:

First, the alloy was cast in a water-cooled mould and then the material was milled.

The writer may know that the alloy and the material are one and the same, but the reader cannot be sure from reading this sentence. In the next example we have instructions for using a machine.

Prior to attempting to operate the machine you should make sure that the device is turned on. Having satisfied yourself that equipment is functioning properly, you may commence processing the material or start to load new powder into the hopper of the injection moulder. The finished samples that are ejected from the dies can either be placed on the aluminium tray, wire netting or metal box.

After reading this it is hard to believe that a potential operator would be in any position to begin working on the machine—or the device? In just three sentences we have jumped from machine, to equipment, to device, to injection moulder and then to dies. At the same time we have been working with material, powder and samples. One solution to this problem is to use just one word to describe something; however,

this is rather inelegant, restricting and the constant repetition can be boring for the potential operator. A better solution is to link the words in such a way that the reader is always aware of exactly what it is that we are referring to. In the example below the text has been re-written in this way.

Make sure the injection-moulding machine is switched on before you try and operate it. Check that the machine is working correctly before you start to process the powder already in the machine or to load new powder into its hopper. The processed powder samples, which are ejected from the moulder's dies, can be placed on the aluminium tray, the wire netting or the metal box.

The use of 'the' before the three options for the placing of the ejected samples also helps to clarify this point.

Bibliography

- Day, R. A., *Scientific English*, Oryx Press, Phoenix, 1995
- Perry, C. R., *The Fine Art of Technical Writing*, Blue Heron Publishing, Portland, 1991
- The Economist Style Guide, Profile Books Ltd, London, 1998
- Blake, G. & Bly, R. W., *The Elements of Technical Writing*, Macmillan, New York, 1993
- Carey, G. V., *Mind the Stop*, Penguin Books, London, 1976

Nada Zajc

Problemi pri prevajanju upravne terminologije v italijanščino

Povzetek

Članek obravnava problematiko prevajanja strokovne terminologije v italijanski jezik. Na dvojezičnem območju Slovenske Istre je prevajanje del dvojezičnega poslovanja, ene izmed posebnih pravic italijanske narodne skupnosti. Pri prevajanju strokovnih besedil prevajalec uporablja različne pripomočke, mora pa se tudi specializirati in si pridobiti ustrezne izkušnje. Prevajalec pri prevajanju upravnopravnih besedil ne razpolaga s standardizirano terminologijo, zato si pri vzpostavljanju strokovnega prevodnega termina izoblikuje metode dela. Pri reševanju težav se za najuspešnejšo izkaže strategija terminološkega oziroma prilagojevalnega prevajanja, ki vključuje uporabo zakonodajne literature.

1. Priprave na prevajanje strokovnih besedil

Prevajanje, s katerim se na narodnostno mešanem območju zagotavlja dvojezično poslovanje in s tem uresničuje posebna pravica narodne skupnosti, je odgovorna naloga. Ker gre za prevajanje strokovnih besedil, mora prevajalec postati strokovni prevajalec in se specializirati za prevajanje strokovne terminologije s posameznega področja.

Strokovni prevajalec lahko neguje svojo specializacijo v tujih jezikih in v strokah, v katerih se je specializiral, s sistematičnim pridobivanjem strokovnih izrazov v več jezikih na različne načine. Izkušnje si pridobiva z udeležbo na strokovnih oziroma terminoloških seminarjih in strokovnih srečanjih in seminarjih¹, kjer spozna nove izraze in tudi nove strokovnjake iz posamezne stroke, te pa pozneje lahko pridobi za sodelavce, strokovne lektorje ali strokovne izvedence. Prevajalec oziroma prevajalka redno in sistematično spremlja tudi strokovno literaturo in si ustvarja knjižnico. Ogromno dragocenih izkušenj pa si prevajalec pridobi na strokovnih izpopolnjevanjih v tujini.

Pri pripomočkih so prevajalcu na voljo slovarji (žal je bera italijanskih splošnih dvojezičnih slovarjev bolj skromna, dvojezičnih terminoloških slovarjev pa skorajda ni, razen svetlih izjem). V mislih imam dva slovarja, ki sta izšla pred nedavnim, in sicer Veliki italijansko-slovenski slovar Sergija Šlenca, to je splošni slovar, in Slovensko-italijansko-nemški pravni leksikon avtorjev Karla Primožiča, Aleksandra Ferija in Pavla Apovnika, ki je terminološki – področni slovar.

Prevajalec lahko razpolaga še z drugimi pripomočki, na primer s podatkovnimi bazami, ki so na voljo prek interneta. Najbolj znani sta domača EVROTERM in evropska EURODICAUTOM. Dober pripomoček je tudi računalnik z vgrajenimi kontrolniki besedil. Prevajalec si časovno lahko olajša prevajanje s pomnilniki prevodov in strojnimi prevajanjem, a to je še dokaj v povojih. Najverodostojnejši pa bodo primeri s terminološkimi izrazi, ki jih bo našel v strokovnih, še posebej zakonodajnih besedilih.

¹ Kot primer navajam seminarje OST v Ljubljani.

2. Vzpostavljanje strokovne terminologije v prevodih

Kakšne pa so metode dela pri vzpostavljanju strokovnega prevodnega termina?

Glede na pomanjkanje slovarjev in terminoloških baz s slovensko-italijansko kombinacijo si prevajalec pri prevajanju zahtevnega terminološkega izraza na podlagi pridobljenih strokovnih izkušenj lahko sam izoblikuje metodo dela, ki mu pomaga, da pride do želenega in terminološko ustreznega izraza. Proces ima lahko več stopenj.

NALOGA: Prevod strokovnega termina v tuj jezik

I. STOPNJA razumevanje izraza (ob pomoči strokovnega sodelavca in domače zakonodaje);

II. STOPNJA uporaba slovarja;

III. STOPNJA pregled razpoložljive tuje zakonodaje, strokovnih besedil ipd.;

IV. STOPNJA pregled zapisov s seminarjev;

V. STOPNJA pogovor s strokovnim lektorjem oziroma domačim ali tujim strokovnjakom;

VI. STOPNJA prevod;

VII. STOPNJA lektura celotnega besedila.

REZULTAT: Strokovni terminološki prevod v tujem jeziku

Prva stopnja zajema razumevanje izraza. Morda je ta prevajalcu zaradi splošne razgledanosti že takoj razumljiv, sicer pa lahko poišče pomoč strokovnega sodelavca. Sledi druga stopnja, ta predvideva uporabo slovarja. Prevajalec konzultira slovarje, ki jih ima na razpolago. Ko je prevajalec že izkušen, si lahko ogleda le obrazložitev pojma v enojezičnem slovarju tujega jezika (npr. v vokalariju). Tretja stopnja je pri vsem najpo-

membnejša. Saj – drugače od splošne obrazložitve pojma, ki ga daje vokalarij – ponujajo zakonodajna in druga strokovna literatura ter terminološke banke natančne definicije posameznih pojmov. Na četrti stopnji si prevajalec ogleda še svoje zapiske s seminarjev ali druge osebne zapiske, kjer se je morda že srečal s takim terminom. Naslednja stopnja je pogovor s strokovnim lektorjem in/ali tujim strokovnim sodelavcem; tega prevajalec opravi po potrebi, če želi dobiti še dodatno mnenje. Sledi priprava prevoda. Če gre prevod v objavo, se celotna procedura konča z lekturo strokovnega lektorja. Izdelek, ki smo ga dobili, je strokovni terminološki prevod v tujem jeziku. Namenoma je uporabljen izraz tuj jezik, saj je taka metoda iskanja terminoloških ustreznih, ko gre za strokovno terminologijo, možna in uspešna v vseh tujih jezikih.

Postopek iskanja oziroma preverjanja terminološko ustreznega prevoda s poudarkom na razumevanju strokovnega termina in na poznavanju zakonodajne literature bi zaradi večje preglednosti lahko poenostavili in strnili v dve stopnji. Pomenovali bi ju lahko SLOVAR in ZAKONODAJA. Prva stopnja, SLOVAR, pomeni preverjanje termina v dvojezičnem slovensko-italijanskem oziroma italijansko-slovenskem slovarju in v vokalariju. Sem spada razumevanje strokovnega termina. Že tu se prevajalec lahko posvetuje s strokovnim sodelavcem oziroma strokovnim lektorjem ter si ogleda možne prevode in razlage v dvojezičnih in enojezičnih slovarjih. Druga stopnja, ZAKONODAJA, pomeni preverjanje termina v zakonodaji. Sem spadajo vsi možni tiskani strokovni zapisi, in sicer zakonodajna in druga strokovna besedila, pa tudi podatki, pridobljeni na seminarjih in drugje.

3. Nekateri prevajalski problemi s področja upravne terminologije

Opremljeni s pripomočki in podkrepljeni s strokovnimi izkušnjami in metodo vzpostavljanja strokovnih prevodnih ustreznih si sedaj

oglejmo nekatere prevajalske probleme, ki nastajajo pri prevajanju besedil z upravno terminologijo.

V magistrskem delu, na podlagi katerega je nastal članek, je bil obravnavan korpus besedil z okrog 2000 tipkanih strani uradnih dvojezičnih aktov, objavljenih v Uradnih objavah Primorskih novic v štiriletnem obdobju 1995–98.

Upravna terminologija je najbolje razvidna iz nalog, ki jih opravlja občina in jih smiselno lahko zaokrožimo na sedem področij: upravnopravno področje, volitve, finančno poslovanje, gospodarske dejavnosti, urejanje prostora, družbene dejavnosti ter javni red in mir. V občinskem poslovanju se prepletajo številni pravni izrazi, najpogosteje iz upravnega prava, finančnega prava, gospodarskega prava in davčne zakonodaje.

Tako smo nekako poskušali definirati področje našega raziskovanja. Kaj pa lahko povemo o prevajanju? Kako se prevajalci v bistvu spoprijemamo s prevajanjem strokovne – upravne terminologije?

3.1 Različne strategije prevajanja

V strokovni literaturi zasledimo, da se prevajalci s strukturnimi in z leksikalnimi razlikami med jeziki spoprimejo na različne načine. Taylor² povzema devet Malonejevih prevajalskih strategij. Prvih osem predstavi kot pare in tako dobimo tele strategije: ekvacija – substitucija, divergenca – konvergenca, amplifikacija – redukcija, difuzija – kondenzacija in reordering oziroma preurejanje.

Bakerjeva³ priporoča prevajalcu, da ob pomanjkanju ekvivalence na besedni ravni posamezen pojem prevede z izbiro bolj splošne besede (*superordinate*), z nevtralnejšo besedo oziroma manj izrazitim izrazom, z zamenjavo kulturno pogojenega izraza z ustreznim izrazom v ciljnem jeziku (*cultural substitution*); z uporabo izposojenke, tudi z dodatnim pojasnilom; ter s parafraziranjem.

Problematiki prevajanja strokovne in s tem tudi upravne terminologije pa se najbolj približa Apovnik v svojem članku Zvrstnost in izvor pravnih besedil – kriterij za prevajalsko strategijo?⁴. Pravi, da pri prevajanju strokovnih besedil prevajalec izbira med prevajalsko strategijo prilaganja, tu gre za terminološko prevajanje, in pre-

nosniškim prevajanjem, ki pomeni čim bolj dobesedno prevajanje.

Z izbiro strategije prenosniškega – dobesednega prevajanja bo prevajalec skušal izraz prevesti (oz. prenesti v drug jezik) čim bolj dobesedno. Temu pravi Apovnik prenosniško prevajanje. Ob tem opozori, da so tedaj potrebne prevajalčeve opombe k prevedenemu besedilu, in dodaja, da prevajalčevo pojasnjevanje kaže na težave pri prevajanju ter pomeni možnost, da naslovnik prevoda posameznega pojma ne bo povsem razumel.

Pri strategiji prilagojevalnega – terminološkega prevajanja pa bo prevajalec prevod prilagodil sistemskemu okolju naslovnika in izbral strokovni izraz, ki vsaj približno ustreza pomenu izrazov v izvirnem besedilu.

3.2 Prevajalski problemi, obravnavani po področjih

Preden si v nadaljevanju ogledamo, kako se te strategije obnesejo v praksi, poskusimo odgovoriti na vprašanje, na kakšne težave lahko prevajalec naleti pri prevajanju upravne terminologije. Oglejmo si jih po posameznih področjih.

Na upravnopravnem področju so najpogostejši termini iz upravnega prava. Za izraz poslovnik dobimo v zakonodaji termin *regolamento interno*, ko gre za ministrski svet, in *regolamento*, ko gre za občinski svet. Izraz javno glasovanje je lahko kar majhna past za prevajalca. Saj v italijanščini ne gre za izraz javen v smislu *pubblico*, ampak v smislu *palese* – očitno, jasno. Pri hitrem postopku pri sprejemanju občinskih aktov je zanimivo, da ima italijanska strokovna terminologija nekoliko drugačen pristop, kar se tiče tega postopka. Hitri postopek pojmuje kot nujni postopek – *procedimento d'urgenza*.

Pri volitvah mora prevajalec pri prevajanju izraza redne volitve paziti, da ne uporabi izraza *elezioni regolari*, ker bi to pomenilo, da je šlo za regularne, ne pa za redne volitve, torej *elezioni ordinarie*. Enako velja za redno sejo sveta – *seduta ordinaria del consiglio*. Izrazi pri pisnem glasovanju lahko prav tako delajo veliko preglavic. Še posebno očitna je težava pri dvojezičnih glasovnicah,

² Taylor, 1998

³ Baker, 1992

⁴ Apovnik, 2000, v Mostovi XXXIV

kjer je v slovenščini navadno pod vprašanjem napisano samo ZA in PROTI. Tedaj ima prevajalec dve možnosti: ena je, da vprašanje na vrhu glasovnice oblikuje tako, da glasovalec lahko odgovori s *SÌ* ali *NO*, kot je to v navadi pri italijanskih volitvah. Druga, uporabnejša možnost pa je, da prevede prilagojevalno z zamenjavo. ZA – *FAVORE-VOLE* in PROTI – *CONTRARIO*.

Pri prevajanju finančnih terminov mora biti prevajalec pozoren na to, da se termini v javnih in zasebnih podjetjih lahko razlikujejo. V javnih podjetjih so na primer prihodki in odhodki – *entrate e spese*, v zasebnih pa *ricavi e costi*. Finančni posli se sklepajo s pogodbami. Za javno upravo so zelo pomembne pogodbe o oddaji (izvedbi) del. Italijanski termin je *contratto d'appalto*. Prevod oddaja del – *appalto* sodi v strategijo kondenzacije. Nasprotno gre pri nepovratnih sredstvih – *mezzi a fondo perduto* – za strategijo difuzije.

Prevajalec mora tudi pri prevajanju terminov iz gospodarskih dejavnosti rabiti različne strategije. Za uporabo prilagojevalne strategije gre pri prevodu firme, saj se ta prevaja različno. Za kapital-ske družbe se prevaja kot *denominazione sociale*, za osebne družbe pa *ragione sociale*. Nadzorni svet v družbi je *collegio sindacale*. Javna dobrina se prilagojevalno prevaja kot *bene pubblico*. Zato izraza *bene pubblico* ne moremo prenosniško prevajati kot javno dobro. Pojmu javno dobro ustreza pojem *demanio pubblico* oziroma *bene demaniale*. V terminologiji, ki zadeva gospodarske javne službe, termin kanalizacija kaže na lažnega prijatelja. Kajti prevod pojma ni *canalizzazione* (to so le kanali), pač pa *fognature*. Izposojenke so le včasih lažni prijatelji, sicer lahko nekoliko olajšajo prevajanje. Tako kot pri rabi izposojenke subvencioniranje – *sovvenzionamento*, ko gre za strategijo ekvacije – izenačitve.

Termini, ki označujejo področje urejanja prostora, so lahko prevedeni na podlagi prilagojevalne ali prenosniške strategije. Pri prenosniškem prevajanju bi bil zazidalni načrt – *piano di costruzione/edificazione*, ureditveni načrt – *piano regolatore* in lokacijski načrt – *piano di ubicazione*. Lahko gre za konvencijo nekega območja in so dobesedni prevodi sprejemljivi. Toda le na prvi pogled. Nejasnosti postanejo izrazitejše, če se oddaljimo od sklenjenega območja in si prevod ogledamo v luči evropske zakonodaje. S prenosniškim načinom prevajanja smo dobili 'načrt izgradnje', 'regulacijski načrt' in 'načrt postavitve'.

Samo za enega se razume, da je regulacijski načrt. Opredelitev načrta izgradnje in načrta postavitve pa je nejasna.

Italija, ki je članica EU, pozna: *piano regolatore generale comunale* – splošni občinski regulacijski načrt, in *piani regolatori particolareggiati comunali* – podrobnostne zazidalne načrte občine (ali kratko *piani particolareggiati*) – cfr. Deželni urbanistični zakon iz leta 1992. Če sklepamo po strokovnih terminih, ki so dosegljivi v EURO-DICAUTOMU, so to tudi kategorije evropskega prava, saj nam ta terminološka baza EU ponudi izraz *piano particolareggiato* (to bi na podlagi prilagojevalne strategije ustrezalo našemu zazidalnemu načrtu) in *piano regolatore delle infrastrutture* (to bi ustrezalo našemu lokacijskemu načrtu). Za zdaj je še možno pri prevajanju na tem področju uporabljati obe strategiji, vendar je pričakovati, da se bo z vstopom Slovenije v EU, če ne že prej, začel proces, ki bo težil k uporabi enotne strokovne terminologije.

Izmed družbenih dejavnosti si oglejmo šolstvo. Izraz ravnatelj je preveden prilagojevalno kot *preside*. Zanimivo je, da je ciljna publika sprva uporabljala ta izraz le za ravnatelje gimnazij, za ravnatelje osnovnih šol pa izraz *il direttore* (m. sp.) oziroma *la direttrice* (ž. sp.). Pri preverjanju terminov v italijanski zakonodaji ugotovimo, da se v italijanskem sistemu ravnatelj nižjih razredov osnovne šole imenuje *direttore*, da pa je ravnatelj višjih razredov osnovne šole *preside*. Ker sta pri nas nižja in višja stopnja združeni v enotno osnovno šolo, je na podlagi prilagojevalne strategije uveden termin *preside*.

Tudi za reševanje prevajalskih težav pri javnem redu in miru je pomembno poznavanje strokovne terminologije. Eden od ukrepov ob nepravilnem parkiranju je blokiranje vozila – *il blocco del veicolo con attrezzo a chiave*. Tu gre za primer strategije amplifikacije in prilagojevalnega prevajanja: tako je v ciljnem jeziku dodan izraz *con attrezzo a chiave*, ki ga v izvirnem jeziku ni.

Analiza kaže, da se strokovni izrazi sicer prevajajo na podlagi strategij, ki jih omenjata Taylor in Bakerjeva, vendar sem opazila, da se prevajalski problemi v upravni terminologiji (in s tem tudi strokovni terminologiji na splošno) vrtijo predvsem okoli dvojnosti, ki jo je na podlagi dolgoletnih izkušenj poudaril Apovnik: ali naj bo besedilo prevedeno dobesedno – prenosniško ali prilagojevalno – terminološko.

4. Reševanje prevajalskih problemov

Oglejmo si sedaj, kako bi se lotili reševanja posameznih problemov, in vzemimo tri vzorčne primere.

4.1. Za prvi primer vzemimo termin **najemnik**. Termin zasledimo v Odloku o pogojih in merilih za dodeljevanje socialnih stanovanj v najem – *Decreto concernente i requisiti ed i criteri per l'assegnazione in locazione degli alloggi popolari* (UL, 49/95) in v Odloku o oddajanju poslovnih prostorov v lasti Občine Piran v najem – *Decreto concernente l'assegnazione in locazione dei locali d'affari di proprietà del Comune di Pirano* (UL, 72/95).

1. PRIMER

TERMIN: najemnik

A) PRENOSNIŠKO PREVAVANJE (SLOVAR)

Slovensko-italijanski slovar (Kotnik, 1972)

najemnik: *affittuario, pigionale*

PREVOD: affittuario

B) PRILAGOJEVALNO PREVAVANJE (ZAKONODAJA)

Zakonodaja: *L'EQUO CANONE - Disciplina delle locazioni di immobili urbani, L. 27 luglio 1978, n. 392.*

Art. 3

(Recesso del conduttore)

È in facoltà delle parti consentire contrattualmente che il conduttore possa recedere in qualsiasi momento dal contratto dandone avviso al locatore, con lettera raccomandata, almeno sei mesi prima della data in cui il recesso deve avere esecuzione.

Preverjanje v Velikem italijansko-slovenskem slovarju (Šlenc, 1997):

conduttore di un appartamento = najemnik stanovanja

PREVOD: *conduttore*

Najprej pogledamo v slovar, nato še v zakonodajo. Ker gre za področje, vezano na najemno pogodbo, bomo pogledali v ustrezen zakonik *Codice delle locazioni*, ki govori tudi o odstopu najemnika. Iz zakonodajnega besedila je sicer razvidno, da je ustrezen izraz *conduttore*. A da ne bi pomotoma izbrali nepravilnega termina, preverimo še v dvojezičnem italijansko-slovenskem slovarju (Šlenc, 1997). Terminus najemnik v L1 torej ustreza prevod *conduttore* v L2.

Tudi pri prevodu izraza najem oziroma najemnik moramo biti pozorni na zanke, ki nam jih lahko nastavlja dobesedno – prenosniško prevajanje. V pogovorni italijanščini je najem lahko *affitto*, vendar se v pravnem jeziku uporablja izraz *locazione*. Najemnik pa je *conduttore*. V tem primeru gre za prilagojevalno prevajanje. Prenosniški prevod *affittuario* bi pomenil zakupnika.

4.2. Za drugi primer vzamemo **pogodbo o oddaji del** – po zakonu o javnih naročilih. Primer zasledimo v Odloku o izvajanju proračuna občine Piran – *Decreto sull'attuazione del bilancio di previsione del Comune di Pirano*, kjer je določeno, da morajo uporabniki proračunskih sredstev vsa javna naročila oddati s pogodbo – *hanno l'obbligo di dare in appalto tutti i lavori pubblici per contratto*.

2. PRIMER

TERMIN: pogodba o oddaji del

A) PRENOSNIŠKO PREVAVANJE (SLOVAR)

Slovensko-italijanski slovar (Kotnik, 1972)

pogodba: *contratto, trattato, patto, accordo*

oddaja: *consegna*

delo: *lavoro, opera*

PREVOD: contratto sulla consegna dei lavori

B) PRILAGOJEVALNO PREVAVANJE (ZAKONODAJA)

Zakonodaja: *Legge quadro in materia di lavori pubblici, L. 11 febbraio 1994, n. 109.*

Art. 2

*6. Ai sensi della presente legge si intendono:
b) per procedure di affidamento dei lavori o per affidamento dei lavori il ricorso a sistemi di appalto o di concessione.*

Preverjanje v terminološkem slovarju Bluterm: *appalto* – *Contratto col quale una parte assume, con organizzazione di mezzi necessari e con gestione a proprio rischio, il compimento di un'opera o di un servizio verso un corrispettivo di danaro.*

PREVOD: *contratto d'appalto*

V tem primeru iščemo referenčno besedilo v *Codice amministrativo*. Najprej pogledamo v pogodbe javne uprave in tam zasledimo zakon o javnih delih. Iz zakona ugotovimo, da je obravnavan tudi postopek oddaje javnih del. Ker gre v

našem primeru za pogodbo in ker je iz slovenskega besedila razvidno, da to ni koncesijska pogodba, izberemo termin *appalto*. Če bi radi vseeno še preverili termin, to najhitreje storimo prek elektronskega terminološkega slovarja (Bluterm), ki nam da iskano definicijo. Na podlagi primera in razlage lahko sklenemo, da terminu pogodba o izvedbi (oddaji) del v L1 ustreza termin *contratto d'appalto* v L2.

4.3. Za tretji primer vzamemo termin *zazidalni načrt*. Termin zasledimo v Odloku o spremembi zazidalnega načrta Sečovlje-Košta - *Decreto di modifica al piano particolareggiato Sicciole-Costa* (UO, 42/98), v Odredbi o javni razgrnitvi osnutka spremembe dela ZN turističnega kompleksa Bernardin v Portorožu - *Ordinanza sull'esposizione in libera visione della bozza di modifica ad una parte del Piano particolareggiato del Complesso turistico di Bernardino a Portorose* (UO, 18/98) in v številnih drugih dokumentih.

Referenčno besedilo poiščemo v deželnem urbanističnem zakonu dežele Furlanije-Juljske krajine, ki ga je v dvojezični obliki objavil Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta. Iz primerjave terminov v obeh zakonodajnih besedilih ugotovimo, da terminu zazidalni načrt v L1 ustreza v L2 termin *piano regolatore particolareggiato* ali na kratko *piano particolareggiato*.

5. Sklepne ugotovitve

Iz opisanih primerov ugotovimo, da prevajalske probleme pri prevajanju strokovne upravne terminologije uspešno rešujemo s strategijo prilagojevalnega - terminološkega prevajanja oziroma, z drugimi besedami, z uporabo strokovne - zakonodajne literature. Prenosniško prevajanje pa pride v poštev le, ko v sistemu strokovnega jezika, v katerega se prevaja, ni ustreznega termina.

Gre torej za kompleksno problematiko, ki jo je treba tudi kompleksno reševati. Do sedaj pa se še nismo vprašali, zakaj včasih nastajajo različni prevodi, enkrat dobesedni, drugi terminološki.

3. PRIMER

TERMIN: zazidalni načrt

A) PRENOSNIŠKO PREVAVANJE (SLOVAR)
Slovensko-italijanski slovar (Kotnik, 1972)

zidatni: (ni gesla)

zidati: *murare, costruire, edificare*

načrt: *piano, progetto, disegno*; načrt hiše: *piano di una casa*

PREVOD: piano di costruzione/edificazione

B) PRILAGOJEVALNO PREVAVANJE (ZAKONO-
DAJA)

Legge regionale 19 novembre 1991, n. 52

Norme regionali in materia di pianificazione territoriale ed urbanistica

Deželni zakon z dne 19. novembra 1991, št. 52

Deželna določila na področju ozemeljskega in urbanističnega načrtovanja.

Art. 42

Al fine di favorire un'organica attuazione delle previsioni del Piano regolatore generale comunale, i Comuni provvedono alla formazione di appositi piani regolatori particolareggiati di iniziativa pubblica o di iniziativa privata con l'osservanza delle disposizioni del presente Capo.

42. člen

Da bi zagotovile skladno izvajanje določil generalnega občinskega regulacijskega plana, izdelajo občine posebne podrobnostne zazidalne plane na javno ali zasebno pobudo ob upoštevanju naslednjih členov.

PREVOD: *piano (regolatore) particolareggiato*

Odgovor bi lahko našli v tem, da na dvojezičnem obalnem območju ni standardizirane upravne italijanske terminologije, prav tako kot ni za to določenih organov, ki bi se s tem ukvarjali.

Morda bo glede tega več reda vnesel zakon o jeziku, saj ta predvideva ustanovitev organa, ki bo ugotavljal pravilnost jezika. Upati je, da bo analožno nacionalnemu organu tudi na dvojezičnih območjih zaživel organ za jezik narodnosti oziroma za drugi uradni jezik. Seveda bo ta organ imel veliko dela. Kajti ob prej navedeni ugotovitvi, da ni standardiziranih terminov, bo moral najprej

vzpostaviti oziroma uvesti in nato standardizirati posamezen temin v drugem jeziku (L2).

Za zdaj je prevajalec tisti, ki prvi uvede nov strokovni termin v drugem uradnem jeziku, in ta termin gre nato kot del uradnega dokumenta v javno objavo. Prav zaradi tega, ker pri nas ni ustreznih strokovnih terminoloških slovarjev in ker upravna terminologija še ni standardizirana,

je reševanje prevajalskih problemov toliko težje. Opravljena analiza je pokazala, da se problemi pri prevajanju strokovne terminologije uspešno rešujejo z uporabo ustrezne zakonodajne literature. Ob tem ugotavljam, da ne gre le za prevajanje, ampak tudi za vzpostavljane strokovne terminologije na upravnopravnem področju v občinskem poslovanju.

Bibliografija

Strokovna – jezikoslovna in druga besedila

Ahrens, H. 1994. "Terminology, a translational discipline" in *Perspectives: Studies in Translatology*, Copenhagen: Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen.

Apovnik, P. 2000. "Zvrstnost in izvor pravnih besedil – kriteriji za prevajalsko strategijo?" v *Mostovi št. 2000/XXXIV*. Ljubljana: DZTPS.

Baker, M. 1992. *In other words, A coursebook on translation*. London and New York: Routledge.

Bejoint, H. 1988. Scientific and Technical Words in General Dictionaries in *International Journal of Lexicography*, Vol. 1 No. 4. Oxford University Press.

Chiuchitù, A.-Bernacchi, M. 1993. *Manuale di tecnica e corrispondenza commerciale*. Perugia: Guerra edizioni.

Gabrovšek, D. 1998. "When language dictionaries no longer suffice: the field dictionary" v *IATEFL newsletter* n. 8/98. Ljubljana: Založba Tuma.

Katerinov, K. 1984. *La lingua italiana per stranieri*. Perugia: Edizioni Guerra.

Komac, M. 1999. *Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Krstič, A. 1999. "Prevajanje zakonodaje Evropske unije" v *Mostovi št. 1999/XXXIII*. Ljubljana: DZTPS.

Omerza, A. 1994. *Poslovni priročnik za prevajalce*. Ljubljana: OST.

Omerza, A. 1998. *Vaja*. Ljubljana: OST.

Omerza, A. 1998. "Prelomni čas" v *Mostovi št. 1998/XXXII*. Ljubljana: DZTPS.

Omerza, A. 1999. *Seminar ustvarjalno izobraževanje*. Ljubljana: OST.

Owens, R. 1996. *The Translator's Handbook*. London: Aslib, The Association for Information Management.

Rey, A. 1995. *Essays on terminology*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Riggs, F. W. 1988. Book review: "Walne, Peter (Ed): Dictionary of Archival Terminology", v *International*

Journal of Lexicography, Vol. 1. No. 4. Oxford: Oxford University Press.

Riggs, F. W. 1989. "Terminology and Lexicography: Their Complementarity" v *International Journal of Lexicography*, Vol. 2. No. 2. Oxford: Oxford University Press.

Sager, J. C. 1990. *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Snell-Hornby, M. 1988. *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Swales, J. M. 1990. *Genre Analysis. English in academic and research settings*. Cambridge/New York/Port. Chester/Melbourne/Sydney: Cambridge University Press.

Taylor, C. 1998. *Language to language. A practical and theoretical guide for Italian/English translators*. Cambridge: Cambridge University Press.

Vintar, Š. 1999. "Računalniška orodja za prevajanje" v *Mostovi št. 1999/XXXIII*. Ljubljana: DZTPS.

Željko, M. 2000. "Pomnilniki prevodov v praksi" v *Mostovi št. 1999/XXXIII*. Ljubljana: DZTPS.

Zakonodajna besedila

Bollettino Ufficiale della Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia, Trieste: GraficaVeneta.

Codice amministrativo. 1995. Napoli: Esselibri-Simone.

Codice civile. 1986. Piacenza: Casa editrice La Tribuna.

Codice penale e di procedura penale. 1988. Milano: Piro-la editore.

Codice della navigazione marittima e aerea. 1995. Milano: Editore Ulrico Hoepli.

Codice delle locazioni. 1995. Piacenza: Casa editrice La Tribuna.

Costituzione della Repubblica Italiana – Ustava Italijanske republike 1983. Ronchi dei Legionari: Centro Culturale Pubblico Polivalente.

Costituzione della Repubblica di Slovenia 1992 (traduzione in lingua italiana di Branko Furlan). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Infortunistica stradale, guida al rilevamento immediato dell'incidente stradale ed incombenze d'ufficio. 1993. Rimini: Maggioli editore.

Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana. Roma: Zecca dello Stato.

Kazenski zakon Republike Slovenije. 1994. UL št. 63/94. Ljubljana: Uradni list RS.

Nuovo codice della strada, 1994. Il Regolamento. Piacenza: Casa editrice La Tribuna, *Nuovi quattro codici: civile e di procedura civile, penale e di procedura penale.* 1995. Piacenza: Casa editrice La Tribuna.

Osimski sporazumi. 1977. Koper: Založba Lipa.

Prepisi o lokalnih volitvah in političnih strankah. 1994. Ljubljana: ČZ Uradni list RS.

Slovenija, Italija. Bela knjiga o diplomatskih odnosih. 1996. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije.

TRADUZIONI delle prescrizioni accolte dalle assemblee comunali e vigenti nei territori bilingui dei comuni di Capodistria, Isola e Pirano. (1959–1992). Capodistria: Editore "Assemblea comunale di Capodistria".

Uradne objave. Koper: 1996–1998. Primorske novice ČZD, d. o. o.

Uradni list Republike Slovenije, 1995–1996. Ljubljana: ČZ Uradni list RS.

Ustava Republike Slovenije. 1991. UL št. 33. Ljubljana: ČZ Uradni list RS.

Zakon o prevozih v cestnem prometu. 1994. UL št. 72. Ljubljana: ČZ Uradni list RS.

Zakon o splošnem upravnem postopku. 1999. UL št. 80. Ljubljana: ČZ Uradni list RS.

Zakon št. 142/1990: Reforma krajevnih uprav, Prevod v slovenščino in slovar upravnih izrazov. 1991. Trst: Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček.

Zakon št. 52/1991: Urbanistični zakon, Prevod v slovenščino. 1992. Trst: Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček.

Zakon o gospodarskih družbah. Ljubljana. 1993. ČZ Uradni list RS.

Zakon o kazenskem postopku. 1994. UL št. 63. Ljubljana: Uradni list RS.

Slovarji

Apovnik-Primožič-Feri. 1999. *Slovenski pravni leksikon.* Ljubljana: OST

Svetovalne storitve: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije.

Corbeil, J.-C.-Archambault, A. 1994. *Veliki slikovni slovensko-angleško-nemško-italijanski slovar.* Ljubljana: DZS.

Del Giudice, F. 1999. *Dizionario di amministrazione, contabilità e finanza, 1999.*

Napoli: Edizioni giuridiche de Simone.

Kotnik, J. 1972. *Slovensko-italijanski slovar.* Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Pittfno, G. 1992. *Sinonimi e contrari. Dizionario fraseologico delle parole equivalenti, analoghe e contrarie.* Bologna: Zanichelli Editore.

Mazzi, D. 1982. *Dizionario dei termini giuridici e amministrativi delle lingue croata o serba e italiana - Riječnik pravnih i administrativnih izraza na hrvatskom ili srpskom i talijanskom jeziku.* UIIF-UPT 1982. Trieste: Edizioni LINT.

Palazzi, F.-Folena, G. 1992. *Dizionario della lingua italiana.* Torino: Loescher Editore.

Šlenc, S. 1997. *Veliki italijansko-slovenski slovar.* Ljubljana: DZS.

Zingarelli, N. 1994. *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana.* Bologna: Zanichelli Editore.

Internetni naslovi

Vladni strežnik: www.sigov.si/slovar.html

Siolov strežnik: www.siol.net

Strežnik Oddeka za prevajanje in tolmačenje FF v Ljubljani: www.ff.uni-lj.si/prevajanje/default.htm

EURODICAUTOM: eurodic.ip.lu/

EVROTERM: www.sigov.si/evroterm/

BLUTERM: www2.eurac.edu:4711/

GARZANTI: www.garzanti.it

Mia Kiefer

Glosar švicarske nemščine: Prvi del

Uvod

Švicarska nemščina

Nemški jezik ni le uradni jezik v Zvezni republiki Nemčiji, temveč tudi uradni jezik v Avstriji in Švici. Pri svojem dolgoletnem prevajalskem delu, kjer prevajamo tudi besedila iz Švice in Avstrije, sem ugotovila, da obstajajo precejšnje razlike v jeziku »nemške nemščine« in v jeziku »avstrijske oziroma švicarske nemščine«. Švica (in Avstrija, včasih vključno s področjem južne Nemčije) ima za določene pojme popolnoma svoje izraze, večinoma francoskega porekla, kar je razumljivo, saj je eden od jezikov v Švici tudi francoščina. Poleg tega se v »švicarski nemščini« zasledijo tudi zastareli izrazi (pripomba: nekateri švicarski kantoni so zelo konzervativni) in izrazi iz narečnega jezika. Tu sem obdelala predvsem najpogostejše izraze s področja prometa, politike, preživnin in pravosodja.

Einführung

Schweizerdeutsch

Die deutsche Sprache ist nicht nur in der BRD Amtssprache, sondern auch in Österreich und in der Schweiz. Im Laufe meiner langjährigen Übersetzungstätigkeit stellte ich fest, dass es erhebliche Unterschiede im „Deutschen“ und im „Österreichischen und/oder Schweizerdeutsch“ gibt. Die Schweiz (wie auch Österreich und einige Teile Süddeutschlands) verwendet für bestimmte Begriffe eigene Ausdrücke, die großteils romanischen Ursprungs sind (franz., ital.) Außerdem findet man im Schweizerdeutsch auch Ausdrücke, die überholt sind (Anmerkung: einige Schweizer Kantone sind sehr konservativ) wie auch mundartliche Ausdrücke. Hier werden die häufigsten Ausdrücke aus Verkehr, Politik, Unterhalt und Justiz behandelt.

<i>švicarsko</i>	<i>nemško</i>	<i>slovensko</i>
A		
<i>das Abonnement</i>	<i>der Bezug von Zeitungen</i>	abonma, naročilo
<i>die Absenz</i>	<i>die Abwesenheit, das Fehlen</i>	odsotnost
<i>die Administration</i>	<i>Verwaltungs(abteilung) eines Unternehmens</i>	administracija v podjetju
<i>die administrative Umtriebe</i>	<i>die administrative Arbeit</i>	administrativno delo
<i>der Advokat</i>	<i>der Rechtsanwalt</i>	odvetnik
<i>die Akklamation</i>	<i>der Beifall, die Zustimmung</i>	odobranje
<i>der Alimentenschuldner</i>	<i>der Unterhaltsschuldner</i>	preživninski zavezanec
<i>das Altersjahr</i>	<i>das Lebensjahr</i>	leto starosti
<i>die Ambiance</i>	<i>das Ambiente</i>	ambient
<i>die Amtsentsetzung</i>	<i>die Amtsenthebung</i>	razrešitev, odstavitev
Anno 1840	im Jahre 1840	leta 1840

<i>švicarsko</i>	<i>nemško</i>	<i>slovensko</i>
<i>der Anstößer</i>	<i>der Anrainer, der Anlieger, der Grundstücksnachbar</i>	mejaš, (prvi) sošed
<i>das Assoziationsabkommen</i>	<i>das Assoziierungsabkommen</i>	pridružitveni sporazum
<i>ausfällen</i>	<i>eine Strafe verhängen</i>	izreči sodbo
<i>ausmarchen</i>	<i>Grundstücke abgrenzen, mit Grenzsteinen markieren</i>	razmejiti zemljišča, tudi: interese, pravice
<i>ausrichten</i>	<i>zahlen, (aus)zahlen</i>	plačati
<i>der Ausstand</i>	<i>ausstehender Betrag</i>	manjkajoči znesek
<i>der Auszugstisch</i>	<i>der Ausziehtisch</i>	raztegljiva miza
B		
<i>bedienlich sein</i>	<i>behilflich sein</i>	pomagati
<i>das Begehren</i>	<i>der Anspruch</i>	zahtevek
<i>die Beilage</i>	<i>die Anlage</i>	priloga
<i>der Beizug</i>	<i>die Beziehung, Heranziehung</i>	pritegnitev, vključitev
<i>der Beschrieb</i>	<i>die Beschreibung</i>	opis
<i>das Betreffnis</i>	<i>der Teilbetrag (Geld)anteil, die Quote</i>	kvota, delež
<i>betreiben</i>	<i>beitreiben</i>	izterjati
<i>die Bewilligung</i>	<i>die Genehmigung</i>	dovoljenje
<i>das Billett</i>	<i>die Fahrkarte, die Eintrittskarte</i>	karta, vozovnica, vstopnica
<i>bis anhin</i>	<i>bis jetzt, bisher</i>	do zdaj
<i>bodigen</i>	<i>besiegen, bezwingen, erledigen</i>	obvladovati, uspešno opraviti
<i>der Bus</i>	<i>der Omnibus</i>	avtobus
C		
<i>der Chauffeur</i>	<i>(berufsmäßiger) Fahrer</i>	voznik
<i>daheim, das Daheim</i>	<i>zu Hause, das Zuhause</i>	doma
D		
<i>die Direktion</i>	<i>kantonales Ministerium</i>	kantonarno ministrstvo
<i>disziplinenübergreifend</i>	<i>fachübergreifend</i>	interdisciplinaren
<i>der Divisionär</i>	<i>der Befehlshaber einer Division</i>	divizionar
<i>das Duvet</i>	<i>das Daunendecke, die Federbett</i>	pernica
E		
<i>eindrücklich</i>	<i>eindrucksvoll</i>	učinkovit, efekten, izrazit
<i>der Einzüger</i>	<i>der Einzieher</i>	izterjevalec
<i>entlönnen</i>	<i>entlohnern</i>	poplačati, izplačati
<i>die Ersparniskasse</i>	<i>die Sparkasse</i>	hranilnica
<i>das Etablissement</i>	<i>Unternehmen, Niederlassung, Geschäft</i>	podjetje
F		
<i>fehlbar</i>	<i>einer Übertretung schuldig</i>	kriv
<i>der Führer</i>	<i>der Lenker, Fahrer (eines Kraftfahrzeugs)</i>	voznik
<i>Fürsprecher, Fürsprech</i>	<i>der Rechtsanwalt, Rechtsbeistand</i>	odvetnik
G		
<i>die Gerechtigkeit</i>	<i>die Gerechtigkeit</i>	pravičnost
<i>gesamthaft</i>	<i>gesamt, insgesamt</i>	celoten, ves
<i>das Gesuch um</i>	<i>der Antrag auf etw.</i>	prošnja, vloga
<i>die Glace</i>	<i>das Speiseeis, Gefrorenes</i>	sladoleđ
<i>gleichen tags, gleichenorts</i>	<i>am gleichen Tag, am gleichen Ort</i>	istega dne, na istem mestu

<i>švicarsko</i>	<i>nemško</i>	<i>slovensko</i>
H		
<i>die Hinterlassenen</i>	<i>die Hinterbliebenen</i>	svojci umrlega
I		
<i>die Identitätskarte</i>	<i>der Personalausweis</i>	osebna izkaznica
<i>im Doppel</i>	<i>in doppelter(zweifacher) Ausfertigung</i>	v dveh izvodih
<i>die Immatrikulation</i>	<i>amtliche Zulassung(e-s Kraftfahrzeugs)</i>	registracija
<i>in Hinkunft, inskünftig</i>	<i>in Zukunft, fortan</i>	v prihodnje
<i>der Inkasso</i>	<i>Beitreibung, Einziehung fälliger Forderungen</i>	izterjava
<i>die Inkonvenienz</i>	<i>die Ungelegenheit, die Unbequemlichkeit</i>	neprilika, neprijetnost
<i>innert 30 Tagen</i>	<i>innerhalb, binnen</i>	v roku 30 dni
K		
<i>der Kassier</i>	<i>der Kassierer</i>	blagajnik
<i>die Konsumation</i>	<i>der Verzehr, die Zeche</i>	konzumacija
L		
<i>lancieren</i>	<i>einführen, in die Wege leiten</i>	uvesti
<i>die Limite</i>	<i>das Limit</i>	limit, limita
<i>lismen</i>	<i>stricken</i>	plesti
<i>der Lismer</i>	<i>Strickjacke mit langen Ärmeln</i>	pleten pulover
M		
<i>der Magaziner</i>	<i>der Lagerarbeiter, Magazinverwalter</i>	skladiščnik
<i>das Majorität, das Mehr</i>	<i>die Mehrheit, die Stimmenmehrheit</i>	večina
<i>die Matur, Matura</i>	<i>der Abitur, die Reifeprüfung</i>	matura
<i>die Minorität</i>	<i>die Minderheit</i>	manjšina
<i>das Momentum</i>	<i>der Augenblick</i>	trenutek
<i>das Morgenessen</i>	<i>das Frühstück</i>	zajtrk
O		
<i>das Obligatorium</i>	<i>gesetzlicher Zwang, gesetzliche Pflicht</i>	zakonska obveza
P		
<i>parkieren</i>	<i>parken</i>	parkirati
<i>die Passage</i>	<i>der Durchlass</i>	prehod
<i>die Passagiere</i>	<i>Reisende (in der Bahn, auf dem Schiff, im Flugzeug), Fahrgäste</i>	potniki
<i>passioniert</i>	<i>leidenschaftlich</i>	strasten
<i>die Pendeuz</i>	<i>die unerledigte Sache, die Angelegenheit</i>	še odprta zadeva
<i>das Perron</i>	<i>der Bahnsteig</i>	peron
<i>das Pikett</i>	<i>die einsatzbereite Mannschaft, die Bereitschaftsdienst</i>	enota/ekipa v akciji
<i>Pneu, der</i>	<i>der Reifen, der Luftreifen</i>	
<i>Präsenz, die</i>	<i>die Anwesenheit</i>	zračnica
<i>präzisieren</i>	<i>sehr genau beschreiben, formulieren</i>	natančno opisati
<i>Proporz, die</i>	<i>das System der Verhältniswahl</i>	proporcionalni sistem
R		
<i>der Rechtsvorschlag</i>	<i>die Rechtseinwendung gegen Zwangsvollstreckung</i>	pravni ugovor zoper prisilno izvršbo
<i>das Reglement</i>	<i>die Statuten, die Satzungen, die Regelung (die Gesamtheit von Vorschriften)</i>	regulativa, pravilnik
<i>retournieren</i>	<i>zurückgeben, zurücksenden</i>	vrniti
<i>die Routenskizze</i>	<i>die Streckenskizze</i>	načrt proge

<i>švicarsko</i>	<i>nemško</i>	<i>slovensko</i>
<i>der Saisonnier</i>	<i>der Kurzaufenthalter, der Saisonarbeiter</i>	sezonski delavec
S		
<i>das Salär</i>	<i>das Gehalt, das Lohn, das Honorar</i>	plača
<i>die Schaffung des Linienverkehrs</i>	<i>die Einrichtung des Linienverkehrs</i>	vzpostavitev linijskega prometa
<i>schliesslich</i>	<i>schließlich, endlich, am Ende</i>	končno
<i>die Session</i>	<i>die Sitzung</i>	seja
<i>signalisieren</i>	<i>durch Hinweistafeln, Verkehrsschilder kennzeichnen</i>	označiti
<i>die Signatarstaaten</i>	<i>die Unterzeichnerstaaten</i>	države podpisnice
<i>das Spital</i>	<i>das Krankenhaus</i>	bolnišnica
<i>die Steigerung</i>	<i>die Versteigerung</i>	dražba
<i>der Steuerfuß</i>	<i>der Steuer(an)satz</i>	davčna stopnja
T		
<i>das Taggeld</i>	<i>das Tagegeld, das</i>	dnevnica
<i>die Taxe</i>	<i>die Gebühr</i>	voznina
<i>die Traktandenliste</i>	<i>die Tagesordnung (Versammlung, Gericht, Parlament)</i>	dnevni red
<i>das Trottoir</i>	<i>der Gehweg, der Bürgersteig</i>	pločnik
U		
<i>überbinden</i>	<i>eine Verpflichtung auferlegen, übertragen</i>	naložiti obveznost
<i>die Umfahrungsstrasse</i>	<i>die Umgehungsstrasse</i>	obvoznica
<i>der Unterbruch</i>	<i>die Unterbrechung</i>	prekinitev
<i>der Unterhaltsbeitrag</i>	<i>der Unterhaltsbetrag</i>	preživninski znesek
<i>die Unternehmung</i>	<i>das Unternehmen</i>	podjetje
<i>die Unzukömmlichkeit</i>	<i>die Unstimmigkeit, Unzulänglichkeit</i>	neskladnost, pomanjkljivost
V		
<i>die Vernehmlassung</i>	<i>die Stellungnahme zu einer öffentlichen Frage, Verlautbarung</i>	stališče, uradno (s)poročilo
<i>verunfallen</i>	<i>einen Unfall erleiden, verunglücken</i>	ponesrečiti se, doživeti nesrečo
<i>verunmöglichen</i>	<i>verhindern, unmöglich machen</i>	preprečiti, preprečevati
<i>verzeigen</i>	<i>anzeigen, Anzeige erstatten</i>	prijaviti
<i>die Volksinitiative</i>	<i>das Volksbegehren</i>	pobuda za izvedbo referenduma
<i>vorbehältlich</i>	<i>vorbehaltlich</i>	s pridržkom, da
<i>vorgängig (der Einfuhr)</i>	<i>vorausgehend</i>	prej, pred tem
<i>die Vorgehensweise</i>	<i>die Vorgangsweise</i>	ravnanje, postopanje
<i> votieren</i>	<i>eine Stellungnahme abgeben (im Parlament)</i>	podati stališče
W		
<i>die Wegekosten</i>	<i>die Reisekosten</i>	potni stroški
<i>die Wegleitung</i>	<i>die Anleitung, Unterweisung</i>	navodilo
<i>die Widerhandlung</i>	<i>die Zuwiderhandlung</i>	kršitev, ravnanje zoper
<i>wünschbar</i>	<i>wünschenswert</i>	zaželen
Z		
<i>das Zirkular</i>	<i>das Rundschreiben</i>	okrožnica
<i>der Zwischenhalt(e)</i>	<i>die Zwischenaufenthalt, der Zwischenstation</i>	postanek

Anton Omerza

PREDSTAVI SE VAM

Kasilda Bedenk

Tvoje ime Kasilda (skrajšano Silda) me navaja k misli, da nisi samo Slovenka. Si mogoče dvojezična, z enakovrednim znanjem slovenskega in nemškega jezika?

Po rodu sem Slovenka, rojena slovenskim staršem v Ljubljani. Moje ime pa je špansko, gotskega izvora (sv. Casilda je zavetnica Toleda). Vendar (žal) nimam nič španske krvi. Ime sem podedovala po mami; do lanskega leta, ko se je po hudi bolezni poslovila od nas, sva bili dve s takim imenom v Sloveniji, sedaj sem verjetno edina. Sem pa zgodnje otroštvo in vse počitnice do konca osnovne šole preživela pri starih starših v Avstriji. Pravzaprav sem se najprej naučila govoriti nemško in šele zatem slovensko. Vse šole pa sem obiskovala v Sloveniji in tudi doma smo govorili le slovensko. Nemško sem govorila z avstrijskimi sorodniki (s starimi starši in stricema), zato ne morem reči, da sem dvojezična, sem pa oba jezika spoznavala in uporabljala vzporedno, kar je prav gotovo prednost, drugače, kot če se tujega jezika učiš samo v šoli. Nemščine se v šoli nisem nikoli učila, le angleščino in francoščino. Kljub temu sem se odločila za študij nemškega in slovenskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Čeprav uporabljam oba jezika skoraj enakovredno, je moj materni jezik slovenščina, nemščina pa le prvi tuji jezik.

Kaj to pomeni v tvoji praksi, v primerjavi z nami, ki smo le enojezični?

Dvojezičnost kot kategorija je precej problematičen pojem. Kajti le redkokdo je dvojezičen v pravem pomenu besede – da namreč obvlada oba jezika enakovredno na vseh ravneh in v

vseh registrih. Če odraščáš na dvojezičnem okolju t. i. družinski jezik ali jezik domačega okolja, drugi pa uradni ali šolski, torej tisti, v katerem se učiš v šoli, urejaš uradne zadeve in ga uporabljaš pri komunikaciji s širšim okoljem. Prednost tistih, ki so se tujega jezika naučili v tujejezičnem okolju in v zgodnjem otroštvu, je vsekakor velika, saj poznajo tudi celotno družbeno-kulturno ozadje, imajo razvit občutek za različne slogovne ravni jezika in lažje prenašajo sporočila iz enega jezika v dru-

gega – poleg tega, da imajo pravilnejšo izgovarjavo in intonacijo ter bogatejši besedni zaklad, seveda.

Imaš tudi zaradi tega na fakulteti naziv lektorica za nemški jezik?

Ne. Lektor je eden od visokošolskih učiteljskih nazivov oziroma habilitacija, za katero je treba izpolnjevati nekaj pogojev (predvsem je treba imeti visokošolsko diplomlo s tega področja). V naziv lektorja smo imenovani za tri leta (po novem za pet let), nato je treba ponovno prositi za izvolitev in to utemeljiti z aktivnim delom na svojem področju. Na univerzi ni mogoče poučevati ali dobiti delovnega mesta brez ustrezne habilitacije.

Kakšna je torej vsebinska razlika med lektorjem in drugimi nazivi na univerzi: asistent, docent, izredni, redni profesor ipd.?

Docent, izredni in redni profesor so nazivi visokošolskih učiteljev. Za docenta na primer, ki je najnižji od teh nazivov, je treba imeti doktorat in ustrezno bibliografijo za področje habilitiranja (pri ocenjevanju objavljenih del mora doseči 20 točk) ter preverjeno pedagoško dejavnost. Asistent je naziv za visokošolske sodelavce; za prvo izvolitev je dovolj univerzitetna diploma, nadpovprečna uspešnost pri študiju in sposobnost za znanstveno delo. Lektorji so bili z novim zakonom o visokem šolstvu sprejeti med visokošolske učitelje za izvajanje jezikovnega pouka na univerzi. Za prvo izvolitev v naziv lektorja je poleg ustrezne diplome potrebna triletna pedagoška praksa, vsaj tri leta delovanja v ustreznem tujem jezikovnem okolju ter sposobnost za strokovno in pedagoško delo; po novem je treba opraviti še javno preizkusno predavanje. Pri ponovni izvolitvi v naziv je potrebna tudi ustrezna bibliografija.

Večkrat sva sodelovala pri t. i. obrobnem dogajanju: na predstavitvi Poslovnega priročnika za prevajalce na FF, pri predstavitvi dopolnilnega izobraževanja prevajalcev na Andragoškem centru Slovenije, pri tvojem nastopu na okrogli mizi prevajalcev v Zagrebu. Kaj v

današnjem času zate osebno pomeni tovrstna dejavnost?

Predvsem ozaveščanje javnosti o zahtevnosti prevajalskega in tolmaškega dela, saj to zahteva zelo vsestransko izobraženega, komunikativno sposobnega, inteligentnega in razgledanega človeka. Težko je sploh omejiti znanja in kompetence, ki jih mora imeti prevajalec ali tolmač, zato je tudi izobraževanje za ta poklic tako mnogoplastno in naporno.

Sedaj si predstojnica* Oddelka za prevajalstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Če zmoreš odmisлити organizacijsko-prostorske težave, ki jih imate, kakšen je tvoj poglavitni strokovni izziv? Kako ga vidiš v razpetosti med strokovnimi možnostmi in zahtevami na eni strani ter pričakovanji Bruslja na drugi strani?

Kot predstojnica moram predvsem skrbeti za nemoten potek pedagoškega procesa in strokovno delo oddelka. Letos imamo vpisanih 313 študentov (od 2. do 4. letnika, saj nismo vpisali novih študentov v 1. letnik), pedagoške ure pa izvaja okoli 70 učiteljev (25 jih je zaposlenih na oddelku, drugi so z drugih oddelkov FF ali zunanji sodelavci). Že za sam »zagon« tega velikega »človeškega stroja« je nujen izreden organizacijski napor. V ustrežnejših prostorih bi bilo to precej lažje, tako pa se moramo čim bolje znajti. Poleg tega delovni trg v Sloveniji (ministrstva, vlada, gospodarstvo, prevajalske agencije in druge institucije) in v Bruslju (predvsem prevajalski in tolmaški službi pri Evropski komisiji in parlamentu) pričakujejo prvovrstno usposobljene diplomante, ki bodo lahko takoj začeli samostojno delati in prevzeli del izrednega delovnega zalogaja, ki čaka Slovenijo pred pristopom k EU in po njem. V tej razpetosti poskušamo vsi, ki smo soudeleženi pri izobraževanju prevajalcev in tolmačev (učitelji in študenti), prispevati po svojih najboljših močeh, da bo končni izid čim boljši. Kdor ve, v kakšnih razmerah delamo že vsa leta od ustanovitve oddelka, ve tudi, da besedna zveza »po svojih najboljših močeh« ni le fraza. Je krvavo res! Potrebni sta skrajna predanost in potrpežljivost, da oddelek sploh še obstaja in živi. Žal je država, ki bi morala pač poskrbeti za to,

* Kasilda Bedenk je v študijskem letu 2002/2003 zaposlena kot lektorica na Univerzi v Gradcu. (Op. ur.)

da bo imela nekoč vrhunske (ali vsaj dobre) prevajalce in tolmače, nekaj let pozabljala na nas in dovolila, da smo životarili iz leta v leto. Po zaostritvi razmer v študijskem letu 2000/01 so se zadeve končno začele premikati in upamo, da se bodo do začetka naslednjega študijskega leta 2002/03 dokončno uredile. Dolej smo dobili nujno potrebna delovna mesta, s čimer se je rešilo žgoče finančno vprašanje, in finančna sredstva za nakup štirih dodatnih tolmaških kabin. Ostalo je prostorsko vprašanje, saj se še vedno »stiskamo« na 220 m²; poleg predavalnic potrebujemo predvsem kabinete za učitelje ter ustrežnejše prostore za tajništvo in knjižnico. Ustrežne službe v Bruslju naš položaj skrbno spremljajo in nam pomagajo s predavatelji in z izobraževanjem naših učiteljev, predvsem učiteljev tolmačenja. Zelo cenijo, da smo uvedli podiplomski specialistični študij konferenčnega tolmačenja; za izvajanje tega smo dobili tudi finančno podporo. Za naslednje študijsko leto smo spet razpisali 100 rednih študijskih mest in 40 izrednih.

Katera je največja ovira pri pridobivanju zunanjih sodelavcev za vaš oddelek, za dodiplomsko stopnjo študija in za podiplomsko, ki ste jo uvedli to šolsko leto?

Oviri sta dve: ker so to strokovnjaki iz prakse z dolgoletnimi prevajalskimi ali tolmaškimi izkušnjami, nimajo ustrezne habilitacije za visokošolskega učitelja ali sodelavca, predvsem pa imajo zelo malo časa, saj se je treba na delo s študenti ustrezno pripraviti in popravljati njihove prevode ali seminarske naloge. Zato smo vsem kolegicam in kolegom, ki so poleg svojega stalnega dela ali zaposlitve pripravljene posredovati svoje bogate izkušnje tudi našim študentom, zelo hvaležni in le upamo, da bodo z nami še sodelovali.

Če primerjaš svojo generacijo in sedanjo generacijo študentov – v čem je poglobljena razlika med njima?

Težko je posploševati, saj v vsaki generaciji vedno najdeš dobre in slabe študente. No, nekaj splošnih značilnosti vendarle je. Sedanji študenti so prav gotovo bolj razgledani in se pogosto bolje znajdejo, kot smo se mi. Tu se pozna predvsem vpliv medijev in dostopnost informacij. Pogrešam pa pri nekaterih željo po

znanju in voljo do dela. Prehitro so zadovoljni s svojim znanjem ali uspehom, premalo časa so pripravljene žrtvovati za poglobljanje in širjenje znanja (tudi z bivanjem v tujini, za katerega bi bilo treba včasih zbrati denarce s priložnostnim delom). Nekako ne izkoristijo možnosti, ki jih imajo v tej starosti (časovne in intelektualne), ker jim udobje pogosto pomeni več kot uspeh. Verjetno smo jih starši preveč razvzdili, zato je krivda naša in njihova.

Kako gledaš na projekte vseživljenjskega učenja in na evropsko leto jezikov, saj te mednarodne aktivnosti močno posegajo v razvoj sedanjega izobraževalnega sistema v svetu?

Sintagma vseživljenjsko učenje je prevajalcem in tolmačem zelo domača, saj sta to tipična poklica, pri katerih se nikoli ne nehaš učiti oziroma širiti in poglobljati svojega znanja. Lahko bi celo rekli, da je slab prevajalec tisti, ki se je nehal učiti. Pri tem delu si tega preprosto ne moreš privoščiti. Ena od temeljnih značajskih značilnosti prevajalcev in tolmačev je in mora biti radovednost. Le radoveden človek hlasta po vedno novem znanju, ga sprejema in ohranja. To velja za splošno izobrazbo in za jezikovno znanje. Zato sta projekta vseživljenjskega učenja in evropsko leto jezikov tudi za Slovenijo zelo pomembna. Evropskemu letu jezikov je bilo posvečenih sicer nekaj odmevnih prireditev pri nas, pogrešam pa kakšno konkretno akcijo (npr. uvedbo drugega tujega jezika v osnovno šolo – pa ne le fakultativno). Vseživljenjskemu učenju posvečamo še vse premalo pozornosti in sredstev; projekt bi moral postati res vseživljenjski (o njem bi morali govoriti na vseh ravneh in v vseh okoljih – od osnovne šole do univerze, od najmanjšega podjetja do velikih družb, od občinskih uradov do državnih organov).

Kako gledaš na sodelovanje med izobraževanjem za poklic prevajalca, ki ga izvaja vaš oddelek, in izobraževanjem za prakso, ki ga izvaja OST? V čem sta si nasprotna in v čem se dopolnjujeta?

Nasprotna si nista, saj mi usposabljammo za poklic prevajalca in tolmača, OST pa omogoča spopolnjevanje znanja aktivnim prevajalcem. Pri nas dobijo študenti osnovna znanja in kom-

petence za vstop v poklic, udeleženci seminarjev OST-a pa specializirano dopolnilno znanje na posameznih strokovnih področjih. V tem se ta dva izobraževalna programa dopolnjujeta. Ko bo naš oddelek uspešno preživel vse »otroške bolezni«, bo verjetno lahko tudi sam ponudil podobne krajše izobraževalne vsebine za prevajalce in tolmače v praksi.

Kako majhnost slovenskega jezika in s tem pomanjkanje strokovne literature za prevajalce vpliva na izobraževalni proces na vašem oddelku?

Dovoli, da te popravim: slovenski jezik ni majhen – je velik, zelo velik. Noben jezik ni majhen! Naš problem je samo omejen človeški vir. Imamo premalo strokovnjakov, ki bi lahko pripravili vse številne jezikovne in strokovne priročnike, kakršne imajo na voljo prevajalci v večjih državah. Zato se moramo prevajalci in tolmači pač znajti in se opreti na svoj občutek za jezik, spremljati razvoj jezika in se odločiti na podlagi rabe (z ustrezno jezikoslovno utemeljitvijo). Pomanjkanje strokovne literature na sam izobraževalni proces nima posebnega vpliva, saj je to za nas dejstvo, ki ga upoštevamo že od nekdaj. Drugačnih razmer sploh ne poznamo. Morda ima pomanjkanje priročnikov celo to dobro plat, da se naši študenti zelo hitro naučijo samostojno odločati, brskati in iskati po najrazličnejših virih ter razvijejo dober občutek za rabo slovenščine.

Si predstavljaš, kaj se bo na vašem oddelku zgodilo, ko bo Slovenija že vključena v EU in bodo v Bruslju že delovali vsi potrebni slovenski tolmači in prevajalci? Bomo takrat še vedno potrebovali toliko tolmačev in prevajalcev?

Še vedno. Kajti sprti bo treba prevajati vse številne uredbe, direktive, odločbe in priporočila ter druge pravne akte EU (t. i. sekundarne pravne vire), ki jih v Bruslju sprejemajo dan za dnem. Prav tako bo treba prevajati vse naše zakone in uredbe, da bodo v Bruslju lahko preverili, ali njihova navodila upoštevamo. Da ne omenjam vse korespondence, ki bo vsak dan potovala med Ljubljano in Brusljem, gradiva za seje (tu in tam) ter številnih srečanj in pogovorov na vseh ravneh (od občinskih do najvišjih), ki jih bo treba tolmačiti. Dela bo vedno dovolj, delovni trg prevajalcev in tolmačev pa še zlepa ne zasičen.

Kaj svetuješ članicam in članom društva, ki razmišljajo o tem, da bi svoje otroke usmerili v študij prevajalstva in tolmačenja?

Predvsem naj jim realno predstavijo prednosti teh dveh poklicev in drugo, »garaško« plat. Če od vsega začetka veš, kaj lahko pričakuješ in kaj dobiš ter kaj moraš sam vložiti v študij in delo, ni razočaranj in obupa. Če jim bodo dali za popotnico še veselje do dela z besedili ali posredovanja pri sporazumevanju med ljudmi oziroma kulturami, bodo storili zelo veliko. Vse drugo bomo prevzeli mi – Oddelek za prevajalstvo. Prve diplomante sicer pričakujemo šele to pomlad, ampak po prvih odzivih tujih predavateljev (predvsem iz Bruslja) in naših zunanjih sodelavcev oziroma sodelavk (izkušenih prevajalk in tolmačic z ministrstev) lahko povem, da smo na splošno zadovoljni z znanjem naših študentov (seveda je vedno lahko še boljše, ampak čaka jih še vseživljenjsko učenje!). Naš program se izboljšuje iz leta v leto, imamo dober pedagoški kader in če bodo še prostorske razmere boljše, bo študij novim študentom res v veselje.

Nevenka Ljeskovac

Prevajanje v Sloveniji – Traduction en Slovénie: l'enjeu européen

Prevedel in povzel Anton Omerza po objavi v reviji:

Hieronymus 3/2001, str. 64–70

Uvod

Mag. Nevenka Ljeskovac, nekdanja članica DZTPS, je že več kot dvanajst let v Švici samostojna prevajalka in tolmačica za francoski, angleški, hrvatski/srbski in nemški jezik. V sklopu regionalne okrogle mize ASTTI/SÜDV je 6. marca 2001 pripravila predstavitev slovenskih prevajalcev. Strokovno glasilo švicarskih prevajalcev in tolmačev Hieronymus je jeseni 2001 ta referat objavilo v številki 3/2001. To je prvi celostni prikaz dejavnosti slovenskih prevajalcev v kaki tuji prevajalski reviji.

O Sloveniji

Avtorica najprej predstavi geografske in demografske značilnosti Slovenije, sledi preglednica, v kateri primerja Slovenijo, kanton Zürich in Švico, pri čemer je Slovenija še najbolj primerljiva s Švico. Osnovnim podatkom sledijo podatki o družtvih prevajalcev.

Slovenija: 650 članov / 80 % jih upošteva tarife, ki jih priporoča društvo / revija Mostovi / izobraževanje opravljajo: OST, Anton Omerza; DZTPS; FF.

Švica: 300 članov / revija Hieronymus / izobraževanje opravljajo: Institut E. Dolet, C. Arnold; ASTTI; DOZ, ETI.

Pri slovenskem jeziku omeni dvojino, uporabo šumnikov, navede, da je bila leta 1919 ustanovljena ljubljanska univerza, omeni pa tudi slogan »Na sončni strani Alp«.

Poklicno prevajanje

Najprej navede, da do leta 2000 prevajalski poklic ni bil uradno priznan. Nasprotno je

status zapriseženih sodnih tolmačev urejen že desetletja (po predpisih, objavljenih v Uradnem listu Republike Slovenije). Omenja pravico na izpit za sodnega tolmača in navaja, da je ime vsakega novega sodnega tolmača objavljeno v Uradnem listu RS.

V nadaljevanju navaja, kaj vpliva na status prevajalca v Sloveniji:

- prevajalci so večinoma profesorji tujih jezikov, pa tudi inženirji, zdravniki ipd., ki so si prevajalske izkušnje pridobili le s prakso;
- Slovenci so zelo navezani na materni jezik, a se močno zavedajo pomembnosti znanja tujih jezikov;
- Slovenija ohranja zgodovinsko izročilo; sveti Hieronim (Dalmatinec) je na poti v Oglej (Akvilejo) šel skozi Ljubljano (v letih 345 do 419);
- slovenski manjšini v Avstriji in Italiji ustvarjata mostove s svojo bilingvalno literaturo;
- obstaja velika potreba po komuniciranju s tujino, zato lahko razumemo, zakaj se

Slovenija mora prilagajati (tujim trgov in evropskim asociacijam);

- filmi, na primer, so v Sloveniji podnaslovljeni, tako da gledalci slišijo tuj jezik;
- Slovenija je dežela izvoza in uvoza blaga, to pa omogoča stalno komunikacijo v tujih jezikih; bližina meje prevajalcem olajšuje dostop do literature in do stikov s tujci;
- stalna prisotnost »domaćih govorcev« glavnih evropskih jezikov (prevajalcev, lektorjev ali profesorjev) zagotavlja stalno raven kakovosti obvladovanja tujih jezikov.

Organizacije

PEN je Društvo slovenskih pisateljev.

ZKTS je Zveza konferenčnih tolmačev Slovenije in obstaja že dvajset let. Večina članov se je šolala v tujini (Gradec, Dunaj, Ženeva, London) in le manjšina izhaja iz prakse. V kongresnih centrih v Ljubljani, na Bledu, v Portorožu in Radencih poteka vrsta mednarodnih konferenc (menedžment, politika, ekonomija, elektronika, turizem, pisatelji ipd.). Tarifa za simultano prevajanje znaša 392 evrov + ddv na uro, ura konsekutivnega prevajanja velja 140 evrov, minimalna tarifa za konsekutivno pa je dve uri - 268 evrov + ddv.

DZTPS je Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev s sedežem v Ljubljani, leta 2000 pa je praznovalo štiridesetletnico. (V nadaljevanju opisuje razvoj DZTPS, povzeto po članku V. Jesenika, A. Omerze, O. Shresthe: Štirideset let DZTPS, Mostovi 2000.)

Navaja tudi takratne tarife društva:
v slovenščino:

strokovno besedilo	24,15 evra
zahtevno besedilo	31,35 evra

v tuj jezik:

strokovno besedilo	36,20 evra
zahtevno besedilo	47,03 evra

+ 19 % ddv (+ provizija DZTPS)

Informacije: www.drustvo-ztps.si

Medregionalno sodelovanje

Najprej omenja Posvetovanje prevajalcev z območja Alpe-Jadran v Portorožu leta 1992, ki ga je organiziralo društvo in je imelo velik uspeh z 32 referati iz Italije, Hrvaške, Avstrije, Madžarske in Slovenije. Posebej poudarja, da je zbornik z referati izšel že na posvetovanju.

Nevenka Ljeskovac in Jasmina Markič sta leta 1993 pripravili petjezični glosar konferenčne terminologije, ki je izšel v Ljubljani (slovensko-francosko-špansko-angleško-nemški).

OST je urad za prevajalsko svetovanje, a ga lahko imenujemo »one-man show«, saj ga je ustanovil in ga vodi »l'enfant terrible« slovenske prevajalske scene, gospod Anton Omerza. Ta ekonomist in prevajalec, nekdanji poslovni tajnik DZTPS, je po spletu okoliščin postal organizator izobraževanja, založnik in samostojen organizator mednarodnega povezovanja (Avstrija, Italija, Hrvaška).

Od leta 1994 je OST pripravil okrog 80 seminarjev, založil kakih 30 seminarskih gradiv in tri knjige. Nekaj naslovov: International Law of the Sea (slov.-angl.), Prevajanje pravnih in ekonomskih besedil (slov.-nem.), Nemški poslovni jezik, Usmeritev pri prevajanju Eurospeaka, Evropsko pravo, Slovenski pravni leksikon.

Slovenski pravni leksikon so pripravili Apovnik, Primožič in Feri in ga je izdal OST leta 1999. To je primer dobrega medregionalnega sodelovanja med Ljubljano, Gorico in Celovcem. Leksikon in slovar v eni knjigi se je rodil na seminarjih, ki jih pripravlja OST, in je bil uresničen zaradi velike potrebe po tej vrsti prevajanja v Sloveniji.

Tujci so vedno prinašali drugačen, osvežilen in inovativen pogled na prevajalski poklic.

Baukje Ojdanič in Marian Ogrin Harmsen, Nizozemki, že dvajset let vodita t. i. prevajalsko zadrugo (Prevajalci in sodni tolmači na Prečni ulici v Ljubljani).

Alan Duff, pisec, prevajalec, lektor in predavatelj, je velika avtoriteta za angleški jezik v Sloveniji. V svojih delih uporablja primere iz slovenščine, na primer v knjigi *Into English*.

Pavel Apovnik, pravnik iz Avstrije, slovenskega rodu, v svojih pravnih slovarjih (slovensko-nemškem in nemško-slovenskem) dokazuje, da povsem obvlada oba sistema, pravnega in jezikovnega.

Evropski izziv

Napori, ki jih mora Slovenija vložiti za priključitev Evropski uniji, so dober izziv za prevajalce in tolmače.

Avtorica navaja, koliko strani bo treba prevesti do vstopa v EU, omenja ustanovitev Službe Vlade RS za evropske zadeve in zahtevnost terminološkega dela pri tem projektu.

Ob vstopu Slovenije v EU bodo v Bruslju potrebovali okrog 80 tolmačev. Omenja, da

so na Filozofski fakulteti v Ljubljani na Oddelku za francoščino približno vsaki dve leti pripravili 20-urni seminar uvoda v tolmačenje, z napotki za samostojno izobraževanje.

S pomočjo programa Tempus se je odprla pot za redno izobraževanje tolmačev in prevajalcev na Oddelku za prevajanje in tolmačenje Filozofske fakultete. Cilj tega izobraževanja je predvsem izšolati tolmače, ki bodo kandidati za delo v Bruslju.

Najpogostejše kombinacije tolmačenja v Sloveniji so: italijansko/angleško-slovensko ali angleško/francosko-slovensko in še nemško/angleško-slovensko. Kombinacija jezikov, ki je najpogostejša v Švici, namreč nemško-francosko, je v Sloveniji zelo redka.

V zaključku avtorica navaja, da pomeni evropski izziv adrenalin za prevajalstvo v Sloveniji. Poklic se za zdaj uspešno odziva na ta izziv, upa pa, da bo tako tudi v bližnji prihodnosti, ko bodo na obzoru še večje prevajalske naloge in zahteve.

Novi člani DZTPS

- Sayyed Youssof Alenabi** (iranščina)
Mojca Berce (angleščina)
Metka Čuk (angleščina)
Manja Šturm Dolinšek (nemščina)
Justina Erčulj (angleščina)
Irena Furlani (angleščina, nemščina)
Nataša Križnik Grilec (nemščina)
Irena Ivelja (italijanščina)
Klemen Jelinčič (hebrejščina, angleščina)
Greta Jenček (nemščina)
Sandra Jordan (angleščina, nemščina)
Klaudi Kofol (hrvaščina, srbščina)
Boris Kovšca (italijanščina)
Aleksander Kuzmanovski (makedonščina)
Martina Marsetič (italijanščina, angleščina)
Višnja Maslovarič (nemščina, hrvaščina)
Ljiljana Nikolič (nemščina, angleščina, srbščina)
Irena Sbil Novak (nemščina, angleščina)
Janez Perkavac (italijanščina, angleščina, nemščina)
Nataša Rijavec (angleščina)
Edita Setnikar (nemščina, angleščina)
Saša Sirk (angleščina)
Vida Srdoč (hrvaščina)
Jana Strgar (angleščina)
Peter Szabo (angleščina, italijanščina)
Elena Tomova (bolgarščina, ruščina, hrvaščina)
Mojca Zorc (nemščina, angleščina)
Boštjan Zupančič (francoščina, angleščina)

Alan Duff – McJanez 60 let

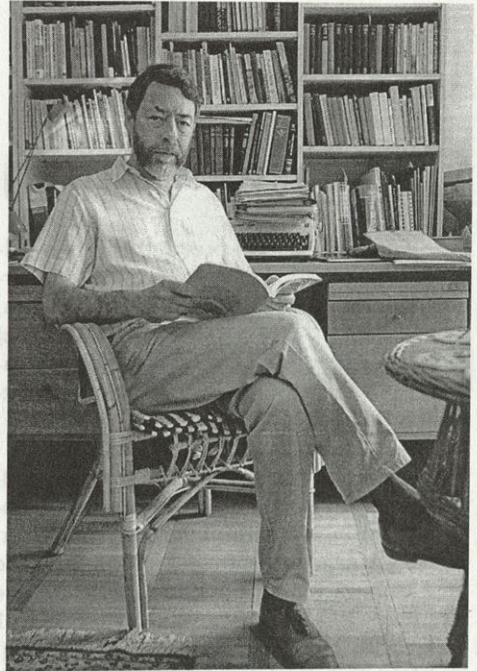

Foto: Jure Eržen

Alan McConnell-Duff v svoji delovni sobi

Alan ima že nekaj let na vratih napis

PREVAJALSKA AMBULANTA NON-STOP

Zdravi Word Choice, Punctuation, Word Order, Reference ... (naslovi poglavij iz njegove knjige *Into English*) – in podobne bolezni naših prevodov v angleščino.

Zadnjih deset let živi v Ljubljani in se razdaja prevajalcem, kulturnikom, znanstvenikom in pisateljem.

Naj ostane še dolgo zdrav in med nami!

A. O.

Več kot sto seminarjev OST

Gotovo med nami ni prevajalke ali prevajalca, ki ne bi vsaj slišal za izobraževalne seminarje OST, ki jih prireja dobrodušni Tone Omerza, svoje čase tajnik DZTPS in urednik *Mostov*, zdaj pa predvsem organizator dopolnilnega prevajalskega izobraževanja OST, založnik in podjetniški svetovalec.

Kot ekonomist med prevajalci je s tlečo podjetniško žilico in odprto komunikativno naravo znal prisluhniti skritim prevajalskim željam in vse glasneje izraženim potrebam, kar ga je pred osmimi leti spodbudilo pognati kolesje seminarskega izobraževanja, ki je jeseni 2001 prekoračilo že svoje stoto obeležje. Seminarji OST tako že nekaj časa ne privabljajo številnih udeležencev le zgolj zaradi strokovnega izpopolnjevanja, ki poteka pod vodstvom izbranih domačih in tujih predavateljev, temveč tudi zaradi prijetnega stanovskega druženja ob prijateljskih omizjih, h katerim udeležence priključijo gostoljubno vabilo prijaznega prireditelja. Ob prijetnem sklepanju novih znanstev in prijateljstev ter ob nenehnem vzdrževanju in ohranjanju vezi so postali seminarji OST številnim prevajalkam in prevajalcem bogata notranja spodbuda za uvajanje strokovnih novosti in izboljšav pri nadaljnjem delu.

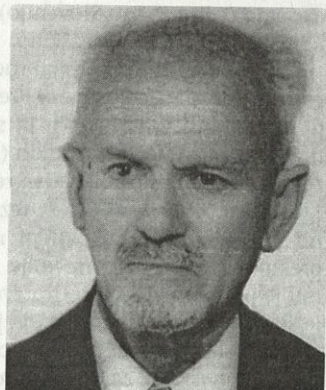
V dolgem nizu seminarskega izobraževanja se je na seminarjih OST sčasoma zvrstilo že lepo število seminarskih predavateljev in še veliko več udeležencev. Kot zanimivost lahko navedemo, da je prvi seminar oktobra 1994 obravnaval napake pri pisanju angleščine, o čemer je spregovoril Alan McConnell-Duff, ter finančno terminologijo v angleškem jeziku, ki jo je predstavil Marjan Pikelj; jubilejni, stoti seminar, organiziran oktobra 2001, pa je bil posvečen medsebojnim vplivom med angleščino

in slovenščino, kar je primerjalno in sveže orisal dr. Stanko Klinar.

Premišljeni izobraževalni program s predavatelji prevajalci (Duff, Davis, Katan, Limon, McCollister, Metcalfe idr.), katerim je prvi ali materni jezik tisti, ki ga udeleženci seminarjev priznavajo za svoj drugi ali tuji jezik, je vedno znova posebno doživetje, saj nam lahko le malokdo bolj suvereno od njih odgovori na vprašanja o avtentični rabi prevodne rešitve v nam tujem jeziku. Težišče seminarjev OST je seveda na bogatem jezikovnem znanju domačih predavateljev prevajalcev, ki se odlikujejo z izčrpnim poznavanjem posameznih področij, npr. ekonomsko-poslovnega (Lipeč, Pikelj, Šega, Turk idr.), pravnega (Apovnik, Einspieler, Feri, Galič, Golobič, Grilc, Gruntar, Jermol, Juhart, Korošec, Močnik, Petrovec, Primožič, Principato, Rijavec, Velkavrh idr.) oziroma ustreznega izvirnega ter poslovenjenega domačega področja obravnave (Blumauer, Cedilnik, Ferbežar, Gjurin, Kržišnik idr.).

Ob prevajalskih seminarjih in delavnicah DZTPS, na katerih se člani društva seznanimo s podobnimi vsebinami, ne da bi nam bilo treba seči v žep ali si za udeležbo poiskali mecena, so Seminarji OST kot izobraževalna dejavnost z bogato spremljevalno ponudbo dobrodošla popestritev in hvalevredna spodbuda tudi za nekatere dejavnosti DZTPS. Navsezadnje je nekaj prispevkov v pričujočem glasilu nastalo prav zato, ker je bila njihova vsebina udeležencem zanimivo predstavljena na izobraževalnih seminarjih. Dejstvo, ki le potrjuje znano kitajsko modrost: Nihče ni vaš sovražnik, nihče ni vaš prijatelj, vsak človek je vaš učitelj.

M. M. H.

Dr. Vladimir Škerlak

1909–2002

Ko pišem te vrstice, mislim zlasti na zadnjih dvajset let, ko sva bila z dr. Škerlakom tako rekoč vsak dan vsaj v telefonski povezavi in sem bil priča njegovi izredni umski bistrini in vztrajni delavnosti.

Rodil se je 3. oktobra 1909 očetu dr. Vladimiru Škerlaku, odvetniku v Budimpešti, in materi Madžarki. Po prvi svetovni vojni se je družina preselila v Mursko Soboto, očetov rojstni kraj, in tako se je Vladimir šele v prvi gimnaziji seznanil s slovenščino.

Sredi višje gimnazije je odšel v Ljubljano, kjer je 1928 maturiral na Poljanski gimnaziji, 1936 diplomiral na Pravni fakulteti in 1938 postal doktor prava. Med študijem je živahno deloval v študentovskih organizacijah, ustanovil Društvo prekmurskih akademikov in soustanovil Prekmursko muzejsko društvo.

Samostojno odvetniško pisarno je odprl v Lendavi in veliko pomagal slovenskim kmetom ob agrarni reformi, zato so ga ob začetku druge svetovne vojne Madžari z družino vred

odpeljali v Budimpešto, od koder pa mu je srečno naključje omogočilo odhod v Sento v Vojvodini namesto v Dachau.

Po vojni je še pet let ostal v Srbiji, ker se zaradi osebnih zamer ni mogel vrniti v Slovenijo, po letu 1950 pa je bil nekaj časa v službi v Litostraju, potem v Postojni in na Vrhnikih, najdlje pa v Totri. Leta 1979 se je upokojil kot pravni svetnik.

O prostem času sta z ženo Hano prepotovala pol sveta. Pri tem se jima je nabralo nepregledno število posnetkov za predavanja, Vladimir pa se je uveljavil tudi kot akvarelist. Zlasti doma je bil navdušen gornik. Prelezel je vse hribe in pridno sodeloval pri *Planinskem vestniku*. Predvsem je zaslužen za zgodovino alpinističnega kluba Skala. Pri tem sta mu pomagala izvrsten spomin in dokumentarno vodeni zasebni dnevnik.

Odlično strokovno in zlasti jezikovno znanje je potem še globoko v upokojenska leta razdajal kot zapriseženi sodni tolmač za la-

tinščino (edini za vso Slovenijo), madžarščino, nemščino, srbščino, hrvaščino.

Kot pisec je živo spremljal tudi siceršnje dogajanje doma in še posebej v Prekmurju ter pridno sodeloval v jezikovnih in splošno kulturnih in zgodovinskih dogodkih (med drugim je zelo zaslužen za slovenski dan reformacije).

Ko je stopil v pokoj, sva se seznanila, posredno ob tedanjem Jezikovnem razsodišču. Kar prekipeval je od delovne volje in vneme. Bilo mu je premalo, da je pri društvu Pravniki vodil jezikovno sekcijo, premalo, da je v zvezi s tem veliko pisal v *Pravno prakso* (pozneje je izšlo v tisku *Sto nasvetov za pravilno rabo slovenščine*, pri katerih sem tudi sam precej sodeloval).

Ob imenitnem madžarsko-nemškem pravnem slovarju je prišel na misel, da bi kaj podobnega pripravil za slovenščino. Podprl sem ga in mu obljubil pomoč. Po raznih vmesnih stopnjah se je pod okriljem *Gospodarskega vestnika* izkristalizirala zamisel o slovensko-nemškem

pravnem slovarju, h kateri je bil za revizorja pritegnjen dr. Stojan Pretnar, in triperesna deteljica je pridno delala.

Ko nas je prehitel dr. Apovnik s podobnim slovarjem, smo svoj slovar razširili v *Veliki slovensko-nemški pravniški slovar*. Vendar tudi s tem nismo imeli prave sreče: ob osamosvojitvi Slovenije se je pravno izrazje bistveno spremenilo in znova je bilo treba pregledati vse zakone, potem se je pridružila reforma nemškega pravopisa in sploh ... Triperesna deteljica z indijanskimi imeni Ranjeno koleno, Sedeči bik in Ozko grlo pa je delala naprej in slovar je prešel v enega največjih pravnih slovensko-nemških priročnikov. Gospodarski vestnik se je obvezal, da bo delo prej ko mogoče izšlo.

Dr. Vladimir Škerlak je umrl 16. januarja 2002 in zapustil vdovo Hano, pa tudi velik, življenjski spomenik svojemu znanju v pravnem slovarju.

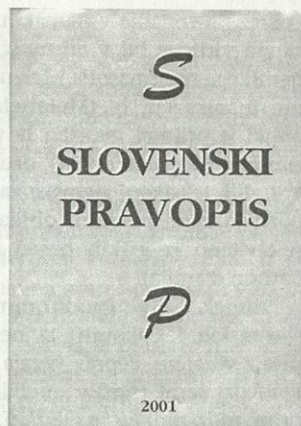
Janko Moder

Simon Lenarčič

Čeri v slovenskem pravopisnem morju

Slovenski pravopis. Predsednik pravopisne komisije SAZU

Jože Toporišič. Izdala SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001

Kot sestavljalec ugank ter priložnostni sodelavec leksikonov in enciklopedij sem od novega *Slovenskega pravopisa* (SP) pričakoval predvsem prepričljive zglede, ki bi dokončno odpravili nedorečenosti in napake pri podmačevanju prevzetih besed in tujih lastnih imen. Teh je bilo tudi zaradi omejenega števila zgledov v *Pravilih*, ki so prvič izšla več kot deset let pred SP, iz leta v leto več. SP je tovrstna pričakovanja izpolnil le deloma. Iz primerov, ki jih navajam, je videti, da so imeli sestavjalci pravopisa preveč opravka s pospravljanjem »listja« (tj. s podrobnostmi, kakršna je določitev spola moški in ženski kratici ANUBiH), spregledali pa so nekaj »podrtih dreves« (tj. izpuščenih vsakdanjih besed in različic pisav) in »šavja« (tj. napak).

Dejstvo je, da bi bilo mogoče vse tu obravnavane pomanjkljivosti in napake z nekaj dodatnega truda preprečiti. Tako pa je temeljna funkcija SP precej okrnjena, saj se nanj predvsem glede pravilnosti zapisa lastnih imen in nekaterih podomačenih prevzetih besed ni

mogoče zanesti. Uporabljati ga je torej treba z dobršno mero previdnosti in kritičnosti tudi pri prevajanju.

Legenda: V poudarjeni pokončni pisavi so zapisane besede iz slovarskega dela SP, v **poudarjeni ležeči pisavi** pa besede, ki jih v sloarskem delu ni. Napačne in nepotrebne besede so označene z asteriskom (*), vprašljive pa z vprašajema (?). Naslovi virov so zapisani v *nepoudarjeni ležeči pisavi*. LCZ pomeni *Leksikon Cankarjeve založbe* (praviloma izdaja iz leta 2000), VSL *Veliki splošni leksikon založbe DZS*, SSKJ *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, SP'62 stari pravopis (iz leta 1962), ST'68 *Slovar tujk CZ* (iz leta 1968 oziroma katerikoli ponatis), ES *Enciklopedija Slovenije*, EB *Encyclopaedia Britannica* (katerakoli novejša izdaja) in OE *JLZ Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*. Kratice založb so CZ (Cankarjeva založba), TZS (Tehniška založba Slovenije), GV (Gospodarski vestnik) in MK (Mladinska knjiga).

1) Napake in njihov izvor

V SP je kar nekaj nespregledljivih napak, ki v priročnik najvišjega možnega ranga ne sodijo.

1a) Napake v zapisu geselskih besed

Napačen je priimek nekdanjega avstrijskega politika Taaffeja, ki je v SP zapisan s samo enim

,f' (Taaffe*). Najverjetneje je bil prepisan iz *Male splošne enciklopedije DZS*, kar je več kot presenetljivo, saj je to delo obupno zastarelo in polno očitnih napak. Škoda, da pravopisci pri svojem delu ne posegajo po zanesljivejših virih (priimek *Taaffe* je pravilno zapisan v nemških leksikonih, pa tudi v dostopni ES).

Brez preverjanja v nemških in drugih zanesljivih virih je bil v *SP* uvrščen tudi priimek nemškega reformatorja Melanchthona, katerega manjka en ‚h‘ (**Melanchton***). V takšni obliki je priimek zapisan le v *Svetovnem biografskem leksikonu* (1994), drugi viri (npr. *LCZ*, *VSL*, *EB*, leksikoni nemške založbe Meyer) pa poznajo zgolj pravilno obliko **Melanchthon**, sestavljeno iz grških besed melan- (črn) in chthon (zemlja).

Priimek **Sully-*Prudhomme** se v *SP* (in v slovenskih leksikonih) iz neznanega razloga piše z vezajem, čeprav vezaja ne navajajo niti Francozi sami (npr. v enciklopediji *Larousse*; prim. mdr. tudi *EB* in *OE J LZ*).

Ime perzijskega kralja Dareja ima v *SP* različico **Dareos***, toda glede na to, da je grška ustreznica Dareios (prim. *SP'62* in *Antična imena po slovensko*, 1997), latinska pa Darius, bi lahko bile druge slovenske oblike kvečjemu **Darejos**, Darih ali Darius. Ta napaka najverjetneje izvira iz *LCZ*, saj sem pisavo Dareos doslej našel le v njem.

Iz istega vira je verjetno prepisano tudi ime ameriške firme **ATT***, ki se pravilno piše **AT&T** (prim. mdr. *EB*).

Ponemčeno ali iz nemških virov prepisano je ime **Spitzbergi***, kajti Spitzbergen je nemško ime za norveško otočje Spitsbergen, ki mu Slovenci pravimo **Spitsbergi** (prim. mdr. *LCZ* in *VSL*).

Izraz **skijöring***, ki ga poznata tudi *SSKJ* in *VSL*, je narobe črkovan izvirni naziv za smučanje z vleko (po novem podomačen v **skijering**). Norvežani mu namreč pravijo **skikjøring** (prim. mdr. *SP'62*, *ST'68*, slovarje založbe Merriam-Webster, *OE J LZ*, *Das Grosse Bertelsmann Lexikon*). Američani so zanje neizgovorljivo norveško besedo predrugučili v **skijoring**, po njej pa so se očitno (a ne upravičeno!) zgedovali tudi sestavljalci *SSKJ* in *SP*.

Alpinistični izraz **diretissima*** (plezalna smer, ki vodi direktno na vrh) bi se lahko pisal ali po italijansko (**direttissima**; prim. katerikoli italijanski enojezični slovar) ali po naše (**diretisima**), ne pa po nekem vmesnem, nikogaršnjem in ničemur podobnem načinu. Oblika **diretissima** je sicer navedena tudi v *VSL*, a ni zato nič bolj pravilna.

Cel kup napak pa očitno izvira s pravopisnega zelnika, saj jih kje druge doslej še nisem

opazil. Prva izmed njih je ime **Salustias***, ki naj bi bilo dvojnica imena **Salustij**. Toda splošni in specializirani leksikoni ter *Latinsko-slovenski slovar* *DZS* navajajo le latinsko obliko **Sal(l)ustius**, zato bi pravilno zapisana dvojnica bila **Salustius**.

Tudi zemljepisni imeni **Stonehange*** in **Sainte-Etienne*** sta pravopisna unikuma. V **Stonehange** so pravopisci prekrstili vsem znani kulturni kraj **Stonehenge**, v **Sainte-Etienne** pa francosko mesto **Saint-Etienne**. Prva napaka je plod površnosti ali neznanja, druga pa prepričanja, da je francosko ime **Etienne** žensko ime (odtod **Sainte** namesto **Saint** in posledično pomen »Sveta Štefan«). Pravopiscem, ki imajo v svojih vrstah avtorja *Leksikona imen*, se to nikakor ne bi smelo zgoditi!

Isto velja za napačno črkovanje priimka **Guillaume*** (francoski fizik), ki se pravilno piše z enim ‚m‘ (**Guillaume**) in je pravzaprav francoska oblika moškega imena Viljem.

Priimek **Thackery*** (angleški pisatelj) se pravilno piše **Thackeray**.

Znamenitega priimka **Karajan** naj po novem ne bi več pisali brez predimka ‚von‘, saj je v *SP* uvrščena le vsaj z leksikografskega gledišča nesprejemljiva iztočnica **von* Karajan** (namesto **Karajan**). Zgled, kako se sklanja besedna zveza von + priimek, bi sodil pod iztočnico **von** (te v slovarskem delu *SP* začuda ni), če pa je sporni iztočnici botrovalo kaj tehtnega (o čemer dvomim), se sprašujem, kje so vsi drugi »voni«, npr. »von Schiller«?

Priimek **Vrangel** je v *SP* naveden tudi v nemški obliki **Wrangel**, ki jo poznajo tuji leksikoni, pa tudi precej nemški *VSL*. Toda glede na to, da je bil general **Vrangel** Rus (rojen v Rusiji, deloval v Rusiji, se bojeval za Rusijo), bi bilo njegov priimek bolj primerno pisati samo po »rusko«, z navadnim **V** (tako kot zemljepisno ime **Vranglov otok**), saj ruska abeceda ne pozna črke **W** (prim. mdr. *LCZ*, *MSE*, *OE J LZ*).

Na pamet napisana je geselska beseda **Glembajev*** z opisom ‚oseba iz Krleževe drame‘. Krleževi literarni junaki so res **Glembajevi**, njihov priimek pa je **Glembay**, ne pa **Glembajev** (prim. slovenski prevod drame *Glembajevi* in *500 dramskih zgodb* MK).

V kategorijo hudih pravopisnih spodrsrljajev sodi tudi rastlinsko ime **ahmeja***. Latinsko ime

Aechmea se namreč pri nas podomačuje v *eh-meja* (prim. mdr. *VSL*, *Vse o cvetju* MK in *Leksikon rastlinskih bogastev* TZS).

Nadvse »prepričljiva« je podomačitev imena indonezijskega otoka Sulawesi v *Sulavezi**. Indonezijski ,s' se namreč vedno izgovarja in piše kot ,s', zato bi tudi v slovarskem delu *SP* pričakoval ime *Sulavesi*, ki ga je mogoče najti v *LCZ* in – zanimivo – v *Pravilih* med zgledi za podomačevanje indonezijskih besed.

Z imenom *Kronštat** je v *SP* poimenovano rusko mesto *Kronštat*, ki se uradno piše z nemškimi ,-dt' na koncu. Dvomim, da so bili pravopisci pri »podomačevanju« tega imena upravičeno bolj ruski od Rusov.

Ime poljskega mesta Oswiecim (namenoma sem se izognil posebnim poljskim črkam oziroma znamenjem, saj tako kot srbohrvaški mehki dž-ji in češki rž-ji povzročajo računalnikom »prebavne« motnje) je v *SP* podomačeno v *Ošvienčim**, kar ni v skladu z določilom v *Pravilih*, ki veleva, da se poljski 'i pred samoglasnikom podomačuje v ,j', pri tem pa je naveden zgled *Sobjeski* (namesto *Sobieski*), v bližini pa še zgled *Hmjelnicki* (namesto *Chmielnicki*). Pravilna podomačitev bi torej bila *Ošvjenčim*, ki je navedena tudi v *Poljsko-slovenskem slovarju* DZS.

V oglavje iztočnice *Gotha* se je prikradel(?) pridevnik *gothčanski**, ki po nobeni logiki ne more biti pravilen.

V vsakem pravopisu je »popravljen« tudi kako slovensko zemljepisno ime. Medtem ko so pravopisci v *SP'62* preimenovali *Orle* v *Orlje**, so si tokrat privoščili ljubljanske *Murgle*, ki naj bi po novem bile *Murglje**, prebivalec pa *Murgeljčan**, ter planoto *Mežakla*, ki naj bi bila po novem (tudi) *Mežaklja*^{??}, čeprav te oblike ne poznajo ne slovenski atlasi, ne planski vodniki, ne *LCZ*, *VSL* in *ES*.

Pravopisci so uvedli tudi ime *Goriška brda**, čeprav *ES*, *VSL*, *LCZ*, *Atlas Slovenije*, *Krajevni leksikon Slovenije* DZS idr. knjige, ki so izšle v 90. letih prejšnjega stoletja, poznajo le *Goriška Brda*, kar je povsem razumljivo, saj je precej verjetno, da so bila brda najprej imenovana Brda in šele potem goriška (podobno ime, ki je v *SP* vendarle pisano z veliko začetnico, je Hrvaško *Zagorje*; tudi tu bi teoretično lahko Zagorje pisali s malo začetnico, a ga, razum-

ljivo, ne). Čudim se tudi kvalifikatorju ,ne-uradno' za ime *Brda*, saj je to splošno uporabljan sinonim, o katerega »neuradnosti« veliko pove podatek, da *ES* obravnava Goriška Brda pod geslom *Brda*, pri geslu *Goriška Brda* pa je le kazalka k *Brdom*.

Preimenovana je tudi *Šaleška dolina*, ki naj bi se ji po novem pravilneje (oziroma bolj navadno) reklo *Velenjska kotlina*, kar sploh ni res. Šaleška dolina je namreč po opisih v *ES* in *VSL* sodeč osrednji del Velenjske kotline. Pa ne le to. Ime Šaleška dolina je prastaro ime, ki je edino živo med domačini, pojem Velenjska kotlina pa je izum novodobnih geografov, zato je pošiljanje prvotnega imena v »drugo ligo« toliko manj upravičeno.

Zelo sumljiva je beseda *Hind*^{??}, ki naj bi bila sinonim za *Indijca* oziroma *Hindujca*. Toda že beseda *Hindujec*^{??} se le zelo redko in prejkone po nemarnem uporablja kot sinonim za *Indijca*, *Hind* pa sploh ne (*hindujec* oziroma *hindu* je predvsem verska oznaka, saj vsi prebivalci Indije niso pripadniki hinduizma!).

Kratica ljubljanske Naravoslovnotehniške fakultete naj bi bila *NFT**, v resnici pa je *NTF* (prim. seznam kratic v štirinajsti knjigi *ES*). Pri tem očitno sploh ne gre za tipkarsko napako, saj je kratica ponovljena kar trikrat.

Ime slovenske založbe ni *Didacta**, temveč *Didakta*.

Beseda *voyerizem* je iz neznanega razloga spremenjena v *voyerizem**.

Pridevnik *veltrski** bi se moral glede na podoben zgled *filtrski* pisati brez drugega ,e', torej *veltrski*, kar potrjuje tudi iztočnica *polveltrski*. V *SP* je ponovljena napaka oziroma zastarela oblika iz *SSKJ*, da pa se za pravilno pisavo vendarle ne bi bilo preveč lahko odločiti, je poskrbljeno z geslom *polvelterkategorija**, kjer ne le da manjka normalnejša (prim. s točko 7) različica *polvelter kategorija*, ampak se je v opisu znašel tudi pridevnik ,polvelterska*'.

Med nepotrebne posodobitve bi lahko uvrstil pridevnik *jockejski*^{??}, saj bi glede na angleško izgovorjavo (»džoki«) pravilna oblika *jockeyjski*, podomačena slovenska oblika pa je tako ali tako *džokejski*. To pomeni, da naši izgovorjavi in novim pravopisnim pravilom prilagojenega hibrida *jockejski* ne bomo več

dolgo uporabljali (če sploh), zato bi ga pravopisci lahko mirne duše izpustili.

Beseda **gostivanjšak***, pravopisna dvojnica besede **gostivanjščak**, se po *SSKJ* pravilno piše **gostivanjščak** (prim. tudi z drugimi vzhodno-slovenskimi narečnimi izrazi v *SSKJ*, npr. **krm-ljenščak**, **martinščak** ipd.).

Nov slovenski sinonim za skunkovo krzno **skunks** naj bi bila **skunkovina**²⁷ (slovenski splošni leksikoni te besede ne poznajo), toda po zgledu besed **kunovina**, **soboljevina** ipd. bi pričakoval slovensko besedo, ki bi bila izpeljana iz imena živali (torej **skunkovina**), ne pa iz tuje množinske oblike, ki je (pri nas) postala eno od poimenovanj za krzno.

Za konec seznama napak v zapisu geselskih besed lahko omenim še dve pravopisni vele-mojstrovini, namreč besedi **jing*** in **jing*-jang**, tako rekoč najosnovnejša pojma kitajske filozofije, ki se pravilno pišeta **jin** in **jin-jang**.

1b) Napake v opisih

V *SP* so se znašli tudi napačni opisi in sinonimi.

Prudencij naj bi bil srednjeveški* pesnik, v resnici pa je bil (pozno)antični, saj je umrl celih 66 let pred koncem antike.

Pojma antika in srednji vek sta pomešana tudi pri iztočnici **Creina**, ki je v *SP* opisana kot ,antični* Kranj'. Antično ime za Kranj je namreč **Carnium**, ime **Creina** pa se je pojavilo šele v 11. stoletju, polnih šest stoletij po koncu antične dobe.

Slap **Peričnik**, eno najbolj obiskanih slovenskih naravnih znamenitosti, bi zaman iskali ,v Logarski* dolini', kamor so ga locirali pravopisci, saj vsaj za zdaj še šumi v dolini Vrat.

Genezaret naj bi bilo ,staro palestinsko mesto*', v resnici pa je to svetopisemska pokrajina ob Galilejskem oziroma Genezareškem jezeru (prim. mdr. *LCZ* in *VSL*).

Tavrida je po *SP* ,antični grški otok*', v resnici pa so stari Grki tako poimenovali polotok Krim ob Črnem morju.

Delhi naj bi bil sinonim* za New Delhi, kar ne drži. Delhi je večmilijonsko indijsko mesto, imenovano tudi Old Delhi, New Delhi pa je

novejše mesto, zraščeno z Delhijem. In kar je pri vsem tem bistveno: glavno mesto Indije je le New Delhi.

Pugwash naj bi bilo ,kanadsko mesto*', v resnici pa je to kanadska vas, kjer je imel posestvo prireditelj prve pugwaške konference (prim. mdr. *EB*).

Karantanija naj bi bila ,najstarejša* politična tvorba* na slovenskem ozemlju'. Ta opis je lep primer, kako se slovenski zgodovinarji (in očitno tudi pravopisci) na vse kriplje trudijo izbrisati vsakršno sled slovenstva z imena prve slovenske države Karantanije (država, v kateri se je govorilo in ustoličevalo po slovensko, je lahko le slovenska!). Pri tem pa so besede v opisu obrnili tako, da so zapisali neresnico, kajti na slovenskem ozemlju je bilo že pred Karantanijo kar lepo število ,političnih tvorb' (kraljestvo Norik, rimska provinca Norik, rimska provinca Panonija). Toda zanikanje slovenstva Karantanije očitno ni dovolj, zato v *SP* (in še kje) ni imenovana kneževina ali država, ampak ,politična tvorba'.

Kopt naj bi bil le ,pripadnik starih* Egipčanov krščanske vere', v resnici pa so Kopti predsem današnji Egipčani krščanske vere oziroma potomci starih Egipčanov krščanske vere.

Današnja egiptovska mesta so v *SP* opisana kot ,egiptovska mesta', staroveška (npr. Sais) pa kot ,egipčanska* mesta', čeprav niso nič bolj egipčanska od prvih. Po *SSKJ* se namreč pridevnik **egipčanski** nanaša na Egipčane (tj. na njihovo religijo, kulturo itd.), **egiptovski** pa na Egipt (tj. na mesta, piramide itd.), zato bi bil pravilnejši opis za mesta v starem Egiptu ,staroveško egiptovsko mesto'.

Tass ni ,ruska* tiskovna agencija', pač pa tiskovna agencija nekdanje Sovjetske zveze. Današnja ruska tiskovna agencija je **Itar-Tass**.

Tatar naj bi bil ,pripadnik mongolskega* ljudstva'. Toda današnji Tataři v Rusiji so turško ljudstvo, skupina mongolskih ljudstev pa so bili prvotni Tataři iz 13. stoletja, katerih ime je prešlo na današnje turško govoreče Tatare (prim. *VSL*, *LCZ*, *EB*). Definicija je torej nepopolna in zavajajoča.

Beseda **agio** ni italijanska, ampak francoska italijanskega izvora, zato izgovor ,adžo*' ni pravilen. Francoska beseda **agio** se namreč izgovarja ,ažjo', italijanska ustreznica, ki se iz-

govarja ‚adžo‘, pa je **aggio**. Ista napaka se je zapisala tudi sestavljalcem *VSL*, pravilna izgovorjava in zapis pa sta navedena v DZS-jevih dvojezičnih slovarjih.

Benfica naj bi bila ‚španski* športni klub‘, v resnici pa je portugalski oziroma libnonski.

Beseda **erot** je opisana kot ‚spremljevalec boga Erosa^{??}‘, v resnici pa so eroti predvsem spremljevalci boginje Afrodite oziroma pri Rimljanih Venere (amoreti, amorji). Tako piše mdr. v opisu gesel Eros ali amorji v *VSL* in *Slovarju grške in rimske mitologije* MK. Le v zastarelem *ST'68* sem našel trditev, da so izključno Erosovi spremljevalci.

Čeprav je v *SP* uvrščena iztočnica **varnost-noobveščevalna služba**, je v opisih pomensko povezanih gesel (npr. *VOS*, vosovec) ostala stara, po novem nepravilna(?) oblika **varnostno-^{??}obveščevalna služba**.

1c) (Tipkarske) napake v *Pravilih*

(Tipkarske) napake niso le v slovarskem delu *SP*, nekaj jih je tudi v *Pravilih*, npr. **Angoulene*** namesto *Angouleme* na strani 224, **Vogelweide*** namesto *Vogelweide* na strani 223 in **Inöni*** namesto *Inönü* na strani 183.

2) Zastarela in zastarevajoča imena, opisi in pojmi

V *SP* je objavljenih več zastarelih podatkov in zastarelih ali zastarevajočih (zemljepisnih) lastnih imen, kar v dobi računalniškega urejanja besedil in digitalnih, vsakomur dostopnih enciklopedij ni ravno pohvalno.

Tako naj bi bilo glavno* mesto Kazahstana še kar naprej **Alma-Ata**, čeprav je bila prestolnica že leta 1997 uradno preseljena v tedanjo Ak-molo, današnjo Astano (prim. mdr. *EB*). Posledično je **Astana** eno redkih pomembnejših glavnih mest, ki v *SP* ni uvrščeno in nima izvedenih poimenovanj za prebivalce.

Romunsko mesto **Cluj*** se že od leta 1970 imenuje **Cluj-Napoca**, *SP* pa navaja le staro ime, ki je danes le še ime okrožja (prim. mdr. *EB*).

Kinšasa naj bi še vedno bila ‚glavno mesto Zaira*‘, čeprav se je država že leta 1997 preimenovala v DR Kongo.

V *SP* ni imena **Zgornja Avstrija**, ki je dandanes precej bolj uporabljano od starejšega poimenovanja **Gornja Avstrija**. Poznajo ga namreč tako sodobni slovenski atlasi kot leksikoni. Manjkanje Zgornje Avstrije je toliko bolj presenetljivo, ker *SP* pozna dvojnici **Spodnja/Dolnja Avstrija** in celo **Spodnje Avstrijsko** (kje so se izgubila imena **Zgornje/Gornje/Dolnje Avstrijsko**, pa raje ne ugibam).

Po nenavadnem ključu se je v *SP* znašlo in bilo temeljito obdelano zemljepisno ime **Britanski Honduras**, ki je že dolgo povsem iz rabe. Po dru-

gi strani pa v *SP* ni imen nekaterih mladih in manj mladih (pol)samostojnih držav (npr. **Tuvalu**, **Kiribati**, **Vzhodni Timor**, **Aruba**), ki bodo v prihodnjih letih zagotovo pogosteje omenjane kot blagopokojni Britanski Honduras.

Lw je star, prvotni simbol za kemijski element lavrencij. Današnji simbol (v rabi je že več desetletij!) je **Lr** (prim. mdr. *EB* in *VSL*).

V *SP* je uvrščena beseda **adukcija^{??}** (navaja jo tudi več desetletij star *ST'68*). Toda v *Pravopisu*(!) **medicinskih izrazov** je bila leta 1996 predpisana pisava **addukcija**, podobna beseda **adduktor** pa je uvrščena tudi v približno enako aktualna *VSL* in *Družinsko zdravstveno enciklopedijo* DZS. Domnevam, da so se medicinski strokovnjaki odločili za pisavo z dvema ‚d‘ zato, ker je beseda addukcija (latinsko ad + ductio) protipomenka besede **abdukcija** (latinsko ab + ductio), različico adukcija pa bi se lahko razumelo tudi kot tvorjenko z latinsko predpono ‚a-‘, ki ima (praviloma) povsem drug pomen od predpone ‚ad-‘. Če so sestavljalci *SP* ugotovili, da pisava z dvema ‚d‘ kljub temu ni dopustna, bi to morali navesti, saj bi le tako razblinili vse dvome, ki se porajajo ob dejstvu, da je v *SP* uvrščena starejša različica zapisa, novejša pa ne.

Zastarela imena se najdejo tudi med slovenskimi zemljepisnimi imeni. Tako sta v *SP* uvrščena **Jošt nad Kranjem*** in **Šentjur pri**

Celju*, ki se že od leta 1990 imenujeta *Sveti Jošt nad Kranjem* in *Šentjur*. Tudi Šivče* je nekdanje zemljepisno ime, saj je bilo kraju s tem imenom leta 1991 vrnjeno staro ime *Sveta Trojica*. Zemljepisno ime Sveta Trojica sicer je v *SP*, a z njim ni mišljen pravkar omenjeni kraj, ampak kraj, ki se uradno imenuje *Sveta Trojica v Slovenskih goricah*, celo ime pa bi sodilo tudi v *SP*.

Brez pojasnila, da gre za staro krajevno ime, je v *SP* uvrščeno tudi ime *Dvori nad Izolo** (danes *Korte*). Kraja *Štomaž** prav tako ni mogoče najti na nobenem sodobnem zemljevidu. Leta 1987 se je namreč preimenoval v *Stomaž*, iz tega imena izpeljano prebivalsko ime pa ni *Štomažan**, ampak *Stomaženc* (prim. *Krajevni leksikon Slovenije* (DZS, 1995), knjižno verjetno tudi *Stomažan*).

3) Nedosleden izbor in obravnava iztočnic

3a) Manjkajoče besede in nepopolni tematski sklopi

Pri izboru iztočnic za *SP* je bila spregledana (ali ukinjena?) marsikatera vsakdanja beseda. Če se omejim zgolj na področje glasbe, so to npr. besede *pop* (v *SP* je le *pop glasba*), *etno* in *etno glasba* (primerljivi besedi v *SP* sta *težno* in *težno glasba*) ter *basbaritonist*. In to kljub temu, da je beseda *pop* samostojno geslo v obeh slovenskih splošnih leksikonih, skupaj z besedo *etno* pa je (skoraj) vsak dan natisnjena tudi na straneh s sporedom kulturnih prireditelj v enem od dnevnih časopisov. *Basbaritonist* je v *LCZ* in *VSL* kar nekaj, potreba po pravoepisno normirani pisavi pa se vidi v tem, da je v opisih najmanj dvakrat uporabljen zapis *bas-baritonist**. Pravoepisem je v *Slovar* uspelo uvrstiti kar triindvajset od šestindvajsetih tonovskih načinov (manjkajo *As-dur*, *B-dur* in *es-mol*; manjka tudi ton *eis*). Ker ne verjamem, da je ravno za ta pičila tri (oziroma štiri) gesla zmanjkalo prostora, je veliko bolj verjetna domneva, da je bil njihov izbor bolj ali manj naključen (če bi bilo v *SP* uvrščenih le nekaj tonovskih načinov, bi razumel, da je to rezultat uredniške politike »vsakega nekaj«), bojim se pa, da so bila naključno izbrana tudi premnoga druga gesla.

V precej številni družbi jezikov se je znašla eksotična *anamitiščina*, katere pomena *SP* ne razloži, ne pa tudi *kurdščina* in *tajščina*, če

omenim le dva od manjkajočih pomembnejših jezikov. Uvrstitev *anamitiščine* v *SP* je sporna predvsem zato, ker tega, kdo in kje govori *anamitiščino* (če jo sploh še kdo), v sodobnih virih ni mogoče izvedeti. V splošnih leksikonih namreč te besede ni, o *Anamitih* pa je mogoče izvedeti le, da je to ali staro ime za *Vietnamce* ali pa nekdanje ljudstvo v *Indokini*. Ne glede na to, ali je *anamitiščina* staro ime za *vietnamščino* ali jezik nekdanjih *Anamitov*, gre za danes povsem neznan in nepomemben pojem, to pa je razlog, ki narekuje ali izločitev takšnega gesla iz geslovnika ali pa natančnejši opis. Da bi bilo vse skupaj še bolj absurdno, je poskrbljeno s tem, da v istem *SP*, v katerem se je znašla *anamitiščina*, ni bilo prostora ne za *vietnamsko pokrajino Anam* ne za pokojne *Anamite*. V slovarskem delu *SP* ni niti vseh besed, ki so uporabljene v *Spremni besedi* (*otonemljanje* in *iztočničar/-ka*) in poglavju *Pravila* (npr. *pojevstvo*).

Prav tako manjkajo nekatere izpeljanke. Primer: v *SP* je uvrščena večina športnikov, ne pa tudi *bejzbolist* oziroma *baseballist*, čeprav je slednjo obliko poznal že *SP'62*. Je po novem ukinjen ali zgolj pozabljen? Sta pa zato v *SP* uvrščeni kar dve podomačeni obliki besede *baseball*, izgovorno pravilna *bejzbol* in manj pravilna *bezbol*. Slednja je brez oznake, ki bi rabo izrecno odsvetovala, saj kazalka *.gl.'* te funkcije, kot je razvidno iz naslednjega primera, nima.

3b) Različno obravnavane podobne besede

Precej različne obravnave so bile v *SP* deželne besede, nastale s podomačitvijo angleških besed, ki se začnejo z *baby*. Medtem ko je beseda **bebisiter** obravnavana povsem enako kot njena dvojnica **bejbisiter** (pri obeh je navedena razlaga v celoti), je beseda **bebibif**, ki jo pozna *SSKJ*, v *SP* nadomeščena z izgovorno pravilnejšo obliko **bejbibif**. Toda sodeč po statusu besede **bebisiter** bi si mesto v *SP* zaslužila tudi beseda **bebibif**.

Različno sta obravnavani tudi borzni protipomenki **baisse** in **hausse**. *SP* nas pri geslu **baisse** s kazalko usmerja k podomačeni različici **besa**, besede **hosa** oziroma njene starejše različice **osa**, ki sta podomačeni različici besede **hausse** (prim. *LCZ* in *SSKJ*), pa ne pozna. Podobno velja za sorti jabolk **ajdared** in **mutsu**. Prvo ime je podomačeno (iz **idared**), drugo pa ne (pričakoval bi podomačitev v **muću**).

Za precej zmede so pravopisci poskrbeli na področju kemije. Spojino **amoniak** so namreč preimenovali v **amonijak**^{??}, a le kot iztočnico, medtem ko so npr. v opisu gesla **amido**. (na isti strani!) pustili staro (ukinjeno?) obliko **amoniak** (,spojina iz amoniaka'). Prizanesli so tudi iztočnici **salmiak**, čeprav bistvene razlike med amoniakom in amoniakovo(!) spojino **salmiakom** ni. Da bi bila zmeda popolna in pravopis manj uporaben, so poskrbeli s *Pravili*, kjer so na strani 111 vendarle (oziroma žal) navedli zgled **salmijak**^{??}, pri tem pa spet pozabili na sorodno besedo **salmiakovec** (naj bi jo po novem pisali **salmijakovec**^{??}). Vse kaže na to, da se pravopisci do zadnjega trenutka niso mogli zediniti o praviln(ejši) pisavi imen teh spojin, posledica pa je nedopustna pravopisna zmešnjava. Vendar pa do nje sploh ne bi smelo priti, saj ni (bilo) z dosedanjim priponskim obrazilom **-iak** čisto nič narobe.

Različna so bila pravopisna merila za poimenovanje italijanskih umetnostnih obdobj. Tako *SP* z opisom ,gl. **duecento**' odsvetuje(?) rabo besede **duecento**, ne pozna pa besed **seicento** in **činkvecento**, podomačenih različic

izvirnih oblik **seicento** in **cinquecento**. Da takšne podomačitve ne bi bile iz trte izvite, dokazuje izraz **činkvečentist**, ki je naveden med zgledi za podomačevanje italijanske pisave v *Pravilih*, *Slovar* pa ga ne pozna.

Čeprav je *SP* do mnogih morda manj ustreznih, a splošno uporabljanih dvojnic zelo mačehovski, so se v njem znašle besede **bachtia-ri*** (iz nemških virov prepisano ime perzijske preproge **bahtijari**), **tsetse*** (izvirna pisava imena muhe **cece**) in **badmington*** (res ne vem, odkod se je vzela ta stvar; v *SP* je sicer označen kot nepravilna beseda, a to ni dovolj označen bi moral biti s črno piko!), ki bi že zaradi eksotičnosti zapisa lahko mirne duše manjkale.

Enako moteče (in odvečne) so tudi nekatere dvojnice antičnih imen, ki se že desetletja ne uporabljajo več (npr. **Teseus**^{??}, dvojnica imena **Tezej**, ki bi glede na pravila o podomačevanju grškega ,s' v ,z' lahko bila kvečjemu **Tezeus**^{??}, vendar zanjo ni nobene potrebe; podobna napaka se je pravopisecem zapisala tudi v zgledih za podomačevanje starogrških imen, kjer je navedeno ime **Anhises*** namesto **Anhizes**). Da pa pravopisci niti pri tem niso bili dosledni, kaže dejstvo, da v *SP* ni več gesla **Anteus** (starejša dvojnica imena **Antej**), ki je bil tako kot **Teseus** objavljen v *SP*'62.

Pri antičnih imenih je nepoenoteno tudi dodajanje končnic ,-es', ,-os' in ,-us'. Tako sta v *SP* na eni strani skupaj imeni **Aristofan** in **Aristofanes**, na sosednji pa sameva **Arhimed** (brez pričakovane dvojnice **Arhimedes**, ki jo pozna *LCZ* in *SP*'62, kar pomeni, da je živa vsaj toliko kot dvojnica **Aristofanes**).

Ker je *SP* prebivalski imeni **Bakovčar** in **Bodončar** (prekmurski različici knjižnih poimenovanj **Bakovčan** in **Bodončan**) priznal za knjižni dvojnici, bi prebivalska imena s končnico ,-ar' pričakoval tudi pri iztočnicah **Beltinci** (**Beltinčan** in **Beltinčar**), **Ivanjkovci** (**Ivanjkovčan** in **Ivanjkovčar**), **Odranci** (**Odrančan** in **Odrančar**), **Puconci** (**Pucončan** in **Pucončar**) itd. Razlogov za razlikovanje med tovrstnimi imeni ne vidim, pravopisci pa jih tudi niso navedli.

3c) Vsiljevanje zastarelih ali ne- uveljavljenih različic poimeno- vanj

V *SP* je mogoče najti besede, ki so zapisane v obliki, kakršne ne poznajo niti sodobni leksikoni niti enciklopedije. Prvi tak primer je beseda **aksolotel*** (severnoameriški vodni pupek), ki jo priročniki, izdani v 90. letih prejšnjega stoletja (mdr. *LCZ*, *VSL*, *Družinska enciklopedija živali DZS* in leksikon *Živalstvo CZ*), dosledno pišejo brez ,e', torej **aksolotl**, čeprav je pisavo aksolotel skušal uvesti že *SSKJ* leta 1970. Če pisava brez ,e' res ni primerna, bi to moralo biti v *SP* izrecno navedeno, ne pa da se edini živ zapis meni nič, tebi nič ignorira.

Drug tak primer je ime francoske himne. *SP* in *SSKJ* predpisujeta le starejšo obliko **marsejeza**, ne poznata pa različice **marsejeza**, ki je kot edina pravilna navedena v *SP'62* ter v *LCZ* in *VSL*, pa tudi sicer je bolj logična, saj je podmačena po zgledu v *SP* navedenega pridevnika **marsejski**.

Medtem ko mdr. *SP'62*, *SSKJ*, *ES* in *LCZ* poznajo le ime **senžermenska** (mirovna) **pogodba**, je novi *SP* »modernejši«: edino doslej uporabljano obliko ukinja in predpisuje različico **Saintgermainška* pogodba**. Toda če je po *SP* dopustna podomačitev **dahavski procesi**, potem tudi s podomačitvijo **senžermenska** (ali **Senžermenska**) **pogodba** ne bi smelo biti nič narobe.

Je pa novi pravopis od starega podedoval priimek **Gandi***, ki naj bi bil podomačena oblika znamenitega indijskega priimka. Toda dejstva govorijo drugače. *Pravila* zapovedujejo striktno ohranjanje indijskega ,dh' pri domačenju indijskih imen (zglied: **Ludhjana** namesto **Ludhiana**; izjema so verjetno lahko le prastare podomačitve, npr. **Buda**, a to v *Pravilih* ni omenjeno, čeprav bi moralo biti). Tudi v vseh slovenskih leksikonih in v biografiji iz leta 1984 je priimek **Gandhi** pisan s ,h'. Dvojnica **Gandi**, navedena v *SP'62*, torej v štirih desetletjih obstoja ni prepričala tako rekoč nikogar, pa so ji avtorji novega *SP* kljub temu dali prednost pred edino uveljavljeno obliko. Res neverjetno.

Pravopisci so mimogrede preimenovali tudi kako pasjo pasmo. Tako o že dolgo uveljavlje-

nem imenu **pekinčan** ni več ne duha ne sluha. Po novem naj bi se temu pritlikavemu hišnemu psu reklo le še **pekinžan**²⁷, enako kot prebivalcu Pekinga, torej. Čemu le? Veliko je primerov, da se za živalsko pasmo uporablja ime, ki je drugačno od prebivalskega, in tudi v tem primeru bi lahko brez škode ostalo tako.

3č) Spregledana lastna imena

V *SP* manjka prenekatero pogostno oziroma pomembno lastno ime. Tako *SP* pozna zemljepisno ime **Karnija**, ne pa tudi za naš prostor precej pomembnega prebivalskega imena **Karni**. To bi pravzaprav ne bilo nič usodnega, če bi ne obstajal resen problem, kako zapisati ime pripadnika in pripadnice tega ljudstva. Le domnevam lahko, da sta pravilni obliki **Karn** in **Karnka**, kajti pri iztočnici **Liburnija** je mogoče najti podobni imeni **Liburen*** in **Liburnka**, pri čemer pa močno dvomim o pravilnosti pisave **Liburen** (potemtakem tudi »Karen«), saj v podobnih primerih – **Saturn**, **koturn**, **Holfofern** – polglasnika ne pišemo. Podobno je *SP* razočaral pri iztočnici **Ober**, pri kateri pogrešam žensko obliko. Je to »Oberka« (pri nepričljivem zgledu **Ogerka*** me v dvom spravlja primerjava z imenom **Mavrka** in **Liburnka**, pri katerih je neobstojni ,e' iz moških ustreznic **Maver** in **Liburen*** razumljivo izpuhtel), **Obrinja** ali **Obrka**²⁷?

Pri iztočnici **Salt Lake City** ni imen za prebivalca/-ko, ki bi ravno ob minulih zimskih olimpijskih igrah v tem mestu prišli zelo prav. Le kdor bo našel kak podoben zgled (npr. **Oklahomacityjčan/-ka**), bo lahko brez zadrege skoval imeni **Saltlakecityjčan/-ka**.

Prebivalska imena manjkajo tudi pri mnogih drugih iztočnicah, npr. **Fersko** otočje in **Fereri** (najverjetneje **Ferrec** in **Ferka** oziroma **Fererrec** in **Fererka**), **Savdska Arabija** (najverjetneje **Savd[tij]ec** in **Savd[tij]ka**) itd.

Presenetljiva je zevajoča praznina pri iztočnici **Slonokoščena obala**. *SP* ne razkrije niti imena za prebivalca (po zgledu **Britanskohonduražan** bi verjetno lahko uporabili približno enakovredno ime **Slonokoščenoobalec**²⁷) niti pridevnika (po zgledih **sierraleonski** in **burki-**

nafaški bi bil verjetno primeren pridevnik *slonokoščenoobalski*^{??}). Takšni težje sestavljivi pridevniki in imena bi bili v *SP* še posebej dobrodošli, če pa naj bi se namesto *Slonokoščeno-obalec*^{??} pisalo le ‚prebivalec Slonokoščene obale‘, bi od *SP* pričakoval tak zglede, ne pa da ne pove niti tega, ali se pravilno reče ‚iz Slonokoščene obale‘ ali ‚s Slonokoščene obale‘. Pogrešam tudi zemljepisno ime ‚Kvarner, ki se v sodobni literaturi sklanja tako Kvarner-ju kot Kvarner-u* (sklanjatev Kvarner-u*, ki jo je čas že krepko povozil, je namreč navedena v *SP*’62).

Pri imenih za prebivalca Izole (*Izolčan*, *Izoljan*) ne bi škodila informacija o pravopisnem statusu poimenovanja *Izolan*, ki je re-

den gost na straneh najmanj enega slovenskega dnevnika.

Ime nekdanje portugalske kolonije *Macau* (to je izvirno, portugalsko ime) je v *LCZ* že dolga leta podomačeno v *Makao*, *SP* pa vseeno navaja le tujo (angleško, nemško ipd.) pisavo *Macao*^{??}, ki jo za slovensko sicer razglaša tudi *Veliki družinski atlas sveta DZS* (1992). To je lep primer pretirane raznolikosti pisanja tujih lastnih imen v slovenskih leksikonih in atlasih. Problematično pa je predvsem to, da je pravopis za slovensko določil najmanj primereno, tj. tujo(!) obliko pisave. Primernejši od pisave *Macao* bi bili tako dosedanja slovenska pisava *Makao* kot izvirna *Macau*.

4) Nenavadna prebivalska imena

Največ nedoslednosti in slabih rešitev je v novem *SP* najti pri prebivalskih imenih.

4a) Spremenjena imena narodov in ljudstev ter prebivalcev držav in pokrajin

Prebivalec angleške grofije Kent naj bi po novem bil *Kentovec*^{*}, čeprav je bila še leta 1998 edina dopustna oblika poimenovanja *Kentčan* (prim. *Jezik naš vsakdanji* GV). Da končnica ‚-ovec‘ v poimenovanju za prebivalca Kenta ni najbolj posrečena, je mogoče soditi tudi po pravopisni razlagi tega priponskega obrazila, kjer možnost poimenovanja prebivalca sploh ni omenjena. Tudi morebitno sklicevanje na končnico ‚-ec‘, ki da pristoji imenom za prebivalce pokrajin, ne zdrži trezne presoje, saj je izjem s končnico ‚-čan‘ v *SP* ničkoliko (prim. s točko 4b).

Poseben primer zmešnjave je ime nekdanje(!) angleške grofije *Yorkshire*, ki je v *SP* navedena tudi v podomačeni obliki *Jorkšir*^{??}, pri čemer je izvirno ime opisano kot ‚angleška grofija‘, podomačeno pa kot ‚angleška pokrajina‘. Da bi bila mera nesmiselnosti polna, je iz prve-

ga imena izpeljano prebivalsko ime s končnico ‚-ec‘ (*Yorkshirec*), iz drugega pa prebivalsko ime s končnico ‚-čan‘ (*Jorkširčan*^{??}).

Med narodi je zelo kruta usoda doletela Litvanca, saj so bili čez noč zbrisani s pravopisnega zemljevida. *SP* namreč priznava le obliko *Litovec*, čeprav je ime *Litvanec* še zelo v rabi in je kot edino poimenovanje naroda (Litvanci) navedeno v *LCZ*, omenjeno pa je tudi v opisu gesla *litvanski* v *SSKJ*. Za tolažbo se je besedi *litovščina* v *SP* pridružila *litavščina*^{*}, čeprav je to po *VSL* zastarela oblika.

Prebivalcem obeh Hondurasov je bila fortuna precej bolj naklonjena, saj so dobili celo dve različni poimenovanji. Prebivalec Hondurasa naj bi odslej bil *Hondurašan*, prebivalec nekdanjega Britanskega Hondurasa pa *Britansko-honduražan*^{??}. Med kovanjem prebivalskih imen iz zemljepisnih imen, ki se končujejo na ‚-as‘ ali ‚-os‘, je bila bitka med argumenti v prid ž-ja in š-ja verjetno precej huda, absolutni zmagovalc pa je, kljub na prvi pogled neodločenemu izidu, na žalost ‚š‘. Na žalost zato, ker so pravopisci spremenili tudi ime *Laožan* v *Laošan*^{??}, čeprav je ime *Laožan* že povsem uveljavljeno, kar dokazujejo mdr. samostojno geslo v *LCZ* in omembe v *VSL* in *Državah sveta 2000* MK. Da bi pravopisci lahko Laožane pu-

stili pri miru, dokazuje geslo **Tunižan**^{??}, ki bi po pravopisnih pravilih(?) moralo biti **Tunišan**, saj se ‚s‘ v imenu Tunis izgovarja enako kot ‚s‘ v imenu Vis (prebivalec tega otoka je Višan). Pri tem pa je treba opozoriti, da ime Tunižan vsaj v primerjavi z imenom Laožan ni uveljavljeno, zato bi ga pravopisci lahko brez škode napisali pravilno.

Nenavadna je tudi razlika med poimenovanjema za prebivalca indijske države Utar Pradeš (**Utarpradešanec***) in Bangladeša (**Bangladeševac***). Obe zemljepisni imeni se končata z istopomenskima končnicama ‚-pradeš‘ in ‚-deš‘, ki sta hindijska izraza za deželo, zato bi obakrat pričakoval enak princip tvorjenja prebivalskega imena (tako kot so npr. vsi prebivalci »-burgov« »-buržani«), ne pa dveh povsem različnih. Sicer pa je ime Bangladeševac videti in slišati tako, kot da bi šlo za mitološko bitje, ki je rodilo Bangladeš, saj smo Slovenci tudi grm, ki rodi liste, iz katerih si npr. **Bangladešan** kuha čaj, poimenovali s priponskim obrazilom ‚-evac‘ (čajevec). V primeru Utarpradešanca pa ne vidim razloga za podaljševanje s priponskim obrazilom ‚-ec‘, saj je npr. prebivalec Marakeša v Maroku **Marakešan** (in ne »Marakešanec«), prebivalec somalske prestolnice Mogadiš v **Mogadišan** (in ne »Mogadišanec«). Da bi bili obliki Bangladešan in **Utarpradešan** primernejši, je mogoče sklepati tudi po pridevnih **bangladeški** in **utarpradeški**.

Nelogična se mi zdi prepoved rabe pridevnika **anglosaksonski** (dovoljen je le pridevnik **anglosaški**), kajti če se sme uporabljati pridevnik **saksonski**, potem tudi s pridevnikom **anglosaksonski** ne more biti nič narobe (njegova sporna komponenta je namreč taisti pridevnik **saksonski**).

Pravopisci so v za prebivalca Etiopije doslej edino uveljavljeno ime **Etiopec** (prim. mdr. SP'62 in VSL) vrinili črki ‚i‘ in ‚j‘ in ga spremenil v **Etiopijec*** (toda pridevnik je še naprej le etiopski!), v zameno pa so poimenovanju za prebivalca sosednjega Džibutija ti črki odvzeli, tako da je nastalo ime **Džibutčan*** (pridevnik **džibutski***). Glede na to, da je bil dosedaj v rabi pridevnik **džibutijski** (mdr. v *Države sveta 2000*) in da bi bilo ime **Džibutijec** čisto spo-

dobno (zglede iz SP: **Malavijec**, **Maldivijec**, **Tahitijec**), ne vidim razloga za pisavo Džibutčan. Če pa razlog obstaja, bi ga bilo treba navesti v opombi, še posebej zato, ker so imena za prebivalce držav s priponskim obrazilom ‚-čan‘ v SP prej izjema kot pravilo.

Ime za pripadnika ljudstva **Havsja** je v SP podomačeno v **Havs**^{??}, množinska oblika imena ljudstva v **Havsi**, kolektivno poimenovanje v imenovalniku ednine (Havsja) pa sploh ni navedeno (pri npr. ljudstvu **Otava** je). Toda nova podomačitev Havs je v popolnem nasprotju s podomačitvijo **Šerpa** za pripadnika ljudstva **Šerpa** (v množini **Šerpi**), razlogi zanjo pa v SP niso pojasnjeni. SP prav tako ne odgovori na druga vprašanja, ki se porajajo ob primerjavi imen Havs, Šerpa in Otava. Zakaj naj bi se smelo reči ‚ljudstvo Otava‘, ne pa tudi ‚ljudstvo Havs‘ in ‚ljudstvo Šerpa‘? Ali zgled Havs (namesto Havsja) pomeni, da pripadnik npr. afriškega ljudstva **Dinka** ni več **Dinka**, ampak »Dink«? Kaj pa Šerpa? Je to (edina) izjema, pri kateri se v imenu pripadnika ljudstva ohrani končnica ‚-a‘ (oziroma katerikoli drug samoglasnik), ali pa so izjeme nove podomačitve tipa **Otavec**^{??} (namesto **Otava**) in stare podomačitve tipa **Ink** (namesto **Inka**)? Kako torej podomačujemo imena pripadnikov ljudstev Ajmara, Čibča, Nutka, Ganda, Nama, Azande, Fulbe, Puelče, Mapuče, Ašanti, Herero, Navaho, Pueblo itd.? Odgovore na ta in druga vprašanja bi lahko dala le jasna navodila in preiščeni zglede za tvorjenje imen ljudstev, ki jih v *Pravilih* ni. A so nujno potrebna, saj so imena (manj znanih) ljudstev v vsaki slovenski knjigi ali leksikonu zapisana drugače (tako npr. pravopisnima imenoma **Kečujci** in **Kečua** delajo družbo različice **Kečva** in **Kečvanci** – v VSL – in **Kečuji** – v LCZ).

Pravopisci so spremenili tudi večino prebivalskih imen, tvorjenih z nekončno pripono ‚-an‘. Tako naj bi bilo po novem namesto **Peruanec** prav **Perujec**, namesto **Samoanec** **Samojec** (in to kljub temu, da je v *Pravilih* na strani 117 naveden »zastarelo« zglede Samoanec!), namesto **Goanec** **Gojevec** in namesto **Tonganec** **Tongovec**. V spomin na stare čase pa je ostalo nespremenjeno ime **Papuanec**, razlogi za to pa seveda niso pojasnjeni.

Dodatni komentar

Vsekakor je upravičenost spreminjanja poimenovanj, ki so bila še včeraj v splošni rabi, zelo vprašljiva. Če ne zaradi drugega, zato, ker je v pravopisnih *Pravilih* in celo v *Slovarju* navedenih kar nekaj zgledov (npr. Arležan), po katerih naj se že uveljavljene podomačitve ne bi spreminjale niti, kadar so v nasprotju s sodobno pravopisno logiko. In za imena Etiopec, Peruanec, Samoanec ipd. zagotovo velja, da so povsem uveljavljena in da niso tako zelo napačna, da bi ne mogla vsaj soobstajati skupaj z novimi podomačitvami. Ali so vse nove podomačitve res nujno potrebne, je pa drugo vprašanje.

4b) Nepojasnjena različna usoda enakih končnic

Med nenavadna prebivalska imena lahko uvrstim tudi imeni *Fairbankščan** in *Sussekščan**. Prvo je izpeljano iz imena aljaškega mesta Fairbanks, drugo pa iz imena nekdanje angleške grofije Sussex (mimogrede, namesto opisa ‚angleška grofija‘ bi v *SP* moralo pisati ‚nekdanja angleška grofija‘ oziroma ‚ime dveh angleških grofij‘, saj je grofija Sussex z delitvijo na West in East Sussex prenehala obstajati). Obe imeni imata končnico, ki je v izgovorjavi in pisavi zelo podobna končnici v imenu severnoameriških mest Phoenix in Halifax, katerih moški prebivalski imeni sta po *SP* *Phoenixčan* in *Halifaxčan*. Po analogiji (in predvsem glede na izgovor) bi torej bilo pravilnejše ime za prebivalca Fairbanksa *Fairbankščan* (potrjuje ga tudi zgled *Hastingščan* za prebivalca angleškega Hastingsa), za prebivalca Sussexa pa *Susseščan*. Pri imenu Sussex je videti napačen tudi pridevnik *sussekški** – po zgledu pridevnikov *phoeniški*, *halifaški* in *fairbanški* bi namreč pričakoval pisavo brez ‚k‘, torej *susseški*. Če pa se v vseh teh imenih vendarle skriva kaka logika, bi bilo zelo lepo, če bi jo pravopisci razodeli v kakšni opombi.

Podobno velja za prebivalska imena, izpeljana iz imen mest s končnico ‚-land‘. Le zakaj naj bi pisali *Portlandec*²⁷ in *Oaklandčan* namesto *Portlandčan* in *Oaklandčan*? Iz prebivalskih imen v *SP* je namreč mogoče razbrati težnjo, da

bi imena prebivalcev mest in otokov tvorili s priponskim obrazilom ‚-čan‘/‚-čanka‘, imena prebivalcev pokrajin in držav pa s priponskim obrazilom ‚-ec‘/‚-ka‘ (npr. *Oregonec*, *Wisconsinec*). Pri tem pa pravopisci niso bili dosledni, saj so tudi v nekaterih primerih, ko to ni neizogibno, uporabili drugačno priponsko obrazilo od pričakovanega (npr. že omenjeni *Portlandec*, pa *Michigančan*²⁷ namesto *Michiganec*, *Mainčan*²⁷ namesto *Mainec* itd.). Takšne nedoslednosti so pogoste tudi pri imenih z drugih jezikovnih področij (npr. *Piemontčan*²⁷ v primerjavi z *Vermontec*, pa *Margrebcčan*²⁷, *Beninčan*²⁷ itd.).

Še bolj presenetljivo je prebivalsko ime *Patmoščan**, saj je to edini primer, da je iz imena grškega otoka s končnico ‚-os‘ nastalo prebivalsko ime s končnico ‚-ščan‘ (v *SP* so sicer le prebivalska imena s končnico ‚-šan‘, npr. *Samošan*, *Naksošan*, *Lezbošan*, *Hiošan* ipd.).

Nepojasnjene so tudi razlike med prebivalskimi imeni, ki so izpeljana iz imen mest s končnicama ‚-as‘ in ‚-es‘. Nekatera so dobila končnico ‚-ščan‘ (npr. *Kaunaščan*, *Madraščan* in *Velesčan*, z angleškega govornega področja *Kansaščan*, s španskega *Caracaščan*²⁷, *Buenosaireščan*²⁷), druga pa ‚-šan‘ (npr. *Burgašan*²⁷, z angleškega govornega področja *Dallašan*²⁷, s španskega *Teksašan*, *Lasvegašan*, *Laspalmašan*, *Losangelešan*, *Florešan*), pri čemer jezikovni izvor očitno ni imel nobene vloge. Še posebej moteče se mi zdijo razlike med podobnimi imeni, npr. *Madraščan* – *Burgašan*, *Buenosaireščan* – *Florešan*. Smiselno poenotenje takšnih na novo skovanih imen bi za pravopisce ne smelo biti pretrd oreh. Če bi v *SP* ne bilo toliko drugih nedoslednosti, napak in čudnih rešitev, bi verjel, da obstaja za omenjene razlike kak tehten razlog, tako pa o tem močno dvomim. Glede na močno številčno zastopnost raznih »ošanov« v *SP* in *SP'62* bi utegnila biti primerna enotna končnica ‚-šan‘. Če pa bi se odločili za razlikovanje imen glede na jezikovni izvor, bi bila glede na zven posameznih prebivalskih imen verjetno najboljša takšna rešitev: pri španskih zemljepisnih imenih s končnicama ‚-as‘ in ‚-es‘ bi se uvedla enotna končnica ‚-šan‘, pri nešpanskih pa ‚-ščan‘ (razen pri kakem že uveljavljenem imenu). Tako

bi v *SP* imeli poleg španskih prebivalskih imen Teksasčan, Lasvegašan, Laspalmašan, Hondurašan ipd. tudi imeni *Caracašan* in *Buenosairešan*, poleg nešpanskih imen Kaunaščan, Madraščan, Kansaščan in Veleščan pa tudi imeni *Dallaščan* (čeprav je Dallas v precej španskem Teksasu, je ime angleško; po podatkih v *EB* se imenuje po nekdanjem ameriškem podpredsedniku Dallasu) in *Burgaščan*.

Podobno je s prebivalskimi imeni *Kinšaščan*^{??}, *Lhašan* in *Mombašan*, ki so izpeljana iz imen mest s povsem identično, celo enako naglašeno končnico, *,-asa'*. Ne vidim prepričljivega razloga, da ne bi tudi prebivalcu Kinšase rekli *Kinšašan*.

Prebivalec provansalskega mesta Aix-en-Provence je po *SP* *Aixenprovenšan*^{??}, kar je nekaj takega, kot če bi npr. prebivalcu Laz v Tuhinju ne rekli Lazovec, ampak »Lazevtuhinjčan«. Ustreznejše poimenovanje za prebivalca »Aixa v Provansi« bi bilo *Aixčan*, tej rešitvi pa pritrjuje tudi francoska enciklopedija *Larousse*, kjer je navedeno prebivalsko ime Aixois. Pri tem moram opozoriti še na razliko med prebivalskima imenoma *Aixenprovenšan* in *Portauprinčečan*^{??}, kjer je končni *,-ce'* enkrat prešel v *,-š'*, enkrat pa ne.

Zanimiva je primerjava francoskih zemljepisnih imen s končnico *,-bourg'*. V *SP* je namreč mogoče najti prebivalska imena *Strasbourgčan*, *Luxembourgčan*, *Fribourčan* in *Cherbourgčan*^{??}. Če upoštevam, da je končni *,-g'* v vseh štirih primerih neslišen, bi bila pravilna le pisava s končnico *,-gčan'*, ker pa nam je pri imenih za prebivalce »-burgov« vseh vrst bolj blizu končnica *,-žan'*, bi bilo najbolj smiselno v vseh štirih primerih uporabiti to končnico. Problematično je videti tudi ameriško prebivalsko ime *Pittsburghčan*^{*}, saj bi po sicer spornem zgledu *Cherbourgčan* pričakoval končnico *,-čan'*, torej *Pittsburghčan*.

Nepojasnjene razlike so tudi med zemljepisnimi imeni s končnico *,-ng'*. Tako sta v *SP* uvrščeni imeni *Norrköpingčan*^{??} in *Wyominžan*, čeprav naj bi bila po navodilih za izgovorjavo sodeč oba končna *,-g'* enako slišna. Da ima skandinavski končni *,-g'* enak status kot nemški in angleški, je mogoče sklepati tudi po

imenu *Göteborgčan*, zato je pisava *Norrköpingčan* toliko bolj nelogična.

Silno nenavadno je prebivalsko ime *Pjongčan*^{??}, ki naj bi bilo sinonim za *Pjongjangčan*. Toda ime mesta *Pjongjang* se ne okrajšuje v *Pjong*, zato je ni osnove za ime *Pjongčan*. Zelo vprašljivo je tudi samo ime *Pjongjangčan*, saj ni jasno, v čem se ime severnokorejske prestolnice *Pjongjang* razlikuje od imen kitajskih mest *Šenjang*, *Peking* in *Hongkong*, da iz njega izpeljano prebivalsko ime ni *Pjongjanžan* (po zgledih *Šenjanžan*, *Pečinžan* in *Hongkonžan*).

Pri iztočnici *Bamako* bi po zgledu prebivalskega imena *Monačan* in pridevnika *monaški* pričakoval podiztočnici *bamaški* in *Bamačan*, ne pa *bamakovski*^{??} in *Bamakovčan*^{??}. Obe iztočnici (*Bamako* in *Monako*) namreč prihajata s francoskega govornega območja in imata enako naglašeni končnici *,-ako'*. Dejstvo je tudi, da so prebivalska imena s končnico *,-kovčan'* tako rekoč rezervirana za izpeljanke iz zemljepisnih imen s končico *,-kovci'* (npr. *Bakovci Bakovčan*), zato je uvrščanje prebivalcev *Bamaka* v to skupino imen toliko manj logično.

Nenavadnih prebivalskih imen s tem še zdaleč ni konec. Med opaznejšimi je ime *Illinoičan*^{*}, kar naj bi pomenilo prebivalec *Illinoisa* v ZDA. To težko izgovorljivo ime je videti še posebej čudno, če ga primerjam s prebivalskim imenom *Valaisčan*, ki ohranja neslišni končni *,-s'* (*,-s'* je neslišen tudi v imenu *Illinois*). Pravopisci bi torej smeli skovati kvečjemu ime *Illinoisčan*. Tu pa lahko pravopisecem takoj zastavim vprašanje, po kakšni logiki se končni *,-s'* v francoskih zemljepisnih imenih v prebivalskih izpeljankah ohranja ne glede na izgovor (npr. neslišni *,-s'* v imenih *Nantesčan*, *Toursčan*, *Valaisčan* in slišni *,-s'* v imenu *Reimsčan*)*? Glede na to, da se slišni končni *,-s'* v tujih imenih spreminja v *,-š'* (npr. *Massachusettsčan*, *Neworleanščan*, *Wormščan*), bi tudi v primeru prebivalca *Reimsa* pričakoval ime *Reimščan* (na to obliko daje misliti tudi pridevnik *reimški*).

Čudno je videti in slišati tudi na novo skovano ime *Martiniquečan*^{*}. Pričakoval bi namreč obliko *Martiničan*, saj obstaja ime otoka *Mar-*

tinique tudi v podomačeni obliki *Martinik* (prim. *Veliki družinski atlas sveta DZS, Jezik naš vsakdanji* GV), to pa je že mogoče primerjati z imenom Mozambik (originalno Moçambique), iz katerega je izpeljano prebivalsko ime *Mozambičan*, ne pa »Mozambikčan«.

Problematična sta tudi ime *Mauritiusčan** in pridevnik *mauricijski*²⁷, saj se ime otoka *Mauritius* prav tako podomačuje, in sicer v *Mavricij* (prim. *VSL*, kjer je navedeno tudi prebivalsko ime *Mavricijec*, in *Jezik naš vsakdanji* GV).

4c) Izvirno poimenovanje enkrat upoštevano, drugič ne

Opombe s pojasnili bi bile potrebne tudi pri nekaterih imenih prebivalcev starogrških krajev. Eno takšnih je *Halkidijec*, ki označuje prebivalca grškega polotoka Halkidike. Po znanem zgledu iz slovenskega prevoda *Svetega pisma*, kjer so prebivalci antične Tesalonike (današnjega Soluna) imenovani *Tesaloničani*, bi verjetno vsakdo iz imena Halkidika izpeljal prebivalsko ime *Halkidičan*, ne pa Halkidijec. Očitno je v imenu Halkidijec (pa tudi npr. *Avlijec*, prebivalec antične Avlide) upoštevano izvirno starogrško poimenovanje, na ime *Elidčan*, ki označuje prebivalca (po *SP* antične, čeprav obstaja z istim imenom še dandanes) grške pokrajine Elide, pa grščina očitno ni imela tolikšnega vpliva. Brez jasnih navodil in razlage takšni zgledi laiku ne koristijo kaj dosti.

Vendar pravopisci izvornih pisav niso vedno upoštevali. Tako je zanje prebivalec Gdanska *Gdanec**, čeprav bi po podobnih ruskih zgledih (prebivalec Omska je *Omščan*, ne pa »Omec«) pričakoval obliko *Gdanščan*. In res, oblika *Gdanščan* je bila zapisana že v *Poljsko-slovenskem slovarju* DZS (1977), njeno pravilnost pa potrjuje tudi izvirno poljsko ime *gdanzczanin*. Tvorba *Gdanec* me navdaja z mislijo, da jo je skoval računalnik, ki se je zgledoval po prebivalskem imenu *Danec*, ni pa razumel, da se *Danska* imenuje po *Dancih*, *Gdansk* pa ne po svojih prebivalcih, ampak le-ti po *Gdansku*.

4č) (Ne)spreminjanje zemljepisnih imen v prebivalskih imenih

Naravnost neverjetne so razlike med prebivalskimi imeni, ki so izpeljana iz imen mest s končnicami, ki se izgovarjajo kot ,č', ,š' ali ,ž'. Tako so v *SP'01* po eni strani imena *Greenwičan*, *Norwičan* in *Palmbečan*, po drugi pa imena *Pugwashan*, *Mohacsan*, *Pecsan*, *Bydgoszczan* in *Clujan*. Toda madžarsko dvočrkje ,cs' je povsem primerljivo z angleškim dvočrkjem ,ch', saj obe zaznamujeta enak glas. O podobnosti med angleškima končnicama ,ch' in ,sh' prav tako ni dvoma. Čemu torej takšne razlike?

Pravopisci so v prebivalskih imenih *Bihačan*, *Bilečan* in *Pečan* srbohrvaški ,č' pustili nespremenjen, pri tem pa očitno pozabili na lasten zgled v *Pravilih* (stran 24), po katerem je prebivalec Bileče *Bilečan* (in potemtakem prebivalec Bihača *Bihačan*, Peči pa *Pečan*). Da bi bila zmeda popolna, je poskrbljeno s prebivalskim imenom *Gospičan* pri iztočnici *Gospič* v slovarskem delu *SP*. Menim, da ohranjanje mehkega ,č' v prebivalskih imenih ni nujno, saj bi ga lahko po zgledu izpeljank tipa *nedičevce* v vseh prebivalskih imenih mirne duše podomačili v ,č'.

4d) (Ne)razlikovanje med pripadnikom naroda/ljudstva in prebivalcem države/dežele

Včasih se s pojavom kake nove države samo od sebe(!) zgodi, da dobimo poleg poimevanja za pripadnika naroda/ljudstva tudi posebno poimenovanje za državljana/prebivalca države. Tako sta npr. *Tadžik* in *Tadžikinja* že od nekdanj poimevanji za pripadnika/-co naroda, *Tadžikistanec* in *Tadžikistanka* pa od začetka 90. let 20. stoletja za državljana/-ko Tadžikistana. V primeru Tadžikistana in nekaterih drugih srednjeazijskih držav/republik nam takšno razlikovanje omogoča končnica ,-stan', v večini drugih primerov (npr. In-

donezija, Filipini, skoraj vse afriške države) pa dejstvo, da se večnacionalna država ne imenuje po nobenem narodu/ljudstvu. Toda teren (ne)razlikovanja med pripadnikom naroda/ljudstva in prebivalcem po tem narodu/ljudstvu imenovane države/dežele je zelo spolzek. Pravopiscem je na njem nekajkrat hudo spodrsnilo.

Pri iztočnici Kirgizija *SP* ne razlikuje med pripadniki naroda in prebivalci države. Prebivalec* Kirgizije (uradno ime države je *Kirgizistan!*) naj bi bil *Kirgiz*, prebivalca pa *Kirgizjika**. Toda pravilnejši naziv za prebivalca/-ko države bi bil *Kirgizistanec/-ka*, medtem ko je Kirgiz pripadnik kirgiškega naroda (pripadnica pa *Kirgizinja*). Zgled za takšno rešitev je v samem *SP*: prebivalca Baškirijske ni »Baškirijska«, ampak *Baškirka*, prebivalca Baškortostana (to je uradno ime Baškirijske republike v Ruski federaciji) pa je *Baškortostanka*.

Precejšno zmedo so pravopisci ustvarili z uvajanjem novih prebivalskih imen. Doslej smo npr. poznali le prebivalska imena *Vlah*, *Sas*, *Švab* in *Flamec* ter iz njih izpeljana zemljepisna imena *Vlaška/Vlaško*, *Saška/Saško*, *Švabska/Švabsko* in *Flamska/Flamsko*, v *SP* pa sta se zdaj znašli še novi prebivalski imeni *Vlaščan** in *Saščan**. V čem le vidijo pravopisci razliko med temi deželami in njihovimi prebivalci, da so skovali imeni *Vlaščan* in *Saščan*, prizanesli pa so nam z imenom »Flamščan« in »Švabščan«? Doslej smo prebivalcem *Vlaške* rekli *Vlahi* (prim. mdr. *LCZ*), prebivalcem *Saške* pa *Sasi* (čeprav se ime *Sasi* nanaša tudi na eno od prvotnih germanskih plemen), in tako bi brez škode lahko bilo tudi v prihodnje.

Čudim se tudi temu, da *SP* uvaja novo prebivalsko ime *Valonijec**, ne pozna (oziroma ga ukinja?) pa imena *Valonec* (prim. mdr. *VSL*, *LCZ*, *SP*'62). Prav tako ne pozna pridevnika *valonski*, ampak le *valonijski**. Iz slednjega pač ni mogoče izpeljati uveljavljenega poimenovanja *valonščina* za valonski jezik oziroma narečje (mar naj bi se ji po novem reklo »valonijščina«?). Tovrstno »posodabljanje« uveljavljenega prebivalskega imena je res skrajno čudno, še posebej, če upoštevam, da tudi tujci pravijo *Valoncem* »Valonci«, namreč *Wallons*

(*Francozi*), *Wallonen* (*Nemci*), *Walloons* (*Angleži*) itd. Očitno je, da so se pravopisci za poimenovanje *Valonijec* odločili zato, ker niso upoštevali dejstva, da so *Valonci* narod (oziroma vsaj etnična skupina), *Valonija* pa njihova domovina (ravno zaradi razlik med *Valonci* in *Flamci* se je *Belgija* preoblikovala v federalno državo).

Podobno velja za *Moldavce*, ki so v *SP* skupaj z na novo skovanimi *Moldavijci* združeni pod iztočnico *Moldavija*. Sprva sem pomislil, da bi lahko bil *Moldavec* pripadnik moldavskega naroda, *Moldavijec** pa prebivalec *Moldavije*. Toda kmalu sem spoznal, da tako ne more biti. Pravopiscem se je poimenovanje *Moldavijec* najbrž zapisalo iz podobnih razlogov kot ime *Valonijec*. *Moldavci* so namreč *Romunom* soroden narod(!) (prim. mdr. *LCZ*, *Države sveta 2000 MK*), čigar prastarega imena se pač ne bi smelo kar mimogrede prilagoditi imenu države, ki je sami niti ne imenujejo *Moldavija*, ampak *Moldova* (sebe pa, če se ne motim, *Moldovan*).

Podobno kot za imeni *Moldavijec* in *Valonijec* velja med drugim tudi za prebivalski imeni *Waleščan** (doslej samo *Valižan*, prim. mdr. *VSL* in *Države sveta 2000*) in *Etiopijec** (doslej samo *Etiopec*; prim. s točko 4a).

Kot primer dopustnega (vendar ne nujnega!) preimenovanja oziroma posodobitve pa lahko omenim prebivalsko ime *Virginijec* (namesto zastarelega poimenovanja *Virginec*; prim. *SP*'62). *Virginijci* so namreč del ameriške nacije, zato s poimenovanjem *Virginijec*/*Virginec* označujemo izključno prebivalca *Virginije*, ne pa pripadnika kakega posebnega naroda ali nacije (s tega vidika prilagoditev prebivalskega imena imenu države ni moteča). *Valonci*, *Moldavci*, *Valižani* in *Etiopci* pa so ali narod (tj. – po *SSKJ* skupnost ljudi na določenem ozemlju, ki so zgodovinsko, jezikovno, kulturno in gospodarsko povezani ter imajo skupno zavest) ali nacija (tj. po *SP* – državni narod), zato jih pravopisci ne bi smeli kar tako preimenovati. Bojim pa se, da utegne kljub tem pomislekom do prihodnje izdaje pravopisa dozoreti še kakšno tovrstno presenečenje, morda celo fantomsko prebivalsko ime »*Slovenijec*« in pridevnik »*slovenijski*«.

4e) Nenavadna imena pripadnic ljudstev

Vprašljive so nekatere rešitve pri poimenovanju pripadnic ljudstev. Pripadnica Inkov naj bi bila *Inka**, kar je nadvse čudno, če upoštevam, da je izvirni naziv za pripadnika(!) Inkov Inca, inka pa naš podomačen naziv za inkovskega vladarja. Ustreznejša bi bila ženska oblika *Inkinja* (po zgledu Grk – Grkinja).

Medtem ko *SP'62* za žensko obliko prebivalskega imena Čerkez navaja *Čerkezinja*, pozna novi *SP* le obliko *Čerkezka**, ne da bi pri tem pojasnil usodo Čerkezinje in čerkeške moške suknje čerkeske (prim. *SSKJ*). Če se ta po novem piše *čerkezka*, bi bilo ime Čerkezinja toliko ustreznejše.

V nasprotju z imenom Čerkezinja pa so bila nekaterim drugim ženskim prebivalskim imenom tradicionalna obrazila, -ka' bržkone po nepotrebnem zamenjana z -,inja' (npr. *Hetitinja* namesto *Hetitka*, *Moabitinja* namesto *Moabitka*).

Nenavadna je tudi ženska oblika prebivalskega imena Kurd. Po zgledu imen *Turkinja* in *Baskinja* bi pričakoval obliko *Kurdinja*, ne pa *Kurdovka**. *Kurdovka* bi lahko bila kvečjemu ženska s priimkom Kurd (zgled iz *SP*: *Turkovka*) ali pa kakšna kurdska jopa oziroma kapa (kot je baskovska čepica *baskovka*).

4f) Posodobljena in »posodobljena« (stara) prebivalska imena

Pravopisci so med sestavljanjem novega *SP* na hitro pometli s številnimi starimi prebivalskimi imeni, kar ni bilo čisto prav. Če drugega ne, so takšna imena primerna vsaj za poimenovanje prebivalcev antičnih mest. Imeni *Atenčan* in *Abderčan* sta v kontekstu z imenom *Ašpartanec* in *Tebanec* slišati preveč moderno. Zato bi namesto oznake ‚starinsko‘ pri imenu *Atenec* bolj ustrezal opis ‚prebivalec antičnih Aten‘, namesto novega *Abderčana* pa bi bil primernejši dosedanji *Abderit*. S takšnim pristopom bi *SP* lahko ohranil tudi nekatere druge (starinske, a lepe) oblike prebivalških imen iz

SP'62, ki si ne zaslužijo pozabe, npr. *Asizijec* (lahko bi bilo ime prebivalca antičnega Asizija oziroma starinsko ime za prebivalca današnjega Assisija) in *Aretinec*.

Tudi za imena *Hajronejčan*^{??}, *Herkulanejčan*^{??}, *Heraklejčan*^{??}, *Palmirčan*^{??}, *Ostijčan*^{??}, *Nikejčan*^{??} in *Saisčan*^{??} bi bilo mogoče brez večjih težav skovati (ali pa poiskati) različice, ki bi bile za poimenovanje prebivalcev antičnih krajev precej bolj primerne: *Hajronejec*, *Herkulanejec*, *Heraklejec*, *Palmirec*, *Ostijec*, *Nikejec* in *Saisec*. Nekaj takšnih zgledov je v samem *SP*, mdr. *Akvilejec*, *Cezarejec* in *Halikarnasec*, nekaj pa v raznih knjigah o antiki, mdr. *Palmirec* in *Kluzijec*.

Poglavje zase je prebivalsko ime *Napolijec**, ki naj bi odslej delalo družbo že uveljavljenemu imenu *Neapeljčan* in imelo prednost pred starejšim poimenovanjem *Napolitanec*. Komentar o neprimernosti in predvsem nepotrebnosti imena *Napolijec* verjetno ni potreben.

Nepotrebna je tudi posodobitev imena za prebivalca nekdanjega Cejlona. *SP'62* namreč pozna ime *Cejlonec*, novi *SP* pa predpisuje ime *Cejlončan*^{??}. Za zgodovinske potrebe je ime *Cejlonec* dovolj dobro, pa tudi v primerjavi s prav tako otoškima prebivalskima imenoma *Bornejec* in *Islandec* mu nič ne manjka.

Pravopisci so po nepotrebnem »posodobili« že povsem uveljavljeno prebivalsko ime *Porenc* (v *Porenjec**) in pridevnik *porenski* (v *porenski**), ki ju pozna *SP'62*. Dejstvo je, da se pokrajina Porenje imenuje po Renu, zato je iz imena te reke izpeljan pridevnik lahko le po-ren-ski. To trditev lahko podkrepim s pridevnikom *podolski*, ki je menda izpeljan iz Porenju zelo podobnega imena Podolje oziroma besede podolje. Če bi bila pisava porenjski utemeljena, bi pisali tudi »podoljski«, vendar ne. Od pridevnika *porenski* do prebivalskega imena *Porenc* pa je le še majhen in logičen(!) korak. Končnica -je' pokrajinskega imena Porenje torej ne bi smela igrati glavne vloge v prebivalskoimenskih in pridevniških izpeljankah, saj je tudi v »porečnih« imenih, kakršna so Posavje (*Posavec*), Porabje (*Porabec*), Podravje (*Podravec*) in Posarje (*Posarec*; zakaj tega imena ni v *SP*?) ne. Pravopisci bi mo-

rali upoštevati specifičnost tovrstnih imen in pri tvorbi izpeljank dati prednost prvotnemu, najstarejšemu imenu – torej imenu reke. To lahko podkrepim še z malce drugačnim prebivalskoimenskim zgledom: Goriška se imenuje po Gorici, zato njen prebivalec ni »Goriščan«, ampak Goričan.

Podobno vprašljive so tudi besede *Posoteljčan*⁷⁷, *posoteljski*⁷⁷, *Obsoteljčan*⁷⁷ in *obsoteljski*⁷⁷, navedene v oglavjih gesel *Posotelje* in *Obsotelje*. Že nekaj desetletij namreč obstaja *obsotelska proga* (prim. *ES*), še starejši je pridevnik *posotelski* (prim. *SP*'62), prav tako ime *Sotelsko* in pridevnik *sotelski*. Glede na te dosedanje pridevniške oblike in v prejšnjem odstavku naštete argumente bi pravilnejši imeni za prebivalca obsotelske(!) pokrajine bili *Obsotelčan* in *Posotelčan*. Žal ne vem, katero od teh poimenovanj uporabljajo prebivalci Sotelskega. Če nobenega, potem predlagam pravopisnem salomonsko rešitev: ime *Sotelčan*, v katerem spornega ‚j‘ niti teoretično ne more biti.

Težave so tudi z drugimi domačimi prebivalskimi imeni. Tako je prebivalec *Ospa* po novem le še *Ospčan* ali *Osapčan**, kaj se je zgodilo z imenom *Osapec*, ki ga kot edino ali glavno poimenovanje navajata tako leksikon *Slovenska krajevna imena CZ* (1985) kot *Krajevni leksikon Slovenije DZS* (1995), pa ni pojasnjeno. Da bi trdno ukoreninjeno ime *Osapec* v šestih letih povsem zastarelo, je preprosto nemogoče.

Precej sumljivo je tudi ime za prebivalca *Opčin* na Tržaškem. Po *SP* naj bi se pisalo *Ope- nec**, po knjigi *Slovenska krajevna imena v Ita-*

liji (1999) pa se pravilno piše *Openc*. V prid slednjemu zapisu govorijo tudi primorska prebivalska imena *Biljenc*, *Komenc*, *Mirenc* in *Šmarenc*, navedena v istem *SP*, ki je *Opencu* dodal en ‚e‘.

4g) Nadaljevanje pravde o kaši

Velik del pod točko 4) naštetih nasilnih sprememb prebivalških imen in umetno ustvarjenih dilem tipa »al prav se piše ‚čan‘ ali ‚ec‘« kaže na to, da so si pravopisci zaželeli nadaljevanja znamenite črkarske pravde o kaši. Dejstvo je namreč, da bi po zgledu številnih slovenskih prebivalških imen, ki poznajo dvojnice s končnicama ‚čan‘/‚ec‘ (npr. *Trbojčan/Trbojec*, *Postojnčan/Postojnec*), pravopisci tudi pri mnogih tujih prebivalških imenih lahko dopustili obe varianti (npr. *Beninec/Beninčan*, *Michiganec/Michigančan*, *Kairec/Kairčan*, *Andorec/Andorčan*, *Cejlonec/Cejlončan* ipd.), še posebej, če se obe uporabljata tudi v praksi (npr. *Andorčan* v *Vsevedniku TZS in Državah sveta 1993 DZS*, starinski *Kairec* v *SP*'62).

Podobno kot za končnici ‚čan‘ in ‚ec‘ velja v nekaterih primerih tudi za končnici ‚ka‘ in ‚inja‘. Le zakaj naj bi pisali samo še *Moabitinja* in *Kurdovka*, če pa dosedanji *Moabitka* in *Kurdinja* najmanj enako lepo (grdo?) zvenita? Morda se ključ za razumevanje pravopisne politike skriva v Prešernovem sonetu ...

5) Pomanjkljivi kvalifikatorji in od mrtvih vstale besede

Nekateri kvalifikatorji, ki v *SSKJ* niso bili najbolj posrečeni, so v *SP* spremenjeni. Tako je npr. pridevnik *knapovski* iz nižjepogovorne ravni jezika vendarle prešel na žargonsko raven, ni pa se mu, začuda, pridružil samostalni *knap*. Da je ta izraz zelo živ tudi v rudarski govorici (torej v rudarskem žargonu), se lahko

mdr. prepriča vsak obiskovalec muzeja premogovništva v Velenju.

Med kvalifikatorji v *SP* je najmanj eden, ki je bil premalokrat uporabljen, namreč kvalifikator ‚nov.‘ s pomenom *novota*, *neologizem* (po *SSKJ* je to ‚beseda ali zveza, ki še ni splošno uveljavljena‘, po *SP* pa ‚jezikovna prvina, kate-

re novost še čutimo'). Novih, še neuveljavljenih besed, še posebej novih različic pisav, ki kar kličejo po oznaki ‚nov.‘ (ali še boljše: ‚neuveljavljeno‘), v *SP* dobessedno mrgoli. Mednje sodijo npr. mnoga prebivalska imena (prim. s točko 4), številne po najnovejših pravilih in »pravilih« podomačene besede, npr. ajkido (prim. s točko 6) in *srf*, večina novih zloženek, npr. *bypassoperacija** in *lakmuspapir** (prim. s točko 7), pa tudi kake (morda) ne čisto nove, a vendarle še neuveljavljene besede in imena, npr. skunk[s]ovina (prim. s točko 1a) in *Kaspik*.

Nekatere besede, ki so bile v *SSKJ* označene za zastarele (tj. povsem iz rabe!), naj bi bile po novem spet moderne in ustrezne, čeprav so videti in slišati grozno. Takšen je pridevnik *efikasen*^{??} (oziroma samostalnik *efikasnost*^{??}), ki ga je mogoče najti le še v zastarelem *ST'68* in v »prenovljenem« *Slovensko-angleškem slovarju DZS*, ne poznajo pa ga mdr. *SP'62*, *Slovenski etimološki slovar MK* (1997), *VSL in LCZ*. Po *SP* je pridevnik *efikasen* publicistični izraz brez kakršnekoli oznake, ki bi odsvetovala ali prepovedovala njegovo rabo (imamo tujko *efekten* ter slovenski ustreznici *učinkovit* in *uspešen*). Takšno oznako ima npr. nedovršnik *osporavati* (po *SSKJ* prav tako zastarela beseda), ki ga (pre)pogosto slišimo iz ust izobražencev in politikov, a ni v svoji neslovenskosti nič kaj bolj »efikasen« od omenjenega pridevnika. Vse tri besede (*efikasen* *efikasen*, *osporavati*) so namreč ne glede na praznovor relikti nekdanje jugoslovanščine, do katere bi morali biti sodobni slovenski pravopisci precej manj usmiljeni.

Iz podobnih logov je k nam prišla *Bogorodica*^{??}, sinonim za Mater božjo, ki mu po *SP* (in *SSKJ*) prav tako nič ne manjka, čeprav je sestavljen iz srbohrvaške besede, ki je slovenščina ne pozna (rodica). Da *Bogorodica* ni slovenska beseda, je vedel že slavist Maks Pleteršnik, zato jo je konec 19. stoletja v svojem slovensko-nemškem slovarju označil s kvalifikatorjem ‚kajk.‘ (tj. ‚kajkavsko‘). Vsekakor bi tudi v sodobnem *SP* pri imenu *Bogorodica* pričako-

val ustrezen kvalifikator, še najmanj škode pa bi naredila poslovenjena oziroma slovenska oblika *Bogorodnica*, objavljena v Pleteršnikovem slovarju. A v *SP* kot zanalašč ni niti slovenske knjižne besede *rodnica*, ki jo poznata tako *SSKJ* kot *SP'62*.

Zelo pomanjkljivi so kvalifikatorji besed, ki izvirajo iz jugoslovskega vojaškega žargona (npr. *armija*^{??}, *opasač*^{??}, *šinjel*^{??}), saj to, da gre za nekdanji(!) vojaški žargon, ni navedeno niti v *SP* niti v *SSKJ*. Pri tem pa je presenetljivo, da niti *SP* niti *SSKJ* ne poznata precej bolj udomačene besede *metek*^{??}, ki je podobnega izvora kot prej omenjene in bi, opremljena z ustreznim kvalifikatorjem, vsekakor sodila v šinjelovo in opasačevo »armijsko« družbo.

V času nastajanja *SSKJ*, torej v dobi jugoslovskega »bratstva in enotnosti«, morda res ni bilo politično primerno ožigosati nepotrebnih srbohrvatizmov (poleg že omenjenih še npr. *poworka*^{??}) z ustreznim kvalifikatorjem, leto 2001 pa pravopisem tovrstnega alibija ne daje. Kvalifikatorji, ki bi opozarjali na tuj izvor besed, bi bili seveda dobrodošli tudi pri (novejših) izposojenkah iz drugih jezikov, npr. pri poimenovanjih rib. *SP* namreč pozna slovensko ime *arbon* in hrvaško *arbut*^{??}, a tega, da je *arbut* hrvaščina, ne pove. Še bolj pa bode v oči, da v *SP* ni *arbutu* analognega slovenskega poimenovanja *gavon* za ribo *gavun*^{??} (prim. mdr. *Oxfordova enciklopedija žive narave DZS in Jadranske ribe* iz zbirke *Sprehodi v naravo CZ*).

Kakšno tovrstno pravopisno napako iz prejšnjih let pa so sestavjalci *SP* raje kar zamolčali. Tako v njem ni besede *tlo*, ki je v *SSKJ* označena za del našega knjižnega besednega zaklada (bila naj bi sopomenka za tla). Do izida *SSKJ* slovenske besede *tlo* nisem poznal (ne poznata je niti *SP'62* niti Pleteršnikov slovar), sem pa navedbi v slovarju verjel in besedo pred leti celo uvrstil v eno od križank. Po tem, da je v *SP* ni, lahko sklepam, da je to eden mnogih nepotrebnih srbohrvatizmov. Če je to res, bi ga pravopisni morali uvrstiti v *SP* (s črno piko in pojasnilom, seveda) in s tem vsaj za silo popraviti napako sestavjalcev *SSKJ*.

6) Razlike med zgledi v *Pravilih* in slovarskimi iztočnicami

Nepojasnjene razlike med zgledi v *Pravilih* in zapisom lastnih imen v slovarskem delu *SP* so v nekaterih primerih tolikšne, da je videti, kot da bi *Pravila* in *Slovar* nastajala drug mimo drugega.

Poleg že omenjene besede salmijak sta v *Pravilih* na strani 111 omenjena tudi *meridijan*^{??} in *mesijanizem*^{??}, ki ju *Slovar* piše še po starem (*meridian* in *mesianizem*), pri čemer še posebej bode v oči, da je v *Slovarju* (in *SSKJ*) na isti strani kot mesianizem navedena tudi beseda *mesijanist*^{??} (tokrat z ,j'). Omeniti moram še žalostno dejstvo, da *SP* ne pozna besede *odrešeništvo*, zelo lepe slovenske sopomenke za mesijanstvo in mesi(j)anizem. Pozoren bralec jo lahko najde v opisu gesla Mesija v *LCZ*.

Pravopisecem je precej težav povzročil priimek Baudelaire. V slovarskem delu so enkrat zapisali *Baidelairov** (ta napaka je ena redkih, ki jih avtorjem pravopisa ni mogoče preveč zameriti, saj je očitno, da je nastala nehotna pri tipkanju), od izpeljank iz tega priimka pa navajajo izraza *baudelairjevstvo* in *baudelairovstvo*, medtem ko je v *Pravilih* (stran 118) mogoče namesto *baudelairovstva* najti izraz *baudelairstvo*, ki ga *Slovar* ne pozna.

Pravila poznajo poleg imen *zemljan* in *marsovec* še imeni *Zemljan* in *Marsovec* (na straneh 18 in 12), *Slovar* pa le prvi dve. Toda glede na to, da so v *Slovarju* pari bog in Bog, jud in Jud ter musliman in Musliman, bi vanj sodila tudi *Zemljan* in *Marsovec*, in sicer kot prebivalski imeni v oglavju gesel *Zemlja* in *Mars*.

Da je preveč vzvzeto preganjanje dvojnic lahko dvorezen meč, kaže primer besede *aids*, kajti v zgledih za podomačevanje angleških besed je na prvem mestu navedena različica *ajds*^{??}, ki je *Slovar* sploh ne pozna. Če je beseda *ajds* enako ali celo bolj pravilna kot *aids*, bi vsekakor sodila tudi v slovarski del *SP* (z ustreznim kvalifikatorjem, seveda; prim. s točko 5c), če pa ni, je niti v *Pravilih* ne bi bilo treba omenjati, saj doslej še ni bila kaj dosti v rabi.

V *Pravilih* ni niti z besedico omenjeno spreminjanje japonskega ,i' (v samoglasniškem

sklopu) v ,j', pa je v slovarski del kljub temu uvrščena na novo podomačena beseda *ajki-do*^{??}. Znan tovrstni primer, podomačen že v preteklosti, je *bonsaj*, za sprotno podomačevanje črke ,i' v ,j' pa bi pričakoval ustrezno navodilo, kajti japonskih imen, ki po zgledu ajkida čakajo na prilagoditev, je kar nekaj (npr. prebivalsko ime *Ainuji*, ki ga v *SP* ni, čeprav je njegov zapis že doslej povzročal težave v slovenskih leksikonih in specializirani literaturi so navedene oblike *Ainu*, *Ainujci*, *Ainoji* in *Ajnui*).

Med zgledi za podomačevanje starogrških imen (stran 175) je navedeno ime *Angajos*, pri katerem je grška končnica ,-aios' podomačena v ,-ajos'. V *Slovar* pa je kljub temu uvrščena izvorna starogrška dvojnica *Ptolemaios*^{??} (pri iztočnici *Ptolema*j), namesto katere bi pričakoval podomačeno dvojnico *Ptolemajos* (zgled iz slovarskega dela *SP*: *Alkajos*) ali/in latinizirano *Ptolemej*. Slednje ime je bilo do nedavnega precej bolj v rabi kot *Ptolema*j (prim. mdr. *LCZ*, *SP*'62) in sploh ni napačno, saj je le eno od mnogih starogrških imen, ki so v slovenščino prišla (in se udomačila) prek latinskih oblik (zgled iz *SP*: *Antej*), zato se mi njegova ukinitve ne zdi utemeljena.

Določilo o podomačevanju imen vladarskih rodbin in vladarjev (stran 23) bi moralo pomeniti, da se tudi imena *Obrenoviči*, *Nemanjiči* in *Karadžorđevići* podomačujejo v *Obrenoviči*, *Nemanjiči* (prim. *LCZ*) in *Karadžorđevići* (zgled za to so lahko izpeljanke tipa *nedičev*). Nepodomačeni sta ostali tudi imeni *dinastij Tudor* in *Windsor* (podomačili bi ju lahko v *Tudorji* in *Windsorji*; prim. *Vsevednik* TZS) ter vladarsko ime *Přemysl* (podomačena oblika *Pšemisl* je navedena med zgledi za podomačevanje češke pisave v poglavju *Pravila*).

Čeprav se imena rodbin običajno navajajo v množinski obliki (prim. mdr. zgled v *Pravilih* na strani 23), so v *Slovarju* mnoga navedena le v ednini (npr. *Borghese*, *Este*, *Farnese*, *Gonza*ga, *Hohenzollern*) ali pa sploh ne (npr. *Guisse*, *York*) – kot da bi pravopisci nelahko (prim.

mdr. gesla Hohenzollern v *LCZ*, *Hohenzollerni* v *Vsevedniku TZS* in *Hohenzollerji*? v *VSL*) tvorjenje množinskih oblik namenoma prepustili laikom. Ime Farnese pa mora sploh biti nekaj posebnega, saj je edino izmed tu naštetih opisano kot ‚rodbina‘, medtem ko so imena Borghese, Este, Gonzaga in Hohenzollern opisana kot ‚član rodbine‘.

Med zgledi za pisanje nestičnega vezaja (stran 48) so kot izjema omenjeni tuji priimki (konkretno *Rimski-Korsakov*). Toda v *Slovarju* se je kljub temu znašel francoski priimek *Joliot -* Curie* z nestičnim vezajem, čeprav ga Francozi (in drugi narodi) pišejo s stičnim vezajem (*Joliot-Curie*).

Nenavadno je, da *SP* v slovarskem delu navaja izključno star zapis imena perzijskega pesnika Hafeza (*Hafis*?), čeprav sta v *Pravilih* med zgledi za podomačevanje perzijske pisave navedeni le obliki *Hafez* in *Hafiz*, ki ju poznajo tudi vse tuje nenemške enciklopedije. Ime *Hafis* namreč izvira še iz Prešernovih časov, nastalo pa je pod nemškim vplivom, saj Nemci pišejo perzijski glas ‚z‘ s črko ‚s‘. Boljši od sedanje pravopisne nedorečenosti bi bili dve rešitvi: ali bi pri slovarski iztočnici *Hafis* navedli tudi pravilnejšo različico *Hafez* (oziroma

Hafiz) ali pa bi v *Pravilih* dodali zgled *Hafis* s pojasnilom, da je to stara podomačitev, ki se je ne sme spreminjati.

Podobno velja za ime znamenitega egiptovskega mesta Giza, ki je v *Pravilih* med zgledi za podomačevanje arabske pisave navedeno v prečrkovanih oziroma podomačenih oblikah *Gize*, *Gizeh* in *Džize*, v slovarskem delu pa kljub temu navedena le starejša različica, ki v *Pravilih* sploh ni omenjena.

Na straneh 81 in 82 je kar dvakrat naveden zgled, da se ime norveškega mesta Bergen sklanja *Bergna*, v slovarskem delu pravopisa pa je kljub temu navedena le sklanjatev *Bergena*.

V *Pravilih* so navedene številne podomačitve zemljepisnih imen, ki jih *Slovar* na žalost ne pozna, npr. podomačena zemljepisna imena *Bidgošč*, *Džakovo*, *Miškolc*, *Mohač* in *Sevilja*. Imeni *Bidgošč* in *Mohač* sta zanimivi zlasti zaradi že omenjenih prebivalških imen *Bydgoszczan* in *Mohacsan*, ime *Sevilja* pa bi bilo v slovarskem delu pravopisa zelo dobrodošlo zaradi statusnega izenačenja s podomačenimi imeni *Salamanka*, *Kordova* in *Majorka*, pa tudi prebivalsko ime *Seviljčan* bi zvenelo precej bolj domače kot *Sevillčan*.

7) Nepotrebne novotarije

SP ne bi smel biti poligon za jezikoslovne eksperimente, kakršen je pisanje besed po nemškem »Zusammenschreibung zgledu«. *Alpakajopič**, *alpakasrebro**, *hi-figramofon*(!)*, *hulahupnogavice**, *jafapomaranča**, *kandaharvez**, *kanditbombon**, *klinkerploščica**, *panamaslammnik**, *poppevec**, *rent-a-car-sluzba*(!)*, *sisalrvv**, *vaterpolotekma** itd. so na silo tvorjene besede, ki niso primerljive z uveljavljenimi zloženkami, kakršne so npr. *altsaksofon*, *avtocesta*, *kilovatura* in *pedenjčlovek*. Slovenščina bi zlahka shajala brez njih. Čeprav jih pravopisci propagirajo že več kot deset let, se (še) niso prijele, zato nam jih zdaj toliko manj upravičeno vsiljujejo z navedbo na prvem mestu, v krepki pisavi, pred doslej uporabljanimi narazen pisanimi dvojnimi, zdaj sramežljivo skritimi v oglavju gesel. Da bi bil

drugačen vrstni red mogoč, dokazuje mdr. iztočnica na *svidenje*, pri kateri je različica *nasvidenje* navedena šele na drugem mestu (vendar pa bi bilo ravno v tem primeru lahko – po zgledu iz *SSKJ* in glede na splošno rabo – prav nasprotno).

O nepotrebnosti tovrstnih zloženek pove veliko že dejstvo, da v *SP* ni mnogih njihovih »nebodijih trebasorodnic« (npr. besed *džersigovedo**, *džinsjopič**, *ekspreskava**, *hokejtekma**, *džeztrobenta**, *klimanaprava**, *kromusnje**, *popglasbenik**, *soulpevec** itd.), da so nekatere kandidatke za »skupajpisanje« vendarle pisane samo narazen (npr. *call opcija*, *snack bar*), pa tudi to, da isti *SP* ignorira oziroma ukinja povsem vsakdanje skupaj pisane besede *čimbolj*, *čimdalj*, *čimprej*, *čimveč*, *tembolj* itd., ki so v *SSKJ* (letnica izida je 1995!) vse

navedene na prvem mestu, pred narazen pisano sopomensko besedno zvezo, pozna pa jih tudi še *Enciklopedija slovenskega jezika* iz leta 1992.

Da sporne zloženke niso posledica naravnega razvoja jezika, ampak neposrečena akademska domisljica, je mogoče sklepati mdr. iz dejstva, da je v *Pravilih* na strani 57 naveden »piši kot Francozi« zglede *avto-moto-društvo** (kot boljša možnost v primerjavi z avto-moto društvo), v *Slovarju* pa »piši kot Nemci« zglede *Avto-motozveza** (kot boljša možnost v primerjavi z Avto-moto zveza*). Da je zmešnjava glede pisanja skupaj/narazen/z vezajem popolna, so poskrbeli avtorji SSKJ, ki so poleg besede *avto-moto* navedli tudi skupaj pisano različico *avtomoto*, katere SP začuda ne pozna (bila bi namreč zelo uporabna, saj bi z njo lahko naredili megazloženko »avtomotodruštvo«, ki bi jo nam še Nemci zavidali). Glede velike začetnice pri iztočnici Avto-motozveza* pa tole: v SSKJ je v oglavju gesla avto-moto zglede, ki potrjuje, da bi v SP lahko z veliko začetnico zapisali le iztočnico *Avto-moto zveza Slovenije*, saj je z besedno zvezo *avto-moto zveza* mogoče poimenoovati tudi kako tuje avtomobilistično združenje. Potrditev pravilnosti pisave z malo začetnico (in narazen!) sem našel tudi v samem SP, v opisu gesla AMZ.

Odvečnost večine skupaj pisanih iztočnic je razvidna tudi iz njihovih opisov, saj so tako stare kot nove pogosto opisane na način »ševrousnje* tudi ševro usnje, ševrojsko usnje« ali »vikendhišica* tudi vikend hišica, počitniška hišica«, pri čemer opisi v ležečem slogu pomenijo, da sta besedni zvezi *ševrojsko usnje* in *počitniška hišica* navadnejši kot njuni skupaj (in narazen!) pisani sopomenki. Čemu je torej treba uvajati nove zloženke, če naj bi že namesto njihovih dosedaj znanih narazen pisanih sopomenk raje uporabljali navadnejše besedne zveze? Težava je tudi v tem, da je treba za

pravilno(?) razumevanje takih gesel najprej najti razlago, prvi (najpomembnejši!) vtis pri listanju SP pa je ravno nasproten: aha, odslej pišemo vikendhišica, kar pomeni isto kot počitniška hišica. To bi pravopisci lahko preprečili tako, da bi po zgledih iz SSKJ besedno zvezo *vikend hišica* in nadrejeno sopomensko besedno zvezo »počitniška hišica« navedli samo kot primer pod iztočnico *vikend*.

Tudi za večino zloženek, ki v SP niso opisane z nadrejeno sopomenko oziroma navadnejšo besedno zvezo, velja, da bi jih bilo mogoče nadomestiti s primernejšimi večbesednimi sopomenkami. Tako je npr. v VSL namesto SP-jevske zloženke *gestalt psihologija** (te zloženke, narejene po vzoru nemške besede Gestaltpsychologie, ni mogoče enačiti z zloženkami tipa parapsihologija!) uvrščena veliko bolj slovensko zveneča iztočnica *gestaltna psihologija* (tega pojma pravopisci očitno ne poznajo), družbo pa ji delata sorodna pojma *gestaltna terapija* in *gestaltni krog*, ki naj bi ju po pravopisnem »vzoru« pisali *gestalt-terapija** in *gestaltkrog**. Hvala lepa, jaz že ne.

Skratka, sveže izumljene »skupajpisane« novotarije na eni in ukinjene skupaj pisane »stari-ne« na drugi strani so lep primer nepotrebne revolucioniranja jezika za vsako ceno, od katerega je pričakovati več škode kot koristi. Naloga pravopiscev bi morala biti, da zapišujejo in po potrebi korigirajo spremembe, ki se porajajo v jeziku same od sebe, iz nuje, ne pa da si izmišljajo nekaj povsem novega, nekaj, česar nihče ne potrebuje. Če ponazorim z aktualnim primerom: pravopisci bi morali v *Pravilih* jasno in glasno povedati, da sta imeni tipa *Bar Mihec* in *Mihčev bar* jezikovno pravilnejši (in lepši) kot ime tipa *Mihec bar**, ne pa da vse skupaj s kvarnim zgledom *kavabar** (potemtakem tudi *Mihečbar*?*) še dodatno zapletajo.

8) Neustrezna zasnova SP

Razporeditev posameznih enot oziroma poglavij se sestavljalcem SP ni najbolj posrečila. Nepregledni *Spremni besedi* sledijo *Krajšave*

in *Pravila*, v katera so dobesedno skrita najbi-stvenejša pojasnila, potrebna za pravilno razumevanje *Slovarja* (npr. podrobnejša razlaga po-

mena črne pike, puščice in ležečega tiska pod naslovom *Splošne normativne oznake v slovarskem delu SP* na dnu strani 6 in na vrhu strani 7), tem pa razna kazala in šele nato *Slovar*.

Pravilen oziroma bolj praktičen vrstni red poglavij v *SP* bi bil:

a) na levi strani predpapirja seznam vseh posebnih normativnih oznak in slogov pisav s točnim pomenom (vsakomur razumljivo razlago), na desni pa razlaga zgradbe gesel, kakršna je zdaj;

b) kratek, pregleden *Uvod* s pojasnili, kaj, zakaj in kako (ne pa kdo in kdaj);

c) *Slovar*;

d) *Pravila* (če sploh; prim. s točko 9);

e) *Kazala* (čisto na koncu, da jih ni treba vedno znova iskati nekje na sredini knjige).

Nenajboljša je tudi vsebinska zasnova. *SP* je namreč večidel videti kot povzetek *SSKJ*, saj so skoraj vsi zgledi prepisani iz njega, namesto da bi se pravopisci potrudili navesti nove, takšne, ki bi razjasnjevali najpogostejše in najtežje jezikovne dileme (npr. ali se glede vrat reče ‚skoznja‘ ali ‚skoznje‘, ali je pravilno ‚tibetan-

ski lame‘ ali ‚tibetanski lami‘ ali oboje ...). Manjkajo (v *Pravilih in/ali Slovarju*) tudi številni zares težki primeri lastnih imen (npr. ime mesta *Hradec Kralove*: se sklanja pri Hradec^{??} Kralovem – tako *VSL* v opisu gesla nemška vojna – ali pri Hradcu Kralovem – tako bi sklanjal jaz – ali pa se ime lahko po potrebi kar prevede v Kraljevi gradec^{??} – tako *LCZ* v opisu gesla prusko-avstrijska vojna?).

Kupec *SP*, ki že ima *SSKJ*, je tako, vsaj kar se zgledov tiče, opeharjen. Bolje bi bilo, če bi bilo v *SP* zgledov pol manj, kot pa da jih je toliko prepisanih iz *SSKJ*; ne upam si pomisliti, koliko dodatnih lastnih imen in slovenskih besed bi lahko uvrstili vanj v tem primeru.

Potrata prostora so tudi preštevilne naglasne dvojnice (npr. pri geslu Čušperk: Čušperčan, Čušperčan in Čušperčan). Glede na to, da Slovenci naglase pišemo le izjemoma, bi namreč naglasi in naglasne dvojnice sodili v PRAVOREČNI SLOVAR, ne pa v PRAVOPIS. Po *SSKJ* je pravopis ‚knjiga s pravili o pisavi, rabi črk in ločil, pisanju skupaj in narazen, o deljenju‘. Naglaševanje sploh ni omenjeno!

9) Sklep

Novi *SP* bi bil neprimerno boljši, če bi bile v njem namesto (nekaterih) revolucionarnih »posodobitev«, nepotrebnih novotarij in naglasnih dvojnic navedene vse sprejemljive sodobne pisne dvojnice obravnavanih besed in lastnih imen, nepotrebne izposojenke in pogosto uporabljane nepravilno podomačene besede pa dosledno odsvetovane, po možnosti s kratkimi pojasnili (pri nepotrebnih izposojenkah bi zadostovala že oznaka jezikovnega izvora, nesamoumevne spremembe že uveljavljenih lastnih imen pa bi lahko razložili s kratkimi opombami v drobnem tisku).

Iz obravnavanih primerov je mogoče sklepati, da slovenski pravopisci sploh nimajo celovitega pregleda nad sodobnim slovenskim besediščem, še zlasti ne nad zapisovanjem lastnih imen. Vsaj glede slednjega bi *SP* po mojem mnenju smel iziti kvečjemu z naslovom »Poskus slovenskega pravopisa lastnih imen«. Da gre le za poskus, se vidi tudi po tem, da so premno-

ga pogosto uporabljana, a težko podomačljiva tuja imena ostala prezrta oziroma le napol obdelana, manjkajo pa tudi jasna navodila za tvorbo vseh vrst prebivalških imen, saj si samo z nepričljivimi zgledi (zlasti tu opisanimi) človek res ne more pomagati. Predvsem pa si pravopisci, ki kaj dajo na svoje poslanstvo, v zaresnem pravopisu ne bi smeli privoščiti tako zelo malomarnega prepisovanja besed iz leksikonov, kot so si ga tokrat. Z množico napak so namreč zapravili dobršen del avtoritete, ki bi jo moral imeti pravopis, da bi se piščoči ljudje brez pomislekov ravnali po njem. *SP*-ju, takšnemu kot je, preprosto ni mogoče vsega verjeti, saj ni, kar se točnosti zapisa (lastnoimenskih) geselskih besed in njihovih opisov tiče, nič boljši od povprečnega leksikona.

Pa še to: omejen obseg slovarja ne more biti opravičilo za varčevanje z aktualnimi (lastnoimenskimi) dvojnicami, zgledi in opombami, saj bi vse manjkajoče besede in opombe ne

vzele toliko prostora, kot so ga *Pravila*, ki so postala siamski dvojček slovarskega dela *SP* kljub

napovedi izdajatelja, da bo slovarski del izšel kot samostojna knjiga.

10) Poziv izdajateljema in založniku Slovenskega pravopisa

Za založnika, ki mu je uspelo prodati celotno supernaklado tiskane izdaje pravopisa, priprava elektronske verzije ne pomeni tako rekoč nikakršnega stroška. To pomeni, da imajo odgovorni pri SAZU, ZRC SAZU in Založbi ZRC izjemno priložnost, da pokažejo svojo profesionalnost s tem, da se vsem zainteresira-

nim kupcem napak polnega Slovenskega pravopisa 2001 oddolžijo z brezplačnim primerkom elektronske verzije popravljene izdaje, tistim, ki jih elektronska izdaja ne zanima, pa dajo znaten popust pri nakupu nove tiskane izdaje.

Stanko Klinar

Ena knjiga, dva slovarja

Daša Komac: *Splošni angleško-slovenski in slovensko-angleški moderni slovar/English-Slovenian and Slovenian-English Modern Dictionary*. Uredila/Edited by Mojca M. Hočevar. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2001

V Uvodu pravi avtorica: »Knjiga ... vsebuje dva slovarja: ANGLEŠKO-SLOVENSKEGA z več kot 29.300 gesli in SLOVENSKO-ANGLEŠKEGA z več kot 33.200 gesli. Delo vključuje povsem predelano gradivo malega *Angleško-slovenskega in slovensko-angleškega modernega slovarja*, ki je v pričujoči izdaji znatno razširjeno in obogateno ...« Opraviti imamo torej z nekako nadizdajo (ne samo ponovno izdajo) znanega, ljubeznivega žepnega slovarčka, ki je po vsem videzu svojo vlogo odigral in odstopil mesto tehtnejšemu delu.

Kdor je poslušal gospo Dašo Komac na predstavitveni konferenci 26. novembra 2001 v prostorih Cankarjeve založbe na Kopitarjevi 2 v Ljubljani, je nujno uvidel njeno visoko pedagoško profesionalnost, ali z drugimi besedami, doživel je brezhiben nastop profesionalnega pedagoga. Ta ugotovitev je pomembna, ker začrtava vsebinske in namembnostne okvire njenega »splošnega« (!) slovarja, ki bi ga – mimo stroge strokovne klasifikacije poklicnih leksikologov – lahko imenovali pedagoški slovar: priročnik za mlade aspirante. Če k namembnosti pritaknemo še pomoč popotnikom in udeležencem mednarodnih konferenc in podobnih zborovanj (in pogodbepodpisovanj), bi – kljub morebitnemu mrgodenju slovaropisnih znanstvenikov – slovar lahko poimenovali tudi konverzacijski. Približno tako določuje slovar tudi avtorica sama v Uvodu. To hkrati pomeni, da ni ne specialno terminološki ne webstrovsko enciklopedični, pač pa, kot se sam izpoveduje, »splošni«. Ta načelna opredelitev, ali zamejitev, je nujna, da mu lahko priznamo

zasluge, zaradi katerih je nastal, in mu ne očitamo pomanjkljivosti, ki jih je že po svoji zasnovi mislil imeti. (To torej niso pomanjkljivosti v pravem pomenu besede, pač pa le skladanje z vnaprej določenim načrtom.) Ko tako spoznamo in priznamo slovarjeve okvire in se znotraj njih naselimo in več ne pogledujemo čez rob,

se lahko oddahnemo: slovar je za svojo namembnost pristržno točen, jasen, preprost, zadovoljiv, zadnji platnici kar stisnemo roko v soglasju, razodene nam namreč, tako kot tudi že Uvod, da je to »slovar za šolo, službo in dom, pripomoček za hitro razumevanje in tekoče izražanje«, da vsebuje »več kot 62.500 gesel, več kot 23.000 besednih zvez, več kot 1500 primerov rabe«, da najdemo v njem »splošno knjižno in pogovorno besedišče, bogato poslovno izrazje, strokovno¹ in računalniško izrazje, pomenek nekaterih tujk ...«. Brez dvoma hvalevredno (dobesedno: sestavljalci smo hvaležni za izpolnjeni namen), oglašaja pa se že na prvi pogled uredniško, založniško (kot tako docela pozunanjeno) vprašanje, ki se tiče debeline in dolžine knjige: ali se glede na šolarje in popotnike ne bi dalo iste vsebine z drugačnim papirjem in drugačnim tiskom stisniti in pol manjšo zajetnost? Čeravno je treba priznati, da je tisk v slovarju, še zlasti pomirjajoče modre iztočnice, za oko zelo prijazen.

Listanje po slovarju je zmeraj slastno početje, prebujajo se stare strasti, recimo, kako ohraniti našim politikom dobro ime, ko so v Ustavo zapisali, da smo »samostojna in neodvisna država«, kar bi v angleščini – in tudi naš slovar ne more delati čudežev – dalo »independent and independent state«. Kar predstavljajte si, kako bi nas Angleži/Američani/kdorkoli modro pogledali, ko bi jim takole prevedli znamenito izjavo. Tudi »self-reliant, self-governing, autonomous, free«, ki jih ponuja slovar, ne rešijo cele kože (ali jo nekateri še bolj trgajo), saj če si »independent«, je vse drugo »self-evi-

dent« in eo ipso navrženo, in je (politično) pribijanje sinonimov »mlačva prazne slame« (Prešeren). Lahko se zatečemo v *sovereign(ty)*, s katerim nas iz godlje dobrodušno vlečejo nekateri prevajalci («independent and sovereign state», »... Charter on the Independence and Sovereignty of the Republic of Slovenia«), pa smo še zmeraj v monokulturi sinonimov. Ampak je že tako, naši vizionarji »čutijo« razliko in zdaj jo imamo! (Je v resnici nimamo. Kdo je bil že tisti nabriti možakar, ki je rekel približno takole: »Če hočeš uvideti slabosti, prevedi besedilo v tuj jezik. V maternem jeziku se ti zdi vse pametno.«?)

Pri »tolarju« je pa naš slovar odpovedal. Ni ga! (Namreč »tolarja«.) Če pomislim, s kakšnim ganotjem sem prvič prijel v roke slovenske bankovce, tiste prve, začasne, s Triglavom in njegovo Steno, prvi slovenski denar v tisočtristoletni (zabeleženi) zgodovini našega naroda, nacionalno valuto kot vir izjemnega ali vsaj dodatnega (namreč dodatnega glede na »samostojnost« ali »neodvisnost«) ponosa, zdaj pa ne vem, kako naj ga raztolmačim tujcem, kako naj ga zapišem, kako naj ga izgovorim. Da bi ne bil to strokovni izraz? Dajte no! Ali ga Angleži pišejo z dvojnimi »ll«, »tollar«? Po načelu recipročnosti jim moramo pustiti to pravico, če jim tako paše; mi namreč njihovo valuto pišemo in izgovarjamo »funt šterling« in ne »pound sterling«. Tako je domenjeno in tudi v našem slovarju normirano. Domenimo se še za »tolar« in ga slovarsko normirajmo! Ne bo težko. Je namreč že normiran. V obliki *tolar* ga lahko prepišemo iz posodobljene Britanske enciklo-

¹ Mea culpa, pri tej besedi se moram nekoliko ustaviti. Zmeraj smo imeli z njo težave in prav mogoče je, da nazadnje niti ne vemo, kaj v takole okleščanem kontekstu pomeni. Lahko se nam zdi samoumevna in zato na tem mestu celo odveč, saj »nestrokovnega« izrazja v slovarju menda ni? Podobno je nihala tehtnica svoj čas pri poimenovanju našega prevajalskega društva, ki naj bi se po nekaterih kratkih in jednatih sugestijah krstilo za »Društvo strokovnih prevajalcev« in bi se tako ločilo od »književnih« prevajalcev. Vendar nekateri imenodajalci privedniva »strokovni« niso razumeli kot nasprotje od »književni«, pač pa kot nasprotje od »nestrokovni«, in so besedovali približno takole: »Strokovni so vsi, naši in književni, ker nestrokovnih nihče ne potrebuje ne tu ne tam ...« in rodili so se »znanstveno-tehniški prevajalci« in DZTIPS, ki se že lep čas veseli trpežnega življenja. Naš slovar pod »strokovnim izrazjem« razume najbolj splošno in v vsakdanjem življenju nujno znanstveno-tehniško terminologijo (z jarko lučjo posveti v pojem »strokovno izrazje« tudi avtorica sama v Uvodu), in to je prav, saj bi brez tega zalogaja zevala v slovarju neopodstljiva pohaba. Še več: kaj bi brez tega izrazja potem sploh ostalo? Pomožno/funkcionalno besedišče? Namreč: strokovno izrazje je tudi izrazje iz najbolj vsakdanjega življenja, npr. *žlica, stol, miza; hoditi, skakati, plezati; rdeč, moder, zelen; gasilski, ribiški, lovski*, četudi temu izrazju v večini kontekstov ne pripisujemo kake visoke stopnje znanstvenosti ali tehniškosti. Nekaj tega je avtorica gotovo imela v mislih, saj kako bi sicer napisala: »strokovno in računalniško izrazje«? To seveda obratno ne pomeni, da bi »računalniško izrazje« ne bilo »strokovno«. Ali pač? (Najbrž bomo o »strokovnem izrazju« še rekli kako besedo.)

pedije (Encyclopaedia Britannica) ali zadnjega Webstra, računalnik nam bo prišepnil izgovorjavo /'toula:/.² Nič ne omahujmo torej s svojo »neodvisno in samostojno« valuto, celo malo pohitimo z njo v odnosu do zunanjega sveta, da nam prehitro ne utone v evru. (Tega žal tudi ni v slovarju, Evropo in svet pa trenutno menda obvladuje v obliki EUR. No, (pokojni) ECU/Ecu/ecu je na strani 900, a jaz bi ga bil vesel tudi v slovarskem stolpcu na strani 134.) (Malo naj se popravim: SIT je na str. 906 s pojasnilom, da kratica pomeni »slovenski tolar«; da bi bila kratica uporabna v angleščini, ni namiga.)

Dodatek »Abbreviations/Krajšave«, str. 899–907, je seveda na moč dobrodošel, prav tako podatki na naslednjih treh straneh, je pa nekoliko neuravnotežen. Zvemo, da A pomeni Austria in I Italy in H Hungary in UK United Kingdom in USA United States of America, potem pa se zgane črv suma, čemu neki je teh pet držav privilegiranih v odnosu do vseh drugih, ki jih ni, celo ni GB in SLO, ki se našega slovarja živo tičeta; SLO in SI sta sicer v slovenskem delu, vendar mislim, da bi morali biti kot mednarodno določeni in sprejeti oznaki tudi v angleškem delu. («Abbreviations/Krajšave» namreč sestoji iz dveh delov: angleškega z angleškimi iztočnicami za tolmačenje angleških zadev, str. 899–903, in slovenskega s slovenskimi iztočnicami za tolmačenje slovenskih zadev, str. 904–907. Zelo smiselno. Vendar je SLO brez dvoma tudi angleška zadeva ali vsaj nič manj kot A, I in H.) Jaz bi v oba dela dodal tudi RS – (The) Republic of Slovenia/Republika Slo-

venija, ravno tako bi v oba dela spadal SIT, saj je ta čast doletela celo WC (ki nesporno postaja slovenska kratica, kot morajo SIT, RS, SLO postati angleške kratice). Prileglo bi se tudi kaj I/irskega. Na moč so uporabne slovenske kratice, med njimi kratice političnih strank, vendar mislim, da bo treba kratico za Novo Slovenijo napisati nekoliko drugače. (Slovar ne loči med kraticami in okrajšavami. Nič ni na tem usodnega, celo priročno je, da so vse lepo skupaj v istem seznamu ... le ker je pedagoški, bi se mu ta odtenek higiene nemara prilegel.)

Slovenski samozavesti se poravna hrbet pri etnografskih zadevah, ko zve, da so *žganci* neprevedljivo *zhgantsi*, *potica* pa celo kar *potica* (torej niti transkribirana, tvegamo, da bodo brali /potájka/!). (Mogoče se je avtorica hvalevredno naslonila na Mirana Hladnika Slovene for Travelers?) Koliko je analognih rešitev, nisem mogel natančneje preverjati, rekel bi pa v zvezi s *sokom*, da bodo prevajalca Prešernovih verzov »... privoščila skoropita komaj ti bo sok neslan ...« angleške ustreznice pustile na cedilu. (Slovar pozna samo *juice* in *gravy* in podobne »moderne« zapeljive zadeve, ki uborni starožitni *sok* docela obvozijo. – Ali sem s to pripombo skočil čez okvire »splošnega« slovarja?) Obžalujem, da sočna etnografska posebnost *kólo* (belokranjsko *kólo*) ni šla po stopinjah *žgancev* in *potice*.

Kaže se zanimivo vprašanje: ali so *zhgantsi* postali del angleškega vokabularja in jih bomo našli kot iztočnico v angleškem delu slovarja in zraven slovenski prevod *žganci*? Ne, ne gre. Angleške iztočnice *zhgantsi* ni, za angleški voka-

² © 2000 Merriam Webster Incorporated

Main Entry: *tolar*

Pronunciation: 'tō-lär

Function: noun

Inflected Form: plural *tolarjev* /'tō-lär-jev/; or *tolars*

Etymology: Slovenian (nominative plural *tolarji*, genitive plural *tolarjev*), from German *Taler* *taler*

Date: 1991

Copyright © 1994–2001 Encyclopaedia Britannica

Monetary unit: *tolar* with (Oct. 11, 1996) a free rate of 139.19 *tolarji* to U. S. \$ 1 (219.26 *tolarji* = 1 sterling)
file: //C:\Program Files\Britannica\2001\cache\info_10_.html

A rebaptized Slovene monetary unit, the *tolar* (German: *Thaler*), has superseded the Yugoslav dinar.

file: //C:\Program Files\Britannica\2001\cache\info_51_.html

Za to opombo sem v celoti zadolžen pri gospe Mariji Brežan. Mene se namreč finance v širokem loku izogibajo. To pa ne pomeni, da se ne bi kot Slovenec veselil, da je potrjena moja vera v angloameriški pragmatizem, ki hkrati z nečustveno gospodarsko premočrtnostjo vendarle ohranja tudi našo jezikovno domačnost in izpričuje svojo gentlemansko tolerantnost. Fair play, by all means.

bular je to očitno še zmeraj tujek, enako *potica*. Slovar torej ni »reverzibilen«, »obrnljiv«, slovenski prevodi v angleškem delu ne postanejo avtomatično iztočnice v slovenskem delu, in nasprotno, angleški prevodi v slovenskem delu niso nujno iztočnice v angleškem delu. Zanimivo, le zakaj? *Potable*, na primer, je *piten*, toda *piten* ni *potable*, pač pa *drinkable*, *drinking*. Zakaj tako? Morda nam bo avtorica to še nekoč razložila. Ali sem preslišal na predstavitveni konferenci? Ali pa sem po nepotrebnem siten? Ampak mene te nevidne mistične sile (»the genius of the language«, je rekel Bradley), ki čudno samoumevno(???) obvladujejo jezik, zmeraj močno vznemirjajo. Kot da sem žrtev temnih skrivnosti, zoper katere ne morem mi-

gniti z mezincem, samo »pametno« prikivam, vsaka obramba je ne samo jalova, marveč vnaprej izključena, ne razumem, ne vidim jih, ne morem se z njimi spoprijeti. Obrnjeni primer sta *software* in *hardware*, ki sta prevedena kot *softver* in *hardver*, vendar prevedka ne nastopata v slovenskem delu kot iztočnici. Zakaj ne?

Nekaj podobnega, četudi manj skrivnostnega, se dogaja s fraznimi glagoli in konverzijami. So del **splošnega** angleškega besedišča, torej tistega, v katerega je usmerjen naš slovar, in četudi se slovar hrabro bori zanje, mu jih »mistika« jezika (odtenki pomena, kontekstualizacija, neukrotljivo rojevanje) sproti odnaša in mu pušča komaj kako promilo promile. Saj, kaj

MODERNI SLOVAR

- Dva slovarja v eni knjigi
- Sodoben pripomoček za **hitro razumevanje** angleščine in **tekoče izražanje** v njej
- Več kot **62 500** gesel
- Več kot **23 000** besednih zvez
- Več kot **1 500** primerov rabe
- Angleška gesla z **izgovarjavo**
- Slovenska gesla z **naglasnimi znamenji**
- **Britanska** in **ameriška** angleščina
- Splošno **knjižno** in **pogovorno** besedišče
- Bogato **poslovno** izrazje
- **Strokovno** in **računalniško** izrazje
- Pojasnjeni pomeni nekaterih **tujk**

www.cankarjeva-z.si

Naročila in informacije:
brezplačna številka **080 11 08**

Cankarjeva
založba

pa naj bi naredil! Ali naj bo trikrat debelejši? Pojamramo lahko, da je angleščina na teh dveh poljih (poleg drugih, ki naj tu ne bodo niti omenjena) izredno močna, in priznamo, da četudi naš slovar zadovoljivo daje osnove besedišča, pa tiste prave, sočne, žive, zmeraj znova se bogateče in po-/pre-rajajoče se angleščine ne zajame in je tudi ne more zajeti. Izkušnja tistih, ki jim je slovar namenjen, bo, da jim slovar sicer omogoča (spo)razumevanje, da pa v mnogočem govori neki drug jezik od tistega, ki ga govorijo Angleži med seboj. Za dobro vago nedoumljivosti in izmuzljivosti stvari večinoma spet niso »reverzibilne«. *Pick up* je sicer *pobrati* in *pobrati* je *pick up*, toda *turn out* je *dogoditi*, *končati se*, vendar *dogoditi*, *končati se* nista *turn out*. *To nose* je *zavohati*, *vohljati*, toda *zavohati* ni *to nose*, *vohljati* pa je poleg drugega nenadoma *to nose about*. In tako bi lahko prepisal iz slovarja še cele strani. To seveda ne vodi nikamor (razen morda v akademsko debato nekje nad oblaki), tudi moja preja je že tako razčesana, da jo moram počasi zavezati. Preden to storim, pa ne morem, da se ne bi nagrbnčil nad »The Slovenian Pronunciation« na str. 482–483. Predstavljam si, da je to namenjeno tujcem (predvsem angleško govorečim), ki se učijo slovenščine. Ali se res zlogotvorni r v slovenski besedi *vr*t izgovori približno tako (»similar English sound« piše v slovarju) kot r v angleški besedi *her*? Nadalje berem: »Vowels have several different pronunciations ...« Ne bo držalo. Pač pa ista črka lahko označuje različne vokale. Naprej: »The Slovenian consonants are

pronounced more or less as they are in English ...« Kaj pa aspiracija (*to say the least*)? In zanimivo, pri tej izjavi niso mišljene črke kot pri prejšnji, pač pa glasovi, sicer bi takoj oporekal vsaj zaradi črke c in že omenjenega r. (Lahko bi se malo ustavil tudi pri glasu /c/, namreč: ali ga angleščina sploh ima?) Črke spet nastopijo v »The letters L and V at the end of the word or before another consonant are pronounced like the English (W) ...« Zakaj je W v oklepaju, ni jasno, beseda *new*, ki sledi, je zavajajoča, ker njen w nikakor ne ponazarja pravkar navedenega navodila za izgovarjavo slovenskega L ali V; in če se slovenski *pol* izgovori /poʋ/, to ni vzorec za *val* /val/ (ki je domača beseda in ne tuja, za katere velja izjema, kot pravilno omenja slovar, le da naj bi poleg *hotela* navedel še kak *festival*, *general*, *maršal*, severni *pól*), in če se *volk* izgovori /voʋk/, to ni vzorec za *polk* /pólk/ in *pólko* /pólka/. Iz tega sledi: črka L je v slovenščini za izgovarjavo vražje muhasta in bi bilo dobro v slovarskem delu pri kočljivih slovenskih iztočnicah dodati glasovni zapis (transkripcijo).³ Nadalje berem: »The accents never appear in the written language.« (Mišljena je slovenščina.) »Accents« v tem primeru pomenijo naglasna znamenja, in s tem vedenjem (ne vedênjem) moram o brezprizivnosti izjave rahlo podvomiti. Jaz bi raje videl zapisano kaj takega kot: »The accents are regularly not used in the written language, but to help the reader the stress can be indicated in cases like *svétnik-svetník*, *kósti* - *kositi*, *pártija* - *partija*, *téma* - *temá* and the like.« Slovar v svojem slovarskem

³ Naj dodam še nekaj primer(č)ov. *Dól* (samostalniki) se izgovori /dóʋ/, npr. »čez hrib in dol«; *dól* (prislov) in povedkovnik) se izgovori /dól/, npr. »pridi dol«, »dol s korupcijo«; v slovarju najdemo samo *dól* (prislov) brez navedbe izgovarjave, vendar bi ta po navedenem vzorcu *pol*/poʋ/ morala biti */póʋ/. In kako bi se odločili pri *bralec*, *reševalec*, *sestavljalec* glede na druge sklonne in ženske oblike (in izvedenke, npr. *bralčev*, ki pa jih bom tu pustil v nemar)? Gospa D. K. je *sestavljalka* – ali *sestavljavka*? – slovarja; je izgovarjava v obeh primerih /ʋ/? Če gremo po Gradišnikovih stopinjah izgovarjat /bravec/ – in tu prvotno zapisani L nikakor ni ne na koncu besede ne pred soglasnikom! –, bomo potem po njegovih stopinjah tudi pisali *bravec* in, eo ipso, *bravka*? SP 2001 je »etimološki« pri pisavi, zapisuje torej *bralec*, *bralka*, in »današnji« pri izgovarjavi, torej /bralec/ ali /braʋc/ in /braʋka/. (Nisem sicer prepričan, da prav berem/domnevam. SP je misteriozen in šparoven izgovornimi dodatki, zlasti pri izvedenkah, po srbskem načelu »sad ga vidiš, sad ga ne vidiš«. Zato je marsikaj treba domnevati in ugibati.) V našem slovarju najdemo *brálec*, *brálka*, *písma bralcev*, v skladu s SP 2001, prilegel bi se, glede na pedagoškost in pogovornost slovarja, pripis izgovarjave, ta pa potegne za sabo dodatek rodilnika in množine /braʋca, braʋci/. (Mimogrede: *bravec* je menda »oven« in *bravka* »ovca«, od tod *brávnina*, »ovčje meso«. Gradišnikov *bravec* torej ni *bralec*, četudi G. misli, da je.) Res, zadeve okrog črke L se neljubo komplicirajo, ostajajo pa še zmeraj v okviru »splošnosti« slovarja. (V radijskem intervjuju o reševalcih je Štajerc izgovarjal /reševalci/, Gorenjec pa /reševaʋci/. Čigava izgovarjava je »prava«? Glede na SP 2001 Gorenjčeva, ta je standardizirana. Toda prvi sklon ednine ostane /reševalec/, ni po gorenjsko /reševaʋc./) – In pripomba na pripombo. Kjer se podstava končuje na /l/, je priporočljiva končnica –*vec*, ne –*lec*, zato v SP 2001 najdemo vzporedne oblike, npr. *sestavljalec*/*sestavljavec*, *sestavljalka*/*sestavljavka*. (Gospa D. K. ima torej na izbiro.)

delu to tudi hvalevredno popolnoma upošteva. Dodamo lahko še *célo - celó, táko - takó, Náto - N/nató*, iz splošne jezikovne prakse pa še marsikaj, zlasti če pomislimo na poezijo. V nasprotju s slovarskim delom si moram za strani pod naslovom *The Slovenian Pronunciation* (482, 483) žal izposoditi angleški rek »They leave much to be desired«.

V slovarskem delu – Thank heaven! – nisem našel osnove za grajo. (Če bom posumil, da iztočnica *koala* zaradi preozke strokovnosti morda ne spada v splošni slovar, boste rekli »Ali je vredno besed!« in jaz se strinjam, da ni. Podobno je s *Poljakom*, ki naj bi zaradi abecedne-

ga reda preskočil štiri gesla navzgor; komaj vredno besed! Diskutabel je *chimney* kot prevod za *žleb* (v gorski steni), *chimney* je namreč predvsem *kamin* (ki lahko, ali pa tudi ne, spominja na žleb), običajni tērmin za *žleb* je v angleščini *gully*.) Morda bi našel kaj otipljivega, če bi bolj vneto brskal, vendar je slovar zelo varno spravljen za obrambni okop »splošni« in naskakovalca bo hitro zavrnil s Prešernom, da »nap'čen je očitar«. Mislim, da je glede na svojo namembnost in ne glede na dve strani glasoslovja («The Slovenian Pronunciation») prav zdrav in rdečeličen vademekum za slovenske in neslovenske uporabnike.

Martina Ožbot

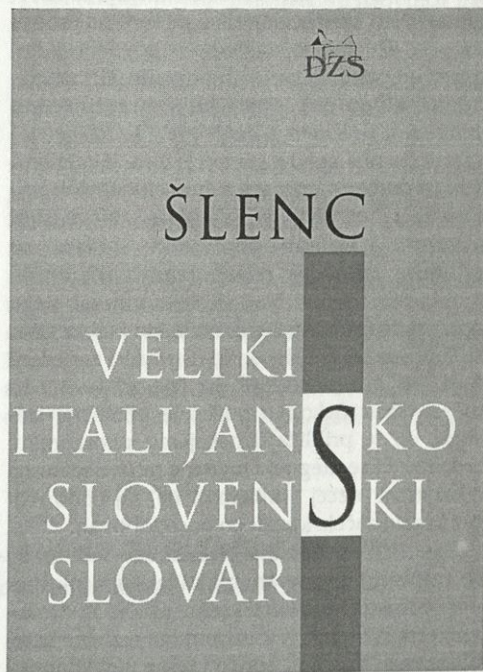
Sergij Šlenc

Veliki italijansko-slovenski slovar

Uredil Branko Madžarevič. Ljubljana: Založba DZS, 1997;
v knjižni in elektronski različici (CD ROM)

Veliki italijansko-slovenski slovar Sergija Šlenc-a, znanega italianista in prevajalca, je pomembna prelomnica v italijansko-slovenskem slovaropisju, ki je doslej v svoji sicer dolgi in sprva na videz morda obetavni zgodovini – če pustimo ob strani Megiserjevi večjezični slovarski deli, lahko njegov začetek postavimo v leto 1607, ko je v Vidmu izšel *Vocabolario italiano e schiauo* Gregoria Alasia da Sommaripe – dosegalo razmeroma skromne uspehe. Seveda obstaja tudi nekaj izjem, kakršni sta na primer slovar paronimov *Lažni prijatelji/I falsi amici* (1994) in frazeološki slovar *Dve muhi na en mah/Due piccioni con una fava* (1995) zamejske avtorice Diomire Fabjan Bajc. Toda gre za specializirana slovarja, ki zadevata posebne vidike slovensko-italijanske leksikografije. Šlencov slovar pa spada med splošne italijansko-slovenske slovarje in je med njimi zares prvo delo, ki je dovolj obsežno, zanesljivo in sodobno, da lahko zadovolji današnje uporabnike, pa naj gre za študente romanistike ali prevajalstva, poklicne prevajalce, druge strokovnjake, ki se z italijanščino ukvarjajo oziroma prihajajo z njo v stik, in za druge uporabnike. Pri sestavljanju slovarja se avtor ni mogel opirati na kakšne neposredne dvojezične modele, ker jih preprosto ni; spričo tega dvanajstletno sestavljanje *Velikega italijansko-slovenskega slovarja* vsekakor pomeni oranje ledine v italijansko-slovenski leksikografiji. Slovar je na voljo tudi v elektronski različici; ta je vsebinsko enaka klasični, papirnati, njena prednost je predvsem v tem, da ponuja številne možnosti za hitro in učinkovito iskanje izbranih enot jezikovnega gradiva.

Poleg slovarskega dela v ožjem pomenu besede so v knjigi še razlaga strukture gesel, kazalo,

uvod s kratko predstavitvijo nekaterih za uporabnika slovarja bistvenih vidikov italijanskega jezika, poglavje o italijanskem glasovju in fonetičnih simbolih, seznam uporabljenih okrajšav, na koncu pa še nekaj dodatkov (abecedni seznam italijanskih kratic s ponavadi dvojezično razlago, spregatvene paradigme italijanskih pravičnih in pomožnih glagolov, seznam italijanskih nepravilnih glagolov in preglednice z italijanskimi števnikmi).

Sam slovar obsega čez osemdeset tisoč gesel. Zapisi iztočnic so domišljeni in vsebujejo infor-

macijo o mestu naglasa in včasih tudi o posameznih lastnostih izgovarjave (npr. pri naglašanih srednjih samoglasnikih, ki so lahko ozki ali široki, in pri grafemih *s* in *z* v nekaterih položajih). Ob iztočnicah stojijo različni slovnici, zvrstni in področni kvalifikatorji. Poleg kvalifikatorjev so ob iztočnicah pogoste tudi slovnicične pripombe, na primer o oblikah za ženski spol in za množino pri samostalnikih in pridevniki ter o nepravilni spregatvi in o prvi osebi prezenta indikativa ednine pri glagolih.

Pomembno je, da sestavljajo korpus iztočnih leksem in različnih socialnih in funkcijskih zvrsti. V slovarju so tako besede, značilne za zbornorazličico knjižnega jezika, pa tudi na primer tiste, ki jih tipično najdemo v pogovorni italijanščini oziroma v njenih pokrajinskih različicah in deloma celo v narečjih (čeprav ni vedno označeno, za katero narečje gre). To, da se slovar ne izogiba pogovornemu jeziku, je pomembno in dodatno prispeva k funkcionalnosti priročnika. Predvsem pri navajanju slovenskih ustreznice nekaterih pogovornih izrazov so avtorjeve odločitve odsev izrazito sodobnih, morda celo trenutnih ali idiolektalnih rab (tako npr. pri drugem pomenu medmeta *buonanotte*, za katerega sta kot slovenski ustreznici navedeni frazi "in mirna Bosna!" in "pa zdravo!"); to morda sicer nekoliko povečuje potencial slovarja, da se približa današnjemu uporabniku, toda hkrati se utegnejo tvorstne rešitve sčasoma izkazati za precej problematične, saj bodo najbrž kmalu začele klicati po posodobitvah.

S stališča zvrstnosti je pomembno tudi to, da so v slovarju upoštevani hkrati leksemi splošnopogovornega jezika in leksemi, tipični za strokovni jezik različnih vrst oziroma za različne besedilne vrste in zvrsti. Spričo takšne naravnosti uporabnost slovarja vsaj deloma sega tudi na precej specializirana področja, od naravoslovnih znanosti do družboslovnih in humanističnih ved ter različnih vej umetnosti. Seveda v splošnem slovarju takšnega obsega terminološki fond ne more biti izčrpen, kljub temu pa Šlenčev delo spričo solidne izbire terminov z zelo raznolikih področij občutno blaži močno pomanjkanje temeljitih tehničnih oziroma specializiranih italijansko-slovenskih in slovensko-italijanskih slovarjev.

Med iztočnicami najdemo tudi zemljepisna imena, ki se nanašajo na Italijo (npr. *Roma*, *Mi-*

lano, *Tevere*) in na druga zemljepisna območja (npr. *Monaco*, *Samo*, *Stiria*, *Stoccolma*, *Tamigi*). Prav omenjanje italianiziranih oblik tujih zemljepisnih imen je posebej dobrodošlo, saj gre za izraze, na katere bo uporabnik v realnih besedilih najbrž prej ali slej naletel glede na to, da se italijanščina v primerjavi z nekaterimi drugimi "velikimi" jeziki razmeroma močno nagiba k domačenju zemljepisnih imen. V korpusu teh imen najdemo tudi nekaj takih, ki se nanašajo na območje ob slovensko-italijanski meji (npr. *Grado*, *Monfalcone*, *Monte Nevoso*, *Caporetto*, *San Pietro del Carso*). Ker sta si tu italijanska in slovenska kultura najbližji in ker vsaj del potencialnih uporabnikov slovarja prihaja v stik z italijanščino predvsem na tem območju, je odločitev, da se v slovarju upošteva tudi ta realnost, več kot smiselna. Morda bi veljalo v prihodnjih izdajah seznam takšnih imen še razširiti.

Uporabno vrednost slovarja krepi to, da so v njem poleg zemljepisnih imen obdelana še nekatera druga, na primer mitološka (npr. *Eolo*, *Giove*, *Pegaso*), biblična (npr. *Giobbe*, *Matusalemme*, *Noč*), zgodovinska (npr. *Annibale*, *Aristotele*, *Cicerone*), literarna (npr. *Amleto*, *Arlecchino*, *don Chisciotte*) in osebna imena (*Giacomo*, *Margherita*, *Sigismondo*). Nekaj je tudi imen, ki označujejo realije iz italijanske politike oziroma kulture (npr. *Quirinale*).

Posebna odlika dela je bogastvo obdelanega frazeološkega gradiva. Znotraj posameznih gesel so evidentirane stalne besedne zveze različnih zgradbenih tipov in različnih vrednosti, denotativnih in konotativnih, in njihove slovenske ustreznice. Posebna pozornost je v slovarju namenjena citatnim besedam in pregovorom. Gesla, ki imajo za iztočnice citatne besede – podobno kot nekaterim drugim izhodišnim leksemom tudi tem pogosto sledi italijanska sopomenska različica –, so označena z zasenčenim tiskom, pregovori, ki so sicer obravnavani znotraj ustreznih gesel, pa so v okvirjih.

Slovarju, kakršen je Šlenčev, je dejansko težko kaj očitati. Kot rečeno, gre za sodobno, zanesljivo in do uporabnika prijazno leksikografsko delo, ki z več kot navadno nazornostjo in preglednostjo omogoča hitro iskanje rešitev v zelo raznolikih komunikacijskih položajih. Zato naj se opažanja, zapisana v nadaljevanju, razumejo predvsem kot sugestije za nadaljnje povečevanje kakovosti slovarja in ne kot kritika te izdaje.

Glede na to, da je slovar uporabljen ne le za dekodiranje, temveč tudi za enkodiranje italijanskih besedil, bi bilo posebej s stališča slovenskega govorca smiselno, če bi bilo predvsem pri glagolih, samostalnikih in pridevnikih večkrat nakazano, kakšna je njihova vezljivost s predlogi. Podobno bi se lahko pri glagolskih iztočnicah označilo, s katerim pomožnim glagolom se dani glagol veže, pri čemer bi bila takšna označba lahko kratična, na primer (A) za "avere" in (E) za "essere". Ponekod bi se v gesla lahko dodal še kakšen drug podatek slovnične narave, posebno kadar imamo opraviti z izjemami oziroma oddaljitvami od pričakovane rabe; tako bi bilo na primer pri geslu *Aia* ("Haag") lahko takole nakazano, da se to zemljepisno ime vedno rabi s členom: *Aia, L'*.

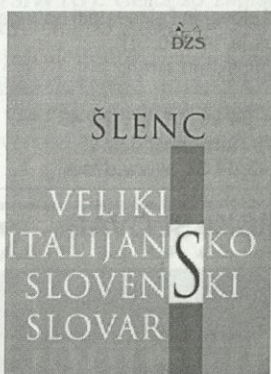
Morda bi veljalo v posebnih geslih, ki bi grafično izstopala, obdelati nekatere predpone in pripone, podobno kot je mogoče opaziti v nekaterih drugih sodobnih slovarjih, na primer v Garzantijevem enojezičnem italijanskem slovarju. Tako bi imel uporabnik poleg slovničnih podatkov na voljo tudi nekaj osnovnih informacij iz italijanskega besedotvorja.

Izgovarjavo citatnih besed in tujk, ki je v standardnem jeziku pogosto močno poitalijančena, bi morda tudi smiselno nakazati, in sicer v

obliki preproste fonetične transkripcije neposredno za iztočnico.

Spričo tega, da mnogi Slovenci vzpostavljajo stik z italijanskim svetom in z italijanščino pretežno ali izključno na razmeroma ozkem območju severovzhodne Italije, to je v mestih Trst, Gorica, Videm in njihovi okolici, bi veljalo razmisliti še o tem, da se bolj upoštevajo nekateri lokalizmi, ki se pojavljajo v nekaterih narečnih in lokalnih različicah italijanskega jezika (npr. *gubana, osmiza* itd.).

Dobrodošla bi bila tudi nekoliko močnejša kontekstualizacija, in sicer v tem smislu, da bi se zgledi funkcioniranja posameznih leksemov navajali z več sobesedila. Tako bi bilo uporabniku omogočeno, da v slovarju najde ne samo informacije o pomenu, temveč tudi o dejanski rabi posameznih leksemov. Takšna dopolnila bi mu pomagala ne le pri dekodiranju italijanskih besedil, temveč bi ga vsaj nekoliko usmerjala tudi pri morebitni lastni jezikovni produkciji v italijanščini. Vzemimo na primer geslo *pienamente*, pri katerem je kot slovenska ustreznica naveden prislov "popolnoma". Uporabna vrednost tega gesla bi se znatno povečala, če bi bil v njem dodan zglede, ki bi ponazarjal dejansko rabo italijanskega leksema, na primer *sono pienamente d'accordo con Lei*, "z vami se popolnoma strinjam". Podobno bi bilo mogoče pri nekate-

Sergij Šlenc

VELIKI ITALIJANSKO-SLOVENSKI SLOVAR

Najobsežnejši slovar za to jezikovno kombinacijo!

- 70 000 gesel
- 1 300 strani
- 18 990 SIT
- 17 x 24 cm, trda vezava

VELIKI ITALIJANSKO-SLOVENSKI SLOVAR na plošči CD-ROM

- 17 700 SIT

Naročila:

DZS, Založništvo in trgovina, d. d., Mali trg 6
Izobraževalno založništvo, Mestni trg 26, 1538 Ljubljana
ali

Tel.: 01/ 241 04 20, 01/425 20 40, e-pošta: info.narocila@dzs.si, Faks: 01/ 242 84 31; www.dzs.si

rih geslih, v katerih se že zdaj navaja kontekst rabe, namesto šibkeje kontekstualiziranih oblik, kot so recimo nedoločniki, navesti rabe z osebnimi glagolskimi oblikami. Tako bi bilo na primer pri sintagmi **durare fatica a credere** (pod **durare B1**) ali namesto nje morda smiselno zapisati **duro fatica a crederlo**, "to težko verjamem" ali kaj podobnega. Dejstvo je, da se vprašanje kontekstualizacije postavlja kot poseben problem ne le pri tem slovarju, ampak je eno najtežjih in najaktualnejših vprašanj sodobnega eno- in dvojezičnega slovaropisja nasploh, posebno kadar gre za splošne slovarje. Težava je v tem, kako uporabniku prikazati ne le pomen danega leksema, temveč tudi rabo, saj je ta skoraj praviloma – tudi ko gre za razmeroma nepro-

blematične lekseme – zapletena, večplastna in niansirana. Brez ustrezne kontekstualizacije ostaja pomen leksema nujno bolj ali manj abstrakten in približen. Vse kaže, da je problem najbrž nerešljiv na ravni slovarjev in da temeljito spoznavanje dejanske rabe leksemov omogoča šele kombinacija slovarskih priročnikov in besedilnih zbirk, kakršne ponujajo korpusi.

Našteta opažanja in sugestije so seveda precej obrobne narave in vrednosti Šlenčevega slovar Upajmo, da bomo to delo dolgo in uspešno uporabljali in da gre za prvega in hkrati zadnjega med italijansko-slovenskimi slovarji te vrste in takšnega obsega, ki je nastal kot projekt enega samega avtorja.

PRENOVLJENI IZDAJI · novi nemški pravopis · dodana nova gesla

VELIKI NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR

- 123 000 gesel
- 1386 strani
- 18 990 SIT

Za kupce prejšnjega Velikega nemško-slovenskega slovarja ali Velikega slovensko-nemškega slovarja: **AKCIJA STARO ZA NOVO!**

V primeru, da imate stari Veliki nemško-slovenski ali Veliki slovensko-nemški slovar in želite kupiti novega, vam priznamo **popust** v višini **4 000 SIT**, kar pomeni, da boste zanj odšteli le **14 990 SIT**. Kot dokazilo pošljite na naš naslov ščitni ovitek starega slovarja ali prvo potiskano stran.

Naročila:

DZS, Založništvo in trgovina, d. d., Mali trg 6
Izobraževalno založništvo, Mestni trg 26, 1538 Ljubljana

Tel.: 01/ 241 04 20, 01/425 20 40
e-pošta: info.narocila@dzs.si
Faks: 01/ 242 84 31; www.dzs.si

VELIKI SLOVENSKO-NEMŠKI SLOVAR

- 100 000 gesel
- 1650 strani, 18 x 24 cm
- 18 990 SIT

Informacije, ki jih vsebujejo gesla v slovarju:

- spregatvene in sklanjatvene oblike
- gesla z več pomeni so razčlenjena po skupinah pomenov
- sinonimi, ki olajšajo iskanje pravega nemškega izraza
- pogoste besedne zveze
- fraze, idiomi in pregovori so v geslih izpostavljeni

Katja Benevol Gabrijelčič

Pasadenin Leksikon računalništva in informatike

Avtorji: David Pahor in Matija Drobnič (glavna avtorja), Vladimir Batagelj, Simon Bratina, Vladimir Djurdjič, Primož Gabrijelčič, Matjaž Gams, Matjaž Klančar, Rado Ključevšek, Jana Koklič, Uroš Mesojedec, Krištof Oštir, Matjaž Potrč, Borut Robič, Davorin Sečnik, Slobodan Simič, Jasna Toth

Urednik: David Pahor

Ljubljana: Založba Pasadena, 2002

Po petih letih dela je izšel prvi slovenski leksikon računalništva in informatike. Nekaj krajših slovarjev in slovarčkov je obstajalo že prej. Najpomembnejši je bil *Računalniški slovarček*, ki ga je uredil Matjaž Gams. Tako popolnega leksikona pa še ni bilo.

V leksikonu je več kot pet tisoč »polnih« gesel – gesel z dodano razlago. Poleg njih je v njem še skoraj poldrugi tisoč navzkrižno sklicevalnih gesel (npr. *kar vidiš, to dobiš; glej WYSIWYG*). Gesla so zapisana v slovensščini in urejena po abecedi – tako kakor od leksikona pričakujemo. Drugi, krajši del knjige je angleško-slovenski slovarček, v katerem so zbrana vsa gesla. Nekoliko nerodno za iskanje, če slovenskega izraza ne poznamo, a če tega dela

sploh ne bi bilo, bi bil leksikon manj uporaben za pisce, ki se z izrazi pri svojem delu večinoma srečujejo v angleščini, sploh pa za prevajalce, ki potrebujemo slovenske izraze in navadno nismo strokovnjaki za računalništvo.

Če na primer iščemo slovenski izraz za »*netiquette*«, ga moramo poiskati v slovarčku. Ugotovimo, da se mu po slovensko reče »*omrežni bonton*«, in ta izraz poiščemo v leksikonskem delu. Ker v slovarskem delu ob slovenskih izrazih niso zapisane številke strani, nas čaka kar nekaj brskanja, čeprav smo tega dela vsaj prevajalci vajeni. A naše delo še ni končano. V leksikonu je ob »*omrežnem bontonu*« zapisan le sklic na »*pravila lepega*

ZALOŽBA

Pasadena®

Najpopolnejši vodnik po izrazju
s področja računalništva,
komunikacij, informatike in telekomunikacij

**LEKSIKON RAČUNALNIŠTVA
IN INFORMATIKE**

~~9.890 SIT~~

– 20 % do konca aprila

samo **8.901 SIT**

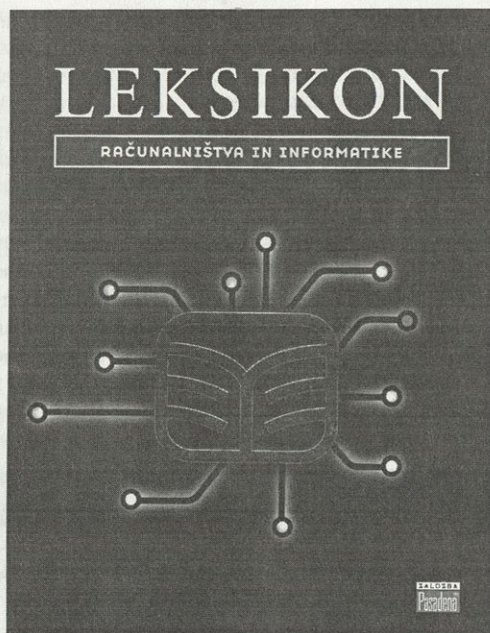
NAROČITE po telefonu

01 280-53-50

ali e-pošti: knjige@pasadena.si

Založba Pasadena, d.o.o., Dolenjska cesta 244, Ljubljana

Spletna knjigarna z največjim izborom strokovne literature www.pasadena.si

omrežnega vedenja«. Ko se končno prebijemo do slednjega, nas pričaka lep opis *netikete* (tako pogovorno prevajamo »*netiquette*«, v leksikonu pa to ne piše), v katerem je zbranih tudi nekaj napotkov za lepo obnašanje pri pisanju v novičarske skupine.

Iskanja po tej papirni izdaji (A ni zanimivo, da računalniški leksikon izide le na papirju? Samo upamo lahko, da se bo založnik res odločil in ga izdal tudi na plošči.) bo torej včasih malo, včasih več, najdeno pa nas bo večinoma zadovoljilo – če le ne bomo poskusili poiskati česa preveč sodobnega. To je ve-

rjetno posledica nekajletnega spanja leksikona, med katerim se je posodobil le malo. Upamo, da bo izdajatelj držal besedo in bo čez kakšno leto res izdal dopolnjeno in posodobljeno izdajo. Pomagate lahko tudi sami – na naslovu www.pasadena.si/leksikon vpišite gesla, ki po vašem mnenju v leksikonu manjkajo.

Pa se vrnimo še malo k obliki knjige. Opisi gesel so treh dolžin. Večina je opisana v nekaj stavkih, nekaj opisov je le v enem stavku, približno ducat gesel pa je predstavljenih z večstranskimi esejji, ker so bili avtorji prepričani, da je treba nekatere pojme temeljiteje obdelati. To bo morda koga motilo, še najbolj ne navadno je, da se esejska gesla oblikovno ne ločijo od drugih.

Vsekakor je jasno, da so bili avtorji prepričani, da je treba nekatere pojme temeljiteje obdelati. Vsekakor je takoj jasno, da so morali biti avtorji strokovno in jezikovno kompetentni, saj so gesla precej dodelana. Zbrana so iz različnih virov – iz vsakodnevne prakse v uredništvu revije *Monitor*, kot predlogi zunanjih sodelavcev, iz pregleda najpogostejše zapisanih gesel v tujih leksikonih in seveda iz »Gamsovega« računalniškega slovarčka, ki je bil doslej eden od glavnih virov lepih slovenskih računalniških izrazov, žal pa v njem ni razlag pojmov.

Priznati moramo, da je kljub omenjenim napakam in nerodnostim ta leksikon odlično orodje za vse, ki se z računalniki ukvarjajo malce več kot ljubiteljsko. Vsekakor ga kolegom prevajalcem zelo priporočam, pa tudi drugim ne bo odveč.

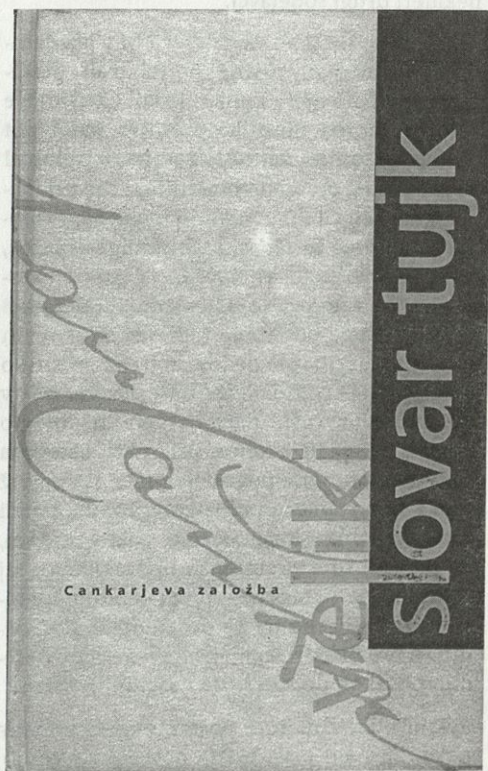
Mojca M. Hočevar

Novi slovar tujk med velikimi

Veliki slovar tujk. Urednik redaktor Miloš Tavzes.
Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002

Slovenskemu pravopisu (2001) in *Slovenskemu etimološkemu slovarju* (1997) se je med temeljnimi slovarji posameznih jezikovnih področij leta 2002 pridružil novi *Veliki slovar tujk*, izčrpen priručnik za slovenskega uporabnika, splošno razgledanega v svojem prostoru in času, v katerem postajajo tujke zaradi naglega razvoja najrazličnejših in vse bolj specializiranih znanosti žive spremljevalke slovenskih besed v splošnem sporazumevanju.

Veliki slovar tujk tako ob izidu nastopa v svoji povezovalni vlogi med tujimi in domačimi besedami, avtorsko zbranimi iz številnih temeljnih virov, med katerimi so na prvem mestu našteti Verbinčev *Slovar tujk*, *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Bezlajev *Etimološki slovar*, Snojev *Slovenski etimološki slovar*, *Veliki splošni leksikon*, *Enciklopedija Slovenije* in *Slovenski pravopis*. Poleg omejenih je v slovar vključeno še terminološko izrazje iz okoli dvesto drugih domačih in tujih virov za več kot 80 področij človekovega delovanja, vse od biologije, fizike in kemije prek matematike do zgodovine in geografije, jezikoslovja, prava, medicine, informatike ter drugih specializiranih področij znanosti, tehnike in umetnosti. Ta zelo zajeten polihistoriski priručnik (1304 str.) se nam tako že nazven pokaže kot pregleden in izčrpen zbirnik terminoloških pojmov s posameznih področij, ki so laičnemu uporabniku v tem slovarskem priručniku prvič dostopni in jedrnato pojasnjeni na enem mestu.

Kot je iz slovarja mogoče razbrati, je imel glavno besedo pri izbiri slovarskega besedišča Miloš Tavzes, urednik redaktor omenjene izdaje, ki je v sodelovanju z ubrano delovno skupino do- in podiplomskih študentov ter mladih raziskovalcev v rekordnem času osmih mesecev obdelal slovarsko gradivo do izida (redakcija je bila končana 11. no-

vembra 2002). Poleg njega so avtorsko besedilo za slovar prispevali še Miloš Bartol, Tit Breclj, Ana Čehovin, Katarina Grego, Nina Hojnik, Miha Humar, Maja Jerman, Andrej Kristan, Ljerka Lah, Danijel Leskovic, Roman Leskovic, Borut Mavrič, Boštjan Podvršič, Primož Ponikvar, Janez Prešern, Igor Škraba, Vasilij Štukelj Knežević, Črtomir Tavzes in Jernej Zajc. Zbiranje preliminarnega slovarskega gradiva je v letih pred avtorsko redakcijo vodila urednica Cankarjeve založbe Živa Vidmar, poleg nje pa so pri pripravi in organizaciji dela v zadnjem letu sodelovali še nekateri drugi sodelavci.

Zahteven projekt, za katerega bi v akademskih institucijah najbrž potrebovali desetletje, je z natisom v knjižni izdaji Cankarjeve založbe morda nekoliko prehitro našel pot med uporabnike, kajti čas gotovo ni zadoščal za premislek ob vseh vprašanih, ki se pri leksikografskem delu nenehno pojavljajo. Slovar je namreč že sam po sebi knjiga »s težo«, knjiga z avtoriteto, saj navadno nastopa v vlogi vira, na katerega se sklicujemo. Prav zaradi te svoje vloge potrebuje tudi več strokovnih in redakcijskih pregledov, teh pa avtorsko uredništvo prve izdaje *Velikega slovarja tujk* v odmerjenem času najverjetneje ni moglo opraviti. Čas in ekonomska nuja, katerima smo dandanes vse pogosteje priča, sta najbrž tudi v tem primeru vsilila kompromis, zaradi katerega lahko slovar sicer že zdaj s pridom, ne pa tudi brez premisleka uporabljamo, saj bo treba na natančneje pregledano, temeljiteje strukturirano ter po posameznih področjih in uredniških segmentih preverjeno besedilo počakati do katere od naslednjih izdaj.

Kljub temu nam že bežen pregled vsebine pove, da nam prva izdaja povsem zadostno, korektno in izčrpno pomaga pojasniti pomen in izvor več kot 45.000 tujk, podrobneje razčlenjenih v nadaljnjih 40.000 podgeslih, pouči nas, kako se neznana beseda naglasi in v slovenskem sobesedilu pregiba, kako se uporabljajo njene izpeljanke v drugih besednih vrstah itd. Objavljeno zbrano besedišče je posebnega pomena, saj poleg novih in posodobljenih definicij izbranih tujk na novo

vključuje izrazje s področij, ki jih doslej še nismo imeli pojasnjenih v priročnikih za splošno rabo. Med tujkami je namreč z upoštevanjem različnosti uporabnikov in človekovih pravic zajetega tudi nekaj žargonskega besedišča ter besedišča subkultur, uravnoteženo so obravnavane tujke iz različnih religij in opazi se, da je bila precejšnja pozornost namenjena natančnim definicijam tujk iz naravoslovnih znanosti, medicine in računalništva, torej iz ved, ki s svojim terminološkim izrazjem najmočneje prodirajo v vsakdanjik slehernega sodobnega človeka.

Ob tako zajetnem gradivu bi seveda bilo nenavadno, če nas ne bi kdaj obšli tudi pomisleki, ki pri splošnem pregledu zadevajo predvsem opredelitev nekaterih besed kot tujk. Je *Des*, ki ga najdemo zapisanega v dveh geselskih iztočnicah, najprej z veliko, potem pa še z malo začetnico, tujka? So *kisik*, *vodik* in *dušik* tujke? Sta *majica* in *jakna* še vedno tujki? Bi pomen besed, kot so *štoklja*, *čiček* in *hržica*; *riž*, *rižota*, *špinača*, *solata*; *čutara* in *škaf*; *vlak*, *marsovec*, *tolar* ipd., iskali v slovarju tujk?

Opazimo torej, da je slovar tujk kot tip leksikografskega dela težko opredeljiv, saj lahko obravnava domala vsako besedo, po etimologiji domnevno tujega izvora, ki se uporablja na kateri od jezikovnih ravni ali v kateri od jezikovnih zvrsti slovenskega jezika. V najširšem smislu lahko tako v *Velikem slovarju tujk* najdemo vse od pojasnil tradicionalno ustaljenih tujk (*geometrija*, *reagent*, *superlativ*) prek pogovornih žargonizmov (*garbati*, *škartirati*, *šiht*) do neologizmov (*genom*, *raver*, *skener*) in strokovnih ter znanstvenih terminov (*lizofosfatidiholin*, *indikatriza*, *teonanakátel*). Prav iz tega razloga so v delu verjetno uporabljene sestavine dvojezičnega in razlagalnega slovarja, etimološkega slovarja, leksikona z razlagami enciklopedičnih gesel, terminoloških slovarjev z razlagami znanstvenih in strokovnih terminov, slovarja žargona, sinonimov in neologizmov, se pravi publikacij, ki bi jih na Slovenskem ravno tako še potrebovali.

V kolikšnem obsegu naj bodo v slovarju tujk za splošno rabo zastopane tujke iz posameznih znanosti in s posameznih področij človekovega delovanja ter kako naj bodo obdelane, je seveda zelo zahtevno vprašanje za vsakogar, ki se s tovrstnim delom ukvarja. Verjetno bi bilo koristno, če bi imela uredniška skupina, ki je slovar sestavljala, pri pripravi na voljo besedilni korpus slovenskega jezika, kakršen je FIDA (ki ga za pripravo svojih izdaj lahko uporablja Založba DZS), ali srednješol-

ske učbenike na elektronskih medijih – kar bi morda bilo mogoče pridobiti z dovoljenjem avtorjev. Sestavljalcem slovarja bi bilo na podlagi podatkov o pogostosti rabe lažje izbrati posamezne tujke ter jih z ustreznimi razlagami in pojasnili vključiti v slovar. Izdano gradivo je nedvomno dragoceno in tudi vnaprej ponuja še veliko možnosti obdelave in izdaj, izmed katerih bi si prevajalci seveda najbolj želeli elektronske različice.

M. M. H.

izdaj, izmed katerih bi si prevajalci seveda najbolj želeli elektronske različice.

Navodila za avtorje prispevkov

V *Mostovih*, strokovnem glasilu Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, objavljamo članke, glosarje, predstavitve, informacije in druge prispevke o prevajanju ter recenzije strokovne literature, koristne pri prevajanju.

Preden se odločite za pisanje članka, se posvetujte s člani uredništva o ustreznosti vsebine in prispevka.

Besedila napišite levo poravnano v urejevalniku Word for Windows, pri čemer uporabljajte pisavo Times New Roman CE (kodna tabela 1250). Ne spreminjajte velikosti pisave, kadar ni potrebno, in besedila ne oblikujte.

Članke pošljite na e-naslov urednika oziroma urednice, za prihodnjo številko je to Mojca M. Hočevar (mojca-m.hocevar@guest.arnes.si), in v glavi sporočila pri Predmet/Subject vpišite MOSTOVI. Prispevke oddajte tudi v natisu z dvojnimi presledki, ki ga pošljite na naslov:

Mostovi

DZTPS

Petkovškovo nabrežje 57

SI-1000 Ljubljana

Slovenija

Rok za oddajo prispevkov za naslednjo številko je: **15. junij 2003.**

Na zgornjem naslovu *Mostov* zbiramo tudi mnenja o objavljenih prispevkih in predloge za članke v prihodnjih številkah.

Stroške tipkanja, skeniranja in urejanja člankov, ki jih avtor ni oddal v elektronski obliki, odbijemo od avtorskega honorarja.

Strokovni članki naj ne bodo daljši od 20 strani (30.000 znakov brez presledkov), drugi prispevki (poročila, recenzije ipd.) pa naj ne presegajo 10 strani (15.000 znakov brez presledkov).

Naslovi avtorskih prispevkov naj bodo oddani v slovenskem in tujem jeziku.

Strokovni članki morajo imeti povzetek (do 500 znakov brez presledkov) v slovenščini in ustreznem tujem jeziku.

Avtorji prispevkov morajo skupaj s prispevkom oddati tudi svojo kratko predstavitev (od 200 do 300 znakov), osebne podatke (uradno ime in naslov, št. transakcijskega računa, davčno številko in izjavo o davčni zavezanosti) ter izjavo, da dovolijo objavo svojega e-naslova.

Avtorske prispevke lektoriramo in redigiramo. Avtor je pred objavo dolžan opraviti avtorsko korekturo.

Prispevek, objavljen v *Mostovih*, ne sme biti ponovno objavljen v drugih publikacijah brez dovoljenja uredništva *Mostov*.

Poudarjene dele besedila (strokovne izraze, latinske citate ipd.) pišemo v *ležeči* pisavi.

Opombe vnašamo z ukazom Vstavi Sklic Sprotna opomba ...

V člankih omenjeni naslovi knjig in revij naj bodo tako v besedilu ko v opombah in bibliografiji natisnjeni in poševnem (kurzivnem) tisku. Naslovi člankov iz revij in zbornikov naj bodo tiskani navadno (pokončno) v narekovajih.

Samostojne knjižne izdaje navajamo po naslednjih vzorcih:

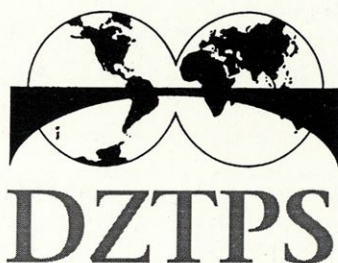
Duff, A. McConnell. 2000. *Into English: Writing and Translating into English as a Second Language – A Practical Guide to Recurrent Difficulties*. Ljubljana: DZS.

Gabrovšek, D. 1996. »Contrastive Lexicology and the Wretched L1 : L2 Translator.« V *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino*, ur. S. Klinar, 14–38. Radovljica: Didakta.

[SSKJ] Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ur. 1970–1991 [1994]. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 5 zv. Enoz. izd., 1994. Disketna različica, 1997. CD-ROM, 1998. Ljubljana: DZS.

Komac, Daša, avt.; Hočevar, Mojca M., ur. 2001. *Splošni angleško-slovenski in slovensko-angleški moderni slovar / English-Slovenian and Slovenian-English Modern Dictionary*. Zbirka *Moderni slovarji*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

M. M. H.

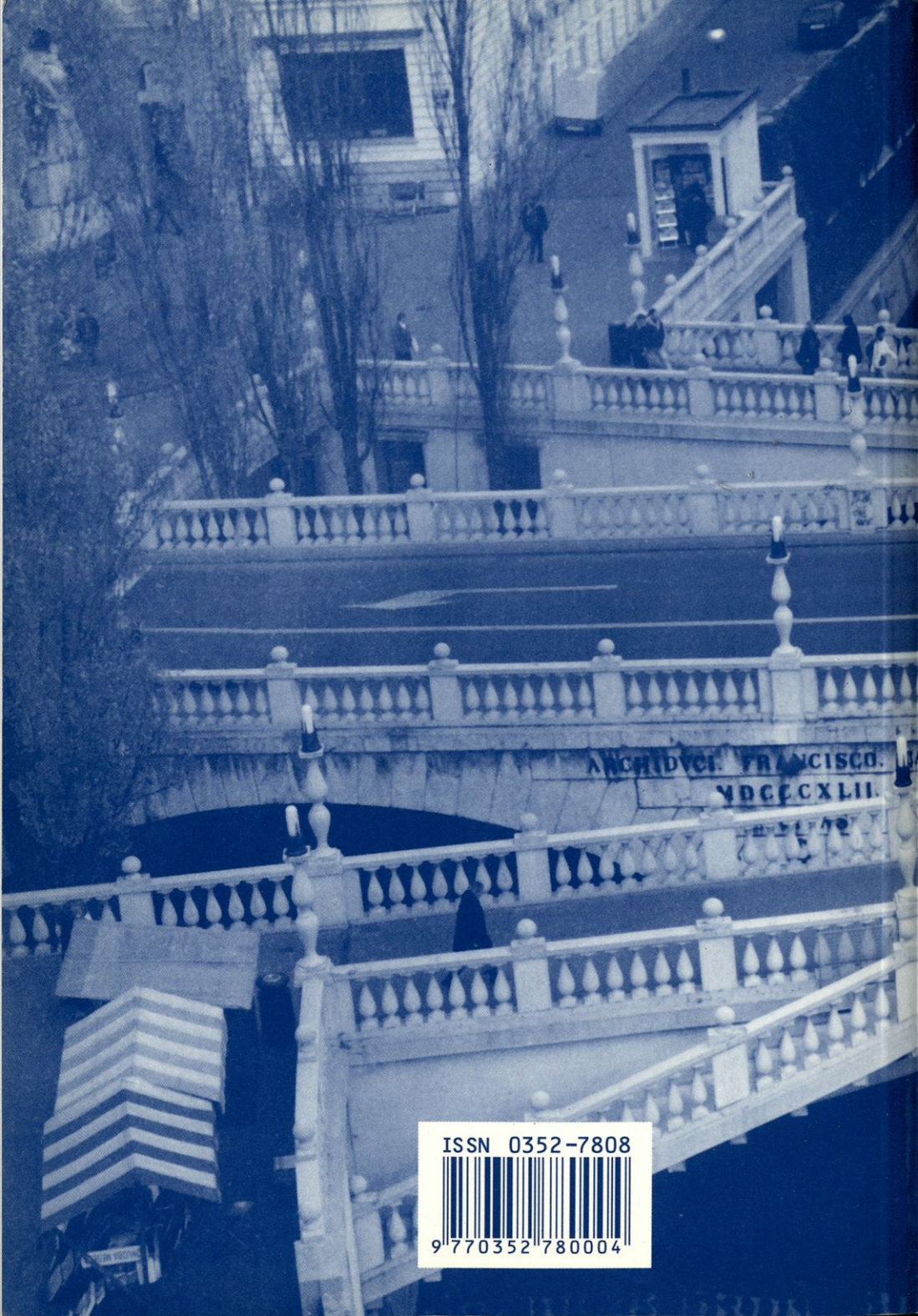

The Association of Scientific and Technical Translators of Slovenia (DZTPS) is a Slovenian professional union of about 600 translators of scientific and technical texts. The DZTPS members are registered by *languages* they translate into or from, and by the *field* of expertise. They work either as freelancers or are employed by different companies, institutions or translation agencies.

The DZTPS Association refers requests for translations to registered members and performs the invoicing service.

The DZTPS Association publishes the Association's journal called *Mostovi* and the *Bilten* informative bulletin. It also contributes towards the education of its members by organizing various translation-related *seminars* and *lectures*.

One of the aims of the DZTPS Association is to establish and maintain links with similar organizations and translation institutions at the national and international levels. It is also a member of the International Federation of Translators (FIT).

ANCHORAGE FRANCISCO
MDCCCLII

ISSN 0352-7808
9 770352 780004